SFÂNTUL
IOANN DAMASKIN

DESCOPERIRE CU AMĂRUNTUL A PRAVOSLAVNICII CREDINȚE

IOAN DAMASCHIN, SF.
Descoperire cu amăruntul a
pravoslavnicii credințe / Sfântul Ioan Damaschin.
trad. din lb. greacă de
Gherontie Ieromonahul şi Grigorie Ierodiaconul.
Bucureşti : Predania, 2011.

ISBN 978-606-8195-10-0

I. Gherontie Ieromonahul (trad.)
II. Grigorie Dascălul (trad.)

SFÂNTUL
IOANN DAMASKIN

DESCOPERIRE CU AMĂRUNTUL A PRAVOSLAVNICII CREDINȚE

Tălmăcită din limba ellinească de
Gherontie Ieromonahul şi Grigorie Ierodiaconul
din Sfânta Mănăstire Neamț
şi tipărită la Iaşi în anul
dela Hristos

1806

PREDANIA

Bucureşti
2011

А̂ЧЕ́ЛЪИ

А̂ТРЪ СФИЧИ́И ПЪРИ́НТЕЛУИ НОСТРУ

І̂Ѡ́АННЬ ДАМАСКИ́НЬ

ДЕСКОПЕРИ́РЕ КУ А̂МЪРУ́НТУЛЬ

А̂ ПРАВОСЛАВНИЧІИ КРЕДИ́НЦЕ

Тжлмъчи́тъ дінь ли́мба Е̂ллинѣ́скъ а̂кꙋмь

а̂тръ а̂доа́ѡ Домніе а̂нчѣ́ а̂ прѣ́ Лꙋминатꙋ-лꙋи́ шѝ прѣ́ А̂нълцатꙋлꙋи́ ностꙋ До́мнь,

А̂ЛЕ́ѮАНДРУ КѠНСТАНТІНЬ МУРУ́ЗИ ВВД:

Дінь порꙋнка прѣ́ ѡ̂сфинци́тꙋлꙋи А̂рхїепі́скопь шѝ Митрополі́ть а̂ тоа́тъ Молда́віѧ,

КУРІУ КУРЬ ВЕНІАМІНЬ:

Кꙋ а̂кърꙋѧ Благословені́е шѝ кїелтꙋа́лъ саꙋ да́ть шѝ а̂ Тупа́рю спре фоло́сꙋль де О̂́бще:

А̂дъѡгжндꙋсе ла сфжршить шѝ ѡ̂арекаре а̂семи́нъри.

а̂ Тупогра́фіѧ сфнтей Митрополі́и, а̂ Іа́шй.

Ла а̂́нꙋль, ҂аѡѕ. Лꙋна лꙋи Іꙋніе.

A CELUI

ÎNTRU SFINȚI PĂRINTELUI NOSTRU

IOANN DAMASKIN

DESCOPERIRE CU AMĂRUNTUL A PRAVOSLAVNICII CREDINȚE

Tâlmăcită din limba ellinească acum, întru a doao Domnie aicea

a prea Luminatului şi prea Înălțatului nostru Domn,

ALEXANDRU CONSTANTIN MURUZI VVD.

Din porunca preaosfințitului Arhiepiscop şi Mitropolit

a toată Moldaviia,

KIRIU KIR VENIAMIN

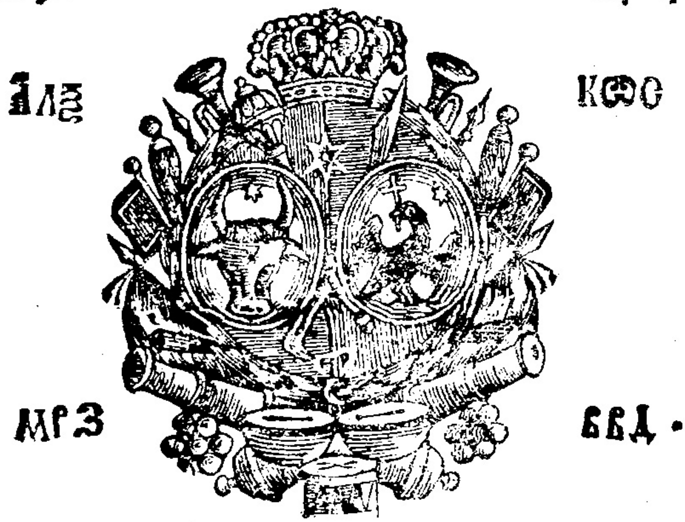
Cu a căruia blagoslovenie şi chieltuială s'au dat şi în tipariu spre folosul de obşte; adăogându-se la sfârşit şi oarecare însemnări.

În Tipografiia Sfintei Mitropolii, în Iaşi.

La anul 1806. Luna lui Iunie.

Stihuri asupra Stemei prea Luminatului şi prea Înălţatului şi binecredinciosului Domn ALEXANDRU CONSTANTIN MURUZI VOEVOD

Doao seamne ce în peceate s'au însemnat
Domnului Alexandru i s'au încredinţat.
Unul, că au domnit în ţara Rumânească îl arată,
Iară altul în Moldova încă şi această dată.
Întărească-l Dumnezeu întru bună liniştire,
Ca să stăpânească aicea în deplină bucurie.

P R E A O S F I N Ț I T U L U I
şi de Dumnezeu alesului Arhiepiscop şi Mitropolit
a toată Moldaviia
K I R I U   K I R   V E N I A M I N ,
al nostru preamilostiv Stăpân, şi de obşte
Arhipăstoriu,
pre cea de slugă plecată închinăciune aducem.

Oare cine iaste iconomul cel credincios şi înțălept, pre carele va pune Domnul preste slugile sale, ca să dea în vreame măsura de grâu? Aceastea sânt cuvintele Domnului, PREAOSFINȚITE STĂPÎNE, cu care închipuiaşte pre Păstoriul cel adevărat, carele întru aceaiaşi dată să cuvine a fi şi credincios către Stăpânul, şi înțălept către iconomiia sufletelor, în ce chip vedem pre PREAOSFINȚIIA TA, icoană vie a cuvintelor acestora. Că îndată ce de Dumnezeiasca Pronie pre preaosfințitul Scaun al Sfintei Mitropolii, ca pre un mai înalt sfeaşnic te-ai înălțat, ca de aicea pre toți cu lumina faptelor bune să-i luminezi, păzind credința cea adevărată către Stăpânul, nu încetezi a metahirisi şi toate chipurile de iconomie ceale ce pot a folosi turma cea cuvântătoare. Căci care din ceale ce faci PREAOSFINȚIIA TA nu privesc spre folosul turmei? Sau mai bine să zicem, care din ceale ce privesc spre folosul turmei nu faci PREAOSFINȚIIA TA? Pre carele altul aicea acum au văzut soarele cu atâta râvnă aprinsă pentru podoaba bisearicilor, cu atâta grijă neadormită pentru mântuirea sufletelor, cu atâta silință fără de preget pentru folosul Patriei, precum te-ai arătat PREAOSFINȚIIA TA, cel iute de a priceape ceale bune, şi mai iute de a le săvârşi, cel dulce la cuvânt, şi mai dulce la obiceaiu? Pentru care şi, ca magnitul pre hier, pre toți îi tragi spre dragoste şi sfiială, carii nici pentru dragoste slăbesc sfiiala, nici pentru sfiială tâmpesc dragostea, ci ca pre un Părinte de obşte cu adevărat şi Stăpân toți cu sfiială te iubesc. Iară ceaia ce acum ai făcut, pre toți şi spre minune îi aduce. Că în pământul sec şi fără de

apă, în limba noastră zicem, cea până acum însetată, ai izvorât apă vie şi spre viață veacinică săltătoare. Că nu numai Şcoală de Theologhie în Mănăstirea Socolii ai întemeiat, ci şi THEOLOGHIKON acesta, al Sfântului IOANN DAMASKIN din limba ellinească ai poruncit de l-am tâlmăcit, şi prin Tipariu lumină ai rânduit de au dobândit. Pentru care aceastea Ctitor al limbii noastre toți pretutindinea propoveduindu-te, mulțămesc lui Dumnezeu, că în vreamea foameții de a auzi cuvântul lui Dumnezeu, după graiul Prorocului, au păzit dătătoriu de grâu tare şi putearnic, carele la vreame dă fieştecăruia măsura de grâu. Pentru aceaia fericită iaste Moldova, pentru buna norocire ce au dobândit în vreamea aceasta: fericiți sântem şi noi, carii supt acest feliu de Stăpân ne-am învrednicit a fi, şi la acest feliu de porunci a sluji. Ci Domnul, începătoriul Păstorilor, să păzească pre PREAOSFINȚIIA TA întru mulți şi fericiți ani până la adânci bătrâneațe întărit pre preaosfințitul Scaun, pre carele Dumnezeiasca lui Pronie te-au înălțat, ca în viața aceasta să străluceşti întru dregătoriia cea păstorească, povățuind turma şi Oile ceale încredințate PREAOSFOSFINȚIEI TALE la păşunile ceale de suflet folositoare şi mântuitoare ale Dogmelor celor evangheliceşti şi Părinteşti. Iară după slobozirea cea de aicea să te învredniceşti a fi împreună cu Hristos, priimind dela dânsul Cununa dreptății cea gătită PREAOSFINȚIEI TALE şi îndulcindu-te de bunătățile lui ceale veacinice.

Ai Preaosfinției tale

preaplecate slugi

Gherontie şi Grigorie
din Sfânta Mănăstire Neamțul

CĂTRĂ CETITORIUL

Mare lucru cu adevărat, şi minunat, şi vieţii omeneşti prea de folos iaste Filosofiia, pentru că prin aceasta cunoaşte omul, pre cât iaste cu putinţă, ceale de pre pământ, priveaşte ceale de pre Ceriu, ştie ceale trecute, semuiaşte ceale viitoare. Dară mult mai mare şi mai minunat lucru, şi oamenilor pentru mântuire prea de nevoe, măcar de şi nu toată tuturor, iaste Theologhia, pentru că prin aceasta cunoaşte [omul] tainele lui Dumnezeu, ajunge la vârful doririlor, pentru carele zice Davíd: *Sătura-mă-voiu când mi să va arăta slava ta*; dobândeaşte fericirea cea veacinică: *Că aceasta iaste viaţa cea veacinică*, hotăraşte *Domnul, ca să te cunoască pre tine, unul adevăratul Dumnezeu, şi pre carele ai trimis în lume, pre Iisus Hristos*. Şi, ca să zicem în scurt, pre cât ceale Dumnezeeşti sânt mai înalte decât ceale omeneşti, pre atâta ştiinţa cea theologhicească covârşaşte pre cea filosofească, pentru că aceaia să îndeletniceaşte pentru Dumnezeu şi pentru ceale Dumnezeeşti, iară aceasta pentru ceale ce sânt dela Dumnezeu şi după Dumnezeu. Pre această dară ştiinţă a Theologhiei, carea atâta de mult iaste mai înaltă decât a Filosofiei, Preaosfinţitul nostru Stăpân, ca un iubitoriu de folosul Patriei, şi râvnitoriu de ceale Dumnezeeşti, prea de nevoe socotind a fi ca să o dobândească neamul nostru şi în limba sa, şi să fie cunoscută nu numai celor învăţaţi în limba ellinească, ci şi celor ce să slujesc cu limba cea părintească, după ce au aşăzat Şcoală pentru dânsa în Mănăstirea Socolii, ne-au poruncit de am tâlmăcit şi pre acest Dogmaticesc THEOLOGHICON al Sfântului IOANN DAMASKIN, carele şi ellineaşte mai nainte aicea în Iaşi s'au tipărit.[1] Pentru că Dumnezeescul acesta Părinte, pre ceale ce de ceialalţi Sfinţi Theologhi şi Purtători de Dumnezeu Dáscali semănate în multe şi deosebite Cărţi s'au scris, în scurte şi puţine Capete cuprinzindu-le, la bună rânduială le-au aşăzat, întru cât cei ce vor ceti numai pre acesta, pentru toate ceale Dumnezeeşti pot a avea ştiinţa

[1] Iaşi, 1715. (N. ed.)

cea cuviincioasă. Iară la sfârşitul Cărţii am adaos şi oarecare însemnări, unele, spre mai multă luminare, avându-le dela Dáscalii noştri, când ne-am paradosit; iară altele, pentru vreo neabătută înţăleagere, adunându-le din cărţile Sfinţilor şi Apărătorilor Dogmelor celor dreapte ale Bisearicii Răsăritului. Deci rugăm pre mulţămitorii Cetitori, ca unde noi vreun cuvânt potrivit nu vom fi nemerit, sau întunecos vom fi tâlmăcit, ei, mai bine nemerind, şi aceaiaşi râvnă spre împlinirea lipsii noastre arătând, pre ceale nenemerite să le îndrepteaze, iară pre ceale întunecate să le lumineze, pomenindu-ne la rugăciunile lor şi pre noi, carii la ceale preaosfinţite şi de obşte folositoare porunci, pre cât ne-au fost putearea, nu am pregetat osteneala.

Tâlmăcitorii

A R Ă T A R E
A CAPETELOR CELOR CE SĂ CUPRIND ÎN TOATĂ CARTEA

A celor ce în Cartea întâi.

A celor ce întru a doao Carte

A celor ce întru a treia Carte.

A celor ce întru a patra Carte.

Cununile de laudă care Sfântul Sobor al 7-lea împleteaşte Sfântului Ioann Damaskin

Luminătoriu carele luminează în lume, cuvânt al vieții țiind. Şi iarăşi: Ioann au urmat lui Hristos, mai mare bogăție socotind, decât vistieriile ceale din Araviia, pre ocara lui Hristos. Şi au ales mai bine a pătimi cu norodul lui Dumnezeu, decât vremealnică îndulcire a păcatului a avea. Şi iarăşi: Deci el, crucea sa luând, şi urmând Lui, pentru cei ai lui Hristos dela răsărituri prin Hristos au trâmbițat, nesuferită socotind pre deşarta cuvântare ce s'au făcut în pământul cel strein, şi pre vicleşugul cel fără de leage, şi pre nebuniia cea turbată asupra Sfintei Bisearicii lui Dumnezeu céiĭ Soborniceşti, ci pre aceasta vădindu-o, pre toți cu sfătuiri şi cu învățături îi întăriia.

СВТІЙ ІѠА́ННЪ ДАМАСКІЙ
Ѡ
ДУ́Й ІѠА́ННЪ,
ВѢ́ЧНИКА ПОМЕ
НІ́РЕ. СОБ: З.
ФА́ПТА, З.

A CELUI ÎNTRU SFINȚI PĂRINTELUI NOSTRU

IOANN DAMASKIN
Descoperire cu deamăruntul a Pravoslavnicii Credințe

C A R T E A   Î N T Â I

CAP 1

Cum că necuprins de minte iaste Dumnezeu, şi cum că nu să cuvine să căutăm şi să cercăm ceale ce nu s'au dat noao de Sfinții Proroci, şi de Apostoli, şi de Evanghelişti

Pre Dumnezeu nimene nu l-au văzut niciodinioară, (1) cel Unul-născut Fiiul, carele iaste în sânurile Tatălui, (2) acela au spus”[1]. Deci nespus de cuvânt iaste Dumnezeu şi necuprins de minte. Pentru că „nimene nu ştie pre Tatăl, fără numai Fiiul, nici pre Fiiul, fără numai Tatăl”[2]. Încă şi Duhul cel Sfânt aşa ştie pre ceale ale lui Dumnezeu, precum duhul omului ştie pre ceale ce sânt într'însul[3]. Iară după firea cea întâi şi fericită, nimene n'au cunoscut vreodată pre Dumnezeu, fără numai acela căruia el i-au descoperit, nu numai din oameni, ci nici din puterile ceale mai presus de lume, şi din însuşi Heruvimii, zic, şi Serafimii.

---

[1] In. 1: 18.
[2] Mt. 11: 27.
[3] 1. Cor. 2: 11.

Cum că „iaste Dumnezeu" fireaşte iaste sămănat în sufletul tuturor.

Însă nu ne-au lăsat pre noi Dumnezeu întru cea desăvârşit necunoştinţă. Căci cunoştinţa cum că iaste Dumnezeu, întru toţi fireaşte iaste semănată de dânsul. Încă şi însăşi făptura, şi ţinearea eiĭ, şi ocârmuirea, propoveduesc mărimea firii céiĭ Dumnezeeşti.[1] Dară şi prin Leage, şi prin Proroci mai nainte, iară mai pre urmă şi prin cel Unul-născut Fiiul său, Domnul şi Dumnezeu şi Mântuitoriul nostru Iisus Hristos, pre cât au fost cu putinţă noao ne-au arătat pre a sa cunoştinţă.[2] Deci toate ceale ce s'au dat noao prin leage şi prin Proroci, şi prin Apostoli, şi prin Evanghelişti, le priimim, şi le cunoaştem, şi le cinstim, nimic mai mult de aceastea căutând. Pentru că bun fiind Dumnezeu, de tot binele iaste dătătoriu, nu zavistiei sau vreunii patimi fiind supus. „Că zavistiia departe iaste de Dumnezeiasca fire, ceaia ce iaste fără de patimă şi singură bună"[3]. Drept aceaia, ca cela ce toate le ştie şi poartă grijă pentru ceaia ce iaste de folos fieştecăruia, ceaia ce au fost noao de folos să ştim ne-au descoperit. Iară ceaia ce au fost mai presus de putearea şi înţeleagerea noastră au tăcut. Aceastea noi să le priimim, şi întru aceastea să stăm, nemutând hotară veacinice[4], nici trecând preste dumnezeiasca predanie.

Chipul şi rânduiala cunoştinţii de Dumnezeu întru noi.

CAP 2

Pentru ceale ce să pot grăi şi ceale ce nu să pot grăi, şi pentru ceale ce să pot cunoaşte şi ceale ce nu să pot cunoaşte

Trebue dară cel ce voiaşte pentru Dumnezeu a grăi, sau a auzi, să ştie arătat cum că nici toate sânt negrăite, nici toate pot a să grăi, ceale ce sânt ale Bogosloviei (1), şi ceale ce sânt ale întrupării, nici toate sânt necunoscute, nici toate pot a să cunoaşte.[5] Şi alt lucru iaste cela ce să poate cunoaşte, şi altul cela ce să poate grăi. Precum altul iaste a grăi, şi altul a cunoaşte. Deci multe din ceale ce pentru Dumnezeu umbros să înţeleg, nu să pot spune chiar arătat, ci sântem siliţi la ceale ce sânt mai presus de noi a grăi pre ceale ale noastre (2), precum la Dumnezeu zicem

Unele pentru Dumnezeu putem a le înţeleage, iară a le grăi nu.

---

[1] Înţel. 13: 5; Grigorie Nazians, *Cuv. 34: 6.*
[2] Dionisie, *Pentru Numirile Dumnezeeşti,* Cap. 1.
[3] Grigorie Nazians, *Cuv. 34: 11.*
[4] Pilde 22: 28.
[5] Dion[isie], *Pentru Numirile Dumnezeeşti,* Cap. 1; Grigorie Nazians, *Cuv. 34* şi *37.*

somn, şi mânie, şi nepurtare de grijă, şi mâini, şi picioare, şi altele ca aceastea. (3)

Care sânt ceale ce putem şi a le înțeleage, şi a le grăi.

Deci cum că iaste Dumnezeu fără de început, fără de sfârşit, veacinic şi pururea-fiitoriu, nezidit, neschimbat, neprefăcut, singuratic (4), nealcătuit (5), fără de trup, nevăzut, nepipăit (6), nescris-împrejur, nemărginit, neînțeles, necuprins, neajuns de minte, bun, drept, al tuturor zidirilor ziditoriu, atotputearnic, atotțiitoriu, atoatevăzătoriu, atoatepurtătoriu de grijă, stăpânitoriu, judecătoriu – şi ştim, şi mărturisim. Şi cum că Unul iaste Dumnezeu, adecă o ființă; şi cum că în trei ipostasuri şi să cunoaşte, şi iaste – în Tatăl zic, şi Fiiul, şi Sfântul Duh; şi cum că Tatăl, şi Fiiul, şi Sfântul Duh întru toate una sânt, afară de nenaştere, şi de naştere, şi de purceadere; şi cum că cel Unul-născut Fiiul şi Cuvântul lui Dumnezeu şi Dumnezeu, pentru îndurările milii sale, pentru a noastră mântuire, cu buna voire a Tatălui, şi cu împreună lucrarea Preasfântului Duh, fără de sământă zămislindu-să, fără de stricăciune din Sfânta Fecioară şi de-Dumnezeu-Născătoarea Mariia s'au născut prin Duhul Sfânt, şi om desăvârşit dintr'însa s'au făcut; şi cum că acestaşi iaste Dumnezeu desăvârşit, împreună şi om desăvârşit, din doao firi, a Dumnezeirii şi a omenirii, şi în doao firi gânditoare (7), şi voitoare, şi lucrătoare, şi de-sineşi-stăpânitoare, şi, ca să zic în scurt, care sânt desăvârşit după hotărârea şi cuvântul (8) cel cuviincios fieştecăriia, Dumnezeirii zic, şi omenirii, şi întru un ipostas alcătuit (9); şi cum că au flămânzit, şi au însetat, şi s'au ostenit, şi s'au răstignit, şi moarte şi îngropare au priimit, şi a treia zi au înviiat, şi la Ceriuri s'au înălțat, de unde la noi au şi venit, şi iarăşi va să vie mai pre urmă; şi [aceasta] Dumnezeiasca Scriptură mărturiseaşte, şi toată Ceata Sfinților.

Care sânt ceale ce nu putem nici a le înțeleage, nici a le grăi.

Iară ce iaste ființa lui Dumnezeu, sau cum iaste întru toate, sau cum Fiiul cel Unul-născut şi Dumnezeu, deşărtându-să pre sineşi, s'au făcut om din sângiurile fecioreşti, după altă leage afară de a firii plăzmuindu-să, sau cum cu picioare neudate au umblat pre deasupra apelor, aceastea nici le ştim, nici a le grăi putem.[1] Deci nu iaste cu putință, afară de ceale ce, cu însuflare Dumnezeiască, de Dumnezeeştile cuvinte ale Aşăzământului celui Vechiu şi ale celui Nou sânt arătate noao, sau trăite şi descoperite, a cuvânta ceva pentru Dumnezeu sau câtuşi de cât a înțăleage.[2]

---

[1] Dionisie, *Pentru Numirile Dumnezeeşti*, Cap. 2[: 9].

[2] La acelaşi cuvânt, Cap. 1.

CAP 3
Dovedire cum că iaste Dumnezeu

Cum că iaste Dumnezeu au cunoscut şi cei mai mulți din păgâni.

Deci cum că iaste Dumnezeu, cei ce priimesc Sfintele Scripturi, Aşăzământul cel Vechiu zic, şi cel Nou, nu să îndoesc, nici cei mai mulți din Ellini. Că, precum am zis, cunoştința cum că iaste Dumnezeu, fireaşte întru noi iaste semănată.[1] Dară de vreame ce atâta au putut răotatea vicleanului asupra firii omeneşti, cât pre oarecarii şi în cea prea fără de socoteală şi decât toate răotățile mai rea prăpastie a pierzerii i-au surpat, a zice adecă că nu iaste Dumnezeu (pre a cărora nebunie arătându-o Davíd, arătătoriul cuvintelor celor Dumnezeeşti, au grăit: „Zis-au cel nebun întru inima sa: Nu iaste Dumnezeu”[2]). Pentru aceasta ucenicii Domnului şi Apostolii, de Duhul Sfânt înțălepțindu-se, şi cu putearea şi darul lui seamnele ceale Dumnezeeşti făcând, cu mreaja minunilor din adâncul necunoştinții vânându-i pre ei, la lumina cunoştinții de Dumnezeu i-au tras. Aşijderea şi diadohii darului şi ai dregătoriei acestora, păstorii adecă şi învățătorii, pre darul Duhului cel luminătoriu priimindu-l, cu putearea minunilor şi cu cuvântul darului pre cei întunecați îi lumina, şi pre cei rătăciți îi întorcea. Iară noi, cei ce nici darul minunilor, nici al învățăturii am priimit (pentru că nevreadnici pre înşine prin împătimirea cea spre dezmierdări ne-am făcut), veniți, puține din ceale ce ni-au dat noao prin învățătură dela tâlcuitorii darului pentru aceasta să vorbim, chiemând întâi spre ajutoriu pre Tatăl, şi pre Fiiul, şi pre Sfântul Duh.[3]

Cei fără de Dumnezeu.

Smereniia lui Damaskin.

Întâia socoteală cum că iaste Dumnezeu, din schimbarea lucrurilor.

Toate ceale ce sânt, sau zidite sânt, sau nezidite. Deci de sânt zidite, fără de îndoială sânt şi schimbăcioase. Pentru că a cărora ființa[4] au început dela schimbare (1), aceastea cu adevărat vor fi supuse supt schimbare, sau stricându-se (2), sau cu voința prefăcându-se (3). Iară de sânt nezidite, urmează cu adevărat să fie şi neschimbăcioase. Că a cărora ființa iaste împrotivă, a acestora şi chipul cum sânt (adecă însuşirile) iaste împrotivă. (4) Deci cine nu să va uni la această socoteală, cum că toate ceale ce sânt, nu numai ceale supuse simțirii noastre, ci şi Îngerii, să schimbă, şi să prefac, şi în multe fealiuri să mişcă şi să primenesc? Ceale

[1] [Vezi] mai sus, Cap. 1.
[2] Ps. 13: 1.
[3] Grig. Naz., *Cuv. 34: 1.*
[4] Gr. τὸ εἶναι. (N. ed.)

gânditoare, îngerii zic, şi sufletele, şi dracii, cu voinţa şi cu sporirea la lucrul cel bun, şi cu depărtarea dela acela, cu mai multă sau cu mai puţină. Iară cealealalte, cu facerea şi stricăciunea, cu creaşterea şi micşorarea, şi cu prefacerea dintru un fealiu în altul, şi cu mutarea din loc în loc, schimbăcioase dară fiind, fără de îndoială sânt şi zidite, iară zidite fiind, fără de îndoială s'au făcut de oarecine. Pentru că trebue ziditoriul să fie nezidit. Că deaca şi acela s'au zidit, fără de îndoială de cineva s'au zidit, până ce vom ajunge la oarece care să fie nezidit. Nezidit dară fiind ziditoriul, fără de îndoială iaste şi neschimbat, iară acesta ce alt va fi, fără numai Dumnezeu?

A doao, dintru a lor păzire şi ocârmuire.

Încă şi alcătuirea zidirilor, şi păzirea, şi ocârmuirea ne învaţă pre noi cum că iaste Dumnezeu, cel ce pre toate le-au urzit, şi le ţine, şi le păzeaşte, şi pururea poartă grijă de dânsele. Căci cum ar fi fost cu putinţă [ca] firile ceale împrotivă, a focului zic, şi a apei, a aerului şi a pământului, să se adune unele cu altele spre împlinirea unii lumi şi să petreacă nerăsipite, de nu le-ar fi întocmit pre aceastea vreo puteare atotputearnică, şi pururea le-ar păzi nerăsipite?[1]

A treia, din punerea la rânduială a lucrurilor.

Cine iaste cel ce au pus la orânduială pre ceale cereşti şi pământeşti, şi câte umblă prin văzduh, şi câte petrec în apă, iară mai vârtos pre ceale mai nainte de aceastea, Ceriul, şi pământul, şi aerul, şi firea focului, şi a apei? Cine le-au împreunat pre aceastea, şi le-au despărţit? Cine le-au mişcat pre aceastea şi le poartă cu mişcare neîncetată şi neoprită? Au nu meşterul acestora, carele au şi pus tuturor lucrurilor firească însuşire şi urmare, după care toate să poartă şi să ocârmuesc? Dară cine iaste meşterul acestora? Au nu cel ce le-au făcut pre iale, şi întru fiinţă le-au adus? Căci nu vom da întâmplării-de-sine[2] pre această puteare şi stăpânire. Dară fie aceasta, că s'au făcut, a întâmplării-de-sine: dară a cui iaste punerea la orânduială? Ci şi pre aceasta, de să pare, să o dăm. Dară a cui iaste a le ţinea şi a le păzi, după hotarăle şi legile cu care întâiu s'au adus întru fiinţă? A altuia cu adevărat afară de întâmplarea-de-sine. Iară acesta ce alt iaste, fără numai Dumnezeu?[3]

Lumea nu s'au încheiat din întâmplare. Împrot. Epicurilor.

[1] Athan[asie], *Împrotiva Ellinilor,* 35-36.
[2] Gr. τὸ αὐτόματος. (N. ed.)
[3] Grig. Naz., *Cuv. 34: 16*; Athan., *Pentru întruparea Cuvântului.*

CAP 4

Ce iaste Dumnezeu, şi cum că iaste neajuns de minte

Cum că iaste Dumnezeu fără de trup.

Deci cum că iaste Dumnezeu, iaste arătat, iară ce iaste El după ființă[1] şi după fire, cu totul acest lucru iaste neajuns de minte şi necunoscut. (1) Căci cum că iaste fără de trup, iaste arătat: 1-a socot[eală]. Pentru că cum ar fi trup cela ce iaste nemărginit, şi nehotărât, şi neînchipuit, şi nepipăit, şi nevăzut, şi singuratic, şi nealcătuit din ceva?[2] A 2-a socot. Şi cum ar fi fost neschimbat, de era scris-împrejur şi pătimitoriu? A 3-a socot. Şi cum ar fi fost fără de patimă, cel ce ar fi fost alcătuit din stihii, şi întru acealeaşi iarăşi s'ar fi desfăcut? Pentru că alcătuirea iaste începătură a vrajbei; iară vrajba, a despărțirii; iară despărțirea, a desfacerii; iară desfacerea iaste lucru cu totul strein de Dumnezeu.[3]

A 4-a socot. Cum încă va sta şi să va păzi aceaia, adecă cum că Dumnezeu prin toate treace, şi toate le umple, precum zice Scriptura: „Au nu Ceriul şi pământul eu umplu, zice Domnul?”[4]. Pentru că cu neputință iaste trup prin trupuri să treacă, de nu va tăia, şi să va tăia, şi să va împletici, şi împrotivă aproape să va pune, precum toate ceale apătoase să ameastecă şi să unesc.[5] (2)

A 5-a socot. Al cincilea trup al peripatiticilor. Iară deaca şi oarecarii zic trup nematerialnic, precum iaste cela ce să numeaşte de înțelepții Ellinilor al cincelea trup (care lucru iaste cu neputință), mişcat va fi cu adevărat, precum iaste Ceriul. Că acesta iaste pre carele îl numesc ei al cincelea trup. (3) Deci cine iaste cel ce îl mişcă pre acesta? Că tot ce să mişcă, de altul să mişcă. Şi pre acela, cine? Şi aceasta aşa va mearge întru nemărginire, până ce vom ajunge la oarece care să fie nemişcat.[6] Pentru că cela ce întâi mişcă, iaste nemişcat, şi acesta iaste Dumnezeu: cum încă nu va fi şi în loc scris-împrejur cela ce să mişcă? A 6-a socot. Numai dară Dumnezeu iaste nemişcat, prin a sa nemişcare pre toate mişcându-le.[7] Deci dară fără de trup trebue să socotim că iaste Dumnezeu.

---

[1] Gr. οὐσία. (N. ed.)
[2] Grig. Naz., *Cuv. 32 şi 34: 7.*
[3] Acestaşi, *Cuv. 34: 7.*
[4] Ier. 23: 24.
[5] Grig. Naz., *Cuv. 34: 8*.
[6] Acestaşi, la acelaş loc.
[7] Acestaşi, la acelaşi loc.

Ci nici aceasta nu arată ființa[1] lui, precum nici aceaia că iaste nenăscut, şi fără de început, şi neschimbat, şi nestricăcios, şi câte să zic pentru Dumnezeu, sau cum că sânt împrejurul lui Dumnezeu. Pentru că aceastea nu însemnează ce iaste, ci ce nu iaste. Iară cel ce voiaşte să spue ființa a vreunui lucru trebue să zică ce iaste, nu ce nu iaste.[2] Dară la Dumnezeu a spune ce iaste el după ființă cu neputință iaste. Iar mai potrivit iaste mai vârtos a face cuvântul pentru dânsul din lepădarea a toate (4): pentru că el nu iaste ceva din ceale ce sânt. Nu ca cum nu ar fi nicidecum, ci ca cela ce iaste mai presus de toate ceale ce sânt, şi mai presus şi decât însăşi aceasta, adecă a fi. Că deaca cunoştințele sânt ale lucrurilor celor ce au ființă, fără de îndoială cela ce iaste mai presus de cunoştință va fi mai presus şi de ființă. Şi împrotivă, cela ce iaste mai presus de ființă, va fi mai presus şi de cunoştință.[3] (5)

A fi fără de trup Dumnezeu nu însemnează pre ființa lui.

Dumnezeu mai potrivit să vesteaşte prin lepădare.

Nemărginit dară iaste Dumnezeu, şi neajuns de minte. Şi numai aceasta a lui iaste înțeleasă, adecă nemărginirea şi neajungerea de minte. Iară câte zicem la Dumnezeu cu adeverire, nu însemnează firea lui Dumnezeu, ci ceale ce sânt împrejurul firii lui. Măcar bun, măcar drept, măcar înțelept, măcar orice alt vei zice, nu zici firea lui Dumnezeu, ci ceale ce sânt împrejurul firii lui. Sânt încă şi oarecare ce să zic la Dumnezeu cu adeverire, dară au puteare de tăgăduire covârşitoare. (6) Adecă zicând noi la Dumnezeu întunearec, nu înțeleagem întunearec, ci cum că nu iaste lumină, ci mai presus de lumină. Aşijderea lumină zicând, însemnăm că nu iaste întunearec.

Adeverirea are puteare de covârşitoare tăgăduire la Dumnezeu.

CAP 5

Dovedire cum că Unul iaste Dumnezeu, şi nu mulți

Cum că iaste Dumnezeu, şi cum că ființa lui iaste neînțeleasă, din destul s'au dovedit. Iară cum că iaste un Dumnezeu, şi nu mulți, cei ce cred Dumnezeiasca Scriptură nu să îndoesc. Pentru că zice Domnul întru începutul punerii de leage ce o au dat Israiltenilor: „Eu sânt Domnul Dumnezeul tău cel ce te-am scos din pământul Eghípetului. Să nu-ți fie ție alți Dumnezei afară de mine”[4]. Şi iarăşi: „Ascultă, Israile, Domnul Dumnezeul tău, Domnul

[1] Gr. οὐσία. (N. ed.)
[2] Acestaşi, *Cuv. 34: 9.*
[3] Dion[isie], *Pentru Tainica Bogoslovie,* Cap. 2.
[4] Eş. 20: 2-3.

unul iaste”[1]. Şi prin Isaia Prorocul: „Pentru că eu”, zice, „sânt Dumnezeu întâiu, şi eu după aceastea, şi afară de mine nu iaste Dumnezeu. Mai nainte de mine nu au fost alt Dumnezeu, şi după mine nu va fi, şi afară de mine nu iaste”[2]. Încă şi Domnul în Sfințitele Evanghelii aşa zice către Tatăl: „Aceasta iaste viața cea veacinică, ca să te cunoască pre tine, Unul adevăratul Dumnezeu”[3]. Iară cu cei ce nu cred Dumnezeiasca Scriptură, aşa vom vorbi:

Silog. dovedire cum că unul iaste Dumnezeu.

1-a socot.

Dumnezeu iaste desăvârşit şi nelipsit, şi cu bunătatea, şi cu înțelepciunea, şi cu putearea, fără de început, fără de sfârşit, veacinic, nescris-împrejur, şi, în scurt să zic, întru toate desăvârşit. Deci de vom zice mulți dumnezei, nevoe urmează să se afle deosebire între cei mulți. Că de nu să află nici o deosebire între dânşii, unul mai vârtos iaste, şi nu mulți; iară de să află vreo deosebire între dânşii, unde iaste săvârşirea? Pentru că ori cu bunătatea, ori cu putearea, ori cu înțălepciunea, ori cu vreamea, ori cu locul de va fi mai jos de săvârşire, nu va fi dumnezeu. Iară aceasta, a fi deopotrivă întru toate, unul mai vârtos arată, şi nu mulți.[4]

A 2-a socot.

Cum încă, de vor fi ei mulți, să va păzi la dânşii şi aceasta, adecă a nu fi scrişi împrejur? Pentru că unde va fi unul, nu va fi celalalt.[5]

A 3-a socot.

Cum să va ocârmui şi lumea de mulți, şi nu să va râsipi, şi nu să va strica, vrajbă între cei ce ocârmuesc aflându-să? Pentru că deosebirea pricinuiaşte împrotivire.[6] Iară de va zice cineva cum că fieştecarele stăpâneaşte câte o parte, cine i-au rânduit şi le-au împărțit lor? Că acela mai vârtos va fi Dumnezeu. Unul dar iaste Dumnezeu desăvârşit, nescris-împrejur, făcătoriu a toate, țiitoriu şi ocârmuitoriu, mai presus şi mai nainte de toată săvârşirea. (1)

A 4-a socot.

Deosebit de aceastea, şi nevoe firească iaste ca unimea să fie început doimei.[7] (2)

---

[1] A 2-a Leage 6: 4.
[2] Is. 44: 6; 43: 10-11.
[3] In. 17: 3.
[4] Grig. Nis., *Catih.*, Prolog.
[5] Acelaşi.
[6] Grig. Naz., *Cuv. 35.*
[7] Dion., *Pentru Num. Dumn.,* 13: 3.

CAP 6

Pentru Cuvântul şi Fiiul lui Dumnezeu siloghisticească dovedire

Deosebirea şi analoghiia Cuvântului lui Dumnezeu către cel omenesc.

Deci acesta Unul şi singur Dumnezeu nu iaste lipsit de cuvânt. Iară cuvânt având, nu-l va avea pre el neipostatnic (1), nici carele să fi avut început de a fi, sau să va să înceteaze. Pentru că nu au fost cândva când să fie fost Dumnezeu lipsit de Cuvânt. Ci pururea are pre Cuvântul său carele să naşte dintr'însul, nu ca cuvântul nostru cel neipostatnic, şi carele să varsă în aer, ci ipostatnic, viu, desăvârşit, nu afară de el depărtându-să, ci pururea întru dânsul fiind.[1] Pentru că unde va fi, deaca afară dela el va eşi? Că de vreame ce firea noastră iaste muritoare şi leasne stricăcioasă, pentru aceasta şi cuvântul nostru iaste neipostatnic. Iară Dumnezeu pururea fiind, şi desăvârşit fiind, desăvârşit şi ipostatnic are şi pre Cuvântul său, şi pururea-fiitoriu, şi viu, şi toate având câte are Tatăl. Că precum cuvântul nostru din minte eşind, nici cu totul acelaşi iaste cu mintea, nici cu totul deosebit de ea. (Că din minte fiind el, altul iaste, deosebit de minte, iară pre minte la arătare aducându-o, cu aceasta nu iaste cu totul deosebit de minte, ci după fire una fiind, să deosebeaşte cu ipochímenul, adecă cu lucrul întru care are starea sa.) (2) Aşa şi Cuvântul lui Dumnezeu, carele iaste Fiiul, cu aceasta că iaste în deosebit ipostas, să desparte de acela dela carele are pre a fi în deosebit ipostas.[2] Iară cu aceaia că arată întru sineşi acealeaşi care să văd la Dumnezeu (3), iaste acestaşi după fiinţă cu acela. Pentru că precum săvârşirea cea întru toate să veade la Tatăl, aşa să veade şi la Cuvântul cel născut dintr'însul.

CAP 7

Pentru Duhul cel Sfânt. Siloghisticească dovedire

Deosebirea Duhului lui Dumnezeu către cel omenesc.

Dară trebue să aibă Cuvântul şi Duh, pentru că şi cuvântul nostru nu iaste lipsit de duh. Însă la noi duhul iaste strein de fiinţa noastră, pentru că iaste tragere şi eşire a aerului, carele să trage înlăuntru şi să varsă afară spre starea şi păzirea trupului, şi în vreamea vorbirii să face glas al cuvântului, pre putearea cuvân-

[1] Grig. Nis., *Catih.*, Cap. 1.

[2] Sau şi aşa: cu aceasta că are stare a sa deosebită, să desparte de acela dela carele are starea (adecă Naşterea).

tului întru sine arătându-o.[1] Iară la firea cea Dumnezeiască, cea singuratică[2] şi nealcătuită (din ceva), cum că iaste Duh al lui Dumnezeu, cu dreaptă credință să cuvine să mărturisim (pentru că nu iaste Cuvântul lui Dumnezeu mai lipsit şi mai de jos decât cuvântul nostru), iară a socoti cum că Duhul iaste strein oarece care de afară vine la Dumnezeu, precum la noi, cei alcătuiți din stihii, aceasta nu iaste a dreaptei credințe. Ci precum, auzind noi Cuvânt al lui Dumnezeu, nu l-am socotit neipostatnic, nici din învățătură adăogit, nici prin glas vorbit, nici în aer vărsat şi râsipit, ci fiinţeaşte având starea, şi voitoriu, şi lucrătoriu, şi atotputearnic – [tot] aşa, învățându-ne noi cum că iaste şi Duh al lui Dumnezeu, carele urmează împreună cu Cuvântul şi arată lucrarea lui, nu înțăleagem suflare neipostatnică (că aşa s'ar pogorî spre micşorare mărimea firii céiĭ Dumnezeeşti, deaca după asemănarea duhului nostru s'ar fi înțăles şi duhul cel dintru dânsa), ci puteare ființească[3], carea întru al său deosebit ipostas să veade, şi din Tatăl iasă, şi întru Cuvântul să odihneaşte, şi pre el îl arată. Şi nici a să despărți de Dumnezeu, întru carele iaste, şi de Cuvântul, cu carele împreună urmează, poate, nici spre a nu fi nicidecum să varsă, ci după asemănarea Cuvântului, întru al său ipostas iaste, vie fiind, voitoare, de-sineşi-mişcată, lucrătoare, de-a pururea binele voind,[4] şi, spre toate ceale ce socoteaşte, împreună-următoare cu voința având pre puteare, nici început având, nici sfârşit. Că nu au lipsit vreodinioară la Tatăl Cuvântul, nici la Cuvânt Duhul.

Şi aşa, prin unirea ființii, să stinge înşălăciunea Ellinilor cea cu mulți dumnezei, iară prin priimirea Cuvântului şi a Duhului, să surpă dogma Iudeilor, şi dela amândoao eresurile rămâne ceaia ce iaste de folos. Din socoteala Iudeilor adecă, unirea ființii; iară din păgânătatea Ellinilor, numai despărțirea ipostasurilor.

Iară de va grăi împrotivă Iudeul, ca să nu să priimească Cuvântul şi Duhul, de Dumnezeiasca Scriptură să se vădească şi să să mustre, şi gura să i să astupe. Căci pentru Cuvântul zice Dumnezeescul Davíd: „În veac, Doamne, Cuvântul tău rămâne în Ceriu”[5]. Şi iarăşi: „Trimis-au Cuvântul său, şi i-au vindecat pre dân-

---

[1] Grig. Nis., *Catih.*, Cap. 2.
[2] Gr. τῆς ἁπλῆς, cea simplă.
[3] Gr. δύναμιν οὐσιώδη. (N. ed.)
[4] Acestaşi, la acelaşi loc.
[5] Ps. 118: 89.

şii"[1]. Iară cuvântul cel vorbitoriu nu să trimite, nici în veac rămâne. Iară pentru Duhul iarăşi acestaşi Davíd zice: „Trimite-vei Duhul tău, şi să vor zidi"[2]. Şi iarăşi: „Cu Cuvântul Domnului ceriurile s'au întărit, şi cu Duhul gurii lui toată putearea lor"[3]. Şi Iov: „Duhul cel Dumnezeesc iaste carele m'au făcut pre mine, şi suflarea atotţiitoriului iaste carea mă ţine pre mine"[4]. Iară Duh ce să trimite, şi face, şi întăreaşte, şi ţine, nu iaste suflarea ceaia ce să răsipeaşte. Precum nici gura lui Dumnezeu nu iaste mădulariu trupesc. Ci amândoao să cuvine să le înţeleagem cu cuviinţă Dumnezeiască.

CAP 8
Pentru Sfânta Troiţă

Deci creadem (1) întru Unul Dumnezeu, o începătură[5], fără de început, nezidit, nefăcut, neperitoriu şi fără de moarte, veacinic, nemărginit, nescris-împrejur, nehotărât-împrejur (2), nemărginit întru puteare, singuratic, nealcătuit, fără de trup, fără de stricăciune, fără de patimă, neschimbat, neprefăcut, nevăzut, izvor al bunătăţii şi al dreptăţii, lumină înţălegătoare, neapropiiată; puteare carea de nici o măsură nu să cunoaşte, numai de voia sa să măsură (pentru că toate câte voiaşte, poate), făcătoare a tuturor zidirilor celor văzute şi nevăzute, întemeitoare şi păzitoare a toate, purtătoare de grijă a toate, pre toate ţiindu-le, şi stăpânindu-le, şi împărăţindu-le cu împărăţie fără de sfârşit şi fără de moarte, nimic protivnic având, pre toate plinindu-le, de nimic cuprinzindu-să, ci ea mai vârtos pre toate cuprinzindu-le, şi ţiindu-le, şi covârşindu-le (3), fără de spurcăciune preste toate fiinţele trecând, şi mai presus de toate lucrurile fiind (4), şi toată fiinţa covârşind, ca ceaia ce iaste mai presus de fiinţă, şi mai presus de toate ceale ce sânt, mai presus de Dumnezeire (5), mai presus de bunătate, mai presus de plinire. Pre toate începătoriile şi rânduialele orânduind, şi mai presus de toată începătoriia şi rânduiala stând, mai presus de fiinţă, şi de viaţă, şi de cuvânt, şi de cuget. Însăşi lumină, însăşi bunătate, însăşi viaţă, însăşi fiinţă, ca ceaia ce nu are dela altul pre a fi, sau ceva din ceale ce sânt. Ci ea celor ce sânt iaste izvor

[1] Ps. 106: 20.
[2] Ps. 103: 30.
[3] Ps. 32: 6.
[4] Iov 33: 4.
[5] Gr. μίαν ἀρχὴν, „principiu unic". (N. ed.)

de ființă, celor vii, de viață, celor împărtăşiți cuvântării, de cuvântare. Tuturor pricină a toate bunătățile. Toate ştiindu-le mai nainte de facerea lor,[1] o Ființă, o Dumnezeire, o Puteare, o Voe, o Lucrare, o Începătorie, o Stăpânire, o Domnie, o Împărăție, în trei desăvârşite ipostasuri cunoscându-să, şi de toată făptura cea cuvântătoare lăudată şi închinată fiind, care ipostasuri fără de amestecare sânt împreunate, şi fără de despărțire despărțite (care lucru iaste preaslăvit şi mai presus de minte!) în Tatăl, şi Fiiul, şi Sfântul Duh, întru care ne-am şi botezat.[2] Că aşa Domnul au poruncit Apostolilor să boteaze, „botezându-i pre ei”, zicând, „în numele Tatălui, şi al Fiiului, şi al Sfântului Duh”[3].

Cum să cuvine a creade pentru Tatăl.

Întru Unul Tatăl (creadem), începătura a toate şi pricina; nu din cineva născut, ci nepricinuit şi nenăscut numai el fiind; făcătoriu al tuturor, iară Tată fireaşte numai al Unuia-Născut Fiiului său (6), Domnului şi Dumnezeului şi Mântuitoriului nostru Iisus Hristos, şi Purcegătoriu al Preasfântului Duh.[4]

Cum pentru Fiiul.

Şi întru Unul Fiiul lui Dumnezeu, cel Unul-născut, Domnul nostru Iisus Hristos; carele din Tatăl s’au născut mai nainte de toți veacii; lumină din lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, născut, nu făcut, deoființă cu Tatăl, prin carele toate s’au făcut. Pre carele mai nainte de toți veacii zicându-l, arătăm cum că naşterea lui iaste fără de ani, şi fără de început. Pentru că nu s’au adus dintru neființă întru ființă Fiiul lui Dumnezeu, Raza Slavei (7), Chipul Ipostasului Tatălui, înțălepciunea şi putearea cea vie,[5] Cuvântul cel ipostatnic, Icoana cea ființească şi desăvârşit şi vie a lui Dumnezeu celui nevăzut.[6] Ci pururea au fost împreună cu Tatăl, şi întru Tatăl, veacinic şi fără de început dintr’însul născut. Pentru că nu au fost cândva Tatăl când să nu fie fost Fiiul. Ci întru aceaiaşi dată Tatăl, întru aceaiaşi dată Fiiul cel născut dintr’însul.[7] Pentru că tată fără de fiiu nu să poate numi. Iară de au fost cândva neavând fiiu, nu au fost tată. Şi deaca pre urmă au avut fiiu, pre urmă s’au făcut tată, nefiind mai nainte tată, şi s’au mutat dintru a nu fi tată întru a să face tată. Carea aceasta iaste mai

[1] Grig. Naz., *Cuv. 13, 32.*
[2] Acestaşi, *Cuv. 12, 33, 40.*
[3] Mt. 28: 19.
[4] Grig. Naz., *Cuv. 35.*
[5] Evr. 1: 3; Col. 1: 15; 1 Cor. 1: 24.
[6] Grig. Naz., *Cuv. 36.*
[7] Grig. Naz., *Cuv. 35*; Kirill, în *Comori*.

rea decât toată hula. Pentru că cu neputință iaste a zice cum că Dumnezeu au fost lipsit de cea firească naştere. Iară naşterea iaste a naşte pre cel dintr'însul, adecă din ființa sa, aseamenea cu sine după fire.

Deci la naşterea Fiiului păgânească socoteală iaste a zice cum că au mijlocit vreame, şi după Tatăl s'au făcut estimea Fiiului.[1] Pentru că dintr'însul, adecă din firea Tatălui, zicem pre naşterea Fiiului. Şi de nu vom da a fi Fiiul dintru început împreună cu Tatăl, din carele iaste născut, schimbare aducem a ipostasului Tatălui, că nefiind tată, s'au făcut pre urmă tată. Pentru că făpturile deşi pre urmă s'au făcut, însă nu din ființa[2] lui Dumnezeu, ci dintru neființă întru ființă[3] s'au adus cu voia şi cu putearea lui. Pentru aceasta nu să atinge schimbare de firea lui Dumnezeu. Pentru că naşterea iaste a să scoate din ființa celui ce naşte, cel ce să naşte aseamenea [cu el] după ființă. Iară zidirea şi facerea iaste a să face de afară ceaia ce să zideaşte şi să face, iară nu din ființa celui ce zideaşte şi face, şi a nu să asemăna nicidecum după ființă.

Deosebire a Naşterii céiĭ Dumnezeeşti cătră facere.

Deci la Dumnezeu, cel ce numai el iaste fără de patimă, şi neprefăcut, şi neschimbat, şi pururea întru un chip să află, şi naşterea şi zidirea iaste fără de patimă.[4] Pentru că fireaşte fiind el fără de patimă şi fără de stricăciune, ca cela ce iaste singuratic şi nealcătuit din ceva, nu are fire să sufere patimă sau stricăciune nici când naşte, nici când zideaşte, nici are trebuință de ajutoriul cuiva. Ci naşterea adecă, lucru fiind al firii şi scoțind din ființa lui, iaste fără de început şi veacinică, ca să nu sufere schimbare cel ce naşte, şi ca să nu fie Dumnezeu întâi, şi Dumnezeu pre urmă, şi adăogire să priimească. Iară zidirea la Dumnezeu, lucru fiind al voinții, nu iaste împreună-veacinică cu Dumnezeu. Pentru că ceaia ce să aduce dintru neființă întru ființă nu are fire a fi împreună-veacinică cu cel ce nu are început şi pururea iaste. [5]Deci precum nu aseamenea face omul şi Dumnezeu – pentru că omul nimic dintru neființă întru ființă aduce, ci ceaia ce face, din materie pusă înainte face, nu numai voind, ci şi mai întâi socotind, şi în minte închipuind ceaia ce va să facă, apoi şi cu mâinile lucrând, şi osteneală suferind şi trudă, iară de multe ori şi nu nemerind, neîn-

---

[1] Acestaşi, la acelaşi loc. Grig. Naz., *Cuv. 29.*
[2] Gr. οὐσία, esența. (N. ed.)
[3] Gr. τὸ εἶναι, ființarea, existența. (N. ed.)
[4] Grig. Naz., *Cuv. 29* şi *35*.
[5] Grig. Naz., *Cuv. 29*. Kirill, în *Comori*.

tâmplându-să a să face lucrul precum voiaşte; iară Dumnezeu, numai voind, dintru neființă întru ființă pre toate le-au adus – aşa nici aseamene naşte Dumnezeu şi omul. [1]Pentru că Dumnezeu, fără de ani fiind, şi fără de început, şi fără de patimă, şi fără de stricăciune, şi fără de trup, şi Unul, şi fără de sfârşit, aşa fără de ani, şi fără de început, şi fără de patimă, şi fără de stricăciune naşte, şi fără de însoțire. Şi nici început are naşterea lui cea necuprinsă cu mintea, nici sfârşit. Şi fără de ani adecă naşte, pentru că iaste neschimbat; iară fără de stricăciune, pentru că iaste fără de patimă şi fără de trup; iară fără de însoțire – şi pentru că iaste fără de trup iarăşi, şi pentru că iaste Unul numai Dumnezeu, neavând trebuință de altul. Iară fără de sfârşit şi fără de încetare, pentru că iaste fără de început, şi fără de ani, şi fără de sfârşit, şi pururea întru un chip să află. Că cel fără de început iaste fără de sfârşit. Iară cel ce după daru iaste fără de sfârşit (adecă nemuritoriu), nu cu adevărat iaste fără de început, precum Îngerii.[2]

Deci Dumnezeu cel ce pururea iaste, pre Cuvântul său cel ce iaste desăvârşit îl naşte fără de început şi fără de sfârşit, ca nu în vreame să nască Dumnezeu, cel ce are mai presus de vreame şi firea, şi estimea.[3] Iară omul arătat iaste că împrotivă naşte, fiind supus supt facere şi stricăciune, şi curgere, şi înmulțire, şi îmbrăcat cu trup, şi pre partea bărbătească şi pre partea muerească în fire având, pentru că are trebuință partea bărbătească de ajutoriul părții mereşti. Ci milostiv fie cel ce iaste mai presus de toate şi covârşaşte toată gândirea şi înțăleagerea.

Pentru Tatăl şi pentru Fiiul.

Învață dară Sfânta Sobornicească şi Apostolească Bisearică întru aceaiaşi dată Tată, şi întru aceaiaşi dată cel Unul-născut Fiiul lui, dintr'însul născut fără de ani, şi fără de stricăciune, şi fără de patimă, şi neînțăles de minte, în ce chip singur ştie Dumnezeul tuturor. Precum întru aceaiaşi dată focul, şi întru aceaiaşi dată lumina cea dintr'însul, şi nu mai nainte focul, şi după aceaia lumina, ci împreună întru aceaiaşi dată. Şi precum lumina din foc pururea născându-să, pururea întru dânsul iaste, nicidecum despărțindu-să de dânsul, aşa şi Fiiul din Tatăl să naşte, nicidecum de dânsul despărțindu-să, ci pururea întru dânsul fiind. Însă lumina din foc născându-să fără de despărțire, şi întru dânsul pururea

[1] Kirill, în *Comori*. Grig. Naz., *Cuv. 35*.
[2] [Vezi] mai nainte, Cartea a 2-a, Cap. 3.
[3] Grig. Naz., *Cuv. 47*.

petrecând, nu are al său ipostas deosebit de al focului. Pentru că iaste feliurime firească a focului. Iară Fiiul lui Dumnezeu cel Unul-născut, din Tatăl născându-să fără de despărţire, şi fără de depărtare, şi întru dânsul pururea petrecând, are al său ipostas deosebit de al Tatălui.[1]

Pentru ce să numeaşte Fiiul Cuvânt, strălucire, Chip.

Deci Cuvânt şi Strălucire să numeaşte pentru că fără de însoţire, şi fără de patimă, şi fără de ani, şi fără stricăciune, şi nedespărţit s'au născut din Tatăl; iară Fiiu şi Chip al Ipostasului Tatălui, pentru că iaste desăvârşit şi ipostatnic, şi întru toate aseamenea cu Tatăl, afară de nenaştere. (8)

Pentru ce Unul-născut.

Iară Unul-născut, pentru că Unul din Unul Tatăl întru un chip s'au născut. Căci nici să asemenează altă naştere cu naşterea Fiiului lui Dumnezeu, că nici iaste alt Fiiu al lui Dumnezeu. (9) Că măcar de şi Duhul Sfânt dela Tatăl să purceade, dară nu cu chip de naştere, ci de purceadere. (10) Alt chip de estime iaste acesta, necuprins de minte şi necunoscut, precum şi naşterea Fiiului. Pentru aceaia şi toate câte are Tatăl ale lui sânt, afară de nenaştere, carea nu însemnează deosebire a fiinţii, nici dregătorie, ci chip de estime. Precum şi Adam nenăscut fiind (pentru că iaste zidit de Dumnezeu), şi Sith născut (pentru că iaste fiiu al lui Adam), şi Eva din coasta lui Adam purceasă fiind (pentru că nu s'au născut ea), nu să deosebesc ei unul de altul cu firea, pentru că oameni sânt, ci cu chipul estimei (adecă cum sânt).[2] (11)

Alta însemnează *aghéniton,* şi alta *aghénniton*.

Deci să cuvine a şti că graiul acesta, *aghéniton* (ἀγένητον), când să scrie cu un „n", însemnează „nezidit, nefăcut", iară când să scrie cu doi „n", *aghénniton* (ἀγέννητον), însemnează „nenăscut". Deci, după însemnarea cea dintâi, să deosebeaşte fiinţă de fiinţă, pentru că alta iaste fiinţa cea nezidită, pre carea o însemnează graiul *aghéniton* cu un „n", şi alta cea zidită, pre carea o arată graiul *ghenití*. Iară după însemnarea cea de-a dooa nu să deosebeaşte fiinţă de fiinţă. Pentru că a tot fealiul de dobitoace ipostasul dobitocului celui dintâi iaste *aghénniton*, adecă „nenăscut", dară nu *aghéniton*, adecă „nezidit". Pentru că s'au zidit de Făcătoriul, cu Cuvântul lui fiind aduse spre facere, dară nu s'au născut, nefiind mai nainte altul de acelaşi fealiu, din care să se nască.

[1] Grig. Nis; Kirill, în *Comori*.
[2] Vasil[ie], Cartea a 2-a şi a 4-a. *Împrot. lui Evn.;* Grig.Naz., *Cuv. 36, 37.*

Deci după însemnarea cea dintâi, la câte treale preaînalte Dumnezeeştile ipostasuri ale Dumnezeirii céiĭ sfinte să potriveaşte graiul *aghénitos*, pentru că sânt deoființă şi nezidite. Iară după însemnarea cea de-a dooa, nicidecum. Că numai Tatăl iaste născut. Pentru că nu are el dela alt ipostas pre a fi. Şi numai Fiiul iaste născut, pentru că s'au născut din ființa Tatălui fără de început şi fără de ani. Şi numai Duhul cel Sfânt iaste purces, din ființa Tatălui nu născându-să, ci purcegându-să. Că aşa ne învață Dumnezeiasca Scriptură. Iară chipul naşterii şi al purceaderii neajuns de minte iaste.[1]

Să cuvine încă a şti şi aceasta, că nu dela noi s'au mutat la Fericita Troiță numele Părintimei, şi al Fiimei, şi al Purceaderii, ci împrotivă, de acolò s'au dat noao.[2] Precum zice Dumnezeescul Apostol: „Pentru aceasta plec genunchiile meale cătră Tatăl, dela carele iaste toată părintimea în Ceriu şi pre pământ".[3]

Cum iaste Tatăl mai mare decât Fiiul.

Iară de zicem că Tatăl iaste începătură a Fiiului şi mai mare[4], nu însemnăm cum că el iaste mai întâi decât Fiiul cu vreamea sau cu firea (că „printr'însul au făcut veacurile"[5]), nici cu altceva, fără numai cu pricina, adecă cum că Fiiul s'au născut din Tatăl, iară nu Tatăl din Fiiul, şi cum că Tatăl iaste pricinuitoriu al Fiiului fireaşte.[6] Precum zicem că nu din lumină iase focul, ci lumina mai vârtos din foc. Deci când auzim că Tatăl iaste începătură, şi mai mare decât Fiiul, să înțăleagem că iaste cu pricina. Şi precum nu zicem că de altă ființă iaste focul, şi de alta lumina, aşa nu iaste cu putință a zice că de altă ființă ia[s]te Tatăl, şi de alta Fiiul, ci de una şi aceaiaşi.

Cuvântul nu iaste unealtă a Tatălui.

[7]Şi precum zicem cum că focul luminează pre lumina ceaia ce iasă dintr'însul, şi nu socotim cum că lumina aceaia a focului iaste vreo unealtă slujitoare a lui, ci mai vârtos puteare firească, aşa zicem că Tatăl toate câte face, prin Fiiul său cel Unul-născut le face, nu ca prin o unealtă slujitoare[8], ci ca prin puteare firească şi ipostatnică. Şi precum zicem că focul lumi-

---

[1] Max[im], în *Dialogul cel improt. Arienilor*; Kirill, în *Comori*; Grig. Naz., *Cuv. 35*.
[2] Kirill, în *Comori*; Dion., *Pentru Numir. Dumn.*, Cap. 1.
[3] Efes. 3: 14-15.
[4] In. 14: 28.
[5] Evr. 1: 2.
[6] Grig. Naz., *Cuv. 36*; Ath[anasie], *Împrot. Ar[ienilor]*, Cart. 1.
[7] Grig. Naz., *Cuv*. 13, 33 şi 37.
[8] Adecă cu care să slujaşte cineva.

nează, şi iarăşi grăim că lumina focului luminează, aşa toate câte face Tatăl, aseamenea şi Fiiul face. Însă lumina nu are al său ipostas deosebit de al focului. Iară Fiiul iaste ipostas desăvârşit, despărțit de ipostasul Tatălui, precum mai sus am arătat. Căci cu neputință iaste a să afla în lucrurile ceale zidite icoană şi asemănare carea să arate întru sine fără de schimbare chipul Sfintei Troițe. Pentru că lucrul cel ce iaste zidit, şi alcătuit, şi trecătoriu, şi schimbăcios, şi scris-împrejur, şi cu formă închipuit, şi stricăcios, cum va arăta curat pre Dumnezeiasca Ființă ceaia ce iaste mai presus de ființă şi slobodă de toate aceastea? Iară cum că toată zidirea iaste supt ceale mai multe dintru aceastea, şi toată, după firea eiĭ, iaste supusă stricăciunii, arătat iaste. (12)

Cum pentru Sfântul Duh.

Aseamenea credem şi întru unul Duhul Sfânt, Domnul de viață făcătoriul, carele din Tatăl să purceade şi în Fiiul să odihneaşte; [1]carele împreună cu Tatăl şi cu Fiiul iaste închinat şi slăvit, ca cela ce iaste deoființă şi împreună-veacinic; Duhul cel din Dumnezeu, cel drept, cel stăpânitoriu, cel ce iaste izvorul înțelepciunii, şi al vieții, şi al sfințeniei; [2]Dumnezeu împreună cu Tatăl şi cu Fiiul fiind, şi numindu-să; nezidit, plin, ziditoriu, atotțiitoriu, atotlucrătoriu, atotputearnic, nemărginit întru puteare; carele stăpâneaşte toată zidirea, [dar] nu să stăpâneaşte; îndumnezeiaşte, nu să îndumnezeiaşte; împlineaşte, nu să împlineaşte; împărtăşaşte, nu să împărtăşaşte (13); sfințeaşte, nu să sfințeaşte; Mângâitoriu, ca cela ce priimeaşte rugăciunile tuturor; întru toate aseamenea cu Tatăl şi cu Fiiul; carele dela Tatăl să purceade, şi prin Fiiul să dă, şi să face împărtăşit de toată zidirea (14); şi singur zideaşte, şi dă ființă tuturor, şi sfințeaşte, şi ține; ipostatnic, adecă întru al său deosebit ipostas fiind, nedespărțit şi nedepărtat de Tatăl şi de Fiiul, şi toate având câte are Tatăl şi Fiiul, afară de nenaştere şi de naştere. Pentru că Tatăl iaste nepricinuit şi nenăscut, că nu iaste din cineva (că dela cine are pre a fi?) (15), nici ceva din ceale ce are, dela altul are. Ci el mai vârtos iaste începătură şi pricină tuturor de a fi, şi de aşa a fi fireaşte. Iară Fiiul din Tatăl cu chip de naştere, iară Duhul Sfânt şi el din Tatăl, dar nu cu chip de naştere, ci de purceadere. Şi cum că iaste deosebire a naşterii şi a purceaderii ne-am învățat; iară carele iaste chipul deosebirii, nicicum.

Necunoscut iaste noao chipul cum să deosebeaşte la Domnul Naşterea şi Purceaderea.

[1] Grig. Naz., *Cuv. 49*.
[2] Acestaşi, *Cuv. 49*.

Însă împreună întru aceaiaş dată iaste şi naşterea Fiiului din Tatăl, şi purceaderea Sfântului Duh. (16)

Deci toate câte are Fiiul, şi Duhul dela Tatăl le are, şi pre însăşi a fi. Şi de nu ar fi Tatăl, nici Fiiul ar fi, nici Duhul; şi de nu ar avea Tatăl ceva, nici Fiiul ar avea, nici Duhul. Şi pentru Tatăl, adecă pentru că iaste Tatăl, iaste Fiiul şi Duhul; şi, pentru Tatăl, are Fiiul şi Duhul toate ceale ce are, adecă pentru că le are Tatăl pre iale, afară de nenaştere, şi de naştere, şi de purcedeare. Că numai întru aceaste însuşiri ale ipostasurilor să deosebesc între dânsele ceale trei Sfinte Ipostasuri: nu cu ființa, ci cu semnul cel închipuitoriu al Ipostasului său nedespărțit despărțindu-se ele.

Însuşirile Feațelor

Troița iaste nealcătuită.

[1]Şi zicem că fieştecare din ceale trei desăvârşit ipostas are, ca nu din trei nesăvârşite să înțelea[ge]m o fire alcătuită desăvârşit, ci în trei ipostasuri desăvârşite să cunoaştem o ființă singuratică mai presus şi mai nainte de toată săvârşirea. [2]Că lucrul cela ce să închiae din nesăvârşite, fără de îndoială iaste alcătuit, iară din desăvârşite ipostasuri cu neputință iaste a face alcătuire. Pentru aceaia nici zicem că neamul iaste din ipostasuri, ci în ipostasuri. (17) [3]Iară nesăvârşite zicem pre ceale ce nu păzesc chipul lucrului celui ce să săvârşaşte dintr'însele. Că piiatra, şi lemnul, şi herul, fieştecare deosebi desăvârşit iaste după firea sa. [4]Iară cătră casa ceaia ce să săvârşaşte dintr'însele nu iaste desăvârşit. Că nici iaste deosebit fieştecare dintru aceastea casă.

Pentru ce trei Feațe un Dumnezeu.

Desăvârşite dar zicem că sânt ipostasurile, ca să nu socotim alcătuire la Dumnezeiasca fire. Pentru că alcătuirea iaste începătură şi pricină a despărțirii. Şi iarăşi unele întru altele zicem că sânt ceale trei ipostasuri, ca nu mulțime şi gloată de Dumnezei să aducem. Şi aşa, prin ceale trei ipostasuri adecă, înțeleagem cum că nu iaste nici o alcătuire sau amestecare. Iară prin aceasta, că sânt ceale trei ipostasuri deoființă, şi unele întru altele, şi au aceaiaşi voință, şi lucrare, şi puteare, şi stăpânire, şi mişcare, ca să zic aşa, cunoaştem cum că nu iaste nici o despărțire, şi cum că iaste un Dumnezeu. Că un Dumnezeu cu adevărat iaste: Dumnezeu, şi Cuvântul, şi Duhul lui.

---

[1] Grig. Naz., *Cuv.* 13 şi 39.
[2] Ath[anasie], *Împrot. Ar.*, Cuv. 5.
[3] Vas., *Cuv. împrot. Sav., Ar. şi Evn.*
[4] Grig. Naz., *Cuv. 29, 34* şi *40*.

[1]Şi să cuvine a şti că alta iaste a să vedea cu lucrul, şi alta a să vedea cu mintea şi cu cugetul. Deci la toate zidirile despărțirea ipostasurilor să veade cu lucrul. Pentru că cu lucrul să veade despărțit Petru de Pavel, iară împărtăşirea, şi împreunarea, şi unimea cu mintea să veade şi cu cugetul. [2]Pentru că socotim cu mintea cum că Petru şi Pavel de aceaiaşi fire sânt, şi o fire de obşte au. Că fieştecarele dintru dânşii iaste jivină cuvântătoare muritoare, şi fieştecarele iaste trup însuflețit cu suflet cuvântătoriu şi gânditoriu. Deci această fire de obşte cu mintea iaste văzută. Pentru că nici ipostasurile nu sânt unele întru altele, ci fieştecarele deosebit şi de o parte, adecă singur stă despărțit, multe având pre ceale ce îl despărțesc pre el de celalalt. Pentru că şi cu locul sânt depărtați, şi cu vreamea să deosebesc, şi cu socoteala să despărțesc, şi cu putearea, şi cu fața, adecă cu chipul, şi cu deprinderea, şi [cu] aşăzarea trupului, şi cu vredniciia, şi cu dregătoriia, şi cu toate însuşirile ceale închipuitoare, iară mai mult decât cu toate să deosebesc cu aceasta, că nu sânt unele întru altele, ci despă[r]țite ipostasurile, pentru aceasta să zic şi doi oameni, şi trei, şi mulți.

Alta iaste a să vedea cu lucrul şi alta cu mintea.

[3]Şi aceasta iaste cu putință a o vedea la toate lucrurile ceale zidite, iară la Sfânta şi cea mai presus de ființă, şi decât toate mai înaltă şi necuprinsa Troiță, împrotivă. Că acolò obştimea şi unimea cu lucrul să veade, pentru cea împreună pururea-vecuire, şi aceaiaşi ființă, şi lucrare, şi voință, şi unire a socotelii, şi aceaiaşi stăpânire, şi puteare, şi bunătate, şi o pornire a mişcării. [4]Nu am zis asămănare, ci aceaiaşi. Pentru că o ființă, o bunătate, o puteare, o voință, o lucrare, o stăpânire, una zic iaste şi aceaiaşi, nu trei asemenea una cu alta: ci una şi aceaiaşi mişcare a câte treale ipostasurilor. „Pentru că fieştecarele dintr'însele nu mai puțin are unime cătră celalalt, decât cătră sine"[5]: adecă întru toate una sânt Tatăl, şi Fiiul, şi Sfântul Duh, afară de nenaştere, şi de naştere, şi de purceadere. Iară despărțirea cu cugetul să veade. Pentru că un Dumnezeu cunoaştem, şi numai întru însuşiri, a părintimii zic, şi a fiimii, şi a purceaderii, după pricină şi pricinuit şi desăvârşirea ipostasului, adecă după chipul estimii, pre deosebire o înțelea-

Unimea firii céiĭ Dumnezăeşti.

Feațele Troiții despărțite.

[1] Grig. Naz., *Cuv. 37*.
[2] Acestaş, Cuv. 32.
[3] Grig. Naz., *Cuv. 49*.
[4] Acestaşi, Cuv. 40.
[5] [Grig. Naz., *Cuv. 36: 16*.]

gem.[1] Că nici depărtare a locului, precum la noi, nu putem zice la Dumnezeirea cea nescrisă-împrejur, că ipostasurile sânt unele întru altele, nu întrucât să se ameastece iale, ci întrucât să se ție unul de altul (18), după cuvântul Domnului carele au zis: „Eu întru Tatăl, şi Tatăl întru mine"[2]. Nici [putem zice] deosebire a voinții, sau a socotelii, sau a lucrării, sau a puterii, sau a altceva, care aceastea nasc întru noi pre despărțirea cea cu lucrul şi cu totul desăvârşit. Pentru aceaia nici trei Dumnezei zicem pre Tatăl, şi pre Fiiul, şi pre Sfântul Duh, ci mai vârtos un Dumnezeu pre Sfânta Troiță;. [3]că la un pricinuitoriu Fiiul şi Duhul să aduc, dar nu să alcătuesc, nici să ameastecă după amestecarea lui Savélie. (Că să unesc, precum am zis, nu întru cât să se ameastece, ci întru cât să se ție unul de altul. Şi pre încăpearea cea întru sine (19), adecă a unuia în altul o au fără de nici o amestecare sau turburare.) Nici unul de altul să depărtează, sau cu ființa să tae, după despărțirea lui Arie. Pentru că neîmpărțită întru despărțite, ca să zic în scurt, iaste Dumnezeirea, şi ca în trei sori ce să țin unul de altul, şi cu nici o depărtare de loc sânt despărțiți, una iaste amestecarea şi împreunarea luminii.[4] Deci când căutăm la Dumnezeire, şi la pricina cea întâi, şi la singură-stăpânirea, şi la una şi aceaiaşi a Dumnezeirii, ca să zic aşa, mişcare şi voință, şi la aceaiaşi ființă, şi puteare, şi lucrare, şi domnie, una iaste ceaia ce să veade de mintea noastră. Iară când (luom aminte) la acealea întru care iaste Dumnezeirea, sau, ca să zic mai cu deadinsul, care iaste Dumnezeirea, şi la ceale ce din pricina cea întâi fără de ani de acolò sânt, şi cu aceaiaşi slavă, şi fără de depărtare, adecă la ipostasurile Fiiului şi a Duhului, trei sânt ceale ce de noi sânt închinate (20).[5] Unul iaste tată, Tatăl, şi fără de început, adecă nepricinuit (că nu iaste din cineva); unul iaste fiiu, Fiiul, şi nu fără de început, adecă nu nepricinuit (că din Tatăl iaste), iară de vei lua şi vei socoti începutul dela vreame, iaste şi fără de început (pentru că făcătoriul vremilor nu iaste supt vreame); unul iaste duh, Duhul Sfânt, carele iasă din Tatăl, însă nu cu chip de fiíme, ci de purceadere. Nici Tatăl depărtându-să de nenaştere, pentru că au născut, nici Fiiul de naştere, pentru că s'au născut din nenăscut

Fiiul şi Duhul Sfânt la o începătură să aduc

---

[1] Grig. Naz., *Cuv. 37*; Grig. Nis. *Epis. către Avlav*; Vasil., *Epis. 43.*
[2] In. 14: 11.
[3] Grig. Naz., *Cuv. 29*; Dion., *Pentru Numir. Dumn.*, Cap. 2.
[4] Grig. Naz., *Cuv. 36: 14.*
[5] Acestaş *Cuv. 36.*

– căci cum poate fi aceasta? – nici Duhul sau în Tată, sau în Fiiu mutându-să, pentru că s'au purces şi pentru că iaste Dumnezeu. Că însuşirea iaste nemişcată, pentru că în alt chip cum va rămânea însuşire, de să va mişca şi să va muta în alta? Că de ar fi Fiiu Tatăl, nu ar fi Tată cu adevărat, pentru că unul iaste cu adevărat Tată; şi de ar fi Tată Fiiul, nu ar fi cu adevărat Fiiu, pentru că unul iaste cu adevărat Fiiu, şi unul iaste Duhul Sfânt.

Însă trebue a şti cum că pre Tatăl nu-l zicem din cineva, ci îl zicem pre el Tată al Fiiului, iară pre Fiiul nu-l zicem pricină, nici Tată, ci îl zicem pre el şi din Tatăl, şi Fiiu al Tatălui. Iară pre Duhul cel Sfânt, şi din Tatăl îl zicem, şi Duh al Tatălui îl numim. Iară „din Fiiul" pre Duhul nu-l zicem, ci Duh al Fiiului îl numim.[1] „Că deaca cineva Duhul lui Hristos nu are", zice Dumnezeescul Apostol, „acesta nu iaste al Lui".[2] Şi cum că prin Fiiul s'au arătat şi să dă noao, mărturisim. Că „au suflat", zice, „şi au zis ucenicilor săi: Luați Duh Sfânt"[3]. Precum din Soare iaste raza şi strălucirea; pentru că el iaste izvorul razei şi al strălucirii, dar prin rază să dă noao strălucirea, şi aceasta iaste ceaia ce ne luminează pre noi şi să împărtăşaşte de noi.[4] Iară pre Fiiul nici al Duhului nu-l zicem, nici iarăşi din Duhul. (21)

CAP 9

Pentru ceale ce să zic la Dumnezeu

Dumnezeu iaste singuratic şi nealcătuit din ceva. Iară ce să încheae din multe şi deosebite, iaste alcătuit. Deci deaca aceasta, a fi nezidit, şi fără de început, şi fără de trup, şi fără de moarte, şi veacinic, şi bun, şi ziditoriu, şi câte ca aceastea, am fi zis la Dumnezeu că sânt osebiri fiinţeşti (1), [atunci], fără de îndoială, ca cela ce ar fi încheiat dintru atâtea, nu va fi singuratic, ci alcătuit din multe, carea iaste cea mai de pre urmă păgânătate. Pentru aceaia dar trebue a socoti cum că toate ceale ce să zic la Dumnezeu nu însemnează ce iaste el după fiinţă, ci arată sau ce nu iaste, sau aducere (2) oarecarea cătră ceva dintru acealea ce împrotivă să deosebesc, sau ceva din ceale ce urmează firii, sau lucrare. (3)

[1] Max., *Epis. către Mar[in].*
[2] Rom. 8: 9.
[3] In. 20: 22.
[4] Grig. Naz., *Cuv. 36.*

Care iaste numele cel mai potrivit la Dumnezeu.

Deci decât toate numirile ceale ce să zic la Dumnezeu mai potrivită să pare ὁ ὤν (adecă „Cel Ce Iaste”), precum însuşi, cu Moisì vorbind în munte, zice: „Spune fiilor lui Israil: Cel ce iaste m’au trimis”[1]. Că pre tot pre a fi întru sine îl cuprinde, ca un noian de ființă nemărginită şi nehotărât-împrejur[2] (4). Iară, precum Sfântul Dionisie zice, cel întâi nume iaste „Bun”; că nu iaste cu putință a zice la Dumnezeu întâi a fi, şi atuncea a fi bun.[3]

Iară al doilea nume iaste Θεός, adecă Dumnezeu, care graiu să zice dela cuvântul grecesc θεέιν şi περιέπειν, adecă „a alerga” şi „a încungiura pre toate”.[4] Sau dela αἴθειν, adecă „a arde”, pentru că Dumnezeu iaste foc carele mistuiaşte toată răotatea. Sau dela θεᾶσθαι, carele va să zică „a vedea pre toate”; pentru că nimic de ochii lui nu iaste tăinuit, ci a toate iaste văzătoriu. Că au văzut pre toate până a nu fi iale, mai nainte de toată vreamea avându-le în minte, şi fieştecare în vreame rânduită să face după gândirea lui cea voitoare, carea nu iaste supusă vremii, carea iaste mainainte-hotărâre, şi icoană, şi pildă. (5)

[5]Deci numele cel dintâi arată cum că iaste, dar nu şi ce iaste, iară cel de-al doilea însemnează lucrare. Iară acealea, adecă fără de început, şi fără de stricăciune, şi nefăcut, adecă nezidit, şi fără de trup, şi nevăzut, şi câte ca aceastea, însemnează ce nu iaste, adecă cum că nu au avut început de a fi, nici să strică, nici s’au zidit, nici iaste trup, nici să veade. Iară aceastea, adecă bun, şi drept, şi cuvios, şi câte sânt aseamenea ca aceastea, sânt următoare firii, dar nu pre însăşi ființa însemnează. Iară Domn, Împărat, şi ceale ca de acest fealiu, însemnează aducere cătră acealea care împrotivă să deosebesc. Pentru că al acelora preste carii domneaşte să zice Domn, şi al acelora preste carii împărățeaşte să numeaşte Împărat, şi al celor zidite Ziditoriu, şi al celor ce să pasc Păstoriu.

---

[1] Eş. 3: 14.
[2] Grig. Naz., *Cuv. 36.*
[3] Dion., *Pentru Num. Dumn.*, Cap 2, 3 şi 4.
[4] Kirill, în *Comori*.
[5] Grig. Naz., Cuv. 37 şi Max., la acelaş loc.

CAP 10

Pentru Dumnezeiasca unire şi deosebire (1)

[1]Deci toate aceastea de obşte la toată Dumnezeirea să cuvine a le lua, şi cu acelaşi chip, şi deopotrivă, şi fără de împărțeală, şi cu unire. Iară cu deosebire aceastea, adecă Tată, şi Fiiu, şi Duh, şi nepricinuit, şi pricinuit, şi nenăscut, şi născut, şi purces. Care nu însemnează ființă, ci aducerea (2) ipostasurilor a unuia cătră altul şi chipul estimii (adecă cum sânt).

Deci aceastea ştiindu-le, şi dela aceastea la Dumnezeiasca ființă povățuindu-ne, nu înțeleagem pre însăşi ființa, ci pre ceale ce sânt împrejurul ființii. Precum nici de vom cunoaşte cum că sufletul iaste fără de trup, şi fără de câtățime, şi fără de formă, am înțeles atuncea şi ființa lui, nici pre a trupului, de-l vom cunoaşte că iaste alb sau negru, ci ceale ce sânt împrejurul ființii. Iară cuvântul cel adevărat învață cum că Dumnezeu iaste singuratic, şi o lucrare are singuratică, bună, şi carea tuturor toate lucrează, precum raza soarelui carea pre toate le încălzeaşte, şi în fieştecarele lucrează după îndemânarea lui cea firească şi putearea cea priimitoare, dela ziditoriul Dumnezeu pre o puteare ca aceasta având. Să despart însă şi câte sânt ale întrupării céiĭ Dumnezeeşti şi iubitoare de oamenii a lui Dumnezeu Cuvântului. Că la aceastea nici Tatăl, nici Duhul nici întru un chip nu s'au împărtăşit, fără numai cu buna-voință, şi cu facerea de minuni cea negrăită, pre carea, măcar de şi ca noi s'au făcut om Dumnezeu-Cuvântul, o lucra ca un Dumnezeu neschimbat şi Fiiu al lui Dumnezeu.

Ceale ale întrupării sânt deosebite, şi numai ale Fiiului.

CAP 11

Pentru ceale ce trupeaşte să zic la Dumnezeu

[2]Iară fiindcă multe la Dumnezeu trupeaşte aflăm zise întru Dumnezeiasca Scriptură cu închipuire[3], să cuvine a şti că oameni fiind noi, şi cu acest trup gros îmbrăcați, cu neputință iaste a înțăleage sau a grăi pre lucrările Dumnezeirii ceale Dumnezeeşti, şi înalte, şi nemateriialnice, de nu vom unelti seamne şi arătări şi

---

[1] Dion., *Pentru Num. Dumn.*, Cap. 2; Grig. Naz., *Cuv. 37 şi 45*; Grig. Nis., *Epist. cătră Avlav.*

[2] Dion., *Pentru Num. Dumn.*, Cap. 1, şi *Pentru Cereasca Ierarhie*, [Cap] 15. Grig. Naz., Cuv. 37.

[3] Gr. συμβολικῶς, în chip simbolic. (N. ed.)

închipuiri de ale noastre. Câte dar s'au zis la Dumnezeu mai trupeaşte, cu închipuire sânt zise, însă au înțeleagere mai înaltă. Pentru că Dumnezeu iaste singuratic şi fără de formă. Deci ochi ai lui Dumnezeu, şi geane, şi vedeare să înțeleagem pre putearea lui cea atoatevăzătoare şi pre cunoştința lui cea neamăgită, de carea nimic nu să poate ascunde, că prin această simțire luom şi noi mai desăvârşită cunoştință şi încredințare. Iară urechi şi auz,

Ochii lui Dumnezeu ce sânt.

Urechile.

pre îmblânzirea lui şi pre priimirea rugăciunii noastre. Pentru că şi noi, către cei ce ne aduc noao rugăciuni, prin această simțire ne facem blânzi, mai cu dragoste plecându-le lor urechiia. Iară gură şi grăire, pre arătarea voinții lui, precum şi noi prin gură şi prin grăire arătăm gândurile inimii. Iară mâncare şi băutură, pre plecarea noastră la voia lui. Că şi noi prin simțirea gustului împlinim pofta cea de nevoe a firii. Iară mirosire, pre priimirea cea cu bine a cugetării, şi a dragostii céiĭ către dânsul, precum şi noi prin această simțire priimim pre buna mireazmă. Iară față, pre ivirea şi arătarea lui cea prin lucruri, dintru a să face prin față şi arătarea noastră. Iară mâini, pre săvârşirea lucrării lui, pentru că şi noi pre ceale de trebuință, şi mai ales mai cinstite, cu mâinile noastre le săvârşim. Iară dreaptă, pre ajutoriul lui la lucrurile ceale bune, precum şi noi, la lucrurile ceale cu bună rânduială şi tocmire, şi mai cinstite, şi care au trebuință de mai multă puteare, pre dreapta mai vârtos o uneltim. Iară pipăire, pre cea cu deamăruntul a lui şi la ceale foarte supțiri şi ascunse cunoştință şi cearere de seamă, dintru a nu putea ascunde ceva de noi cei ce să pipăe. Iară picioare şi umblare, pre venirea şi aflarea de față spre ajutoriul celor ce să roagă, sau spre izbândirea vrăjmaşilor, sau spre alta oarecarea lucrare, dintru a să săvârşi de noi meargerea prin uneltirea picioarelor. Iară jurământ, pre neschimbarea sfatului său, dintru a să întări la noi tocmealele între noi prin jurământ. [1]Iară urgie şi mânie, pre întoarcerea şi urâciunea către răotate, că şi noi spre ceale împrotiva socotealii noastre urându-le ne mâniem. Iară uitare, şi somn, şi dormitare, pre îndelungarea izbândirii vrăjmaşilor şi pre întârziiarea ajutoriului celui obicinuit către priiateni. Şi, în scurt să zic, toate ceale ce trupeaşte sânt grăite la Dumnezeu au oarecarea înțăleagere ascunsă, carea ne învață prin ceale ale noastre pre ceale ce sânt mai presus de noi, afară de nu iaste ceva zis pentru venirea cea cu trup a lui Dum-

Gura.

Mânc. şi băutura.

Mirosirea

Fața.

Mâinile.

Dreapta.

Pipăirea

Picioarele

Jurământul

Urgiia

Uitarea, somnul, dormitarea.

[1] Grig. Naz., *Cuv. 37.*

nezeu Cuvântului. Pentru că el pre tot omul întreg pentru mântuirea noastră l-au luat, suflet adecă gânditoriu, şi trup, şi însuşirile firii omeneşti, şi patimile ceale fireşti şi neprihănite.

CAP 12

Pentru acealeaşi

[1]Aceastea ne-am învățat din sfințitele cuvinte, precum zice Dumnezeescul Dionisie Areopaghítul, cum că Dumnezeu iaste pricină şi începătură a toate, a celor ce sânt ființă[2], a celor vii viață, a celor cuvântători cuvânt, a celor gânditori minte, şi a celor ce cad dela dânsul, chiemare şi sculare; şi a celor ce au stricat cea dupre fire, înnoire şi prefacere; iară a celor ce să mişcă cu vreo turburare necurată, sprijineală şi întemeiare sfântă; şi a celor ce stau, întărire; şi a celor ce să sue la dânsul, cale şi povățuire prin care să înalță. Voiu adăogi încă cum că şi a celor ce s'au făcut de dânsul, Tată. [3]Pentru că mai cu adevărat Dumnezeu iaste Tată al nostru, cel ce dintru neființă întru ființă[4] ne-au adus, decât cei ce ne-au născut, carii au luat dela dânsul şi pre a fi, şi pre a naşte; acelor ce urmează şi de dânsul să păstoresc, păstoriu; acelor ce să luminează, strălucire; acelor ce să săvârşesc, începătorie a săvârşirii; acelor ce să îndumnezeesc, începătorie a Dumnezeirii; acelor despărțiți, pace; şi a celor ce să fac singurateci, singurime; şi a celor ce să unesc, unime; a toată începătoriia, începătorie mai presus de ființă şi mai înaltă decât toată începătoriia; şi a ascunsului său, adecă a cunoştinții sale, după cât iaste cu cuviință şi cu putință fieştecăruia, bună împărtăşire. (1)

Numirile lui Dumnezeu de la ceale zidite.

Încă pentru Dumnezeeştile Numiri mai cu deadinsul

Dumnezeu, fiindcă iaste neînțăles de minte, cu adevărat iaste şi fără de nume. Neştiind dar noi ființa lui, să nu căutăm nume al ființii lui. Că numirile sânt arătătoare ale lucrurilor. [5]Pentru că bun fiind Dumnezeu, şi spre împărtăşirea bunătății lui aducându-ne pre noi dintru neființă întru ființă, şi cunoscători făcându-ne,

Ființa lui Dumnezeu iaste necunoscută şi nenumită.

[1] Dion., *Pentru Numir. Dumn.*, Cap. 1.
[2] Gr. οὐσία, esență. (N. ed.)
[3] Athan., *Împrot. Arian.*, Cuv. 2; Kirill, în *Comori.*
[4] Gr. τὸ εἶναι, ființare. (N. ed.)
[5] Dion., *Pentru Num. Dumn.*, Cap. 1.

precum nu ne-au împărtăşit pre noi de ființa lui, aşa nici de cunoştința ființii lui. Că cu neputință iaste firii cu totul a cunoaşte pre firea cea mai presus de dânsa. Iară deaca şi cunoştințele sânt ale lucrurilor celor ce au ființă, cela ce iaste mai presus de ființă cum să va cunoaşte? Dar, pentru bunătatea lui cea negrăită, au binevoit a să numi din ceale ale noastre, ca să nu fim cu totul neîmpărtăşiți de cunoştința lui, ci să avem măcar umbroasă priceapere a lui. Deci ca cela ce iaste neînțăles, iaste şi nenumit. Iară ca cela ce iaste pricinuitoriu a toate, şi chipurile şi pricinile tuturor lucrurilor celor ce sânt întru sine le are, din toate lucrurile ceale ce sânt, [chiar] şi din ceale împrotivitoare între dânsele să numeaşte, adecă dela lumină şi dela întunearec, dela apă şi dela foc, ca să cunoaştem că nu iaste el aceastea după ființă, ci iaste mai presus de ființă, pentru aceasta şi nenumit. Dară, ca cela ce iaste pricinuitoriu a toate ceale ce sânt, din toate ceale pricinuite să numeaşte.

Numirile lui Dumnezeu dela ceale zidite, el dela sine fiind nenumit.

Pentru aceasta, din numirile ceale Dumnezeeşti, unele să zic cu tăgăduire (2), prin care să arată că Dumnezeu iaste mai presus de ființă, adecă când să zice fără de ființă, fără de ani, fără de început, nevăzut: nu cum că iaste mai jos decât ceva sau iaste lipsit de ceva, că ale lui sânt toate, şi dintr'însul şi printr'însul s'au făcut, şi întru dânsul stau, ci pentru că cu covârşire covârşaşte pre toate ceale ce sânt. Că [el] nimic din ceale ce sânt nu iaste, ci mai presus de toate iaste. Iară altele cu adeverire grăindu-se să zic la dânsul, ca la cela ce iaste pricinuitoriu a toate. Căci, ca cela ce iaste pricinuitoriu a toate ceale ce sânt, şi a toată ființa, să zice şi „Cel ce iaste", şi „Ființă". Şi ca cela ce iaste pricinuitoriu a tot cuvântul şi al înțelepciunii, al cuvântării şi al înțeleptului, să zice cuvânt şi cuvântătoriu, înțelepciune şi înțelept, aseamenea minte şi gânditoriu, viiață şi viu, puteare şi putearnic. Şi la toate cealealalte aseamenea. Iară mai vârtos dela ceale mai cinstite şi aproape de dânsul mai potrivit să va numi. Iară mai cinstite sânt ceale nemateriialnice decât ceale materiialnice, şi ceale curate decât ceale întinate, şi ceale Sfinte decât ceale spurcate, şi mai mult sânt aproape de dânsul, pentru că şi mai mult să împărtăşesc de el. Deci cu mult mai potrivit să va numi soare şi lumină, decât întunearec; şi zi, decât noapte; şi viață, decât moarte; şi foc, şi duh, şi apă, ca ceale ce pricinuesc viață, decât pământ. Şi mai întâiu de toate, şi mai mult, bunătate, decât răotate. Care totuna iaste a zice „lucru ce iaste", decât „ce nu iaste". Pentru că Bunul iaste

Numirile ceale tăgăduitoare.

Ceale adeveritoare.

Care numiri să zic la Dumnezeu mai potrivit.

Bunul iaste estime şi lucru, iară răul nimică.

estime, şi pricinuitoriu de estime. Iară răul iaste lipsă a bunului, adecă a estimii. Şi aceastea sânt tăgăduirile şi adeveririle. Dară preadulce încă iaste şi împreunarea cea din amândoao, precum „ființa cea mai presus de ființă”, „Dumnezeirea cea mai presus de Dumnezeire”, „începătoriia cea mai presus de începătorie”, şi câte ca acest fealiu. Sânt încă şi oarecare ce să grăesc la Dumnezeu cu adeverire, însă au puteare de tăgăduire covârşitoare, precum „întunearec” – nu cum că Dumnezeu iaste întunearec, ci pentru că nu iaste lumină, ci mai presus de lumină.[1]

Numirile lui Dumnezeu ceale împreunate.

Numirile ceale de obşte.

Deci să zice Dumnezeu Minte, şi Cuvânt, şi Duh, şi Înțelepciune, şi Puteare, ca un pricinuitoriu al acestora, şi ca un nematerialnic, şi ca un atoatelucrătoriu şi atotputearnic. Şi aceastea de obşte să zic la toată Dumnezeirea, şi ceale ce cu tăgăduire şi ceale ce cu adeverire să grăesc. Şi la fieştecarele din ipostasurile Sfintei Troițe aseamenea, şi cu acelaş chip, şi fără de nici o scădeare. Căci când voi gândi la unul din ipostasuri, desăvârşit Dumnezeu pre dânsul îl ştiu, desăvârşită ființă. Iară când voiu uni şi împreună voiu număra pre ceale trei, un Dumnezeu ştiu desăvârşit. Că nu iaste Dumnezeirea ceva alcătuit, ci în trei desăvârşite unul desăvârşit, neîmpărțit şi nealcătuit. Iară când voiu gândi la aducerea ipostasurilor între dânsele a unuia către altul, ştiu că iaste Tatăl Soare mai presus de ființă, izvor al bunătății, Noian al ființii, al Cuvântului, al Înțălepciunii, al Puterii, al Luminii, al Dumnezeirii; Izvor născătoriu şi purcegătoriu al bunului celui ascuns întru sine. Şi aşa el iaste Minte, Noian al Cuvântului, Născătoriu al Cuvântului, şi, prin Cuvântul (3), purcegătoriu al Duhului celui arătătoriu. Şi ca să nu zic multe, nu iaste la Tatăl Cuvânt, Înțălepciune, Puteare, Voință, fără numai Fiiul, carele iaste Putearea cea una a Tatălui, cea întâiu începătoare a Facerii tuturor. Aşa ca un ipostas desăvârşit din ipostas desăvârşit născându-să, precum însuşi ştie, carele şi iaste şi să numeaşte Fiiu. Iară Duhul cel Sfânt iaste Puteare a Tatălui, arătătoare a ascunsului Dumnezeirii, din Tatăl prin Fiiul purcegându-să (4), precum ştie însuşi, însă nu cu chip de naştere. Pentru aceaia şi Duhul Sfânt iaste săvârşitoriu al facerii tuturor. Deci câte să potrivesc la pricinuitoriu, la Tată, la Izvor, la Născătoriu, aceastea numai la Tatăl să cuvine să le dăm. Iară câte la pricinuit, născut, la Fiiu, la Cuvânt, la Puteare întâiu-începătoare, la Voință, la Înțălepciune, acealea la Fiiul. Iară câte

Însuşirile fieştecăriia Feațe.

[1] Dion., *Pentru Num. Dumn.*, Cap. 5.

la pricinuit, purces, la Arătătoriu, la Puteare săvârşitoare, acealea la Duhul Sfânt. Tatăl iaste Izvor şi pricină a Fiiului şi a Sfântului Duh. Iară Tată numai al Fiiului, şi Purcegătoriu al Sfântului Duh. Fiiul iaste Fiiu, Cuvânt, Înțălepciune, Puteare, Icoană, Strălucire, Chip al Tatălui şi din Tatăl. Iară Duhul cel Sfânt nu iaste Fiiu al Tatălui, ci Duh al Tatălui (5), ca cela ce din Tatăl să purceade. Că nici o pornire nu iaste fără de Duh. Dară şi Duh al Fiiului, nu ca cela ce dintr'însul, ci ca cela ce printr'însul din Tatăl să purceade. Că numai Tatăl iaste pricinuitoriu.

CAP 13

Pentru locul lui Dumnezeu, şi cum că numai Dumnezeu iaste nescris-împrejur

Locul cel trupesc.

[1]Loc trupesc iaste sfârşitul (adecă fața cea din lăuntru) a celui ce cuprinde, cu care să cuprinde cel ce să cuprinde: adecă aerul cuprinde, iară trupul să cuprinde. Dară nu tot aerul cel ce cuprinde iaste loc al trupului celui ce să cuprinde, ci sfârşitul aerului celui ce cuprinde, care să atinge de trupul cel ce să cuprinde. (1) Şi cu adevărat, pentru că cela ce cuprinde nu iaste în cela ce să cuprinde.

Locul cel ce cu mintea să înțăleage.

Iaste încă şi loc ce cu mintea să gândeaşte, unde să înțeleage şi iaste firea cea înțălegătoare şi fără de trup; unde cu adevărat iaste de față, şi lucrează, şi nu trupeaşte să cuprinde, ci gânditoriu. Că nu are formă, ca să se cuprinză trupeaşte. [2]Deci Dumnezeu, nemateriialnic fiind şi nescris-prejur, nu iaste în loc, pentru că el iaste luişi loc, toate plinindu-le, şi mai presus de toate fiind, şi el pre toate țiindu-le. Dară să zice că iaste şi în loc, şi să zice loc al lui Dumnezeu [acolo] unde să face arătată lucrarea lui. Pentru că el prin toate curat şi fără de amestecare străbate, şi pre toți îi împărtăşaşte de lucrarea sa, după îndemânarea fieştecăruia şi putearea cea priimitoare, zic adecă după curățeniia cea firească şi cea din voință. Pentru că mai curate sânt ceale nematerialnice decât ceale materialnice, şi ceale cu fapte bune decât ceale înjugate cu răotatea. Deci să zice loc al lui Dumnezeu (2) cela ce mai mult să împărtăşaşte de lucrarea şi de darul lui. Pentru aceasta Ceriul să zice Scaun al lui[3], pentru că într'însul sânt îngerii cei ce

Dumnezeu în loc nu iaste.

Locul lui Dumnezeu după metaforà.

[1] Aristotel, *Fis.*, Cartea a 4-a, Cap. 4.
[2] Grig. Naz., *Cuv. 24.*
[3] Is. 66: 1.

fac voia lui şi pururea îl slăvesc pre el. Că aceasta iaste lui odihnă. Şi pământul aşternut picioarelor lui, că pre dânsul cu trup împreună cu oamenii au petrecut. Iară Picior al lui Dumnezeu, sfântul lui trup în multe locuri s'au numit.

Să zice încă loc al lui Dumnezeu şi bisearica, că pre aceasta ca pre oarecare loc sfinţit l-am deosebit spre slavosloviia lui, întru carele şi rugăciunile cătră dânsul le facem. Aşijderea şi locurile întru care arătată s'au făcut lucrarea lui, sau prin trup, sau fără de trup, locuri ale lui Dumnezeu să zic.

Să cuvine însă a şti că Dumnezeu iaste nedeosebit şi fără de părţi, tot cu totul pretutindenea fiind, şi nu parte în parte ca trupurile despărţindu-se, ci tot întru toate, şi tot mai presus de toate.

Îngerul cu locul iaste scris împrejur.

Iară Îngerul, măcar de şi nu trupeaşte în loc împrejur să cuprinde, ca să se închipuiască şi să priimească formă, dară însă să zice că iaste în loc pentru că vine gânditoriu, şi lucrează după firea sa, şi nu iaste aiurea, ci acolò gânditoriu împrejur să scrie, unde şi lucrează. Că nu poate întru aceaiaşi dată în deosebite locuri să lucreaze. Că numai a lui Dumnezeu iaste aceasta, adecă pretutindenea întru aceaiaşi dată a lucra. Căci Îngerul, pentru grăbniciia firii, şi pentru că gata, adecă degrab, să mută, lucrează în deosebite locuri. Iară Dumnezeu, pretutindenea fiind şi mai presus de toate, întru aceaiaşi dată, cu o lucrare sânguratecă în multe chipuri şi pretutindenea lucrează. (3)

Iară sufletul iaste legat împreună cu trupul tot cu totul, şi nu parte cu parte. Însă nu să cuprinde împrejur de dânsul, adecă de trup, ci îl cuprinde pre dânsul, precum focul pre her, şi întru el fiind lucrează lucrările sale.

Împrejur-scris iaste cela ce împrejur să cuprinde cu locul, sau cu vreamea, sau cu priceaperea. Iară nescris-împrejur, cela ce nici cu una dintru aceastea nu să cuprinde. Deci nescris-împrejur iaste numai singur Dumnezeu, fără de început fiind, şi fără de sfârşit, şi toate cuprinzându-le, şi de nici o priceapere cuprinzindu-să. Pentru că numai el iaste nepriceput, şi nehotărât, de nimenea cunoscându-să, şi numai el luişi fiindu-şi privitoriu. Iară Îngerul şi cu vreamea să scrie împrejur, pentru că are început de a fi, şi cu locul, măcar de şi gânditoriu, precum am zis, şi cu priceaperea, pentru că şi ei unii altora oareşcum îşi ştiu firea, şi de Ziditoriul desăvârşit să hotărăsc. (4) Iară trupurile – şi cu începutul, şi cu sfârşitul, şi cu locul cel trupesc, şi cu priceaperea.

Dumnezeu dară cu totul iaste neschimbat şi neprefăcut. Pentru că cu mai-nainte-cunoştința pre toate ceale ce nu sânt în voia şi putearea noastră mai nainte le-au hotărât şi le-au orânduit, şi fieştecare adecă întru a sa cuviincioasă vreame şi loc. Şi cu aceasta Tatăl pre nimenea nu judecă, ci toată judecata o au dat Fiiului.[1] Pentru că au judecat Tatăl adecă, şi Fiiul ca un Dumnezeu, şi Duhul cel Sfânt. Dară însă însuşi Fiiul ca un om să va pogorî cu trupul, şi va şădea pre Scaunul Slavei (pentru că pogorârea şi şădearea pre Scaun iaste a trupului celui scris-împrejur). Şi va judeca toată lumea întru dreptate. (5)

Toate sânt departe de Dumnezeu, nu cu locul, ci cu firea. La noi înțăleagerea, şi înțălepciunea, şi sfatul ca o deprindere să întâmplă de vine şi să duce, dară la Dumnezeu nu aşa, pentru că la dânsul nimic nu să face şi să desface. Că iaste neprefăcut şi neschimbat, şi nu să cuvine a zice la el întâmplare. Pentru că pre bunătate următoare o are ființii. (6) Cela ce pofteaşte de-a pururea pre Dumnezeu, acesta îl veade pre el, pentru că întru toate iaste Dumnezeu. Că de cela ce iaste toate ceale ce sânt să țin. Şi nu iaste cu putință a fi ceva, de nu va avea întru cela ce iaste pre a fi. Că întru toate cu adevărat iaste Dumnezeu amestecat, ca cela ce ține firea. Dară Dumnezeu Cuvântul cu sfântul său trup după ipostas s'au unit, şi s'au împreunat fără de amestecare cu firea noastră.

Nimene nu veade pre Tatăl, fără numai Fiiul şi Duhul.[2]

Voința şi înțălepciunea şi putearea Tatălui iaste Fiiul. Că nu să cuvine a zice la Dumnezeu feliurime, ca să nu-l zicem pre el alcătuit din ființă şi din feliurime.

Fiiul iaste din Tatăl, şi toate câte are, dela dânsul le are. Pentru aceaia nici poate să facă dela dânsul nimic.[3] Că nu are lucrare a sa deosebită de Tatăl.[4] Iară cum că din fire nevăzut fiind Dumnezeu, prin lucrări să face văzut, din alcătuirea şi ocârmuirea lumii cunoaştem.[5]

[1] In. 5: 22.
[2] In. 6: 46.
[3] In. 5: 30.
[4] Grig. Naz., *Cuv. 36.*
[5] Rom. 1: 20.

[1]Chip al Tatălui iaste Fiiul (7), şi al Fiiului Duhul, prin carele Hristos, lăcuind în om, îi dă lui pre cea după chip. (8)

Fiiul iaste chip al Tatălui şi Sf. Duh al Fiiului.

Dumnezeu iaste Duhul cel Sfânt, în mijloc între cel nenăscut şi între cel născut, şi prin Fiiul cu Tatăl împreunându-să. Duh al lui Dumnezeu să zice, Duh al lui Hristos, minte a lui Hristos, Duh al Domnului, Însuşi Domn, Duh al punerii de fii, al adevărului, al slobozeniei, al înțălepciunii. Pentru că iaste făcătoriu al tuturor acestora. Toate cu ființa umplându-le, pre toate țiindu-le, lumea cu ființa umplându-o, şi în lume cu putearea neîncăput fiind.

Dumnezeu iaste ființă pururea-vecuitoare şi neschimbată, ziditoare a celor ce sânt, cu gând blagocestiv închinată fiind.

Dumnezeu şi Tată iaste, cel ce iaste pururea nenăscut, ca cela ce nu s'au născut din cineva, ci au născut Fiiu împreună-pururea-vecuitoriu. Dumnezeu iaste şi Fiiul, cel ce iaste pururea împreună cu Tatăl, fără de ani, şi veacinic, şi fără de stricăciune, şi fără de patimă, şi fără de despărțire dintr'însul fiind născut. Dumnezeu iaste şi Duhul cel Sfânt, puteare sfințitoare, ipostatnică, din Tatăl fără de despărțire purcegându-să, şi întru Fiiul odihnindu-să, deoființă cu Tatăl şi cu Fiiul.

Cuvânt iaste cela ce ființeaşte împreună cu Tatăl iaste pururea. Cuvânt iarăşi iaste şi mişcarea minții cea firească, cu carea să mişcă, şi gândeaşte, şi socoteaşte, ca o lumină şi strălucire a eiĭ fiind. Cuvânt iarăşi iaste cel ce iaste înlăuntru în minte, carele să grăiaşte în inimă. Şi iarăşi, cuvânt iaste cel ce să vorbeaşte cu gura, vestitoriu al gândirii. Deci Dumnezeu Cuvântul iaste înființat şi ipostatnic. Iară cealealalte trei cuvinte sânt puteri ale sufletului, întru al lor deosebit ipostas necunoscându-se, din care cel dintâiu iaste naştere a minții firească, dintr'însa pururea fireaşte izvorând. Iară cel de-al doilea să zice înlăuntru în minte. Iară cel de-al treilea, vorbitoriu.

Cuvântul în multe fealiuri să ia.

Duhul să înțăleage în multe fealiuri. Că cu acest nume să numeaşte şi Sfântul Duh. Încă şi puterile (9) Sfântului Duh să zic duhuri. Duh şi îngerul cel bun, duh şi demonul, duh şi sufletul. Uneori şi mintea duh să zice. Duh şi vântul, duh şi aerul.

Duhul iarăşi, în multe fealiuri să ia.

[1] Vas., *Împrot. Evnomiia[nilor]*, Cartea a 5-a; Grig. Naz., *Cuv. 36*.

CAP 14
Însuşirile firii céiĭ Dumnezeeşti

A fi nezidită, fără de început, fără de moarte, şi fără de sfârşit, şi veacinică, nematerialnică, bună, ziditoare, dreaptă, luminătoare, neschimbată, fără de patimă, nescrisă-împrejur, neîncăpută, necuprinsă-împrejur, nehotărâtă, nevăzută, nesemuită de orice supțire cugetare a minții, de nimic lipsită, de-sineşi-țiitoare şi de-sineşi-stăpânitoare, atotțiitoare, de viață dătătoare, atotputearnică, cu nemărginire putearnică, sfințitoare şi împărtăşitoare, a cuprinde şi împreună a ținea pre toate, şi a purta grijă de toate – toate aceastea, şi ceale aseamenea acestora fireaşte le are, nu de aiurea luându-le, ci ea de tot binele pre făpturile sale împărtăşindu-le după putearea cea priimitoare a fieştecăruia.

Petreacerea şi starea ipostasurilor întru sine (1), a unuia adecă întru altul. Că nedepărtate sânt aceastea şi nedespărțite unul de altul, neamestecată având pre încăpearea cea întru sine, adecă a unuia întru altul. Nu întru cât să se ameastece, sau să schimbe, ci întru cât să se ție unul de altul. [1]Că Fiiul iaste întru Tatăl şi Duhul, şi Duhul întru Tatăl şi Fiiul, şi Tatăl întru Fiiul şi Duhul, nici o amestecare, sau încurcare, sau schimbare făcându-să. Şi una şi aceaiaşi mişcare. Pentru că o săltare şi o mişcare iaste a câte treale ipostasurilor, care la firea cea zidită a să vedea iaste cu neputință.

Şi cum că Dumnezeiasca strălucire şi lucrare una fiind, şi singuratică, şi fără de părți, şi cu chip de bunătate, întru ceale împărțite şi deosebite în multe fealiuri făcându-să, şi tuturor pre ceale ce alcătuesc şi păzesc firea lor dându-le, rămâne singuratică, înmulțindu-să adecă întru ceale împărțite fără de despărțire, şi pre ceale împărțite spre singurimea eiĭ adunându-le şi întorcându-le.[2] (2) Că toate pre ea o doresc şi întru dânsa au pre a fi. Şi ea pre toate le împărtăşaşte de a fi precum sânt după fire. Şi ea iaste ființa celor ce au ființă, şi a celor vii viață, şi a celor cuvântători cuvânt, şi a celor gânditori minte, ea mai presus de minte fiind, şi mai presus de cuvânt, şi mai presus de viață, şi mai presus de ființă.

---

[1] Grig. Naz., *Cuv. 2, 13* şi *40*.
[2] Dion., *Pentru Num. Dumn.,* Cap. 2.

Toate sânt de față la Dumnezeu.

Încă şi a străbate prin toate, curat şi fără de amestecare (3), iară printr'însa nimic. Însă şi a şti pre toate cu ştiință singuratică, şi pre toate cu ochiul său cel Dumnezeesc şi atoatevăzătoriu şi nematerialnic deopotrivă a le vedea, şi pre ceale ce sânt acum, şi pre ceale ce au trecut, şi pre ceale ce vor să fie mai nainte de facerea lor. A fi fără de păcate, şi a erta păcate, şi a mântui, şi cum că toate câte voiaşte, poate: dară nu câte poate, voiaşte, că poate să piarză lumea, dară nu voiaşte.[1]

[1] Grig. Naz., *Cuv. 40*.

CARTEA A DOAO

CAP 1
Pentru veac

El au făcut veacurile, cel ce iaste mai nainte de veacuri. Către carele zice Dumnezeescul Davíd: „Din veac şi până în veac tu eşti”[1]. Şi Dumnezeescul Apostol: „Prin carele şi veacurile au făcut”[2].

Ce iaste veacul.

Deci trebue a şti cum că numele veacului are multe însemnări, pentru că însemnează multe. [3]Căci veac să zice şi viața fieştecăruia om. Veac iarăşi să zice şi vreamea cea de o mie de ani. Iarăşi veac să zice toată viața cea de acum, şi veacul cel viitoriu, viața cea după înviiare fără de sfârşit.[4] Să zice iarăşi veac nu vreamea, nici oarecarea parte a vremii, carea să se numere cu curgerea şi călătoriia soarelui, adecă carea să se încheae prin zile şi prin nopți, ci ceaia ce ca o mişcare a vremii şi prelungire împreună să întinde cu cei pururea-vecuitori. Pentru că ceaia ce iaste vreamea celor supuşi vremii, aceasta iaste veacul celor pururea-vecuitori.[5]

Şapte veacuri ale vieții aceştiia, şi al optulea al céiĭ ce va să fie.

Să zic dară şapte veacuri ale lumii aceştiia, adecă dela zidirea ceriului şi a pământului până la sfârşitul cel de obşte al oamenilor şi înviiarea. Pentru că iaste sfârşit din parte şi deosebit, moartea fieştecăruia, dară iaste şi sfârşit de obşte şi cu totul desăvârşit, când să va face înviiarea cea de obşte a oamenilor. Iară veac al optulea iaste cel viitoriu.

[6]Iară mai nainte de alcătuirea lumii, când nici soarele nu era, carele desparte zioa de noapte, nu era veac numărat, ci ceaia ce ca o mişcare a vremii şi prelungire împreună să întinde cu cei pururea-vecuitori. Şi, după această socoteală, un veac iaste: după

---

[1] Ps. 89: 3.
[2] Evr. 1: 2.
[3] Arist., *Pentru ceriu*, Cartea 1.
[4] Mt. 12: 32, Lc. 20: 34-35, şi aiurea.
[5] Grig. Naz., *Cuv. 35, 38, 42*.
[6] Grig. Naz., *Cuv. 44*.

carea să zice şi Dumnezeu veacinic, încă şi mai nainte de veaci, pentru că şi pre veacul acesta l-au făcut. Că numai Dumnezeu fiind fără de început, el iaste făcătoriul tuturor, şi al veacurilor, şi al tuturor celor ce sânt. Iară Dumnezeu zicând, arătat că pre Tatăl zic, şi pre Fiiul lui cel Unul-născut, Domnul nostru Iisus Hristos, şi pre preasfântul lui Duh, pre unul Dumnezeul nostru.

Veacurile veacurilor.

Să zic încă şi veacurile veacurilor, fiindcă ceale şapte veacuri ale lumii aceştiia multe veacuri, adecă vieți de oameni cuprind, şi veacul cel unul iaste cuprinzătoriu a toate veacurile. Şi veacul veacului să zice cel de acum şi cel viitoriu. Iară viață veacinică şi muncă veacinică însemnează cum că veacul cel viitoriu iaste fără de sfârşit. Pentru că nici să va număra după înviiare vreame cu zile şi cu nopți, ci va fi mai vârtos o zi neînserată (Soarele Dreptății celor drepții strălucind luminat). Iară păcătoşilor noapte adâncă fără de sfârşit. Cum dară să va număra vreamea cea de o mie de ani a lui Orighén, întru carea să va face întoarcere la starea cea dintâiu? (1) Deci al tuturor veacurilor unul iaste făcătoriul Dumnezeu, cela ce şi pre toate le-au zidit, carele iaste mai nainte de veaci.

Starea cea dintâi a lui Orighén lepădată.

CAP 2

Pentru zidire

Deci fiindcă Dumnezeu, cel ce iaste bun şi mai presus de toată bunătatea, nu s'au îndestulat cu privirea sa, ci, pentru mulțimea bunătății, au binevoit să fie oarecare să priimească facerile de bine dela el şi să se împărtăşască de bunătatea lui, pentru aceasta din neființă întru ființă aduce şi zideaşte pre toate ceale nevăzute şi ceale văzute şi pre omul cel alcătuit din fire văzută şi nevăzută. Iară zideaşte gândind, şi gândirea lucru să face, cu Cuvântul împlinindu-să, şi cu Duhul săvârşindu-să.

Zidirea prin gândirea lui Dumnezeu.

CAP 3

Pentru Îngeri (1)

Zidirea şi firea îngerilor.

[1]Acesta iaste făcătoriul şi ziditoriul îngerilor, dintru neființă întru ființă aducându-i pre ei, şi după chipul său zidindu-i fire fără de trup, ca oarecare duh şi foc nematerialnic, precum zice Dumnezeescul Davíd: „Cel ce faci pre îngerii tăi duhuri şi pre slugile

---

[1] Grig. Naz., *Cuv. 38, 42.*

tale pară de foc”[1]. Însemnând cum că sânt uşori, şi înfocați, şi fierbinți, şi străbătători, şi iuți spre slujirea şi dorința cea Dumnezeiască, şi cum că să înalță cătră ceale de sus, şi sânt slobozi de toată gândirea cea materialnică.

Deci îngerul iaste ființă gânditoare, pururea mişcătoare, de-sineşi-stăpânitoare, fără de trup, lui Dumnezeu slujind, pre nemurire în fire după dar avându-o: ai căriia ființă chipul şi hotărârea numai Ziditoriul le ştie. Iară fără de trup să zice, şi nematerialnic, cât cătră noi asemănându-să. Pentru că tot ce să asemenează cătră Dumnezeu, cel ce unul iaste carele nu să poate asemăna cu ceva, să află gros şi materialnic. Că numai Dumnezeu iaste cu adevărat nematerialnic şi fără de trup.

Îngerul iaste fără de trup.

De-sine-stăpânitoriu.

Iaste dară îngerul fire cuvântătoare, gânditoare şi de-sineşi-stăpânitoare, schimbăcioasă cu socoteala, adecă de voe schimbăcioasă. Că tot ce iaste zidit iaste şi schimbăcios. Iară numai cel nezidit iaste neschimbat. Şi tot ce iaste cuvântătoriu iaste de-sineşi-stăpânitoriu. Deci firea Îngerului, ca ceaia ce iaste cuvântătoare şi gânditoare, iaste de-sineşi-stăpânitoare; iară ca ceaia ce iaste zidită, iaste schimbăcioasă, având stăpânire şi să petreacă, şi să sporească întru cel bun, şi să se schimbe cătră cel rău.

Nu priimeaşte pocăință.

Nemuritoriu nu din fire, ci după daru.

Nu priimeaşte pocăință, pentru că iaste şi fără de trup. Că omul pentru neputința trupului au dobândit pocăință.[2] Nemuritoriu nu din fire, ci după Daru. Că tot ce au avut început, fireaşte va avea şi sfârşit. Pentru că numai unul Dumnezeu iaste pururea-fiitoriu, iară mai vârtos şi mai presus de pururea. Că nu iaste supt vreame făcătoriul vremilor, ci mai presus de vreame.

A doao lumini.

A doao lumini gânditoare, dela lumina cea dintâi şi fără de început având luminarea. Nu de limbă şi de auz având trebuință, ci fără de cuvânt vorbitoriu dând unul altuia pre înțăleagerile şi sfaturile sale.

Deci prin Cuvântul s’au zidit toți îngerii, şi de Duhul Sfânt prin sfințenie s’au săvârşit, după potriva vredniciei şi a rânduelii, de luminare şi de daru împărtăşindu-se.[3]

Scrişi-împrejur.

Scrişi-împrejur sânt, pentru căci când sânt în Ceriu, nu sânt pre pământ. Şi pre pământ de Dumnezeu trimițindu-se, nu rămân

[1] Ps. 103: 4.
[2] Nemes[ie], Cap. 1.
[3] Grig. Naz., *Cuv. 38*.

în Ceriu. Dară nu să hotărăsc împrejur (adecă nu să opresc) de ziduri, şi de uşi, şi de încuetori, şi de peceți, pentru că sânt nehotărâți. Iară nehotărâți îi zic pentru căci nu precum sânt să arată celor vreadnici, la care Dumnezeu va voì ca să se arate ei, ci cu prefăcută închipuire, precum pot a vedea cei ce îi văd. Căci fireaşte şi cu adevărat nehotărât iaste numai cel nezidit. Pentru că tot ce iaste zidit iaste hotărât în hotarăle sale de Dumnezeu, cel ce l-au zidit.

Afară de fire pre sfințenie o au, adecă dela Duhul. Prin darul cel Dumnezeesc prorocesc. De nuntă nu au trebuință, pentru că nu sânt muritori.[1]

Iară minți fiind, întru acest fealiu de locuri şi sânt, care cu mintea să înțăleg, nu ca nişte trupuri scriindu-se împrejur (pentru că nu fireaşte cu trupuri să închipuesc, nici au trei depărtări) (2), ci fiindcă gânditori sânt de față, şi lucrează unde li să va porunci, şi nu pot întru aceaiaş dată aicea şi acolò să fie şi să lucreaze. Locul îngerului.

Sau de sânt întocma cu ființa, sau să deosebesc unii de alții, nu ştim. Numai Dumnezeu, cel ce i-au făcut pre ei, ştie aceasta, carele şi pre toate le ştie. Dară cu luminarea şi cu starea să deosebesc unii de alții, sau după luminare având pre stare, sau după stare împărtăşindu-se de luminare, şi unii pre alții luminând, pentru covârşirea rânduelii sau a firii. Însă arătat iaste cum că cei ce sânt mai sus dau celor mai de jos şi luminarea şi cunoştința.[2]

Tari sânt şi gata spre împlinirea voii céiĭ Dumnezeeşti, şi, pentru grăbniciia firii, pretutindinea îndată să află unde va porunci Dumnezeiasca amelințare; şi păzesc părțile pământului, şi apără neamuri şi locuri, precum s'au rânduit de Ziditoriul. Şi lucrurile noastre ocârmuesc, şi ne ajută noao. Şi cu adevărat, fiindcă după voia şi porunca cea Dumnezeiască sânt mai presus de noi, pururea stau împrejurul lui Dumnezeu. Cu anevoe mişcați sânt către lucrul cel rău, dară nu nemişcați. Iară acum şi nemişcați, nu din fire, ci după daru, şi cu stăruirea numai la Cel Bun.[3] Lucrurile omeneşti le ocârmuesc.

Văd pre Dumnezeu, după cât iaste cu putință lor, şi această desfătare au. Desfătarea îngerilor.

[1] Theodorit, în scrierea cea pre scurt a Dumnez. Dogm., Cap. 50.
[2] Dion., *Pentru Cer. Ierarh.*, Cap.3; Grig. Naz., Cuv. 34.
[3] Dion., *Pentru Cer. Ierarh.*, Cap. 6; Grig., întru acelaşi loc.

Mai presus de noi sânt, ca cei ce sânt fără de trupuri, şi izbăviți de toată patima trupească, dară nu nepătimaşi, că numai Dumnezeu iaste nepătimaş.

Arătările îngereşti.

Şi să prefac spre orice le-ar porunci Stăpânul Dumnezeu, şi aşa să arată oamenilor, şi le descopăr lor Dumnezeeştile Taine.

În ceriu petrec, şi o lucrare au, a lăuda pre Dumnezeu şi a sluji voii lui céiĭ Dumnezeeşti.

Rânduialele îngerilor.

Şi precum preasfântul şi preasfințitul şi mai-marele întru bogoslovie Dionisie Areopaghítul zice, toată bogosloviia, adecă Dumnezeiasca Scriptură, pre ființele ceale cereşti noao le numără. Pre aceastea, dumnezeescul acela săvârşitoriu de ceale sfinte în trei întreite rânduiale le împărțeaşte. Şi întâi zice că iaste ceaia ce pururea stă împrejurul lui Dumnezeu, şi [la] carea s'au dat că iaste unită de aproape şi fără de nici o mijlocire, adecă a Serafimilor celor câte cu şase aripi, şi a Heruvimilor celor cu mulți ochi, şi a Scaunelor celor preasfinte. Iară a doao, a Domniilor, şi a Puterilor, şi a Stăpâniilor. Iară a treia şi mai de pre urmă, a Începătoriilor, şi a Arhanghelilor, şi a Îngerilor.[1]

Când s'au zidit îngerii.

Şi unii zic cum că mai nainte de toată zidirea s'au făcut, precum Bogoslovul Grigorie zice: „Întâi [El] gândeaşte pre puterile ceale îngereşti şi Cereşti, şi gândirea lucru au fost"; iară alții, cum că după ce s'au făcut Ceriul cel dintâi. Iară cum că mai nainte de zidirea omului, toți mărturise[s]c. Iară eu mă unesc la socoteală cu Bogoslovul. Că trebuia să se zidească întâi ființa cea gânditoare, şi aşa cea simțitoare, şi atuncea din amândoao omul acesta.

Îngerii nu sânt ziditori. Împrotiva Gnosticilor.

Iară câți zic pre îngeri ziditori ai vreoarecăriia cândvaşi ființe, aceştea sânt gură a tatălui lor, a diavolului. Că zidiri fiind ei, nu sânt ziditori. Iară al tuturor făcătoriu şi purtătoriu de grijă şi păzitoriu iaste Dumnezeu, cel unul nezidit, carele în Tată şi în Fiiu şi în Duh Sfânt să laudă şi să proslăveaşte.

CAP 4

Pentru Diavolul şi pentru Demoni

Dintru aceaste îngereşti puteri, cel mai întâiu stătătoriu al ceatii céiĭ mai de jos şi aproape de pământ, şi căruia i s'au fost în-

[1] Dion., *Pentru Cer. Ierarh.*, Cap. 3.

credinţat dela Dumnezeu păzirea pământului, nu fireaşte rău fiind zidit, ci bun fiind, şi spre bine făcut, şi nicidecum întru sine umbră a răotăţii dela Ziditoriul având, nesuferind strălucirea şi cinstea carea i-au dăruit-o lui Ziditoriul, din voinţă slobodă şi de-sineşi-stăpânitoare s'au mutat din cea după fire la cea afară de fire (1) şi s'au înălţat împrotiva lui Dumnezeu, Făcătoriului său, vrând să se scoale asupra lui. Şi el întâiu, depărtându-să dela bine, s'au făcut rău.

Că nici iaste altceva răul, fără numai lipsire a binelui, precum şi întunearecul lipsire a luminii. Că bunătatea iaste lumină de minte înţăleasă; aseamenea şi răotatea, întunearec de minte înţăles. Deci lumină fiind zidit de Ziditoriul şi bun făcut (că „au văzut Dumnezeu toate câte au făcut, şi iată era bune foarte”[1]), de voe slobodă şi de-sineşi-stăpânitoare s'au făcut întunearec. Şi s'au tras împreună cu el, şi au urmat lui, şi au căzut împreună mulţime nenumărată de îngeri carii era rânduiţi supt dânsul. Deci de aceaiaşi fire fiind ei cu ceialalţi îngeri, s'au făcut răi din voinţă, şi de bunăvoe s'au abătut dela bine la rău.[2]

Răul iaste lipsire a binelui.

Îngerii şi demonii de aceaiaşi fire.

Deci nu au stăpânire asupra cuiva, nici puteare, de nu dela Dumnezeu cu iconomie pentru oarecare pricini li să va da voe, precum la Iov[3], şi precum la porci, pentru carii iaste scris în Evanghelie[4]. Iară slobozirea lui Dumnezeu făcându-să, şi pot, şi să prefac, şi să închipuesc ori în ce chip vor voì, după nălucire.

Nimica nu pot dem[onii] fără de slobozirea lui Dumnezeu.

Şi ceale ce vor să fie, nici îngerii lui Dumnezeu, nici dracii nu le ştiu. Însă spun mai nainte. Îngerii adecă, Dumnezeu descoperindu-le lor şi poruncindu-le să vestească mai nainte. Pentru aceaia câte zic, să fac. Dară spun mai nainte şi dracii, uneori pre ceale ce să fac departe văzindu-le (2), iară alteori semuindu-le, pentru aceaia şi mai de multe ori mint. Cărora nu să cuvine a creade, măcar de şi adevărate vor eşi ale lor de multe ori, după chipul carele am zis. Ştiu încă şi Scripturile .

Cu ce chip prorocesc.

Deci toată răotatea, şi patimile ceale necurate dela dânşii s'au aflat. Şi a bântui pre om li s'au dat voe, iară a sili pre cineva nu pot. Că întru noi iaste a priimi bântuiala sau a nu o priimi. Pentru

A sili pre om nu pot.

[1] Fc. 1: 31.
[2] Dion., *Pentru Num. Dumn.*, Cap. 4.
[3] Iov 1: 12.
[4] Mc. 5: 13.

aceaia diavolului şi demonilor lui li s'au gătit focul cel nestins, şi munca cea vecinică, şi celor ce urmează lui.

Ceaia ce iaste la om moartea, aceasta [iaste] la îngeri cădearea.

Trebue însă a şti că ceaia ce la oameni iaste moartea, aceasta la îngeri iaste cădearea. Că după cădeare nu iaste lor pocăință, precum nici oamenilor după moarte.

CAP 5

Pentru zidirea cea văzută

Acesta Dumnezeul nostru, carele în Troiță şi în unime să proslăveaşte, au făcut Ceriul, şi pământul, şi toate ceale ce sânt într'însele, dintru neființă întru ființă aducându-le pre toate: pre unele adecă nu din materie carea să fi fost mai nainte, precum Ceriul, pământul, aerul, focul, apa; iară pre altele dintru aceastea ce s'au făcut de dânsul, precum dobitoacele, pomii, semințele. Că aceastea din pământ, şi din apă, şi din aer, şi din foc, cu porunca Ziditoriului s'au făcut.

CAP 6

Pentru Ceriu

Ce iaste ceriul.

Ceriul iaste îngrădire a zidirilor celor văzute şi nevăzute. Că înlăuntrul lui şi puterile ceale ințălegătoare ale îngerilor, şi toate ceale simțite să cuprind şi împrejur să hotărăsc. Iară numai Dumnezeu iaste nescris-împrejur, toate plinindu-le, şi toate cuprinzindu-le, şi pre toate împrejur hotărându-le, ca cela ce iaste mai presus de toate şi au zidit toate.

Deci fiindcă Scriptura zice Ceriu[1], şi Ceriu al Ceriului, şi Ceriuri, şi Ceriuri ale Ceriurilor[2], şi fericitul Pavel zice că s'au răpit până la al treilea Ceriu[3], zicem că la facerea lumii am luat că s'au făcut Ceriul acela[4] pre carele filosofii cei de afară îl numesc Sferă (1) fără de Steale, luând Dogmele lui Moisì şi făcându-le ale lor. Însă şi pre tărie o au numit Dumnezeu Ceriu, carele au poruncit să se facă în mijlocul apei, puindu-l ca să desparță între apa carea iaste deasupra tăriei, şi între apa carea iaste supt tărie. Pre firea acestuia Dumnezeescul Vasilie o zice că iaste supțire ca

Socoteale pentru firea Ceriului.

---

[1] Ps. 113: 11.
[2] Ps. 148: 4.
[3] 2 Cor. 12: 2.
[4] Fac. 1: 8.

fumul, din Dumnezeiasca Scriptură fiind învățat[1]; iară alții apătoasă, ca ceaia ce s'au făcut în mijlocul apelor; alții, din patru stihii; alții, al cincelea trup, şi deosebit de ceale patru.

Şi unii au socotit cum că Ceriul să învârteaşte împrejurul lumii, şi cum că iaste rătund ca ghemul, şi despre toate părțile el iaste partea cea mai de sus, iară mijlocul locului celui ce să cuprinde de el iaste partea cea mai de jos. Şi cum că trupurile ceale uşoare şi lesnicioase spre mişcare au luat dela Ziditoriul starea cea mai de sus, iară ceale greale şi care să trag în jos, pre laturea cea mai de jos, carea iaste mijlocul. Deci stihiia cea mai uşoară şi carea în sus mai mult să trage iaste focul, carele zic că s'au aşăzat îndată după Ceriu, şi pre acesta îl numesc ethir, după carele mai jos iaste aerul. Iară pământul şi apa, ca ceale ce sânt trupuri mai greale şi să trag în jos, s'au spânzurat în mijloc. Întrucât sânt împrotivă, jos adecă pământul şi apa (însă apa iaste mai uşoară decât pământul, pentru aceaia şi mai leasne să mişcă decât el). Iară în sus pretutindinea, ca un acoperemânt împrejur, aerul, şi împrejurul aerului pretutindinea ethirul: iară deasupra tuturor împrejur, Ceriul.

Figura ceriului rătundă.

Şi zic că împrejur să învârteaşte Ceriul, şi strânge pre ceale dinprejurul lui, şi aşa stau iale întărite şi nerăsipite.

Mişcarea ceriului împrejur.

Şi şapte sfere spun că sânt ale ceriului, una decât alta mai înaltă, şi zic cum că iaste el de fire preasupțire, aseamenea cu fumul. Şi cum că la fieştecarea sferă iaste una din planite. Că şapte planite au zis că sânt, Soarele, Luna, Día, Ermís, Áris, Afrodíta şi Kron. Şi Afrodíta zic că iaste steaoa ceaia ce să face uneori Luceafăr de dimineața, iar alteori Luceafăr de seara. Iară planite (adecă steale rătăcite) le-au numit pre aceastea pentru că împrotiva ceriului îş fac mişcarea. Că ceriul şi cealealalte steale dela răsărit la apus merg, iară numai aceastea dela apus la răsărit au meargerea. Şi aceasta o vom cunoaşte dela Lună, carea câte puțin în fieştecarea sară pâşaşte înapoi.

Şapte planite şi sferile lor.

Deci toți câți au zis că ceriul iaste rătund spun că deopotrivă să depărtează el dela pământ, şi în sus, şi în laturi, şi în jos. Iară în jos şi în laturi zic eu, cât către simțirea noastră, fiindcă, precum urmează din ceale ce s'au zis, despre toate părțile ceriul ține locul cel de sus şi pământul cel de jos. Şi zic cum că ceriul încúnjură pământul de jur împrejur şi poartă cu meargerea sa cea foarte iute

Părțile lumii ceale de sus şi ceale de jos.

[1] Vor[o]ava 1-a la *Exaimeron*, 8; Is. 51: 6.

şi Soarele, şi Luna, şi stealele. Şi cum că deasupra pământului fiind Soarele, să face aicea zioă iară supt pământ noapte. Iară dedesuptul pământului pogorându-să Soarele, aicea noapte, iară acolò zioă.

Unora s'au părut a nu fi ceriul rătund.

Iară alții au nălucit cum că ceriul iaste ca o jumătate de sferă, luând pricină a aceştii socoteli din ceaia ce au zis grăitoriul de ceale dumnezeeşti Davíd: „Cel ce întinzi ceriul ca o piiale"[1], prin care cuvânt să însemnează Cortul; şi fericitul Isaia: „Cel ce ai pus ceriul ca o cămară"[2]. Şi cum că apuind Soarele, şi Luna, şi stealele, încúnjură pământul dela apus cătră amiază-noapte, şi aşa iarăşi merg la răsărit. [3]Însă ori întru acest chip, ori în celalalt chip de ar fi, toate cu porunca cea Dumnezeiască s'au făcut, şi s'au întărit, şi pre Dumnezeiasca voe şi sfat o au temelie neclătită: „Că el au zis, şi s'au făcut, el au poruncit, şi s'au zidit; pusu-le-au pre iale în veac şi în veacul veacului. Poruncă au pus, şi nu va treace"[4].

Deci Ceriul Ceriului iaste Ceriul cel mai întâi, deasupra tăriei fiind. Iată [dar] doao Ceriuri: că şi pre tărie o au numit Dumnezeu Ceriu.[5] Încă obiceaiu iaste al Dumnezeeştii Scripturi, şi pre aer a-l numi Ceriu, pentru că să veade sus. Că „binecuvântați", zice, „toate páserile ceriului"[6], ale aerului adecă. Că aerul iaste călătorie a páserilor, iară nu Ceriul. Iată trei Ceriuri pre care leau zis Dumnezeescul Apostol.[7] Iară deaca şi pre ceale şapte brâe vei voi să le înțălegi şapte Ceriuri, nimic nu vatămă pre cuvântul adevărului. Încă obiceaiu iaste şi al limbii evreeşti pre Ceriu a-l numi Ceriuri, cu nume de multe. Deci Ceriul Ceriului vrând să zică, Ceriurile Ceriurilor au zis, care însemnează pre Ceriul Ceriului, carele iaste deasupra tăriei. Încă şi apele ceale mai presus de Ceriuri[8], sau mai presus de aer şi de tărie, sau mai presus de ceale şapte brâe ale tăriei, sau mai presus de tărie, carea Ceriuri, cu număr de multe, şi aceasta să numeaşte, după obiceaiul limbii evreeşti.

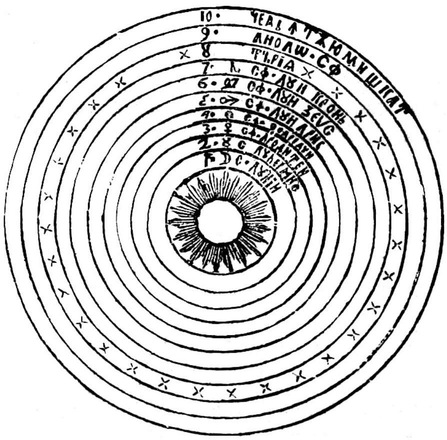
---

[1] Ps. 103: 2.
[2] Is. 40: 22.
[3] Gură de Aur, Voroava a 14-a şi a 17-a cătră Evrei.
[4] Ps. 148: 5-6.
[5] Fac. 1: 8.
[6] Cânt. celor Trei Tineri 1: 57.
[7] 2 Cor. 12: 2.
[8] Ps. 148: 4.

Firea ceriului stricăcioasă.

Deci toate ceale ce au facere sânt supuse stricăciunii, după urmarea firii, şi ceriurile. Dară cu Darul lui Dumnezeu să țin şi să păzesc.[1] Că numai Dumnezeu iaste din fire fără de început şi fără de sfârşit. Pentru aceaia s'au şi zis: „Acealea vor peri, iară tu vei rămânea”[2]. Dară însă nu cu totul vor peri ceriurile: „Că să vor învechi, şi ca o haină să vor învălui şi să vor schimba”[3]; şi va fi ceriu nou şi pământ nou[4].

Şi cu multe părți ceriul iaste mai mare decât pământul. Dară ființa lui nu să cade a o cerca, neştiută noao fiind.

Ceriurile neînsuflețite.

[5]Şi nimene să nu socotească că ceriurile şi luminătorii au suflet. Pentru că sânt neînsuflețite şi nesimțitoare. Că măcar de şi Dumnezeiasca Scriptură zice: „Veselească-se ceriurile şi să se bucure pământul”[6], însă prin cuvintele aceastea pre îngerii cei din ceriuri şi pre oamenii cei de pre pământ îi chiamă spre veselie. Că obicinuiaşte Scriptura a face şi prosopopíia (2), şi pentru ceale neînsuflețite ca pentru ceale însuflețite a vorbi. Precum iaste aceaia: „Marea au văzut şi au fugit, Iordanul s'au întors înapoi”[7]. Şi: „Ce îți iaste ție, mare, că ai fugit, şi ție, Iordane, că te-ai întors

Prosop[opiia] obicinuită Scripturii.

---

[1] Vas., Voroava 1-a şi a 3-a la *Exaim.*; Iustin, *Întreb. 93*.
[2] Ps. 101: 27.
[3] Ibid.
[4] Apoc. 21: 1.
[5] Vas., Vor. a 3-a la *Exaim.*
[6] Ps. 95: 11.
[7] Ps. 113: 3.

înapoi?”[1] Şi munții şi măgurile să întreabă carea iaste pricina săltării.[2] Precum şi noi obicinuim a zice „s'au adunat cetatea”, nu pre zidiri vrând să însemnăm, ci pre lăcuitorii cetății. Şi „Ceriurile spun mărirea lui Dumnezeu”[3]: nu glas carele să se auze de urechi simțite slobozind, ci din mărirea lor pre putearea Ziditoriului noao arătându-o; pre a cărora frumseață pricepându-o noi, pre Ziditoriul ca pre un meşter preabun cu laude îl slăvim.[4]

CAP 7

Pentru lumina, focul, luminătorii: Soarele adecă, şi Luna, şi stealele

Focul iaste stihie.

Focul iaste una din ceale patru stihii, uşoară, şi carea să trage în sus mai mult decât cealealalte, arzătoare împreună şi luminătoare, în zioa cea dintâiu de Ziditoriul zidită. Căci zice Dumnezeiasca Scriptură: „Şi au zis Dumnezeu să se facă lumină, şi s'au făcut lumină”[5]. Nu iaste altceva focul, fără numai lumina, precum zic unii. Iară alții zic că focul cel lumesc iaste mai presus de aer, pre carele îl numesc ethir. Deci întru început au făcut Dumnezeu lumina, adecă în zioa cea dintâi. Înfrumsețare şi podoabă fiind a toată zidirea cea văzută. Căci rădică lumina, şi toate întru întunearec necunoscute rămân, neputând iale să-şi arate podoaba sa. Şi au numit Dumnezeu lumina zi, iară întunearecul l-au numit noapte. Iară întunearecul nu iaste vreo ființă, ci întâmplare, pentru că iaste lipsire a luminii. Căci aerul nu întru ființa sa are lumina. Deci aceasta, a fi aerul lipsit de lumină, întunearec au numit Dumnezeu. Şi nu ființa aerului iaste întunearec, ci lipsirea luminii, carea însemnează mai vârtos întâmplare decât ființă. Şi nu s'au numit întâi noaptea, ci zioa. Deci urmează pre urmă după zioă noaptea. Şi dela începutul unii zile până la ceaialaltă zi iaste o zi împreunată cu noaptea. Că au zis Scriptura: „Şi s'au făcut seară, şi s'au făcut dimineață, zi una”[6].

Lumina iaste însuşi focul sau ethirul.

Întunearecul iaste lipsire a luminii. Împrotiva Manih.

[1] Ps. 113: 5.
[2] [Cf. Ps. 113: 6].
[3] Ps. 18: 2.
[4] Vas., Vor. 1-a şi a 3-a la *Exaim*.
[5] Fac. 1: 3.
[6] Fac. 1: 5.

Deci întru ceale trei zile, săvârşindu-să şi adunându-să lumina cu porunca cea Dumnezeiască, s'au făcut şi zioa şi noaptea. Iară în zioa a patra au făcut Dumnezeu pre luminătoriul cel mare, adecă pre Soare, spre începătoriia şi stăpânirea zilii (că printr'însul să face zioa, căci zioă iaste când iaste soarele deasupra pământului; şi lungime a zilii iaste drumul Soarelui cel deasupra pământului, dela răsărit până la apus)[1]. Şi pre luminătoriul cel mic, adecă pre Lună, şi pre steale, spre începătoriia şi stăpânirea nopții, ca să o lumineaze pre ea. Iară noapte iaste când iaste Soarele supt pământ, şi lungime a nopții iaste drumul Soarelui cel de supt pământ, dela apus până la răsărit. Deci Luna şi stealele s'au rânduit ca să lumineaze noaptea: nu cum că sânt iale totdeauna zioa supt pământ, căci sânt şi zioa steale deasupra pământului pre ceriu; ci Soarele, pre aceastea, împreună şi pre Lună, cu strălucirea sa cea mai mare acoperindu-le, nu le lasă să se arate.

Ceale dintâi trei zile când nu era Soarele.

Întru aceşti luminători au pus Ziditoriul pre lumina cea întâi zidită, nu cum că el nu avea altă lumină, ci ca să nu rămâe lumina aceaia nelucrătoare. Căci luminătoriu iaste nu însăş lumina, ci vasul luminii.[2]

Lumina cea întâi-zidită în luminători s'au pus.

Dintru aceşti luminători zic că sânt şapte planite (1). Şi spun că să mişcă iale cu mişcare împrotiva ceriului. Pentru aceaia şi planite le-au numit pre iale. Că zic cum că Ceriul să mişcă dela răsărit cătră apus, iară planitele dela apus către răsărit, dară cum că împreună cu sine le poartă ceriul pre aceaste şapte planite cu mişcarea sa cea prea iute. Iară ale celor şapte planite numele sânt aceastea: Luna, Ermís, Afrodíta, Soarele, Áris, Zevs sau Día, Krónul. Şi cum că iaste la fieştecarele brâu al ceriului una dintru aceaste planite.

Şapte planite.

La cel dintâi, adecă la cel mai de sus, Krónul	♄
La cel de-al doilea, Día	♃
La cel de-al treilea, Áris	♂
La cel de-al patrulea, Soarele	☼
La cel de-al cincelea, Afrodíta	♀
La cel de-al şaselea, Ermís	☿
La cel de-al şaptelea, şi mai jos, Luna	☾

[1] Vas., Vor. a 6-a la *Exaimeron*.
[2] Vas., Vor. a 6-a la *Exaimeron,* 2-3.

Şi aleargă iale cu călătorie neîncetată, pre carea Ziditoriul o au rânduit lor, şi precum le-au întemeiat pre iale, după cum zice Dumnezeescul Davíd: „Luna şi stealele care tu ai întemeiat”[1]. Că zicând „ai întemeiat”, au însemnat pre întărirea şi neschimbarea aşăzării şi a rânduelii carea s'au dat lor dela Dumnezeu. [2]Că le-au pus pre iale spre vremi, şi spre seamne, şi spre zile, şi spre ani.

Ceale patru timpuri ale anului.

Că prin Soare să fac ceale patru timpuri şi întoarceri. Şi întâi cea primăvăratecă, că întru aceasta au făcut Dumnezeu pre toate. Şi arată aceasta că şi până acum întru dânsa să face odrăslirea florilor.

Primăvara s'au făcut lumea.

Şi aceasta iaste şi întoarcere potrivitoare zilii cu noaptea, că de doaosprezeace ceasuri şi zioa şi noaptea o face. Aceasta să înceape din răsăritul cel din mijloc al Soarelui, cu bună linişte şi întocmire fiind, sângele crescând, fierbinte şi umedă aflându-să, şi ea între iarnă şi între vară mijlocind, decât iarna mai fierbinte şi mai uscată fiind, iară decât vara mai reace şi mai umedă. Şi ține acest timp dela 21 a lui Mart[ie] până la 24 ale lui Iunie. Apoi, după ce să sue răsăritul Soarelui cătră părțile miezii-nopți, urmează timpul şi întoarcerea cea văratecă, între primăvară şi între toamnă fiind, dela primăvară având fierbințeala, iară dela toamnă uscăciunea, pentru că iaste fierbinte şi uscată şi creaşte veninul cel galben. Aceasta are zioa preamare, de cincisprezeace ceasuri, iară noaptea foarte mică, de noao ceasuri fiindu-i lungimea eiĭ. Şi ține şi aceasta dela 24 ale lui Iunie până la 25 ale lunii lui Septem[vrie]. Apoi iarăşi, după ce să întoarce Soarele la răsăritul cel din mijloc, întoarcerea cea tomnatecă schimbă pre cea văratecă, de mijloc oarecum aflându-să cu răceala şi cu fierbințeala, cu uscăciunea şi cu umezeala, şi în mijloc fiind între timpul cel de vară şi între cel de iarnă, dela cel de vară având uscăciunea, iară dela cel de iarnă răceala. Pentru că iaste reace şi uscată, şi creaşte veninul cel negru. Aceasta iaste iarăş întoarcere potrivitoare zilii cu noaptea, de doaosprezeace ceasuri şi zioa şi noaptea având. Şi ține aceasta dela 25 ale lui Septemvrie până la 25 ale lui Dechemvrie. Iară după ce să pogoară Soarele la răsăritul cel mai mic şi mai de jos, adecă cel despre amiază-zì, apucă întoarcerea cea ernatecă, reace şi umedă fiind, şi între timpul cel de toamnă şi între cel de primăvară locul ținând, dela cel de toamnă răceala ținând, iară dela cel de primăvară umezeala având. Aceasta preamică are zioa, fiindcă iaste de noao ceasuri, iară noaptea

[1] Ps. 8: 4.
[2] Vas., Vor. a 6-a la *Exaim*.

preamare, fiindcă iaste de cincisprezeace ceasuri. Şi creaşte ea flegma. Şi ține şi aceasta dela 25 ale lui Dechemvrie până la 21 ale lui Martie. Că cu înțălepciune Ziditoriul mai nainte au socotit ca nu din cea mare răceală, sau fiebințeală, sau umezeală, sau uscăciune, la cea mare împrotivă-feliurime viind noi, în cumplite boale să cădem. Că primejduicioase pre schimbările ceale de năprasnă le ştie cuvântul[1].

Şi întru acest chip Soarele pre ceale patru întoarceri, şi printr'însele pre an face; încă şi pre zile şi pre nopți alcătuiaşte: pre zile adecă răsărind, şi deasupra pre pământ fiind, iară pre nopți, supt pământ apuind; şi pre ceialalți luminători, pre Lună adecă şi pre steale, ca să lumineaze lăsind.

Şi zic cum că sânt pre ceriu doaosprezece zodii din steale, care să mişcă împrotiva Soarelui, şi a Lunii, şi a celoralalte cinci planite, şi cum că prin aceaste doaosprezeace zodii trec ceale şapte. Deci Soarele în fieştecarea zodie săvârşaşte o lună, şi în doaosprezeace luni treace ceale doaosprezeace zodii. Iară ale celor doaosprezeace zodii numile sânt aceastea, şi lunile lor: Doaosprezeace zodii.

Berbeacele	♈ în luna lui Martie în 21 priimeaşte pre Soare.
Taurul	♉ în luna lui Aprillie în 23.
Geamenii	♊ în luna lui Mai în 24.
Racul	♋ în luna lui Iunie în 24.
Leul	♌ în luna lui Iulie în 25.
Fecioara	♍ în luna lui Avgust în 25.
Cumpăna	♎ în luna lui Septem. în 25.
Scorpiia	♏ în luna lui Octov. în 25.
Săgetătoriul	♐ în luna Noemv. în 25.
Cornul caprii	♑ în luna lui Dechemv. în 25.
Vărsătoriul de apă	♒ în luna lui Ianuarie în 25.
Peştii	♓ în luna lui Fevruar. în 24.

Iară Luna ☾ în fieştecarea lună treace pre ceale doaosprezeace zodii, fiindcă iaste ea mai jos, şi mai curând pre aceastea le petreace. Că precum de vei face un rotocol înlăuntrul altui rotocol, rotocolul cel dinlăuntru să va afla mai mic, aşa şi drumul Lunii, fiincă iaste ea mai jos, iaste mai puțin, şi să săvârşaşte mai curând.

[1] Adică rațiunea. (N. ed.)

Cărora lucruri sânt seamne stealele.

Deci Ellinii prin răsăritul şi apusul şi întâlnirea stealelor acestora, şi a Soarelui, şi a Lunii, zic că să ocârmuesc toate lucrurile noastre. (Că întru aceastea să îndeletniceaşte astrologhia.) Iară noi zicem cum că seamne de ploae şi de seacetă, de răceală şi de căldură, de umezeală şi de uscăciune şi de vânturi, şi altele ca aceastea să fac dintru aceastea, iară vreo semuire a faptelor noastre nicidecum.[1] Că noi, de-sineşi-stăpânitori făcuți fiind de Ziditoriul, vólnici sântem preste faptele noastre. Că deaca toate din mişcarea stealelor le-am fi făcut, de nevoie am fi făcut ceale ce am fi făcut. [2] Iară ceaia ce de nevoie să face, nici faptă bună nu iaste, nici răotate. Iară deaca nici faptă bună nici răotate nu am fi avut, nici de laude şi de cununi, nici de prihane şi de munci nu am fi fost vreadnici. Să va afla încă şi Dumnezeu nedrept, unora dând bunătăți, iară altora necazuri. Ci nici ocârmuire, nici purtare de grijă pentru zidirile sale nu va face Dumnezeu deaca de nevoie toate să poartă şi să aduc. Încă şi partea cea cuvântătoare de prisosit va fi întru noi. Că nefiind noi vólnici preste nici o faptă, în deşărt ne sfătuim. Iară partea cea cuvântătoare fără de îndoială pentru sfătuire noao s'au dat; pentru aceaia tot ce iaste cuvântătoriu iaste şi de-sineşi-stăpânitoriu.

Iară noi zicem cum că acealea nu sânt pricini ale vreunui lucru din ceale ce să fac, nici ale facerii celor ce să fac, nici ale stricăciunii celor ce să strică, ci seamne mai vârtos ale ploilor şi ale schimbării aerului. Poate încă va zice cineva cum că şi ale războaelor, nu pricini, ci seamne să fac. Dară şi feliurimea aerului feliurindu-să de Soare, şi de Lună, şi de steale, întru un fealiu şi în alt fealiu, deosebite întocmeale ale trupurilor, şi aşăzări, şi plecări[3] face. Iară aşăzările sânt din ceale ce sânt întru putearea noastră, pentru că să stăpânesc de cuvânt, şi să poartă, şi să schimbă.

Comíții.

Să fac încă de multe ori şi comíți[4], semne oarecare ce însemnează moarte a împăraților, care nu sânt din stealele ceale ce s'au făcut dintru început, ci cu Dumnezeiasca poruncă în vreamea aceaia să fac, şi iarăşi să răsipesc. Pentru că şi steaua ceaia ce s'au arătat Mághilor la naşterea Domnului cea pentru noi după

La naşterea lui Hristos, stea noao.

[1] Vas., Vor. a 6-a la *Exaim*.

[2] Nem., *Pentru firea omului*, Cap. 36.

[3] „Întocmeale ale trupurilor, şi aşăzări, şi plecări" (κράσεις καὶ ἕξεις καὶ διαθέσεις) : temperamente, deprinderi şi dispoziții. (N. ed.)

[4] Adecă steale păroase, pre care noi le zicem steale cu coadă.

trup cu iubire de oameni şi mântuitoare, nu au fost din stealele ceale ce s'au făcut întru început. Şi arătat iaste dintru aceasta că uneori făcea călătoriia dela răsărit cătră apus, iară alteori dela amiază-noapte cătră amiază-zi; şi uneori să ascundea, iară alteori să arăta. Că aceasta nu iaste a rânduelii sau a firii stealelor.[1]

Pentru carea pricină Dumnezeu au voit să ia luna lumina din soare.

Şi să cuvine a şti că Luna să luminează dela Soare, nu cum că nu au avut Dumnezeu să-i dea eiĭ deosebită lumină, ci ca să se pue întru lucrurile ceale zidite aşăzare şi orânduială de stăpânitoriu şi de supus, şi să ne învățăm şi noi să împărtăşim unii pre alții, şi să dăm unii altora, şi să ne supunem, întâi adecă făcătoriului şi ziditoriului Dumnezeu şi Stăpânului, iară după aceaia şi stăpânitorilor celor puşi de dânsul. Şi să nu cercăm pentru carea pricină acesta stăpâneaşte, iară eu nu, ci să priimim toate ceale dela Dumnezeu cu mulțămire şi cu bună cunoştință.

Pricina întunecării soarelui şi a lunii.

Şi pătimeaşte lipsire[2] Soarele şi Luna, mustrând nebuniia celor ce să închină zidirii, iară nu Ziditoriului, şi învățind cum că sânt schimbăcioase şi premenicioase.[3] Iară tot ce iaste schimbăcios nu iaste Dumnezeu. Că tot ce iaste schimbăcios, după a sa fire, iaste stricăcios.

Şi pătimeaşte lipsire Soarele când trupul Lunii să pune ca un păreate în mijloc, şi face umbră, şi nu lasă ca să se dea la noi lumina. Deci pre cât să va afla trupul Lunii că acopere Soarele, pre atâta să face şi lipsirea. Iară de iaste mai mic trupul Lunii să nu te minunezi. Că şi Soarele unii zic că iaste cu multe părți mai mare decât pământul: iară Sfinții Părinți, cum că iaste deopotrivă cu pământul, şi de multe ori un nor mic îl acopere pre el, sau şi un deal mic, sau zid.

Mărimea Soarelui.

Iară lipsirea Lunii să face din umbra pământului, când iaste Luna de cincisprezeace zile, şi să va afla împrotivă, drept după kéndrul cel întocma[4] – Soarele adecă dedesuptul pământului, iară Luna deasupra pământului. Căci atuncea face umbră pământul şi nu ajunge lumina Soarelui ca să lumineaze Luna, şi dintru această pricină pătimeaşte lipsire.

---

[1] Vas., *La Naşt. lui Hristos*.
[2] Sau întunecare [eclipsă – n. ed.].
[3] Ecclis. 12: 1-2.
[4] „...şi să va afla împrotivă, drept după kéndrul cel întocma" (καὶ εὑρεθῇ ἐξ ἐναντίας κατὰ τὸ ἄκρον κέντρον) : şi se aflǎ exact în partea opusǎ, în punctul cel mai înalt. (N. ed.)

Luna s'au zidit de Ziditoriul plină.

Trebue a şti că Luna s'au zidit de Ziditoriul plină, adecă de cincisprezeace zile, că să cuveniia să fie ea desăvârşit. Iară întru a patra zi, precum am zis, s'au zidit Soarele. Deci au apucat mai naintea Soarelui cu unsprezeace zile. Că dela zioa a patra până la zioa a cincisprezeacea unsprezeace sânt. Pentru aceasta şi în fieştecare an ceale doaosprezeace luni ale luminii Lunii sânt mai mici cu unsprezeace zile decât ceale doaosprezeace luni ale Soarelui. Că lunile Soarelui au trei sute şasezeci şi cinci de zile şi a patra parte din zi. Pentru aceasta a patra parte aceaia, alăturându-să şi împreunându-să în patru ani, să face o zi, carea să numeaşte bisect. Şi anul acela are trei sute şasezeci şi şase de zile. Iară anii Lunii sânt de trei sute cincizeci şi patru de zile. Că lumina Lunii, după ce să naşte, adecă să înnoiaşte, creaşte până să face de patrusprezeace zile şi jumătate şi a patra parte. (2) Şi înceape a scădea până la doaozeci şi noao de zile şi jumătate, şi cu totul să face fără de lumină. (3) Şi iarăşi întâlnindu-să cu Soarele, să naşte de iznoavă şi să înnoiaşte, pomenire aducând a învierii noastre. Pentru aceasta în fieştecarele an pre ceale unsprezeace zile le dă Soarelui. Deci la trei ani să face la Evrei luna cea adăogită, şi să află anul acela de treisprezeace luni, din adăogirea acestor unsprezeace zile.

Lunile Lunii şi ale Soarelui.

Şi arătat iaste cum că şi Soarele, şi Luna, şi stealele sânt alcătuite din părți, şi după firea lor sânt supuse stricăciunii. Iară firea lor nu o ştim. Şi unii zic cum că focul fără de vreo materie iaste neivit, pentru aceaia şi când să stinge, piiare; iară alții zic cum că, când să stinge, să preface în aer.[1]

Mişcarea zodiacului.

Chíclul zodiacul să mişcă piezişî[2], împărțit fiind în doaosprezeace părți care să numesc zodii; iară zodiia are trei decanus, treizeci de graduri (4); iară gradul are şasezeci de minuturi. Deci are Ceriul trei sute şasezeci de graduri: jumătatea de sferă cea deasupra pământului, o sută optzeci de graduri, şi cea de supt pământ, o sută optzeci.

[1] Nem., Cap. 5.
[2] Sau: Crugul Zodiilor să mişcă cu chip cârmit în laturi.

Case ale planitelor

Berbeacele şi Scorpiia, ale lui Áris; Taurul şi Cumpăna, ale Afrodítei; Geamenii şi Fecioara, ale lui Ermís; Racul, a Lunii; Leul, a Soarelui; Săgetătoriul şi Peştii, ale lui Zevs; Cornul-caprii şi Vărsătoriul-de-apă, ale lui Kron.

Suişuri sau înălțări[1]

Berbeacele, a Soarelui; Taurul, a Lunii; Racul, a lui Zevs; Fecioara, a lui Áris; Cumpăna, a lui Kron; Cornul-caprii, a lui Ermís; Peştii, a Afrodítei.

Chipurile[2] Lunii

Întâlnire[3] a Lunii să zice când să întâmplă ea întru acelaşi grad întru carele iaste Soarele; naştere, când să depărtează de Soare cincisprezeace graduri; răsărit, când să arată; în chipul seacerii, de doao ori să zice că iaste, când să depărtează şasezeci de graduri; jumătate, de doao ori, când să depărtează noaozeci de graduri; gârbovă, de doao ori, când să depărtează o sută doaozeci de graduri; ştirbă sau pişcată, de doao ori, când să depărtează o sută cincizeci de graduri; plină, când să depărtează o sută optzeci de graduri. Iară de doao ori am zis, pentru că o dată când creaşte şi o dată când scade să întâmplă aceasta. Şi în doao zile şi jumătate treace Luna pre fieştecarea zodie.

CAP 8

Pentru aer şi pentru vânturi

Scriere a aerului.

Aerul iaste stihie foarte supțire, umedă şi fierbinte, decât focul mai grea, iară decât pământul şi apele mai uşoară, de răsuflare şi de grăire pricinuitoare, fără de nici un feliu de floare[4], adecă din fire nu are vreun feliu de floare de văpseală; limpede, şi prin carea să poate privi (pentru că iaste priimitoare de lumină); şi slujaşte la ceale trei simțiri ale noastre (că printr'însa vedem, auzim, mirosim); priimitoare de căldură şi de răceală, de uscăciune şi de

---

[1] Ascendenți. (N. ed.)
[2] Fazele. (N. ed.)
[3] Conjuncție. (N. ed.)
[4] Gr. ἀχρωμάτιστον, fără culoare. (N. ed.)

umezeală. Ale căriia sânt toate mişcările ceale de loc: sus, jos, înlăuntru, afară, de-a dreapta, de-a stânga, şi mişcarea cea împrejur. Din sine nu are lumina, ci de Soare, şi de Lună, şi de steale, şi de foc să luminează. Şi aceasta iaste ceaia ce au zis Scriptura: „Şi întunearec era deasupra adâncului", vrând să arate că aerul nu are lumina din sine, ci alta iaste ființa luminii.

Aerul din sine nu are lumină.

Ce iaste vântul.

Aerul iaste locul lucrurilor.

Numărul vânturilor.

Iară vântul iaste mişcare a aerului. Sau vântul iaste pornire a aerului, schimbându-şi numirile după deosebirea locurilor de unde să porneaşte. Încă şi locul al aerului iaste. Pentru că locul fieştecăruia trup iaste cuprinderea lui. Şi ce cuprinde pre trupuri, fără numai aerul? Şi sânt locuri multe şi deosebite de unde să face mişcarea aerului, dela care locuri şi vânturile au luat numirele. Pentru că doaosprezece sânt toate. Şi zic cum că aerul iaste stingere a focului sau abur de apă fierbinte. Deci aerul după firea sa iaste fierbinte, dară, pentru vecinătatea cea către apă şi către pământ, să răceaşte, pentru aceasta părțile lui ceale de jos sânt reci iară ceale de sus fierbinți.[1]

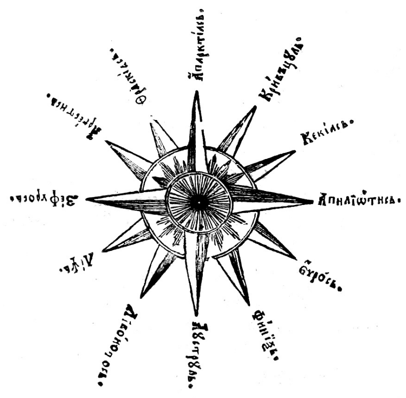
Numile vânturilor.

Vânturi suflă, dela răsăritul de vară, Kekías, carele şi Mésis să numeaşte. Dela răsăritul cel potrivitoriu zilii cu noaptea, Apiliótis. Dela răsăritul de iarnă, Évros. Dela apusul de iarnă, Lips. Dela apusul cel potrivitoriu zilii cu noaptea, Záfiros. Dela apusul de vară, Arghéstis, adecă Olimbías, carele şi Iápix şi Ergastís să numeaşte. Apoi Austrul şi Aparktías, carii suflă unul împrotiva altuia. Şi iaste în mijloc între Aparktías şi între Kekías, Crivățul. Iară în mijloc între Évru şi între Austru, Fínix, carele să numeaşte Evrónotos. În mijloc între Austru iarăşi şi între Lips, Livónotos, carele să numeaşte şi Levkónotos. Iară în mijloc între Aparktías şi între Arghést, Thraskías sau Kérkios, de lăcuitorii cei de prin prejur aşa numindu-să.

Iară neamuri care lăcuesc margenile lumii aceastea sânt: către Apiliót, Vactriánii; către Évros, Indiánii; către Fínix [să află] Marea Roşie şi Etheópiia; către Livónotos, Garamántii, carii sânt preste Sírtin; către Lips,

[1] Nem., *Pentru firea omului*, Cap. 5.

Etheopeánii şi Apuseanii cei preanegri; cătră Zéfir, Stâlpii lui Iráclie şi începuturile Livíei şi ale Evrópii; cătră Arghéstis, Iviría, carea acum să numeaşte Ispanía; cătră Thraskía, Franţézii şi neamurile ceale megiiaşe; cătră Aparktías, Skíthii cei de preste Thrákia; cătră Crivăţ, Pontul, Meótis şi Sarmátii; către Kekía, Marea Kaspía şi Sákii.

CAP 9
Pentru ape

Scrierea apei.

Încă şi apa, una din ceale patru stihii iaste, făptură a lui Dumnezeu preabună. Apa iaste stihie umedă şi reace, grea, şi carea să trage în jos, leasne curgătoare. De aceasta pomeneaşte Dumnezeiasca Scriptură zicând: „Şi întunearec era deasupra adâncului, şi Duhul lui Dumnezeu să purta deasupra apei”.[1] Pentru că adâncul nimic alt nu iaste, fără numai apă multă, a căriia sfârşitul necunoscut iaste de oameni. Deci întru început apa plutea preste tot pământul. Şi întâi au făcut Dumnezeu tăriia, carea despărţiia între apa ce era deasupra tăriei şi între apa ce era supt tărie, că în mijlocul adâncului apelor s’au întărit, cu porunca cea Stăpânească. Pentru aceaia şi tărie au zis Dumnezeu să se facă, şi s’au făcut.

Pricina apelor celor mai presus de tărie.

Dară pentru carea pricină deasupra tăriei au pus Dumnezeu apă? Pentru arşiţa cea preafierbinte a soarelui şi a ethirului. Că îndată după tărie ethirul iaste întins, încă şi Soarele împreună cu Luna şi

[1] Fac. 1: 2.

cu stealele pre tărie sânt. Şi de nu ar fi fost acolò deasupra apă, s'ar fi aprins tăriia de arşiță.[1]

Marea.

Apoi au poruncit Dumnezeu să se adune apele întru o adunare[2]. Iară a zice „întru o adunare” nu însemnează cum că s'au adunat iale întru un loc, că iată după aceasta zice: „Şi adunările apelor le-au numit Dumnezeu mări”[3]; ci au arătat cuvântul cum că s'au făcut apele întru una împreună, deosebite şi despărțite de pământ. Căci s'au adunat apele întru adunările lor, şi s'au arătat uscatul. De aicea s'au făcut ceale doao mări care sânt împrejurul Eghípetului (că iaste el între doao mări), care au noianuri, şi munți, şi ostroave, şi coturi, şi limanuri, şi cuprind sânuri[4] multe, şi țărmuri, şi prunduri. Pentru că țărmuri să numesc ceale năsipoase, iară prunduri ceale pietroase şi adânci, care îndată întru început au adâncime. Aşijderea şi marea cea despre răsărit, carea să numeaşte Indicească, şi cea despre Crivăț, carea să numeaşte Kaspía, încă şi bălțile, de aicea s'au adunat.

Ocheanul împrejur încunjură pământul.

Deci iaste ocheánul ca oarecarele râu ce încunjură tot pământul, pentru carele mi să pare că au zis Dumnezeiasca Scriptură că „râu iasă din Raiu”[5], carele are apă bună la băut şi dulce. Acesta dă mărilor apa carea, zăbovind în mări şi stând nemişcată, să face amară, soarele şi sifónii[6] totdeauna trăgând în sus pre cea mai supțire, de unde şi norii să alcătuesc, şi ploile să fac, prin strecurare îndulcindu-să apa.

Pricina sərăturii mării.

Ceale patru râuri ale Raiului.

Aceasta şi în patru începături, adecă în patru râuri să despărțeaşte. Numele unuia Fisón, adecă Gángul cel indicesc. Şi numele celui de-al doilea, Gheon; acesta iaste Nilul, carele dela Etheópiia să pogoară în Eghípet. Şi numele celui de-al treilea, Tigru. Şi numele celui de-al patrulea, Evfrat. Sânt şi alte râuri preamulte şi preamari, din care unele curg în mare iară altele să mistuesc în pământ. Pentru aceaia tot pământul iaste găurit şi găvăonoşit, ca oarecare vine având, prin care, priimind apele din mare, scoate în sus izvoarăle. Deci după feliurimea pământului să face şi apa

Apele izvoarălor din mare.

[1] Vas., Vor. a 3-a la *Exaim.*, 7.
[2] Fac. 1: 9.
[3] Fac. 1: 10.
[4] Golfuri. (N. ed.)
[5] Fac. 2: 10.
[6] Trombele de apă. (N. ed.)

izvoarălor, pentru că să strecoară şi să scurge apa cea de mare prin pământ, şi aşa să îndulceaşte.[1]

Şi deaca locul de unde izvorul izbucneaşte să va întâmpla amar sau serat, după feliurimea pământului aşa izvoraşte şi apa. Şi de multe ori, strâmtorându-să apa prin oarecare locuri înguste, şi cu silă rumpându-să, să încălzeaşte, şi de aicea izvorăsc apele ceale din sineşi calde. Pentru aceasta, cu Dumnezeiasca poruncă, s'au făcut în pământuri văi, şi aşa s'au adunat apele întru adunările lor; de aicea s'au făcut şi munţii. Deci întâi apei au poruncit Dumnezeu ca să scoaţă suflet viu. De vreame ce prin apă şi prin Sfântul Duh, carele întru început să purta pre deasupra apelor, era să înnoiască pre om; că aceasta au zis Dumnezeescul Vasilie.[2] Şi au scos jivini mici şi mari, chiţi şi bălauri, peşti ce să târăsc în ape şi paseri zburătoare. Deci prin paseri să uneaşte apa şi pământul şi aerul; pentru că din apă s'au făcut aceastea, şi pre pământ petrec, şi în aer zboară.[3] Preabună stihie iaste apa, şi mult trebuincioasă, şi curăţitoare nu numai de întinăciunea cea trupească, ci şi de cea sufletească, după ce va lua la dânsa Darul Duhului.

Apele ceale din sineşi calde.

De unde peştii şi paserile.

Putearea Botezului.

Pentru Noianuri

Mările.

Pre noianul Eghéu îl priimeaşte Ellíspondul, carele să sfârşaşte în Ávido şi Sistón. Apoi Propontís, carele să sfârşaşte în Halkidóna şi Vizántiia, unde sânt ceale înguste[4] dela care să înceape Póntul; apoi Balta Meotis. Şi iarăşi, dela începutul Evrópii şi al Livíei iaste noianul Viricésc, carele curge dela Stâlpii lui Iraclie spre Muntele Pirínin. Iară Lighisticésc, cel ce să întinde până la margenile Tiriníei; iară Sardonicésc, cel ce preste Sardíniia să pleacă în jos spre Livía, adecă Africa; iară Tirinicésc, cel ce să înceape dela margenile Ligúriei şi să sfârşaşte până la Sikelíia; apoi Livicésc; apoi Kriticésc, şi Sikelésc, şi Ionésc, şi Adriésc, carele să răvarsă din noianul Sikelésc, pre carele îl numesc Sân Corinthiacésc, adecă Marea Alkionída. Iară noianul cel ce să cuprinde de Súnie şi Skiléul să numeaşte Saronicé[s]c. Apoi Mirtóul, şi Icáriul, întru care sânt Kicládele; apoi Carpáthiul, şi Pamfíliul, şi Eghíptul. Iară preste Icáriul încolo să răvarsă Eghéul. Ias-

[1] Vas., Vor. a 4-a la *Exaim*., 6.
[2] Vas., Vor. a 2-a la *Exaim*., 6.
[3] Vas., Vor. a 8-a la *Exaim*., 2.
[4] „Ceale înguste": strâmtorile. (N. ed.)

te încă şi călătoriia pre mare a Evropii, dela gura râului Tanaís până la Stâlpii lui Iráclie, stadii 609 709. Iară a Africii, dela Tinghís până la Gura Canovească, stadii 209 252. Iară a Asiei, dela Canov până la râul Tanaís, împreună cu sânurile, călătoriia pre mare iaste stadii 4 111. Şi aşa Marea lumii céiĭ lăcuite de noi, cu sânurile ce are, să întinde până la 1 309 072 de stadii. [1]

CAP 10

Pentru pământ şi pentru ceale dintr'însul

Temeliia pământului iaste neştiută.

Pământul iaste una din ceale patru stihii, uscat, şi reace, şi greu, şi nemişcat, de Dumnezeu adus fiind dintru nefiinţă întru fiinţă în zioa cea dintâiu. Că „întru început", zice, „au făcut Dumnezeu ceriul şi pământul"[2]. A căruia temeliia şi înfigerea nimene din oameni nu poate să o spue. Pentru că unii zic că s'au întemeiat şi s'au înfipt el preste ape, precum zice Dumnezeescul Davíd: „Celui ce au întărit pământul preste ape"[3]. Iară alţii zic că pre aer. Şi altul zice: „Cela ce au întărit pământul pre nimic"[4]. Şi iarăşi, grăitoriul de ceale Dumnezeeşti Davíd, ca despre faţa Ziditoriului: „Eu, zice, am întărit stâlpii lui"[5], stâlpi numind pre putearea ceaia ce îl ţine pre el. Iară aceaia ce zice: „Pre mări l-au întemeiat pre el"[6], arată cum că pretutindinea împrejurul pământului iaste vărsată firea apei. Însă sau pre sineşi, sau pre aer, sau pre ape, sau pre nimic de vom da că s'au întemeiat el, să cuvine să nu ne depărtăm de socoteala cea blagocestívă, ci să mărturisim cum că toate împreună sânt întemeiate şi să ţin de putearea celui ce le-au zidit.

Deci întru început, precum zice Dumnezeiasca Scriptură, de ape era acoperit, şi netocmit, adecă neîmpodobit (iară după ce au poruncit Dumnezeu, s'au făcut vasele apelor, şi atuncea s'au arătat munţii); şi cu Dumnezeiasca poruncă au luat pre a sa podoabă, cu tot feliul de erburi şi de sáduri împodobindu-se, la care Dumnezeiasca poruncă au pus puteare crescătoare, şi hrănitoare, şi roditoare, adecă de ceale aseamene născătoare. Şi poruncind

---

[1] Vezi la Strávon, Cart. 1.
[2] Fac. 1: 1.
[3] Ps. 135: 6.
[4] Iov 26: 7.
[5] Ps. 74: 4.
[6] Ps. 23: 2.

Ziditoriul, au scos şi tot fealiul de neamuri de jivini, de târâtoare, şi de hiară, şi de vite, toate spre trebuinţa cea în bună vreame a omului. Însă, dintru aceastea, unele adecă spre hrană, precum cerbi, oi, căprioare şi ceale de acest feliu; iară altele spre slujbă, precum cămile, boi, cai, măgari, şi ceale de acest feliu; iară altele spre veselie, precum maimuţe şi, din paseri, mierle şi papagali şi ceale de acest feliu. Încă şi din saduri şi din erburi, unele roditoare şi hrănitoare, iară altele binemirositoare şi cu flori împodobite, spre veseliia noastră dăruite, precum trandafirul şi ceale de acest feliu; iară altele spre vindecarea boalelor. Pentru că nu iaste nici o jivină, nici sad, întru care Ziditoriul n'au pus lucrare oarecarea folositoare spre trebuinţa oamenilor. Pentru că cel ce ştie toate mai nainte de facerea lor, cunoscând cum că omul, prin stăpânirea-desineşi, va să se facă întru călcarea poruncii şi va să se dea stricăciunii, toate ceale spre trebuinţa lui cea în vreame, şi ceale de pre tărie, şi ceale de pre pământ, şi ceale din apă le-au zidit.

Şi ceale însufleţite, şi sadurile, pentru om.

Deci mai nainte de călcarea poruncii toate era supuse omului, că stăpân l-au făcut pre el Dumnezeu al tuturor celor ce sânt pre pământ şi în ape. Încă şi şarpele priiaten era omului, mai mult decât altele apropiindu-să de el, şi cu dulci mişcări împreună vorbind.[1] Pentru aceaia diavolul, începătoriul răotăţii, printr'însul au adus strămoşilor sfatul cel prearău. Încă şi pământul de sineşi aducea roadele spre trebuinţa jivinilor celor supuse omului, şi nici ploae nu era pre pământ, nici iarnă. Iară după călcarea poruncii, când „s'au alăturat cu dobitoacele ceale neînţălegătoare şi s'au asemănat lor"[2], făcând a stăpâni întru sineşi pofta cea necuvântătoare pre mintea cea cuvântătoare, după ce neascultătoriu s'au făcut al poruncii Stăpânului, zidirea cea supusă s'au sculat împrotiva celui ce de Ziditoriul s'au hirotonisit stăpân, şi s'au rânduit el întru sudoare să lucreaze pământul dintru carele s'au luat.[3]

Mai nainte toate era supuse omului.

Dară nici acum trebuinţa hiarălor nu iaste nefolositoare, fiindcă înfricoşază şi aduce spre cunoştinţă şi spre chiemare a lui Dumnezeu făcătoriului. Încă şi spinul după călcarea poruncii au răsărit din pământ, dupre hotărârea Domnului, pre urmă după carea şi cu îndulcirea trandafirului s'au împreunat spinul, aducându-

[1] Fac. 3: 1-5.
[2] Ps. 48: 13.
[3] Vas., *Vor. pentru Raiu,* 4.

ne pre noi întru pomenirea călcării, pentru carea spini şi ciuline s'au osândit pământul să ne răsară noao.

Iară cum că aceastea aşa sânt, să cuvine să creadem dintru aceasta, adecă că cuvântul Domnului pre carele l-au zis, „Creaşteți şi vă înmulțiți, şi umpleți pământul", lucrează până acum pre îndelungă-starea şi păzirea acestora.

Iară pământul, unii zic că iaste în chipul sferii[1], iară alții în chipul conului[2]. Şi cu mult mai mic iaste decât Ceriul, ca oarecarea stigmì[3] în mijlocul acestuia fiind spânzurat. Şi acesta adecă va treace şi să va schimba, dară fericit iaste cel ce va moşteni pământul celor blânzi: că pământul cel ce va să priimească pre sfinți iaste fără de moarte. Deci cine după vrednicie să va minuna de cea nemărginită şi neajunsă de minte ințălepciunea Ziditoriului? Sau cine va fi îndestulat să dea cuviincioasa mulțămire Dătătoriului celui de atâtea bunătăți?

CAP 11
Pentru Raiu

Dară de vreame ce din văzută şi nevăzută zidire vrea să facă Dumnezeu pre om, dupre chipul său şi dupre asemănare, ca pre oarecarele împărat şi stăpân a tot pământul şi al celor de pre dânsul, îi zideaşte lui ca oarecarele palat împărătesc, întru carele petrecând, să viețuiască viață fericită şi norocită. Iară acesta iaste Raiul cel Dumnezeesc, de mâinile lui Dumnezeu sădit în Edém, cămară a toată veseliia şi bucuriia (pentru că Edém „desfătare" să tâlcuiaşte), la răsărit, decât tot pământul mai sus aflându-să, bine întocmit, şi de aer preasupțire şi preacurat fiind strălucit, încărcat de pomi pururea înverziți şi înfloriți, plin de bună mireazmă şi de lumină, covârşind cugetarea carea ar fi nălucit orice frumseață simțită şi podoabă: Dumnezeesc loc cu adevărat, şi vreadnic lăcaş al celui dupre chipul lui Dumnezeu, întru carele niciuna din jivinile ceale necuvântătoare nu lăcuia, ci numai omul, zidirea mâinilor lui Dumnezeu.[4]

---

[1] Adecă precum iaste ghemul sau mincea.
[2] Adecă precum iaste căpățina záharului.
[3] Punct (din gr. στιγμή). (N. ed.)
[4] Vas., în *Vor. cea pentru Raiu*, 2.

Şi în mijlocul acestuia au sădit Dumnezeu pre Pomul Vieţii şi pre Pomul Cunoştinţii.[1] Pre Pomul Cunoştinţii adecă, cercare oarecarea şi ispitire şi iscusire a ascultării şi a neascultării omului. Pentru aceasta şi Pomul cunoştinţii binelui şi răului s'au numit; sau pentru că puteare cunoscătoare de firea sa da celor ce să împărtăşiia, care lucru iaste bun celor desăvârşit, iară rău celor ce nu încă sânt desăvârşit, şi cu pofta mai lacomi, precum hrana cea tare celor ce sânt încă prunci şi au trebuinţă de lapte.[2] Pentru că nu au voit Dumnezeu, cela ce ne-au zidit pre noi, ca să ne grijim, şi pentru multe să ne turburăm, nici să ne zmulgem şi mai nainte să ne grijim pentru viaţa noastră – ceaia ce au pătimit şi Adam. Pentru că, după ce au gustat, au cunoscut că era gol şi fotă luişi ş'au făcut. Că frunze de smochin luând, s'au încins.[3] Iară mai nainte de gustare era goli amândoi, şi Adam, şi Eva, şi nu să ruşina. Întru acest feliu de nepătimaşi voia Dumnezeu ca să fim noi: că a nepătimirii céiĭ desăvârşit iaste acesta. Încă şi fără de grijă, numai un lucru având noi, cel al îngerilor, a lăuda neîncetat şi necontenit pre cel ce ne-au zidit, şi de vedearea lui a ne desfăta, şi spre el a arunca toată grija noastră, ceaia ce şi prin Prorocul Davíd către noi au grăit: „Aruncă spre Domnul grija ta”, zicând, „şi el te va hrăni”[4]. Şi întru sfinţitele Evanghelii, pre ucenicii săi învăţindu-i, zice: „Nu vă grijiţi cu sufletele voastre, ce veţi mânca, şi cu trupurile voastre, cu ce vă veţi îmbrăca”[5]. Şi iarăşi: „Căutaţi împărăţiia lui Dumnezeu şi dreptatea lui, şi aceastea toate să vor adaoge voao”[6]. Şi către Martha: „Martho, Martho, te grijeşti, şi spre multe te sileşti, ci un lucru trebuiaşte. Iară Mariia partea cea bună ş'au ales, carea nu să va lua dela dânsa”[7] – a şădea adecă lângă picioarele lui Iisus şi a asculta cuvintele lui.

Pentru ce s'au sădit pomul cunoştinţii.

Dumnezeu au voit să fim noi fără de grijă.

[8]Iară Pomul Vieţii era pom carele avea lucrare dătătoare de viaţă sau din carele putea să mănânce numai cei vreadnici de viaţă şi nesupuşi morţii. Deci unii adecă au nălucit cum că Raiul iaste simţit, iară alţii cum că iaste gândit. Dară mie mi să pare că

Pomul vieţii pentru ce s'au zis.

---

[1] Fac. 2: 9.
[2] Grig. Naz., *Cuv. 38 şi 42.*
[3] Fac. 3: 7.
[4] Ps. 54: 23.
[5] Mt. 6: 25.
[6] Mt. 6: 33.
[7] Lc. 10: 41.
[8] Nem., *Pentru firea omului*, Cap.1.

precum omul simțit împreună şi gândit s'au zidit, aşa şi sfințitul lăcaş al acestuia, simțit împreună şi gândit, şi îndoită având înțăleagerea. Pentru că cu trupul în locul cel Dumnezeesc şi preafrumos, precum am povestit, sălăşluindu-să, cu sufletul petrecea întru cel mai înalt şi neasemănat şi mai frumos loc, pre Dumnezeu carele întru el lăcuia avându-l casă, şi pre dânsul avându-l strălucit veşmânt, şi cu darul lui fiind îmbrăcat, şi numai întru rodul cel preadulce al vederii lui desfătându-să, ca alt oarecarele înger, şi cu aceasta hrănindu-să, carea cu adevărat şi pom al vieții cu cuviință s'au numit. Pentru că dulceața împărtăşirii céiĭ Dumnezeeşti dă celor ce să împărtăşesc viață carea nu să curmă de moarte. Pre carea cu adevărat şi „tot pomul" o au numit Dumnezeu, „Din tot pomul", zicând, „carele iaste în Raiu cu mâncare să mâncați". Pentru că El iaste Totul acela, întru carele şi prin carele toate s'au întemeiat.

Pomul vieții şi tot pomul.

Iară pomul cunoştinții binelui şi răului iaste cunoştința cea străbătătoare a vederii céiĭ în multe fealiuri. Şi aceasta iaste cunoaşterea firii sale, carea iaste bună celor desăvârşit şi sporiți întru videniia cea Dumnezeiască, ea dela sine vestind pre lucrarea cea cu mare cuviință a Ziditoriului, celor ce nu să tem de cădeare, pentru că din multa vreame au ajuns la oarecarea deprindere a unii videnii ca aceştiia. Iară nu bună, celor ce sânt încă tineri şi lacomi cu pofta, pre carii, pentru petreacerea cea neîntărită întru cel mai bun, şi pentru că nu sânt ei încă întăriți cu întemeiare întru privirea celui singur bun, să obicinuiaşte grija trupului lor cătră sine a-i trage şi a-i zmulge.[1]

Pomul cunoştinții.

Aşadară îndoit socotesc eu că iaste Raiul cel Dumnezeesc, şi adevărat purtătorii de Dumnezeu Părinți au arătat – şi cei ce întru acest chip, şi cei ce în celalalt chip au învățat. [2]Şi iaste cu putință a să înțăleage „tot pomul" cunoştința Dumnezeeştii puteri carea să face din zidiri, precum zice Dumnezeescul Apostol, „că ceale nevăzute ale lui, dela zidirea lumii, prin făpturi înțălegându-se, să văd"[3]. Dară, decât toate înțăleagerile şi videniile aceastea, cea mai înaltă iaste cea a noastră, a încheiarii noastre zic, precum grăiaşte Dumnezeescul Davíd: „Minunată s'au făcut cunoştința ta din mine"[4], adecă dintru a mea alcătuire. Însă cu primejdie era

Tot pomul iaste cunoştința lui Dumnezeu din zidiri.

[1] Grig. Naz., *Cuv. 38 şi 42.*
[2] Maxim.
[3] Rom. 1: 20.
[4] Ps. 138: 6.

aceasta lui Adam, nou-începătoriu fiind, pentru pricinile care am zis.

Sau „pom al vieții” iaste cu putință a să înțăleage gândirea cea mai Dumnezeiască, carea să face din toate ceale simțite, şi suirea cea printr'însele cătră Făcătoriul şi Ziditoriul şi Pricinuitoriul a toate; pre carele şi „tot pomul” l-au numit, fiindcă aduce pre săvârşirea şi nedespărțirea, şi numai pre singură împărtăşirea celui bun. Iară „pom al cunoştinții binelui şi răului”, pre mâncarea cea simțită şi cu îndulcire, carea după păreare îndulceaşte, dară după adevăr întru împărtăşirea celor reale aduce pre cel ce să împărtăşaşte. Căci zice Dumnezeu: „Din tot pomul ce iaste în Raiu cu mâncare vei mânca”[1], ca cum ar fi zis, precum socotesc: Prin toate zidirile cătră mine, Făcătoriul, te sue, şi un rod din toate culeage, adecă pre mine, carele sânt viața cea adevărată. Toate ție viață să-ți rodească, şi pre împărtăşirea mea fă-o întărire ființii tale: că aşa vei fi nemuritoriu. „Iară din Pomul cunoştinții binelui şi răului să nu mănânci dintr'însul. Că ori în ce zi veți mânca dintr'însul, cu moarte veți muri”.[2] Căci fireaşte mâncarea cea simțită iaste împlinire a ceiia ce au eşit afară, şi la afedrón şi la stricăciune mearge. Şi cu neputință iaste a rămânea nestricăcios cel ce să împărtăşaşte de mâncare simțită.

Pomul vieții iarăşi şi al cunoştinții binelui.

Mâncarea cea simțită, celui muritoriu cuviincioasă.

CAP 12
Pentru om

Şi întru acest chip au zidit Dumnezeu pre ființa cea gânditoare[3], pre Îngeri zic, şi pre toate Ceatele ceale cereşti, că aceastea arătat sânt de fire gânditoare şi fără de trup (iară fără de trup zic, asemănându-se cătră grosimea materiei[4], căci cu adevărat nematerialnic şi fără de trup numai Dumnezeu iaste); încă şi pre cea simțită, pre ceriu adecă, şi pre pământ, şi pre toate ceale ce sânt în mijlocul lor. Şi pre una aproape de el (că aproape de Dumnezeu iaste firea cea cuvântătoare şi carea numai de minte iaste înțăleasă); iară pre ceaialaltă cu totul depărtată, ca ceaia ce cade

Numai Dumnezeu iaste cu adevărat nematerialnic.

[1] Fac. 2: 16.
[2] Fac. 2: 17.
[3] „Ființa cea gânditoare”, gr. τὴν νοητὴν οὐσίαν, *esența inteligibilă*. (N. ed.)
[4] Că şi aceastea oarecum sânt cu trup şi materialnice, măcar de şi fără de trup şi nematerialnice să zic, asemănându-se cătră trupurile ceale simțite şi cătră materiia cea din stihii. (Vlemid, la *Fisikì*, Cap 24)

supt simțire. „Dară trebuia şi din amândoao să se facă o amestecare, arătare de mai mare înțălepciune şi de bogăție cătră firi", precum zice grăitoriul de ceale dumnezeeşti Grigorie, „ca oarecarea legătură a firii céiĭ văzute şi nevăzute". Iară acest cuvânt „trebuia", zic, arătând voința Ziditoriului, că aceasta iaste leage şi aşăzământ preacuviincios. Şi nimene nu va zice ziditoriului: „Pentru ce m'ai făcut aşa?"; că stăpânire are olariul din lutul său să facă vase de multe fealiuri, spre arătarea înțălepciunii sale.

Deci fiindcă aceastea aşa era, din fire văzută şi nevăzută zideaşte pre om cu mâinile sale, după chipul său şi după asemănare, din pământ trupul plăzmuindu-l, iară suflet cuvântătoriu şi înțălegătoriu prin suflarea sa dându-i lui, care lucru chip Dumnezeesc îl zicem. Că aceaia ce să zice „după chip" însemnează pre putearea înțăleagerii şi pre stăpânirea-de-sineşi; iară aceasta, adecă „după asemănare", pre asemănarea cea după putință a faptei céiĭ bune.

Şi împreună trupul şi sufletul s'au zidit; nu unul mai nainte, iară altul mai pre urmă, după cum bârfiia Orighen.

Darurile şi bunătățile omului când s'au zidit întâi.

Deci au făcut Dumnezeu pre om fără de răotate, drept, îmbunătățit, fără de scârbă, fără de grijă, cu toate faptele bune împodobit, cu toate bunătățile îndestulat, ca pre oarecarea a doao lume, în [cea] mare, mică; alt înger închinătoriu, amestecat, privitoriu al zidirii céiĭ văzute, tăinuitoriu al céiĭ nevăzute[1], împărat al celor de pre pământ, împărățindu-să de sus, pământesc şi ceresc, vremealnic şi nemuritoriu, văzut şi de minte înțăles, între mărime şi între smerenie, pre acestaşi duh şi trup: duh pentru daru, trup pentru înălțare[2]; aceaia ca să rămâe şi să slăvească pre Făcătoriul-de-bine, iară aceasta ca să pătimească, şi pătimind, săş aducă aminte şi să se înveațe când să înalță pentru mărime; jivină aicea iconomisindu-să, adecă în viața această de acum, şi aiurea mutându-să, adecă în veacul ce va să fie, şi, ca să zic sfârşitul tainii, prin plecarea cea cătră Dumnezeu îndumnezeindu-să – însă îndumnezeindu-să prin împărtăşirea strălucirii céiĭ Dumnezeeşti, iară nu în ființa[3] cea Dumnezeiască mutându-să.[4]

---

[1] „Tăinuitoriu al céiĭ nevăzute" (μύστην τῆς νοουμένης): tainic (=inițiat) al zidirii nevăzute". (N. ed.)
[2] Adecă mândrie.
[3] Gr. οὐσία, esența. (N. ed.)
[4] Grig. Naz., *Cuv. 38 şi 42.*

Şi l-au făcut pre el cu firea fără de păcat, şi cu voinţa de-sineşi-stăpânitoriu. Iară fără de păcat zic nu pentru că nu priimeaşte păcat, căci numai Dumnezeu iaste nepriimitoriu de păcat, ci pentru că nu în fire are pre lucrarea păcatului, ci întru voinţă mai vârtos; adecă stăpânire are a sta şi a spori întru cel bun, de Dumnezeescul daru ajutorindu-să, aşijderea şi a să schimba dela cel bun şi a fi întru cel rău, Dumnezeu slobozind, pentru stăpânirea-de-sineşi. Căci nu iaste faptă bună ceaia ce să face de silă.[1]

Stăpânirea-de-sine.

Deci sufletul iaste fiinţă[2] vie, singuratică şi fără de trup, de ochi trupeşti după firea sa nevăzut, fără de moarte, cuvântătoriu şi înţălegătoriu, neformăluit, organ lucrătoriu metahirisind pre trup, şi acestuia dătătoriu de viaţă, de creaştere, şi de simţire, şi de naştere fiind, nu alta deosebită de sineşi având pre minte, ci parte a sa cea preacurată – că precum iaste ochiul în trup, aşa iaste mintea în suflet; de-sineşi-stăpânitoriu, de a voi şi a lucra puteare având, schimbăcios, adecă cu voinţa schimbăcios, pentru că iaste şi zidit. Pre toate aceastea fireaşte din darul celui ce l-au zidit pre el luându-le, din carele şi a fi, şi întru acest feliu fireaşte a fi au luat.[3]

Pentru suflet.

Iară pre ceale fără de trupuri, şi nevăzute, şi neformăluite, în doao fealiuri le înţăleagem: unele cu fiinţa sânt aşa, iară altele după daru. Şi iarăşi, unele din fire, iară altele cătră grosimea materiei asemănându-se. Deci a fi fără de trup, la Dumnezeu fireaşte să zice; iară la îngeri, şi la draci, şi la suflete, după daru, şi cât cătră grosimea materiei asemănându-se.

În câte fealiuri să zice fără de trup.

Iară trup iaste cel ce are trei depărtări, adecă lungime, şi lăţime, şi adâncime, adecă grosime. Şi tot trupul să alcătuiaşte din ceale patru stihii; iară trupurile dobitoacelor, din ceale patru umezeale.

Pentru trup.

Şi să cuvine a şti cum că patru sânt stihiile: pământul adecă, carele iaste uscat şi reace; apa, carea iaste reace şi umedă; aerul, carele iaste umed şi fierbinte; focul, carele iaste fierbinte şi uscat. Aşijderea sânt şi patru umezeale, aseamene după potriva celor patru stihii: veninul cel negru, carele să potriveaşte cu pământul, pentru că iaste uscat şi reace; flegma, carea să potriveaşte cu apa, pentru că iaste umedă şi reace; sângele, carele să potriveaşte cu

Patru umezeale, care să potrivesc cu ceale patru stihii după feliurimea lor.

[1] Athanasie, *Împrotiva Apoliniarilor*.
[2] Gr. οὐσία, esenţă/substanţă. (N. ed.)
[3] Maxim.

aerul, pentru că iaste umed şi fierbinte; veninul cel galben, carele să potriveaşte cu focul, pentru că iaste fierbinte şi uscat. Deci rodurile să fac din stihii; iară umezealele, din roduri; iară trupurile dobitoacelor, din umezeale, şi întru aceastea să desfac. Că tot ce să alcătuiaşte din altele, întru acealea să şi desface.

Omul are împărtăşire şi cătră ceale neînsuflețite, şi cătră ceale necuvântătoare, şi cătră ceale cuvântătoare.

Trebue a şti cum că omul şi cătră ceale neînsuflețite are împărtăşire, şi vieții celor necuvântătoare iaste părtaş, şi de înțăleagerea celor cuvântătoare să împărtăşaşte. Căci cătră ceale neînsuflețite are împărtăşire, pentru trup şi pentru adunarea cea din patru stihii; iară cătră saduri şi pentru aceastea, şi pentru putearea cea hrănitoare, şi crescătoare, şi semănătoare, adecă născătoare; iară către ceale necuvântătoare şi întru aceastea, iară mai cu asupră pentru plecarea cea spre ceva, carea iaste mâniia şi pofta, şi pentru simțirea şi pentru mişcarea cea cu pornire.[1] (1)

Deci simțiri sânt cinci: vedearea, auzul, mirosul, gustul şi pipăirea. Iară ale mişcării céiĭ cu pornire sânt mutarea cea din loc în loc şi mişcarea a tot trupul, [precum şi] glăsuirea şi răsuflarea: că aceastea la noi stă a le face sau a nu le face.

Să uneaşte prin partea cea cuvântătoare cu firile ceale fără de trup şi gânditoare, gândind, şi socotind, şi judecând fieştece lucru, şi faptele ceale bune vânându-le, şi pre blagocéstie, ceaia ce iaste vârful faptelor bune, iubindu-o. Pentru aceasta şi iaste omul lume mică.

Însuşirile trupului şi ale sufletului.

Să cuvine a şti cum că însuşiri numai ale trupului sânt tăiarea şi curgerea şi schimbarea. Şi schimbare să înțăleage ceaia ce să face după feliurime, adecă după fierbințeală şi răceală, şi după ceale de acest feliu. Iară curgere, ceaia ce să face după deşărtare, pentru că să deşartă şi ceale uscate, şi ceale umede, şi duhul[2], de a cărora împlinire are trebuință. (2) Pentru aceasta şi foamea, şi seatea sânt patimi fireşti; iară tăiarea iaste deosebirea umezealelor a unora de altele şi despărțirea în formă şi în materie.

Iară însuşiri ale sufletului sânt blagocéstiia şi gândirea. Iară de obşte ale sufletului şi ale trupului sânt faptele ceale bune, aducându-se şi aceastea cătră suflet, fiindcă sufletul unelteaşte pre trup.

---

[1] Nem., Cap 1.
[2] Răsuflarea. (N. ed.)

Să cuvine a şti cum că partea cea cuvântătoare fireaşte stăpâneaşte pre partea cea necuvântătoare, pentru că să împărțesc puterile sufletului în cuvântătoare şi în necuvântătoare. Iară ale céiĭ necuvântătoare iarăşi doao părți sânt, din care una iaste neascultătoare de cuvânt, adecă nu să supune cuvântului, iară alta iaste ascultătoare şi supusă cuvântului. Deci neascultătoare şi carea nu iaste supusă cuvântului iaste putearea cea viețuitoare, carea să numeaşte şi mişcare a vinelor (3), şi cea semănătoare, adecă născătoare, şi cea sadnică, carea şi hrănitoare să numeaşte. A aceştiia iaste şi putearea cea crescătoare, carea şi formăluiaşte trupurile, că aceastea nu de cuvânt să ocârmuesc, ci de fire. Iară cea ascultătoare şi supusă cuvântului să împărțeaşte în mânie şi în poftă, şi cu nume de obşte parte necuvântătoare a sufletului să numeaşte aceaia întru carea sânt patimile şi plecarea spre ceva. Şi trebuiaşte a şti cum că a părții céiĭ ce iaste supusă cuvântului iaste şi mişcarea cea cu pornire.

Partea cea cuvântătoare fireaşte stăpâneaşte pre cea necuvântătoare.

Puterile sufletului ceale supuse cuvântului şi ceale nesupuse.

Iară a părții céiĭ ce nu iaste supusă cuvântului iaste putearea cea hrănitoare şi născătoare, şi prin carea să mişcă vinele. Şi să numeaşte puteare sadnică aceaia prin carea creaştem şi ne hrănim şi ne naştem; iară viețuitoare, aceaia prin carea să mişcă vinele. Deci cea hrănitoare are patru puteri, adecă trăgătoare, carea trage hrana; ținitoare, carea ține hrana şi nu o lasă îndată să iasă; prefăcătoare, carea preface hrana în umezeale; deşărtătoare, carea deşartă şi scoate prisosința prin afedrón.[1]

Şi să cuvine a şti cum că, din putearile ce sânt în jivină, unele sânt sufleteşti, iară altele sadnice, iară altele viețuitoare. Şi sufleteşti sânt ceale cu voință, precum mişcarea cea cu pornire şi simțirea. Iară ale mişcării céiĭ cu pornire sânt mutarea din loc în loc, şi mişcarea aceaia prin carea să mişcă tot trupul, şi glăsuirea, şi răsuflarea. Că întru noi stă a face aceastea sau a nu le face. Iară sadnice şi viețuitoare sânt ceale ce de voință nu să țin. Şi sânt sadnice cea hrănitoare, şi crescătoare şi semănătoare. Iară viețuitoare iaste aceaia prin carea să mişcă vinele. Că aceastea şi vrând noi, şi nevrând, lucrează.

Puterile ceale din jivină de multe fealiuri sânt.

[1] Nem., Cap. 23.

Lucrul cel bun şi lucrul cel rău ce lucrări pricinuesc.

Şi trebuiaşte a şti cum că, din lucruri, unele sânt bune iar altele reale. Deci lucrul cel bun, când să aşteaptă, naşte poftă; iară când iaste de faţă, dulceaţă. Aşijderea iarăşi cel rău, când să aşteaptă, aduce frică; iară când iaste de faţă, mâhnire.

Şi să cuvine a şti cum că bun aicea zicând noi, sau pre cel ce cu adevărat iaste bun, sau pre cel ce să pare că iaste bun am zis; aşijderea şi rău.

CAP 13
Pentru dulceţuri

Deosebire a dulceţurilor.

Din dulceţuri,[1] unele sânt sufleteşti, iară altele trupeşti. Şi sufleteşti sânt câte numai ale singur sufletului deosebit sânt, precum ceale cătră învăţături şi cătră videnii. Iară trupeşti sânt acealea ale cărora părtaşe sânt împreună şi sufletul şi trupul, şi pentru aceasta trupeşti să numesc. Acest fealiu sânt ceale cătră hrane, şi cătră împreunări, şi cătră altele ca aceastea. Iară numai ale trupului deosebite dulceţuri nu va afla cineva.

Nici o dulceaţă nu iaste deosebită a trupului.

Altă deosebire a dulceţurilor.

Iarăşi, din dulceţuri, unele sânt adevărate, iară altele mincinoase. Şi ceale ce sânt numai ale cugetului să fac din ştiinţa învăţăturilor şi din videnii; iară ceale ce sânt împreună şi ale trupului să fac prin simţiri. Şi din dulceţurile ceale ce sânt împreună şi ale trupului, unele sânt fireşti împreună şi de nevoe, fără de care cu neputinţă iaste a trăi, precum hranele ceale ce împlinesc pre ceale ce să deşartă şi hainele ceale de nevoe; iară altele sânt fireşti, dară nu de nevoe, precum împreunările ceale după fire şi după leage: că aceastea spre păzirea şi îndelungă-starea a tot neamul folosesc, dară iaste cu putinţă şi fără de dânsele întru feciorie a trăi. Iară altele nici de nevoe sânt, nici fireşti, precum beţiia, şi desfrânarea, şi îmbuibările ceale preste trebuinţă, că acest feliu de dulceţuri nici spre alcătuirea vieţii noastre folosesc, nici spre păzirea neamului; ci împrotivă mai vârtos şi vatămă.

Care dulceţi să cuvine să metahirisească omul cel blagocestiv.

Deci cel ce vieţuiaşte după Dumnezeu, pre ceale de nevoe împreună şi fireşti să cuvine să le metahirisească; iară pre ceale fireşti şi nu de nevoe să le pue să ţie locul cel mai de jos, care să se facă în cea cuviincioasă vreame, şi chip, şi măsură; iară pre cealealalte trebue cu totul să le leapede.

---

[1] Nem., Cap 18. Gură de Aur, *Vor. 74 la Ioann.*

Iară dulcețuri bune trebue a socoti pre ceale ce nu sânt amestecate cu mâhnire, nici pricinuesc căință, nici nasc altă vătămare, nici sânt preste măsură, nici ne trag pre noi mult dela lucrurile ceale bune, sau cu totul ne robesc.

Care dulceți să cuvine a le socoti bune.

CAP 14
Pentru mâhnire

Iară ale mâhnirii[1] patru fealiuri sânt: întristare, necaz, zavistie, milă. Şi întristarea iaste mâhnire carea pricinuiaşte lipsire a glasului; iară necazul, mâhnire carea îngreoiază; iară zavistiia, mâhnire pentru bunătățile ceale streine; iară mila, mâhnire pentru realele cele streine.

Ceale 4 fealiuri ale mâhnirii.

CAP 15
Pentru frică

Să împărțeaşte încă şi frica[2] în şase: în preget, în sfiială, în ruşine, în spăimântare, în spăriiare, în îngrijire. Şi pregetul iaste frică a vreunii lucrări ce va să fie; iară sfiiala, frică pentru vreo aşteptare de prihănire: şi preabună iaste patima aceasta. Iară ruşinea, frică pentru vreun lucru de ocară făcut: nici patima aceasta nu iaste fără de nădeajde spre mântuire. Iară spăimântarea, frică dintru vreo nălucire mare. Iară speriiarea, frică dintru vreo nălucire neobicinuită. Iară îngrijirea, frică de scăpare sau nenemerire. Căci temându-ne că nu vom nemeri aceaia de carea ne-am apucat, ne îngrijim.

Fealiurile fricii.

Sfiiala preabună patimă la cel tânăr.

CAP 16
Pentru mânie

Mâniia[3] iaste fiiarbere a sângelui celui din prejurul inimii, carea să face din aburul sau turburarea herii; pentru aceasta şi χολὴ [hiere] să numeaşte greceaşte, şi χόλος [venin]. Iară uneori mâniia iaste şi plecare spre izbândire. Căci nedreptățindu-ne noi, sau socotind că ne-am nedreptățit, ne mâniem, şi să face atuncea patima amestecată din poftă şi din mânie.

Ce iaste mâniia.

---

[1] Nem., Cap 19.
[2] Nem., Cap 20.
[3] Nem., Cap 21.

Ceale trei fealiuri ale mâniei.

Şi fealiurile mâniei sânt trei: iuțime, carea şi χολὴ [hiere] şi χόλος [venin] să numeaşte; şi μῆνις, şi κότος, adecă pizmă. Că mâniia, când să înceape şi să porneaşte, să zice iuțime. Iară μῆνις iaste iuțime petrecătoare, adecă pomenire de rău; şi să face acest nume dela μένειν, adecă dela a petreace, pentru că petreace şi să dă pomenirii. Iară κότος, adecă pizma, iaste iuțime carea pândeaşte prelej de muncă. Şi să trage numele dela κεῖσθαι, adecă dela a zăcea, pentru că zace în minte.

Mâniia iaste satâr al gândului, izbânditoriu al poftei.

Şi iaste mâniia satâr al gândului, izbânditoriu al poftei. Căci când vom pofti vreun lucru, şi ne vom zăticni despre cineva, ne mâniem asupra aceluia, ca cum ne-am fi nedreptățit, gândul adecă socotind pre fapta aceaia vreadnică de mâniiare la cei ce după fire păzesc rânduiala sa.

CAP 17

Pentru putearea cea nălucitoare

Ce iaste putearea cea nălucitoare.

Putearea cea nălucitoare[1] iaste puteare a sufletului celui necuvântătoriu carea lucrează prin organele simțirilor şi să numeaşte simțire. Iară nălucit şi simțit iaste lucrul cel ce cade supt nălucire şi simțire[2], precum vedearea iaste însăşi putearea cea văzătoare, iară văzut, lucrul cel ce cade supt vedeare – piatră poate, sau ceva de acest fealiu. Iară nălucirea iaste patimă a sufletului celui necuvântătoriu ce să face de vreun lucru care cade supt nălucire. Iară năluca iaste patimă deşartă ce să face în părțile ceale necuvântătoare ale sufletului fără de nici un lucru din ceale ce cade supt simțire. Iară organul puterii céiĭ nălucitoare iaste gheoacea cea din nainte a creerilor.

CAP 18

Pentru simțire

Ce iaste simțirea.

Simțirile sânt cinci.

Simțirea iaste puteare a sufletului prinzătoare de materii, adecă cunoscătoare; iară organe ale simțirilor sânt mădulările prin care simțim; iară simțite, ceale ce cad supt simțire; iară simțitoriu, dobitocul cel ce are simțire. Şi sânt simțiri cinci, aseamenea şi organe ale simțirilor cinci.

[1] Nem., Cap 6.
[2] Adecă cel ce poate a să năluci şi a să vedea.

Cea întâi simțire iaste vedearea[1]; iară organe ale vederii sânt névrile ceale ce să pogoară din creeri, şi ochii. Şi simțeaşte vedearea mai întâi floarea feații cea deasupra; iară împreună cu floarea feații cunoaşte şi trupul cel feliurit cu acea floare, şi mărimea lui, şi forma, şi locul unde iaste, şi depărtarea cea din mijloc, şi suma, şi mişcarea, şi starea, şi asprimea, şi moliciunea, şi netezirea, şi nenetezirea, şi ascuțirea, şi tâmpirea, şi alcătuirea, sau apătoasă iaste, sau de pământ vârtoasă, adecă umedă, sau uscată. Vedearea.

A doao simțire iaste auzul[2], carele simțeaşte glasurile şi sunetele. Acesta cunoaşte supțiretatea lor şi grosimea, moliciunea şi asprimea şi tăriia. Iară organe ale lui sânt névrile creerilor ceale moi şi alcătuirea urechilor. Şi numai omul şi maimuța nu mişcă urechile. Auzul. Numai omul şi maimuța nu pot mişca urechile.

A treia simțire iaste mirosul[3]; aceasta să face prin nări care trimit aburii la creeri. Şi să săvârşaşte el la margenile gheoacelor celor din nainte ale creerilor. Şi iaste simțitoriu şi prinzătoriu de aburi. Iară a aburilor deosebirea cea mai cuprinzătoare iaste buna mireazmă şi putoarea, şi ceaia ce iaste de mijloc între aceastea, carea nici pute, nici mírosă. Şi să face bună mireazmă când ceale umede ce sânt în trupuri să coc bine; iară deacă de mijloc să coc, de mijloc iaste şi aşăzarea lor; iară deaca mai puțin sau nicidecum nu să coc, să face putoarea. Mirosul.

A patra simțire iaste gustul[4]. Şi iaste prinzătoriu, adecă simțitoriu de umezeale. Iară organe ale lui iaste limba, şi mai mult vârful eiĭ, şi partea cea din sus, pre carea o numesc unii ceriul gurii, întru care aceastea sânt întinse névrile ceale ce să aduc din creeri, şi părții aceiia a sufletului, carea are începătoriia, vestesc prinderea, adecă simțirea ceaia ce să face. Iară ceale ce să numesc feliurimi de gust ale umezealelor sânt aceastea: dulceața, iuțimea, acrimea, împietroşarea, asprimea, amărăciunea, sărătura, grăsimea, slăbimea, că de aceastea iaste cunoscătoriu gustul. Iară apa iaste nefeliurită cu aceaste feliurimi; că nici pre una dintru aceastea nu are. Iară împietroşarea iaste creaştere şi înmulțire a asprimii. Gustul.

---

[1] Nem., Cap 7.
[2] Nem., Cap 10.
[3] Nem., Cap 11.
[4] Nem., Cap 9.

Pipăirea.

A cincea simțire iaste pipăirea[1], carea şi de obşte iaste a tutuor dobitoacelor. Şi să face aceasta trimițându-se névrile dela creeri în tot trupul. Pentru aceasta şi tot trupul, încă şi cealealalte organe ale simțirilor au simțirea pipăirii. Şi sânt supuse la pipăire fierbinteala şi răceala, moliciunea şi vârtoşimea, lunecăciunea şi uscăciunea şi asprimea, greotatea şi uşurătatea, că aceastea numai prin pipăire să cunosc. Iară de obşte ale pipăirii şi ale vederii sânt asprimea şi lucimea, uscăciunea şi umezeala, grosimea şi supțirimea, susul şi josul, şi locul, şi mărimea, când va fi acest feliu cât cu o atingere a pipăirii să se poată cuprinde şi desimea, şi rărimea, şi rătunzimea, când va fi mică, şi alte forme. Aşijderea simțeaşte şi pre trupul cel de aproape, însă cu ajutoriul aducerii-aminte şi a cugetului. Aseamene încă şi numărul cunoaşte, până la doao sau trei, şi aceastea de vor fi mici şi leasne de a să cuprinde. Că pre aceastea vedearea mai vârtos decât pipăirea le deprinde.

Pentru ce s'au făcut noao îndoite organele simțirilor.

Să cuvine a şti cum că pre toate cealealalte organe ale simțirilor îndoite le-au făcut Ziditoriul[2], ca, de să va strica unul, să împlinească trebuința celalalt. Că doi ochi au zidit, şi doao urechi, şi doao găuri ale nasului, şi doao limbi, care la unele din dobitoace sânt despărțite, precum la şerpi, iară la altele unite, precum la om. Iară pre pipăire în tot trupul o au vărsat, afară de oase şi de névre (1), de unghii, şi de coarne, şi de peri, şi de încheeturi, şi de altele oarecare ca acestea.

Să cuvine a şti cum că vedearea pre dreaptă linie veade. Iară mirosul şi auzul nu numai pre dreaptă, ci despre toate părțile. Iară pipăirea şi gustul nici pre dreaptă, nici despre toate părțile cunosc, ci numai atuncea când să apropie de ale lor lucruri ce să pot simți.

CAP 19

Pentru cugetare[3]

Putearea de a cugeta.

Iară ale puterii céiĭ cugetătoare[4] sânt socotealele, şi învoialele, şi pornirile cătră lucrare, şi întoarcerile, şi depărtările dela lucrare. Iară deosebit, înțăleagerile lucrurilor celor ce cu mintea să

[1] Nem., Cap 8.
[2] Ca mai sus.
[3] Sau: Pentru putearea cu carea cugetăm.
[4] Nem., Cap 12.

înțăleg, şi faptele ceale bune, şi ştiințele, şi socotealele meşteşugurilor, şi sfătuirea, şi aleagerea. Aceasta iaste carea şi prin visuri ne spune ceale [ce] vor să fie, pre carea numai adevărată vrăjire o zic Pithagórii că iaste, urmând Evreilor. Iară organ şi al aceştiia iaste gheoacea cea din mijloc a creerilor şi duhul cel sufletesc carele iaste într'însa.[1] (1)

Vrăjirea cea în somn.

CAP 20
Pentru pomenire[2]

Iară putearea cea pomenitoare[3] iaste pricină şi cămară a pomenirii şi a aducerii-aminte; pentru că pomenirea iaste nălucire din vreo simțire şi înțăleagere ce s'au arătat cu lucrul părăsită; sau iaste păzire a simțirii şi a înțăleagerii. Pentru că sufletul pre ceale simțite prin organele simțirilor le prinde, adecă le simțeaşte, şi să face păreare. Iară pre ceale ce de minte să înțăleg, cu mintea le cunoaşte, şi să face înțăleagere, iară când păzeaşte închipuirile ale celor ce le-au socotit şi ale celor ce le-au înțăles, să zice că pomeneaşte.

Hotărârea pomenirii.

Şi trebue a şti cum că prinderea, adecă înțăleagerea lucrurilor celor ce cu mintea să prind şi să înțăleg, nu să face în alt chip, fără numai din învățătură sau din firească socoteală (1). Pentru că nu din simțire. Că ceale simțite singure să pomenesc. Iară pre ceale ce cu mintea să înțăleg, de ne-am învățat ceva de al lor, le pomenim; iară a ființii lor pomenire nu avem.

Iară aducere-aminte să zice lucrarea cea de iznoavă a pomenirii céiĭ pierdute de uitare; pentru că uitarea iaste piiardere a pomenirii. Deci putearea cea nălucitoare, prin simțiri prinzind şi luând materiile, le dă puterii céiĭ cugetătoare sau céiĭ socotitoare (că a aceaiaşi sânt amândoao aceastea), carea priimindu-le şi judecându-le, le trimite la cea pomenitoare. Iară organ al puterii céiĭ cugetătoare iaste gheoacea creerilor cea din napoi, pre carea o numesc şi ceafă[4], şi duhul cel sufletesc carele iaste într'însa.

Ce iaste aducerea-aminte.

---

[1] Vezi Grig. Nis., *Pentru facerea omului*, Cap 13.
[2] Adecă putearea cu carea pomenim şi ne aducem aminte.
[3] Nem., Cap 13.
[4] Iară ceafă să înțăleage partea capului cea mai sus de ceafă.

CAP 21

Pentru cuvântul cel ce iaste înlăuntru în minte şi pentru cel vorbitoriu

Cuvântul cel înlăuntru în minte şi cel vorbitoriu.

Iarăşi să împărțeaşte partea cea cuvântătoare a sufletului în cuvântul cel ce iaste înlăuntru în minte şi în cel vorbitoriu. Şi iaste cuvântul cel înlăuntru în minte mişcare a sufletului carea să face în partea cea socotitoare, fără de nici o glăsuire. Pentru aceaia, de multe ori şi tăcând noi, cuvânt întreg întru înşine săvârşim, şi în visuri vorbim. Şi pentru aceasta mai vârtos cuvântători sântem toți. Pentru că şi cei ce din naştere sânt surzi, sau cei ce pentru vreo boală sau patimă au pierdut glasul, nu mai puțin sânt cuvântători. Iară cuvântul cel vorbitoriu în glas şi în vorbiri are lucrarea; cuvântul acela adecă carele prin limbă şi prin gură să vorbeaşte. Pentru carea pricină şi vorbitoriu să zice, şi iaste vestitoriu al socotelii céiĭ din minte. Pentru aceasta şi grăitori ne zicem.

CAP 22

Pentru patimă şi lucrare

Cuvântul acesta „patimă" în multe fealiuri să ia.

Patima iaste cuvânt carele are multe fealiuri de însemnări, pentru că patimă să zice şi cea trupească, precum boalele şi ranele; să zice iarăşi patimă şi cea sufletească, precum pofta şi mânia. Dară de obşte şi cuprinzătoriu, patimă a dobitocului iaste aceaia la carea urmează dulceață sau mâhnire. Pentru că urmează la patimă mâhnire, iară nu însăşi patima iaste mâhnire. Că ceale nesimțitoare, pătimind, nu simt dureare. Deci nu patima iaste dureare, ci simțirea patimii. Şi să cuvine aceasta să nu fie mică şi nebăgată în seamă, ci mare adecă, ca să se simțească.

Ce iaste patima cea sufletească.

Iară a patimilor celor sufleteşti hotărârea iaste aceasta: Patima iaste mişcare simțită a puterii céiĭ plecătoare, adecă poftitoare, din vreo nălucire a vreunui lucru bun sau rău. Şi în alt chip: Patima iaste mişcare necuvântătoare a sufletului, pentru părearea a vreunui lucru bun sau rău. Deci părearea celui bun mişcă pre poftă, iară părearea celui rău pre mânie. Iară patima cea cuprinzătoare, adecă de obşte, aşa să hotăraşte: patima iaste mişcare întru altul de la altul. Iară lucrarea iaste mişcare lucrătoare. Şi lucrătoriu să zice cela ce de sineşi să mişcă. Aşa şi mânia, lucrare iaste a părții ceii mânioase, iară patimă iaste a amândurora părților su-

fletului, încă şi a tot trupului, când de mânie cu sila să trage spre fapte. Pentru că dela altul întru altul s'au făcut mişcarea, carea aceasta să numeaşte patimă.

Încă şi în alt chip lucrarea să zice patimă. Pentru că lucrarea iaste mişcare după fire; iară patima mişcare afară de fire. Deci, după acest cuvânt, lucrarea să zice patimă când nu să mişcă după fire, ori de sineşi de să va mişca cineva, ori de altul. Deci mişcarea inimii, aceaia cu carea să bat vinele, firească fiind, iaste lucrare; iară aceaia carea să face cu zvâcnituri, preste măsură fiind, şi nu după fire, patimă iaste, şi nu lucrare.

Aceaiaşi mişcare iaste şi patima, şi lucrarea.

Şi nu toată mişcarea părții céiĭ pătimitoare a sufletului să numeaşte patimă, ci mişcările ceale ce sânt mai tari şi vin până la simțire. Că ceale mici şi ne simțite nu sânt patimi. Pentru că patima trebuie să aibă şi mărimea de ajuns. Pentru aceasta iaste pus în hotărârea patimii „mişcare simțită”, pentru că mişcările ceale mici, nesimțindu-se, nu fac patimă.

Trebue a şti cum că sufletul nostru îndoite are puterile, pre unele cunoscătoare, iară pre altele viețuitoare. Şi cunoscătoare sânt mintea, cugetul, părearea, nălucirea, simțirea. Iară viețuitoare[1], voința şi aleagerea. Dară, ca să se facă mai luminată ceaia ce zicem, mai cu deamăruntul să vorbim pentru aceastea şi întâi să grăim pentru ceale cunoscătoare.

Şi deci pentru nălucire şi pentru simțire din destul acum întru ceale mai sus grăite s'au zis. Prin simțire dar să alcătuiaşte în suflet patima aceaia carea să numeaşte nălucire; iară din nălucire să face părearea. Apoi cugetul, descurcând pre păreare, de iaste adevărată sau mincinoasă, judecă adevărul. Pentru aceaia şi „cuget” să zice, dela „a cugeta” şi „a descurca”. Deci adevărul cela ce s'au judecat şi s'au hotărât să zice „minte”[2].

Şi în alt chip, trebue a şti cum că mişcarea cea dintâi a minții să zice gândire. Iară gândirea ceaia ce să face spre vreun lucru să numeaşte luare în minte[3], carea, zăbovind şi închipuind în suflet ceaia ce s'au gândit, să chiamă aducere-aminte. Iară aducerea-aminte întru acelaş lucru petrecând, şi pre sineşi cercându-să şi judecându-să, să numeaşte priceapere. Iară priceaperea lățindu-să face gândul, carele să numeaşte cuvânt înlăuntru în minte; pre ca-

[1] Adecă plecătoare cătră ceva sau poftitoare.
[2] Sau: înțăleagere a minții.
[3] Sau: cunoştință a minții.

rele hotărându-l, îl zic că iaste mişcare a sufletului preadeplin, carea să face în partea cea socotitoare fără de nici o glăsuire, din carele zic că să trage cuvântul cel vorbitoriu, carele să grăiaşte prin limbă. Deci după ce am zis pentru puterile ceale cunoscătoare, să zicem şi pentru ceale viețuitoare, adecă plecătoare spre ceva.

Pentru puterile plecării.

Trebue a cunoaşte cum că fireaşte iaste semănată în suflet puteare carea să pleacă spre lucrul cel ce iaste după fire şi ține pre toate ceale ce sânt în fire ființeaşte, carea să zice voire. Pentru că ființa să pleacă spre aceasta, adecă ca să fie, şi să viețuiască, şi să se mişce cu mintea şi cu simțirea, poftind estimea sa cea firească şi deplin. Pentru aceasta şi aşa hotărăsc pre această firească voe: Voia iaste plecare spre ceva cuvântătoare şi viețuitoare, numai de ceale fireşti spânzurată.[1] Pentru aceasta voirea iaste însăşi cea firească, viețuitoare şi cuvântătoare plecare spre toate ceale întemeetoare ale firii, singură putearea adecă cea proastă. Că plecarea dobitoacelor celor necuvântătoare, fiindcă nu iaste cuvântătoare[2], nu să zice voire.

Hotărârea voii.

Iară voința iaste voire firească întru vreun feliu, adecă plecare firească şi cuvântătoare spre vreun lucru oarecarele. Pentru că iaste pusă în sufletul oamenilor puteare de a să pleca cu cuvânt. Deci când această cuvântătoare plecare să va mişca fireaşte spre vreun lucru, să zice voință. Pentru că voința iaste plecare cuvântătoare şi poftă a vreunui lucru.

Să zice încă voință şi la ceale ce sânt în stăpânirea noastră, şi la ceale ce nu sânt în stăpânirea noastră; adecă şi la ceale ce sânt cu putință, şi la ceale ce nu sânt cu putință. Că voim de multe ori să curvim, sau să păzim curățeniia, sau să dormim, sau altceva ca de acest feliu, şi aceastea sânt din ceale ce sânt în stăpânirea noastră şi cu putință; dară voim şi să împărățim, şi aceasta nu iaste din ceale ce sânt în stăpânirea noastră. Voim poate ca nicidată să nu murim: aceasta iaste din ceale cu neputință.

Şi iaste voința a sfârşitului, nu a celor ce privesc către sfârşit. Şi sfârşit iaste lucrul cel voit[3], precum a împărăți, a fi sănătos; iară către sfârşit priveaşte acela pentru care să face sfatul, adecă chipul prin carele să cuvine să fim sănătoşi sau să împărățim.

[1] Max[im], *Către Marin*.
[2] Adecă cu cuvânt, cu socoteală.
[3] Sau acela carele iaste supus voinții.

Apoi după voință urmează căutare şi cercetare cu mintea. Şi după aceastea să face sfat, de iaste din ceale ce sânt în putearea noastră. Şi iaste sfatul plecare cercetătoare pentru lucrurile ceale ce să cuvin a să face, care sânt întru putearea noastră. Pentru că să sfătuiaşte cineva de să cuvine a să apuca de lucrul acela, sau nu. Apoi judecă ce iaste mai bine, şi să zice judecată. Apoi să împacă şi piimeaşte ceaia ce s'au judecat de sfat, şi să numeaşte socoteală, că de va judeca şi nu să va împăca cu ceaia ce s'au judecat, adecă nu va priimi aceaia, nu să zice socoteală. Apoi după împăcare să face aleagere. Pentru că aleagerea iaste, din doao lucruri ce sânt puse de față, a aleage şi a priimi pre unul mai mult decât pre altul. Apoi să porneaşte la lucrare, şi să zice pornire. Apoi îl unelteaşte, şi să zice uneltire. Apoi încetează de plecare după uneltire.

Ce iaste sfatul.

Judecata.

Socoteala.

Aleagerea.

Pornirea.

Uneltirea.

Deci la jivinile ceale necuvântătoare să face plecare spre ceva, şi îndată să adaoge pornire spre faptă. Că necuvântătoare iaste plecarea jivinilor celor necuvântătoare, şi să trag iale de plecarea cea firească. Pentru aceaia nici voire să zice plecarea jivinilor, nici voință. Pentru că voirea iaste plecare firească cuvântătoare şi de-sineşi-stăpânitoare. Iară la oameni, fiindcă sânt cuvântători, să trage mai vârtos plecarea cea firească, decât ea trage. Pentru că să mişcă cu stăpânire de sine şi cu cuvânt, fiindcă sânt înjugate întru el puterile ceale cunoscătoare şi viețuitoare. Deci cu de-sineşi-stăpânire să pleacă spre ceva, şi cu de-sineşi-stăpânire voiaşte, şi cu de-sineşi-stăpânire cercetează şi socoteaşte, şi cu de-sineşi-stăpânire să sfătuiaşte, şi cu de-sineşi-stăpânire judecă, şi cu de-sineşi-stăpânire să împacă, şi cu de-sineşi-stăpânire aleage, şi cu de-sineşi-stăpânire să porneaşte, şi cu de-sineşi-stăpânire lucrează la ceale ce sânt după fire.

La dobitoace nu să zice voire.

Trebue a şti cum că la Dumnezeu voință zicem, iară aleagere chiiar şi cu adevărat nu zicem. Că nu să sfătuiaşte Dumnezeu. Pentru că a să sfătui cineva iaste lucru al neştiinții. Căci pentru lucru ce iaste ştiut nimene nu să sfătuiaşte. Iară deacă sfatul iaste al neştiinții, fără de îndoială şi aleagerea. Iară Dumnezeu toate ştiindu-le, prost[1] voiaşte.[2]

Pentru voința lui Dumnezeu.

La Dumnezeu voință să zice, iară sfătuire nu.

Şi nici la sufletul Domnului nu zicem sfat sau aleagere, că nu avea neştiință.[3] Că măcar de şi era al firii céiĭ ce nu ştie ceale

Nici la sufletul lui Hristos.

[1] Adecă fără de sfătuire.
[2] Max., *Epist. 1 către Mar[in].*
[3] Max., *Dial. cu Pir.*

viitoare, dară însă, fiind unit după ipostas cu Dumnezeu Cuvântul, avea ştiința tuturor, nu din daru, ci, precum s'au zis, pentru unirea cea după ipostas. Pentru că acelaşi era şi Dumnezeu, şi om. Pentru aceasta nici voia cea din socoteală nu avea. (1) Că voirea cea firească, cea supțire, carea să veade deopotrivă în toate ipostasurile oamenilor, o avea. Iară socoteala, adecă lucrul carele cade supt voință, nu avea sfântul lui suflet, împrotiva voii lui céiĭ Dumnezeeşti, nici alta deosebită de voia lui cea Dumnezeiască. Pentru că socoteala să deosebeaşte împreună cu ipostasurile, afară de sfânta, şi singuratica, şi nealcătuita, şi nedespărțita Dumnezeire.[1]Pentru că acolò, fiindcă ipostasurile nicidecum nu să despărțesc, nici să depărtează, pentru aceasta nici lucrul cel voit să despărțeaşte. Şi acolò, fiindcă una iaste firea, una iaste şi voirea cea firească. Şi fiindcă şi ipostasurile sânt nedepărtate, unul iaste şi lucrul cel voit, şi una iaste mişcarea a câte treale ipostasurilor. Iară la oameni, fiindcă firea iaste una, una iaste şi voirea cea firească. Dară fiindcă ipostasurile sânt despărțite şi să depărtează unele de altele şi cu locul, şi cu vreamea, şi cu plecarea către lucruri, şi cu altele multe, pentru aceasta deosebite sânt voile şi socotealele. Iară la Domnul nostru Iisus Hristos, fiindcă deosebite sânt firile, deosebite sânt şi voirile ceale fireşti a Dumnezeirii lui, şi a omenirii lui, adecă puterile ceale voitoare. Dară fiindcă unul iaste ipostasul, şi unul cel ce voiaşte, unul iaste şi lucrul cel voit, adecă voia cea din socoteală: voirea lui adecă cea omenească urmând voirii lui céiĭ Dumnezeeşti, şi acealea vrând, care Dumnezeiasca voire voia ca să voiască ea.

La Sfânta Troiță o voință iaste.

Şi trebue a şti cum că alta iaste voirea, şi alta voința, şi alta cel voit, şi alta cel voitoriu, şi alta cel ce voiaşte. Pentru că voirea iaste însăş putearea cea supțire de a voi; iară voință iaste voirea cea pusă spre vreun lucru; iară voit, lucrul cel supus voinții, adecă cel ce îl voim. Precum să mişcă plecarea spre mâncare. Plecarea prost cea cuvântătoare iaste voire; iară plecarea spre mâncare iaste voință; iară însăşi mâncarea, lucrul cel voit; iară voitoriu, cel ce are putearea cea voitoare, adecă omul. Iară cel ce voiaşte iaste însuşi cel ce unelteaşte voirea. (2)

Şi să cuvine a şti cum că cuvântul acesta, „voia”, uneori însemnează pre voire, adecă pre putearea cea voitoare, şi să zice

[1] Vezi înainte la Cartea a 3-a, Cap 4.

voe firească; iară alteori pre lucrul cel voit, şi să zice voe din socoteală.

CAP 23
Pentru lucrare

Trebue a şti cum că toate puterile ceale mai sus zise, şi ceale cunoscătoare, şi ceale viețuitoare, şi ceale fireşti, şi ceale cu meşteşug, lucrări să zic. Pentru că lucrare iaste putearea şi mişcarea cea firească a fieştecăriia ființe. Şi iarăşi, lucrare firească iaste mişcarea cea sădită înlăuntru a fieştecăriia ființe. De unde iaste arătat cum că a cărora ființa iaste aceaiaşi, a acestora şi lucrarea iaste aceaiaşi. Iară ale cărora firile sânt deosebite, ale acestora şi lucrările sânt deosebite. Căci cu neputință iaste să fie vreo ființă lipsită de firească lucrare.[1]

Iarăşi, lucrare firească iaste putearea cea arătătoare a fieştecăriia ființe. Şi iarăşi, lucrare firească şi întâi iaste putearea cea pururea mişcătoare a sufletului celui înțălegătoriu, adecă cuvântul lui cel pururea mişcătoriu, carele fireaşte pururea izvoraşte dintr'însul. Şi iarăşi, lucrare firească iaste putearea şi mişcarea a fieştecăriia ființe, de carea iaste lipsit numai lucrul cel ce nu iaste.

Să zic încă lucrări şi faptele, precum a grăi, a umbla, a mânca, a bea, şi ceale aseamene. Încă şi patimile ceale fireşti, de multe ori lucrări să zic, adecă foamea, seatea şi ceale aseamene. Să zice încă lucrare iarăşi şi lucrul acela ce săvârşaşte putearea.[2]

Cu putință şi cu lucrare, în doao chipuri să zice.

Şi în doao chipuri să zice a fi ceva: cu putință şi cu lucrare. Că zicem, pre copilul cel ce suge, cu putință grammatíc, pentru că are îndemânare, prin învățătură, de a să face grammatíc. Zicem iarăşi, pre cel ce iaste grammatíc, şi cu putință grammatíc, şi cu lucrare: cu lucrare adecă, pentru că are ştiința meşteşugului grammáticii; iară cu putință, pentru că poate să înveațe pre alții, dară nu lucrează învățătura. Zicem iarăşi cu lucrare grammatíc când lucrează, adecă învață.

Deci trebue a cunoaşte cum că chipul cel de-al doilea de obşte iaste [şi] al lui a fi cu putință, şi al lui a fi cu lucrare; al doilea adecă al lui a fi cu putință şi [cel] întâi al lui a fi cu lucrare.

---

[1] Anast. Sin[aitul], în cartea ce să numeaşte *Odigos* dela Grig. Nis; Clim. al Alex., dela Max.
[2] Max., *Dial. cu Pyr.*

Viața iaste cea întâi lucrare a firii.

Lucrare a firii [cea] întâi, şi numai, şi adevărată iaste viața cea de bunăvoe, adecă cea cuvântătoare şi de-sineşi-stăpânitoare, şi a neamului nostru celui omenesc întemeetoare. Pre carea, cei ce o râdică dela Domnul, nu ştiu eu cum îl zic ei că, fiind el Dumnezeu, s'au făcut om.

Lucrare a firii iaste mişcarea cea lucrătoare. Iară lucrătoriu să zice cel ce de sineşi să mişcă.

CAP 24

Pentru cea de voe şi pentru cea fără de voe

Fiindcă ceaia ce iaste de voe, în oarecarea faptă stă[1], şi ceaia ce să socoteaşte a fi fără de voe în oarecarea faptă stă; şi mulți, şi pre ceaia ce cu adevărat iaste fără de voe, nu numai întru a pătimi, ci şi întru a face o pun: pentru aceasta trebuiaşte a şti cum că fapta iaste lucrare cuvântătoare. Iară faptelor urmează laudă sau prihană. Şi unele dintr'însele cu dulceață, iară altele cu mâhnire să fac. Şi iarăşi, unele dintr'însele sânt plăcute celui ce le face, iară altele nepriimite. Iară din ceale plăcute, unele sânt pururea plăcute, iară altele, la o vreame; aşijderea şi din ceale nepriimite. Şi iarăşi, unele din fapte să miluesc, şi de ertăciune să învrednicesc, iară altele să urăsc şi să muncesc. Deci la ceaia ce iaste de voe, fără de îndoială urmează laudă sau prihană, şi a să face cu dulceață, şi a fi faptele plăcute celor ce le fac, sau pururea, sau atuncea când să fac. Iară la ceaia ce iaste fără de voe, a să învrednici de ertăciune sau de milă, şi a să face cu mâhnire, şi a nu fi plăcute, nici el dela sine a face ceaia ce să face, măcar de şi iaste silit.

Faptelor următoare iaste lauda sau prihana.

Cea fără de voe, din silă.

Iară cea fără de voe[2], sau din silă iaste, sau din neştiință; din silă adecă, când începutul cel făcătoriu, adecă pricina, iaste de afară, adecă când de altul sântem siliți, nicidecum plecându-ne noi, nici aducem ceva spre lucrare dintru a noastră pornire, nici câtuşi de cât ajutăm sau noi dela înşine facem aceaia la carea sântem siliți. Pre carele acest chip hotărându-l, zicem: *fără de voe* iaste aceaia al căriia începutul iaste de afară, nimic aducând spre lucrare dintru a sa pornire cel ce iaste silit. Şi început zicem pre pricina cea făcătoare. Iară *fără de voe din neştiință* aceaia

Din neştiință.

---

[1] Nem., Cap 29.
[2] Nem., Cap 30.

iaste, când nu dăm noi pricina neştiinţii, ci aşa să întâmplă. Că deacă, îmbătându-să cineva, va face ucidere, neştiind cu adevărat, au făcut ucidere, dară nu fără de voe; că pricina neştiinţii, adecă beţiia, el o au făcut. Iară deacă cineva, la locul cel obicinuit dând cu săgeata, au omorât pre tatăl său trecând, aceasta să zice că din neştiinţă fără de voe o au făcut.[1]

Ceale de voe.

Deci cea fără de voe în doao fealiuri fiind, una din silă, iară alta din neştiinţă, cea de voe la amândoao să împrotiveaşte.[2] Pentru că de voe iaste ceaia ce nici din silă, nici din neştiinţă să face. Deci de voe iaste aceaia al căriia începutul, adecă pricina, iaste întru însuşi acela ce face, carele ştie pre ceale mărunte prin care să face şi întru care stă fapta. Iară mărunte sânt aceale ce să numesc de ritori stări-împrejur. Precum: *cine*, adecă cine iaste cel ce au făcut; *pre cine*, adecă pre cel ce au pătimit; *ce*, adecă ce iaste ceaia ce s'au făcut, precum, poate, „au omorât”; *cu ce*, adecă cu ce organ; *unde*, adecă în ce loc; *când*, adecă în ce vreame; *cum*, adecă chipul faptei cum s'au făcut; *pentru ce*, adecă pentru carea pricină.

Ceale de mijloc de voe şi fără de voe.

Să cade a şti cum că sânt unele de mijloc între ceale de voe şi între ceale fără de voe, care cu nepriiminţă şi mâhnicioase fiind, pentru mai mare răotate le priimim, precum, pentru înnecarea corabiei, aruncăm ceale din corabie.[3]

Copiii şi dobitoacele de voe fac, dară nu şi din aleagere.

Să cade a şti cum că copiii şi dobitoacele de voe adecă fac, dară nu şi din aleagere. Şi câte pentru mânie facem, nesfătuindu-ne mai nainte, de voe facem, dară nu şi din aleagere. Şi priiatenul fără de veaste au sosit, voioşi noi fiind, dară nu aleagere făcând. Şi cel ce fără de nădeajde s'au întâmplat de au aflat vreo comoară, cu voe s'au întâmplat de au aflat, dară nu şi din aleagere. Toate aceastea cu voe sânt cu adevărat, pentru că ne bucurăm de dânsele, dară nu şi după aleagere, pentru că nu sânt cu sfat. Că trebue negreşit sfatul să povăţuiască mai nainte de aleagere, precum s'au zis.

[1] Nem., Cap 31.
[2] Nem., Cap 32.
[3] Nem., Cap 30.

CAP 25

Pentru ceaia ce iaste întru putearea noastră, adecă pentru stăpânirea-de-sineşi

Cercetări pentru stăpânirea-de-sineşi.

Cuvântul cel pentru stăpânirea-de-sineşi[1], adecă pentru ceaia ce iaste în stăpânirea noastră, întâia cercetare are de iaste ceva în stăpânirea noastră. Că mulți sânt cei ce să împrotivesc la aceasta. Iară a doao, care sânt ceale ce sânt în stăpânirea noastră şi preste care avem puteare. A treia, a cerca pricina pentru carea Dumnezeu, cel ce ne-au făcut pre noi, ne-au făcut de-sine-stăpânitori. Deci grăind pentru cea dintâi, să zicem întâi, arătând din ceale ce la dânşii sânt mărturisite, cum că sunt unele în stăpânirea noastră, şi să zicem aşa.

Omul iaste pricina lucrurilor sale şi de-sineşi-stăpânitoriu.

Hotărârea norocului.

Al tuturor celor ce să fac, sau Dumnezeu zic ei că iaste pricinuitoriu, sau nevoia, sau ursitoarea, sau firea, sau norocul, sau întâmplarea. Ci al lui Dumnezeu lucru iaste ființa şi purtarea de grijă; iară al nevoii, mişcarea celor ce întru un chip pururea să află; iară al ursitoarii, ca ceale ce printr'însa să fac, de nevoe să se facă, pentru că şi ea aduce nevoe; iară al firii, facerea, creaşterea, stricăciunea, sadurile şi jivinile; iară al norocului, ceale rari şi nenădăjduite. Pentru că hotărăsc pre noroc cum că iaste întâlnire şi adunare de doao pricini, care având începutul din voință, săvârşesc altceva afară de ceaia ce iaste după fire: precum, săpând cineva groapă, să afle comoară. Că nici cel ce au pus comoara, cu acest chip o au pus, ca altul să o afle pre dânsa, nici cel ce o au aflat, cu acest chip au săpat, ca să afle comoară; ci acela adecă ca când va voì să o dezgroape, iară acesta ca să sape groapă; dară s'au întâmplat alta afară de ceaia ce voia amândoi. Iară întâmplării dau pre ceale ce la lucrurile ceale nesimțitoare sau la dobitoacele ceale necuvântătoare fără de fire şi fără de meşteşug să întâmplă. Aşa zic ei. Deci la care dintru aceastea vom aduce ceale ce să fac prin oameni, deaca omul nu iaste pricinuitoriul şi începutul faptei? Pentru că nici la Dumnezeu nu iaste cu cuviință a scrie fapte de ocară uneori şi nedreapte; nici la nevoe, că nu sânt din ceale ce pururea întru un chip să află; nici la ursitoare, pentru că ceale ale ursitoarii zic ei că nu sânt din ceale ce pot să se întâmple, ci din ceale de nevoe; nici la fire, pentru că lucruri ale firii sânt jivinile şi sadurile; nici la noroc, că nu sânt rari şi nenă-

[1] Nem., Cap 39.

dăjduite faptele oamenilor; nici la întâmplare, pentru că urmările întâmplării zic cum că sânt ale lucrurilor celor neînsuflețite şi ale dobitoacelor celor necuvântătoare. Rămâne dară ca însuşi omul cel ce le lucrează şi le face să fie începutul lucrurilor sale şi desineşi-stăpânitoriu.

A doaoa socoteală.

Încă, deacă nici a unii fapte nu iaste omul început, de prisosit are el putearea sfătuirii. Că la ce va întrebuința sfatul, nefiind el volnic preste nici o faptă? Că tot sfatul iaste pentru faptă. Iară ce iaste mai bun şi mai cinstit din ceale ce sânt la om, a-l zice cu hotărâre că iaste de prisosit, din ceale prea cu necuviință iaste. Deci, de să sfătuiaşte, pentru faptă să sfătuiaşte. Că tot sfatul să face pentru faptă.

CAP 26

Pentru ceale ce să fac

Care sânt în stăpânirea noastră.

Din ceale ce să fac[1], unele sânt în stăpânirea noastră, iară altele nu sânt în stăpânirea noastră. Deci în stăpânirea noastră sânt acealea preste care noi sântem de-sine-stăpânitori a le face şi a nu le face; adecă toate ceale ce le facem noi de bunăvoe. Că nu s'ar fi zis că să fac de noi de bunăvoe, de nu ar fi fost fapta în stăpânirea noastră. Şi, în scurt, acealea la care urmează prihană sau laudă şi pentru care iaste îndemnare şi leage. Iară chiiar cu adevărat în stăpânirea noastră sânt toate ceale sufleteşti şi acealea pentru care ne sfătuim. Iară sfatul iaste al celor ce deopotrivă pot să se facă. Iară deopotrivă poate să se facă aceaia pre carea şi pre ea o putem, şi pre ceaia ce iaste împrotiva eiĭ. Iară pre a aceştiia aleagere o face mintea noastră, şi ea iaste începutul faptei. Deci aceastea sânt în stăpânirea noastră, care deopotrivă pot să se facă, precum a ne mişca şi a nu ne mişca, a ne porni şi a nu ne porni, a pofti pre ceale ce nu sânt de nevoe şi a nu le pofti, a minți şi a nu minți, a da şi a nu da, a ne bucura pentru ceale ce să cuvine şi a nu ne bucura, aseamene şi pentru ceale ce nu să cuvine, şi câte sânt ca aceastea, întru care sânt lucrurile faptei céiĭ bune şi ale răotății. Că preste aceastea sântem de-sine-stăpânitori. Iară din ceale ce deopotrivă pot să se facă sânt şi meşteşugurile. Că în stăpânirea noastră iaste a unelti ori pre care vom voi, şi a nu-l unelti. Trebue a şti cum că aleagerea lucrurilor celor ce să cuvine a le face pururea în

Care sânt cea-le ce deopotrivă pot să se facă.

Aleagerea celor ce să cuvine a face iaste în stăpânirea noastră, iară fapta nu.

[1] Nem., Cap 40.

stăpânirea noastră iaste; iară fapta de multe ori să împiiadecă cu vreun chip oarecarele al proniei céiĭ Dumnezeeşti.[1]

CAP 27

Pentru carea pricină ne-am făcut de-sineşi-stăpânitori

Ceale zidite din fire sânt schimbăcioase.

Deci zicem cum că îndatăşi împreună cu cuvântarea[2] să aduce înlăuntru stăpânirea-de-sineşi[3] şi la ceale făcute răsare împreună-schimbarea şi prefacerea. Că tot ce iaste făcut iaste şi supus schimbării. Că ale cărora începutul facerii au început dela schimbare, nevoe iaste ca aceastea să fie supuse schimbării. Iară schimbare iaste a să aduce din neființă întru ființă, şi din materiia cea pusă înainte a să face altceva. Deci ceale neînsuflețite şi ceale necuvântătoare să schimbă cu prefacerile ceale trupeşti ce s'au zis mai sus, iară ceale cuvântătoare, cu aleagerea de sine şi cu voința. Că a cuvântării, o parte să îndeletniceaşte întru privire, iară o parte întru lucrare. Şi întru privire să îndeletniceaşte ceaia ce înțăleage cum să află fapturile; iară întru lucrare, ceaia ce sfătuiaşte şi hotăraşte cuvântul cel drept[4] lucrurilor celor ce să cuvin a să face. Şi numesc pre ceaia ce să îndeletniceaşte întru privire, minte. Iară pre ceaia ce întru lucrare, cuvânt. Şi iarăşi, pre ceaia ce să îndeletniceaşte întru privire, înțălepciune; iară pre ceaia ce întru lucrare, priceapere. Deci tot cel ce să sfătuiaşte, ca cum ar fi în stăpânirea lui aleagerea celor ce să cuvin a face să sfătuiaşte, ca ceaia ce să va judeca de sfat să aleagă, şi alegând, să facă. Iară deacă aceasta aşa iaste, de nevoe iaste ca stăpânirea-de-sine să fie înjugată cu cuvântarea. Căci sau nu va fi omul cuvântătoriu, sau cuvântătoriu fiind, volnic va fi preste fapte şi de-sineşi-stăpânitoriu. Pentru aceasta şi ceale necuvântătoare nu sânt de-sineşi-stăpânitoare. Că să poartă mai vârtos de fire, decât iale o poartă. Pentru aceasta nici să împrotivesc poftii céiĭ fireşti, ci îndată ce vor pofti ceva, să pornesc la faptă. Iară omul, cuvântătoriu fiind, poartă mai vârtos pre fire, decât să poartă de ea. Pentru aceasta şi poftind, stăpânire are sau să înfrâneaze pofta, de va voì, sau să urmeaze eiĭ. Drept aceaia ceale necuvântătoare nici să laudă, nici să prihănesc; iară omul şi să laudă, şi să prihăneaşte.

Dobitoacele nu sânt de-sineşi-stăpânitoare.

[1] Nem., Cap 37.
[2] Sau putearea cea cuvântătoare.
[3] Nem., Cap 41.
[4] Adecă socoteala cea dreaptă.

Să cuvine a şti cum că Îngerii, cuvântători fiind, sânt de-sineşi-stăpânitori. Şi ca cei ce sânt zidiţi, sânt şi supuşi schimbării. Şi au arătat aceasta Diavolul adecă, bun fiind zidit de Ziditoriul, dară cu stăpânirea-de-sineşi aflătoriu al răotăţii făcându-să, şi puterile ceale ce împreună cu el s'au depărtat dela Dumnezeu, adecă demonii, iară cealealalte ceate ale Îngerilor întru cel bun rămâind.

Îngerii, ca cei ce sânt zidiţi, sânt de-sineşi-stăpânitori şi schimbăcioşi.

CAP 28

Pentru ceale ce nu sânt în stăpânirea noastră

Iară din ceale ce nu sânt în stăpânirea noastră, unele au începuturile, adecă pricinile, din ceale ce sânt în stăpânirea noastră, precum sânt răsplătirile faptelor noastre, şi în veacul acesta, şi în cel ce va să fie, iară cealealalte toate atârnă de Dumnezeescul sfat. Că facerea tuturor iaste dela Dumnezeu. Iară stricăciunea pentru răotatea noastră s'au adus spre muncă şi folos. „Că Dumnezeu moarte n'au făcut, nici să bucură de pierzarea celor vii”.[1] Ci prin om mai vârtos au întrat moartea, adecă prin călcarea lui Adam,[2] aşijderea şi cealelalte munci. Iară cealealalte toate la Dumnezeu să cuvine a le aduce. Că şi facerea noastră iaste a puterii lui céiĭ ziditoare; şi îndelung-rămânearea şi nestricarea, a puterii lui céiĭ ţiitoare; şi ocârmuirea şi mântuirea, a puterii lui céiĭ purtătoare de grijă; şi dobândirea bunătăţilor celor veacinice, a bunătăţii lui iaste, la cei ce păzesc pre cea după fire, pentru carea ne-am şi zidit. Dară fiindcă unii tăgăduesc proniia, să zicem dară puţine şi pentru pronie.

Numai dela Dumnezeu atârnă ceale ce nu sânt ale puterii noastre.

CAP 29

Pentru Pronie

Deci Proniia iaste purtarea de grijă carea să face dela Dumnezeu către făpturi. Şi iarăşi: Proniia iaste Voia lui Dumnezeu, prin carea toate ceale ce sânt priimesc cuviincioasa ocârmuire.[3] Iară deaca Proniia iaste Voia lui Dumnezeu, de nevoe iaste ca toate ceale ce să fac de Pronie, după socoteala cea dreaptă, să fie preabune şi prea după cuviinţă Dumnezeiască, şi cât să nu poată fi mai bune. Pentru că de nevoe iaste acelaşi a fi şi făcătoriu făp-

Ce iaste Proniia.

Dumnezeu iaste purtătoriu de grijă al făpturilor.

---

[1] Înţălep. 1: 13.
[2] Rom. 5: 12.
[3] Nem., Cap 43.

turilor, şi purtătoriu de grijă. Că nici iaste cu cuviință, nici cu urmare, altul să fie făcătoriul făpturilor, şi altul purtătoriul de grijă. Că aşa întru neputință fără de îndoială sânt amândoi: unul de a face, iară altul de a purta grija. Deci Dumnezeu iaste şi făcătoriul, şi purtătoriul de grijă. Şi putearea lui cea făcătoare, şi cea ținătoare, şi cea purtătoare de grijă iaste Voința lui cea bună. Că toate câte au voit Domnul, au făcut, în Ceriu şi pre pământ[1], şi Voii lui nimene nu să împrotiveaşte[2]. Au voit să se facă toate, şi s'au făcut; voiaşte să stea lumea, şi stă; şi toate câte voiaşte, să fac.

Iară cum că poartă grija, şi cum că bine poartă grija, preadrept va socoti cineva întru acest chip. Numai Dumnezeu iaste din fire bun şi înțălept. Deci, ca cel ce iaste bun, poartă grija. Că cela ce nu poartă grija, nu iaste bun. Pentru că şi oamenii, şi vitele fireaşte poartă grija pentru fiii lor, şi cel ce nu poartă grija să prihăneaşte. Iară ca cel ce iaste înțălept, preabine poartă grija de făpturi.[3]

Deci trebue ca la aceastea luând aminte, de toate lucrurile proniei să ne minunăm, pre toate să le lăudăm, pre toate fără de iscodire să le priimim, măcar de s'ar şi părea iale la cei mulți că sânt cu nedreptate, pentru a fi necunoscută şi nedescoperită proniia lui Dumnezeu, şi gândurile noastre, şi faptele, şi ceale viitoare numai lui ştiute. Iară toate zic pre ceale ce nu sânt în stăpânirea noastră. Că ceale ce sânt în stăpânirea noastră nu sânt ale proniei, ci ale stăpânirii noastre céiĭ de sineşi.

Ceale ce sânt în stăpânirea noastră să cuvine a le da stăpânirii-de-sine.

Iară ale proniei, unele sânt după buna voință iară altele după slobozire. După buna voință să fac câte fără de îndoială sânt bune; iară după slobozire... (1) Că slobozeaşte de multe ori şi pre cel drept a cădea în nevoi, ca fapta bună ceaia ce iaste tăinuită întru el să o arate altora, precum la Iov.[4] Altădată slobozeaşte să se facă ceva din ceale fără de cale, ca prin fapta ceaia ce să pare fără de cale să se isprăvească ceva mare şi minunat, precum prin Cruce mântuirea oamenilor. În alt chip, slobozeaşte pre cel cuvios a pătimi rău, ca nu din ştiința cea dreaptă să cază, sau şi din

[1] Ps. 134: 6.
[2] Rom. 9: 19.
[3] Nem., Cap 44.
[4] Iov 1: 12.

putearea şi darul care i s'au dat lui, în mândrie să se alunece, precum la Pavel.[1]

Pentru ce slo- boade Dum- nezeu pre u- nii.

Să lasă cineva la o vreame spre îndreptarea altuia, ca ceialalţi, socotind starea lui, să ia învăţătură, precum la Lazar şi la Bogatul.[2] Că fireaşte văzind noi pre unii pătimind, ne sfiim. Să lasă cineva şi spre slava altuia, nu pentru păcatele sale sau ale părinţilor, precum orbul cel din naştere spre slava Fiiului Omului.[3] Iarăşi, să slobozeaşte cineva a pătimi spre râvna altuia, ca slava celui ce pătimeaşte mărindu-să, să se facă altora patima fără de preaget, cu nădeajdea slavei céiĭ ce va să fie şi cu pofta bunătăţilor celor ce vor să fie, precum la mucenici. Să părăseaşte cineva a cădea uneori şi în faptă de ocară, spre îndreptarea altei patimi mai reale. Precum: Iaste unul de să mândreaşte pentru faptele bune şi isprăvile sale, [şi] îl părăseaşte pre acesta Dumnezeu a cădea în curvie, ca prin cădeare, întru simţirea neputinţii sale viind, să se smerească, şi apropiindu-să, să se mărturisească Domnului.

Aleagerea lucrului celui bun şi celui rău iaste la noi, iară cătră săvârşire de nevoe iaste Pronia.

Şi trebue a şti cum că aleagerea lucrurilor celor ce să cuvin să se facă, în stăpânirea noastră iaste. Iară sfârşitul, al celor bune adecă, iaste din ajutoriul lui Dumnezeu, carele după cea mai nainte cunoştinţă a sa cu dreaptă ştiinţă a sa cu dreptate ajută celor ce aleg binele cu dreaptă ştiinţă. Iară al celor reale, după lăsare, Dumnezeu iarăşi după cea mai nainte cunoştinţă a sa cu dreptate lăsând.[4]

Lăsarea cea cu iconomie şi cea desăvârşit cu deznădăjduire.

Iară ale lăsării chipuri sânt doao; pentru că iaste lăsare cu iconomie şi spre învăţătură, şi iaste lăsare desăvârşit cu deznădăjduire. Şi cu iconomie şi spre învăţătură iaste ceaia ce să face spre îndreptarea, şi mântuirea, şi slava celui ce pătimeaşte, sau şi spre râvna altora şi urmarea, sau şi spre slava lui Dumnezeu. Iară cea desăvârşit lăsare iaste când Dumnezeu, toate ceale spre mântuire făcând, nesimţitoriu şi nevindecat, iară mai bine să zic neînsănătoşat, dintru a sa puteare şi socoteală va rămânea omul, [şi] atuncea să dă pierzării céiĭ desăvârşit, precum Iuda.[5] Milostiv să ne fie noao Dumnezeu şi să ne izbăvească de acest feliu de lăsare.

[1] 1 Cor. 12: 7.
[2] Nem. 44; Lc. 16: 19.
[3] In. 9: 3; Nem. 44
[4] Nem., Cap 37, 40.
[5] Vezi Mt. 26: 25.

Şi să cuvine a şti cum că multe sânt chipurile Proniei lui Dumnezeu, şi nici cu cuvântul a să spune, nici cu mintea a să cuprinde nu să pot.

Să cuvine a şti cum că toate venirile asupră ceale posomorâte, la cei ce cu mulțămită le priimesc, spre mântuire să aduc, şi cu adevărat pricinuitoare de folos să fac.

Voia lui Dumnezeu cea înainte-povățuitoare şi cea următoare.

Şi trebue a şti cum că Dumnezeu cu voe întâi şi mai-nainte-povățuitoare voiaşte ca toți să se mântuiască[1] şi împărățiia lui să o dobândească. Că nu ca să ne muncească ne-au zidit pre noi, ci ca cel ce iaste bun, ca să fim părtaşi bunătății lui. Iară greşind noi, voiaşte să ne muncim, ca cel ce iaste drept.

Părăsirea iaste îndoită.

Deci să zice cea întâi, voe mai-nainte-povățuitoare şi bunăvoință, a căriia el iaste pricina; iară cea de-a doao voe, următoare[2] şi părăsire, a căriia noi sântem pricina. Şi aceasta iaste îndoită: una cu iconomie şi spre învățătură cătră mântuire, iară alta cu deznădăjduire, spre muncă desăvârşit, precum am zis. Şi aceastea la ceale ce nu sânt în stăpânirea noastră.

Dumnezeu pre ceale reale nu le voiaşte, iară a să face le lasă.

Iară din ceale ce sânt în stăpânirea noastră, pre ceale bune cu voe întâi şi mai-nainte-povățuitoare le voiaşte, şi spre dânsele are bunăvoință; iară pre ceale reale, care cu adevărat sânt reale, nici cu voe întâi şi mai-nainte-povățuitoare, nici cu următoare le voiaşte, ci lasă la stăpânirea de sine. Că ceaia ce să face de silă nu iaste a celui cuvântătoriu, nici iaste faptă bună. Poartă grijă Dumnezeu de toată zidirea, şi prin toată zidirea ne dă faceri de bine şi ne învață, şi de multe ori şi prin însuşi demonii, precum iaste arătat la Iov şi la porci[3].

CAP 30

Pentru mai-nainte-cunoştința şi mai-nainte-hotărârea

Dumnezeu pre toate mai nainte le cunoaşte, dară nu pre toate mai nainte le hotăraşte.

Să cuvine a şti cum că Dumnezeu pre toate mai nainte le cunoaşte, dară nu pre toate mai nainte le hotăraşte. Că mai nainte cunoaşte pre ceale ce sânt în stăpânirea noastră, dară nu mai nainte le hotăraşte pre aceastea. Că nu voiaşte să se facă răotatea, nici sileaşte pre fapta cea bună. [4]Pentru aceasta mai-nainte-hotă-

---

[1] 1 Tim. 2: 4.
[2] Sau: după urmă.
[3] Mt. 8: 32.
[4] Gură de Aur, Vor. 22 în Epist. cătră Efes.

rârea iaste lucru al Dumnezeeştii porunci céiĭ mai-nainte-cunoscătoare. Iară pre ceale ce nu sânt în stăpânirea noastră mai nainte le hotăraşte, după cea mai-nainte-cunoştinţă a lui. Că de acum, după această mai-nainte-cunoştinţă a lui, pre toate Dumnezeu mai nainte le-au judecat după bunătatea şi dreptatea lui.

[1]Şi trebue a şti că fapta bună dela Dumnezeu s'au dat firii, şi el iaste începutul şi pricina a tot lucrul bun, şi fără de împreună-lucrarea şi ajutoriul lui nu iaste cu putinţă să voim sau să facem noi vreun lucru bun. Dară în stăpânirea noastră iaste sau a rămânea în fapta cea bună şi a urma lui Dumnezeu, carele ne chiamă către aceasta, sau a ne depărta dela fapta cea bună, adecă a ne face întru răotate, şi a urma diavolului, carele ne chiamă către aceasta fără de silă. Pentru că răotatea nimic alt nu iaste, fără numai depărtare a lucrului celui bun, precum şi întunearecul iaste depărtare a luminii. Deci rămâind întru cea după fire, întru fapta bună sântem; iară abătându-ne dela cea după fire, adecă dela fapta cea bună, venim la cea afară de fire şi întru răotate ne facem.

Fapta bună de la Dumnezeu iaste dată firii.

Pocăinţa iaste întoarcere dela cea afară de fire la cea după fire, şi dela diavolul către Dumnezeu, prin nevoinţă şi osteneale.

Ce iaste pocăinţa.

Deci pre omul acesta l-au făcut Ziditoriul parte bărbătească, dându-i lui din darul său cel Dumnezeesc şi părtaş luişi prin acesta făcându-l. Pentru aceasta cu chip prorocesc şi pre numirea dobitoacelor, celor date lui ca nişte roabe, stăpâneaşte o au făcut. Că, după chipul lui Dumnezeu, cuvântătoriu şi înţălegătoriu şi de-sine-stăpânitoriu fiind făcut, cu cuviinţă i s'au încredinţat începătoriia celor pământeşti dela Ziditoriul şi stăpânul cel de obşte al tuturor.

Omul s'au zidit parte bărbătească.

Dară fiindcă Dumnezeu, cel mai-nainte-cunoscătoriu, ştiia că va călca porunca cea dată lui şi să va supune stricăciunii, au făcut dintr'însul pre muiare, ajutoriu lui, aseamene ca dânsul, iară ajutoriu, spre cea prin naştere, după călcare, păzire a neamului din tragerea unora dela alţii. Că plăzmuirea cea dintâi, facere să zice, şi nu naştere. Pentru că facere iaste cea dintâi plăzmuire dela Dumnezeu; iară naştere, tragerea unora dela alţii, cea din osânda morţii, pentru călcarea de poruncă.

Muiarea s'au zidit spre păzirea neamului omenesc după osândirea morţii.

Pre acesta l-au pus în Raiu, în cel gândit şi în cel simţit. Că în cel simţit, carele iaste pre pământ, cu trupul sălăşluindu-să, cu su-

[1] Mai nainte, Cartea a 3-a, Cap 14.

fletul împreună cu îngerii petrecea, Dumnezeeştii înțăleageri lucrând, şi cu aceastea hrănindu-să, gol cu neràotatea şi cu viața cea fără de meşteşuguri, numai cătră Făcătoriul prin zidirile lui suindu-să, şi întru privirea lui îndulcindu-să şi veselindu-să.[1]

Starea omului în Raiu şi cădearea.

Deci fiindcă fireaşte l-au împodobit pre el cu voe de-sineşi-stăpânitoare, îi dă lui leage să nu guste din Pomul cunoştinții. Pentru care Pom, în Capul cel pentru Raiu deajuns am grăit, după a noastră puteare. Pre această poruncă o dă lui, făgăduindu-să că, de va păzi vredniciia sufletului, părții céiĭ cuvântătoare dând biruința, cunoscând pre Ziditoriul şi porunca lui păzindu-o, să va împărtăşi de fericirea cea veacinică şi va fi viu în veaci, mai presus de moarte făcându-să. Iară de va supune trupului pre suflet, şi va aleage mai mult dulcețile trupului, necunoscându-şi cinstea sa, şi dobitoacelor celor neînțălegătoare asemănându-să,[2] scuturând dela sine jugul Făcătoriului, şi Dumnezeiasca lui poruncă cu vedearea trecându-o, morții va fi supus şi stricăciunii, şi cu osteneală să va osândi, trăgând viața cea ticăloasă. Că nu era de folos, neispitit încă fiind el şi nelămurit, să dobândească nestricăciunea, ca să nu cază întru înălțarea şi judecata Diavolului.[3] Că acela, pentru nestricăciunea, după cădearea cea din voință, fără de pocăință şi neschimbată au luat pre întărirea întru cel rău; precum iarăşi şi Îngerii, după aleagerea cea din voință a faptei céiĭ bune, prin darul lui Dumnezeu, nemişcată pre întemeiarea întru cel bun.

Pricina poruncii ce s'au dat lui Adam.

Deci să cuveniia mai întâi să se ispitească omul (că bărbatul neispitit, nelămurit, de nimic nu iaste vreadnic), şi cu lucrul prin păzirea poruncii să se facă desăvârşit, şi aşa să ia pre nestricăciune daru pentru fapta bună. Că în mijloc între Dumnezeu şi între materie fiind făcut, deacă prin păzirea poruncii, după izbăvirea de plecarea cea firească către ceale de aicea, să va uni cu Dumnezeu după firească aşăzare, era să ia nemişcată pre întărirea întru cel bun. Iară deacă prin călcarea poruncii să va pleca mai mult cătră materie, şi dela Pricina lui, adecă dela Dumnezeu, îşi va zmulge mintea, să-şi dobândească luişi stricăciunea, şi pătimitoriu în loc de nepătimitoriu, şi muritoriu în loc de nemuritoriu să se facă; şi de împreunare şi naştere stricăcioasă să aibă tre-

[1] Nissie.
[2] Ps. 48: 13.
[3] 1 Tim. 3: 7.

buință şi, pentru pofta vieții, de ceale veselitoare, ca cum o ar alcătui iale pre aceasta să se ție, iară cătră cei ce să sârguesc spre lipsirea acestora fără de sfiială să aibă urâciune: şi aşa, pre dragoste, dela Dumnezeu cătră materie, iară pre mânie, dela cel cu adevărat vrăjmaş al mântuirii, cătră cel de un neam să o mute. Deci de zavistiia diavolului s'au biruit omul. Că nu suferiia zavistnicul şi urâtoriul de bine demon, el pentru înălțarea jos căzind, noi să dobândim ceale de sus. Pentru aceaia şi cu nădeajdea Dumnezeirii mincinosul amăgeaşte pre ticălosul, şi cătră a sa înălțime a mândriei suindu-l, cătră aseamene prăpastie a căderii îl pogoară.

CARTEA A TREIA

CAP 1

Pentru Dumnezeiasca rânduială, şi pentru purtarea de grijă cea către noi şi mântuirea noastră

Deci de această bântuială a diavolului, începătoriului răotății, amăgindu-să omul, şi porunca Ziditoriului nepăzindu-o, şi de daru golindu-să, şi de îndrăzneala cea către Dumnezeu despărțindu-să, şi acoperindu-să cu asprimea vieții céiĭ ostenicioase (că aceasta însemnează foile smochinului[1]) şi îmbrăcându-să cu murirea, adecă cu a fi trupul muritoriu şi gros (că aceasta însemnează îmbrăcămintea pieilor) (1), şi, după dreapta judecată a lui Dumnezeu, din Raiu fiind izgonit, şi cu moarte osândit, şi stricăciunii supus, nu l-au trecut cu vedearea cel îndurat, carele pre a fi i-au dat, şi pre bine a fi i-au dăruit; ci, după ce prin multe chipuri mai nainte l-au povățuit, şi la pocăință l-au chiemat prin suspin şi cutremur, prin înnecarea cu apă[2] şi pierzarea puțin nu a tot neamul, prin amestecarea şi despărțirea limbilor,[3] prin cercetarea de Îngeri[4], prin arderea cetăților,[5] prin arătări Dumnezeeşti cu închipuire, prin războae, prin biruințe, prin biruiri, prin seamne şi minuni, şi prin fealiuri de puteri, prin Leage, prin Proroci[6] – prin care toate aceastea sârguința era ca păcatul, carele în multe fealiuri s'au vărsat, şi pre om l-au robit, şi tot feliul de răotate în viață au grămădit, din mijloc să se rădice, şi omul la bine a fi (adecă la viața cea fericită să se întoarcă) (2). Fiindcă prin păcat au întrat moartea în lume, ca o hiară sălbatecă şi neîmblânzită pre viața omenească vătămându-o. Şi trebuia, cel ce vrea să izbăvească, să fie fără de păcat, şi nevinovat morții céiĭ prin păcat; încă [şi]

Iconomiia lui Dumnezeu către om, ca să-l întoarcă.

[1] Fac. 3: 7.
[2] Fac. 6: 13.
[3] Fac. 11: 7.
[4] Fac. 18: 2.
[5] Fac. 19: 14.
[6] Grig. Naz., Cuv. 38 şi 12.

să se întărească şi să se înnoiască firea, şi cu lucrul să se povățuiască şi să se înveațe calea faptei bune carea depărtează dela stricăciune şi duce la viața cea veacinică. Mai apoi de toate arată noianul cel mare al iubirii [Sale] de oameni cătră el, pentru că însuşi Ziditoriul şi Domnul priimeaşte asupră lupta cea pentru zidirea sa, şi cu lucrul să face învățătoriu. Şi fiindcă cu nădeajdea Dumnezeirii au amăgit vrăjmaşul pre om, cu trupul cel pus înainte ca cu o amăgire ce iaste pusă în undiță să prinde, şi să arată întru aceaiaşi dată bunătatea şi înțălepciunea, dreptatea şi putearea lui Dumnezeu. Bunătatea adecă, pentru că nu au trecut cu vedearea pre neputința zidirii sale, ci s'au milostivit spre dânsa, căzută fiind, şi mâna i-au întins. Iară dreptatea pentru că, omul biruindusă, nu face pre altul să biruiască pre tiranul, nici cu sila dela moarte hrăpeaşte pre om, ci pre cela ce dedemult prin păcat moartea l-au robit, pre acesta Bunul şi Dreptul îl face iarăşi biruitoriu, şi cu cel aseamene pre cel aseamene mântuiaşte, care lucru cu vreun fealiu de meşteşug a să putea face era cu nedomirire. Iară înțălepciunea, fiindcă lucrului celui cu nedomirire şi greu au aflat dezlegare preacuviincioasă. Căci cu bunavoință a lui Dumnezeu şi Tatăl, cel Unul-născut Fiiul şi Cuvântul lui Dumnezeu şi Dumnezeu, cel ce iaste în sânul lui Dumnezeu şi Tatăl[1], cel deoființă cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt, cel mai nainte de veaci, cel fără de început, cel ce întru început era, şi la Dumnezeu şi Tatăl era, şi Dumnezeu era, cel ce în chipul lui Dumnezeu era,[2] plecând ceriurile să pogoară. Adecă pre înălțimea sa cea nesmerită fără de smerenie smerindu-o, să pleacă, asemănându-să robilor săi, plecare negrăită şi neînțăleasă (că aceasta însemnează pogorârea). Şi Dumnezeu fiind desăvârşit, să face om desăvârşit, şi să săvârşaşte cea mai noao decât toate ceale noao, carea una iaste noao supt soare, prin carea să arată putearea lui Dumnezeu cea nemărginită. Că ce iaste mai mare decât a să face Dumnezeu om? Şi Cuvântul trup fără de schimbare s'au făcut, din Duhul Sfânt şi din Mariia, sfânta pururea Fecioara şi Născătoarea de Dumnezeu. [3]Şi mijlocitoriu să face lui Dumnezeu şi oamenilor cel Unul iubitoriu de oameni, nu din voe, sau poftă, sau împreunare bărbătească, sau naştere cu dulceață, în preacurată mitra Fecioarei zămislindu-să, ci din Duhul Sfânt şi din facerea cea dintâiu a lui Adam. (3) Şi să

Bunătatea lui Dumnezeu şi înțălepciunea, dreptatea şi putearea să arată la mântuirea noastră.

[1] In. 1: 18.
[2] Filip. 2: 6.
[3] Athan[asie].

face ascultătoriu Tatălui, cu ceaia ce aseamene noao şi dela noi au luat vindecând neascultarea noastră, şi pildă noao de ascultare făcându-să, fără de carea nu iaste cu putinţă a dobândi mântuire.

CAP 2

Pentru chipul zămislirii lui Dumnezeu Cuvântului, şi pentru Dumnezeiasca lui întrupare

Bunavestire şi zămislirea Domnului.

Că Îngerul Domnului au fost trimis cătră Sfânta Fecioară, carea să trăgea din seminţiia lui Davíd[1] („că arătat iaste că din Iuda au răsărit Domnul nostru, din carea seminţie nimene nu s'au apropiiat la Oltariu", precum au zis Dumnezeescul Apostol[2]; pentru carea pricină pre urmă vom zice mai cu deamăruntul). Căriia şi binevestindu-i, zicea: „Bucură-te ceaia ce eşti plină de daru, Domnul iaste cu tine". Iară ea s'au spăimântat de cuvântul lui. Şi zice cătră dânsa Îngerul: „Nu te teame, Mariám, că ai aflat daru la Domnul, şi vei naşte fiiu, şi vei chiema numele lui Iisus[3], că el va mântui pre norodul său de păcatele lor"[4]. Pentru aceaia şi Iisus „Mântuitoriu" să tâlcuiaşte. Iară ea, nedomerindu-să: „Cum va fi mie aceasta, de vreame ce de bărbat nu ştiu?", iarăşi zice Îngerul cătră dânsa: „Duhul Sfânt să va pogorî preste tine, şi putearea celui Preaînalt te va umbri. Pentru aceasta şi sfântul ce să naşte din tine să va chiema Fiiul lui Dumnezeu". Iară ea atuncea zice cătră el: „Iată roaba Domnului, fie mie după cuvântul tău".[5]

Sfânta Fecioară s'au curăţit cătră zămislirea Domnului.

[6]Deci după ce s'au plecat Sfânta Fecioară, au venit, după cuvântul Domnului carele au zis Îngerul, preste dânsa Duhul Sfânt, carele o au curăţit pre ea (1), şi puteare i-au dat priimitoare de Dumnezeirea Cuvântului, împreună şi născătoare. Şi atuncea au umbrit preste dânsa Înţălepciunea şi Putearea cea ipostatnică a lui Dumnezeu celui Preaînalt, Fiiul lui Dumnezeu, zic, cel deofiinţă cu Tatăl, ca o sămânţă Dumnezeiască (2), şi au închiegat luişi din sfintele şi preacuratele eiĭ sângiuri trup însufleţit, cu suflet cuvântătoriu şi înţălegătoriu, pârgă adecă a frământăturii noastre; nu cu chipul zămislirii céiĭ din semânţă, ci cu chipul

---

[1] Lc. 1: 27.
[2] Evr. 7: 14.
[3] Lc. 1: 28 şi urm.
[4] Mt. 1: 21.
[5] Lc. 1: 34 şi urm.
[6] Vas., *La Naşterea lui Hristos*.

zidirii Ziditoriului, prin Sfântul Duh, nu prin creaşterile ceale câte puțin făcându-să desăvârşit chipul trupului, ci deodată săvârşindu-să, însuşi Cuvântul lui Dumnezeu făcându-să ipostas trupului. Pentru că Dumnezeu Cuvântul nu s'au unit cu trup carele să fi fost mai întâi întru al său deosebit ipostas, ci sălăşluindu-să în pântecele Sfintei Fecioare cu nescriere-împrejur, întru al său ipostas din preacuratele sângiuri ale pururea Fecioarei ş'au zidit trup însuflețit cu suflet cuvântătoriu şi înțălegătoriu, pârgă luând luişi a frământăturii omeneşti, însuşi Cuvântul făcându-să ipostas trupului. Pentru aceasta [este] împreună întru aceaiaşi dată trup: întru aceaiaşi dată trup al lui Dumnezeu Cuvântul, [şi] întru aceaiaşi dată trup însuflețit, cuvântătoriu şi înțălegătoriu. Pentru aceaia nu zicem om îndumnezeit, ci Dumnezeu înomenit.[1] Căci fiind cu firea Dumnezeu desăvârşit, s'au făcut cu firea om desăvârşit acestaşi, nu schimbându-să cu firea, nici cu nălucire arătând rânduiala întrupării, ci cu trupul carele l-au luat din sfânta Fecioară, însuflețit cu suflet cuvântătoriu şi înțălegătoriu, şi carele întru dânsul avea pre estime, unindu-să după ipostas fără de amestecare, şi fără de schimbare, şi fără de despărțire, neschimbând firea Dumnezeirii sale întru ființa trupului, nici ființa trupului său întru firea Dumnezeirii sale, nici din firea cea Dumnezeiască a lui şi din firea cea omenească, carea au luat, o fire alcătuită făcând.

CAP 3

Pentru ceale doao firi, împrotiva Monofisiților (1)

Doao firi sânt întru cel unul ipostasul lui Hristos.

Că fără de schimbare şi fără de prefacere s'au unit firile una cu alta, cât nici firea cea Dumnezeiască s'au strămutat dintru a sa sângurime şi nematerialnicime, nici cea omenească s'au schimbat în firea Dumnezeirii, sau s'au prefăcut întru neființă, nici din ceale doao firi o fire alcătuită s'au făcut. Pentru că firea cea alcătuită nici cu una dintru aceale firi din care s'au alcătuit nu poate fi deoființă, fiindcă s'au făcut alta din altele. Precum trupul cel alcătuit din patru stihii nici cu focul nu să zice deoființă, nici foc să numeaşte, nici aer să zice, nici apă, nici pământ, nici cu vreuna dintru aceastea iaste deoființă. Deci deacă după unire, precum zic ereticii, al unii firi alcătuite au fost Hristos[2], din fire singuratică şi nematerialnică s'au schimbat în alcătuită, şi aşa nici cu Tatăl, a

[1] Adecă întrupat.
[2] Max., *Epistola către Ioann*.

căruia firea iaste singuratică, iaste deoființă, nici cu Muma, pentru că ea nu iaste alcătuită din Dumnezeire şi omenire; nici iarăşi iaste întru Dumnezeire şi omenire. Şi nici Dumnezeu nu să va numi, nici om, ci numai Hristos. Şi va fi numele acesta „Hristos" nu nume al ipostasului lui, ci, precum socotesc ei, al unii firi. Iară noi nu dogmatisim cum că Hristos iaste de o fire alcătuită, nici din altele altceva, precum din suflet şi din trup omul, sau din patru stihii trupul, ci din altele acealeaşi[1]. Pentru că mărturisim cum că din Dumnezeire şi din omenire Dumnezeu desăvârşit acelaş şi om desăvârşit şi iaste, şi să zice, şi din doao firi iaste, şi în doao firi. Iară numele Hristos zicem că iaste al ipostasului, care nu să zice cu sângurime[2], ci iaste însemnătoriu al amândurora firilor. (2) Pentru că el s'au uns pre sineşi, ungând ca un Dumnezeu trupul cu Dumnezeirea sa, şi ungându-să, ca un om. Pentru că el iaste şi aceasta, şi aceaia. Iară ungere a omenirii iaste Dumnezeirea. Deci deacă de o fire alcătuită fiind Hristos, iaste deoființă cu Tatăl, va fi dară şi Tatăl alcătuit, şi deoființă cu trupul, care lucru a-l zice iaste necuviincios şi plin de toată hula.

Cum încă şi o fire să va face priimitoare a deosebirilor celor ființeşti, care sânt împrotivitoare unele altora? Căci cum iaste cu putință aceaiaşi fire împreună să fie zidită şi nezidită, muritoare şi nemuritoare, scrisă-împrejur şi nescrisă-împrejur?

Monofisi[ții] zic că Hristos iaste desăvârşit întru una din ceale doao firi.

Iară deacă, zicând ei că Hristos iaste numai o fire, sânguratică pre aceasta o vor zice, sau numai sângur Dumnezeu pre el îl vor mărturisi, şi nălucire vor aduce, nu întrupare, sau numai sângur om, precum zicea Nestorie.[3] Şi unde va fi aceaia, desăvârşit întru Dumnezeire, şi desăvârşit întru omenire? Când încă şi de doao firi vor zice pre Hristos, deacă îl zic pre el după unire de o fire alcătuită? Căci cum că mai nainte de unire au fost Hristos numai de o fire, fieştecăruia iaste arătat.

Amăgirea Monofisiților iaste că nu despărțesc firea de i[po]stas.

Ci aceasta iaste pricina ereticilor de să amăgesc, a zice că aceiaşi iaste firea şi ipostasul.[4] Dară de vreame ce noi o fire zicem a oamenilor, trebue a şti cum că nu căutând la suflet şi la

---

[1] „Ci din altele acealeaşi" (ἀλλ' ἐξ ἑτέρων τὰ αὐτά): ci din cele diferite care rămân aceleaşi. (N. ed.)
[2] În sens restrâns (μονοτρόπως).
[3] „Iar dacă, zicând ei că Hristos are numai o fire, simplă (ἁπλῆν) pre aceasta o vor zice, [atunci] sau curat (γυμνὸν) Dumnezeu îl vor mărturisi, şi nălucire vor aduce, nu întrupare, sau numai (ψιλὸν) om, precum zicea Nestorie". (N. ed.)
[4] Anast. Sin[aitul], la *Odigós*, Cap 9.

trup zicem aceasta, că cu neputinţă iaste a zice cum că sufletul şi trupul, asemănându-să unul cu altul, iaste de o fire. Ci fiindcă multe ipostasuri sânt ale oamenilor, şi toţi pre aceaiaşi hotărâre (3) a firii priimesc (pentru că toţi sânt alcătuiţi din suflet şi din trup, şi toţi sânt împărtăşiţi din firea sufletului, şi au fiinţa trupului şi feliul cel de obşte), pentru aceasta a celor multe şi deosebite ipostasuri o fire zicem, fieştecarele adecă ipostas doao firi având, şi în doao firi fiind, a sufletului zic, şi a trupului.[1]

[2]Iară la Domnul nostru Iisus Hristos nu iaste cu putinţă a lua feliu de obşte şi cuprinzătoriu. Pentru că nici s'au făcut, nici iaste, nici să va face cândva alt Hristos din Dumnezeire şi omenire, şi în Dumnezeire şi omenire, acestaşi Dumnezeu desăvârşit şi om desăvârşit. Pentru aceasta nu iaste cu putinţă a zice o fire la Domnul nostru Iisus Hristos, ca precum la cel netăiat[3], carele iaste alcătuit din suflet şi din trup zicem, aşa şi la Hristos cel din Dumnezeire şi omenire. Pentru că acolò iaste netăiat, iară Hristos nu iaste netăiat, că nici are feliu de hristeníre care să i să zică asupră.[4] Pentru aceasta dară din doao firi desăvârşit, din Dumnezeire adecă şi din omenire, zicem că s'au făcut unirea (4), nu după adunare-întru-una, sau turburare, sau împreună-turnare, sau amestecare, precum au zis de-Dumnezeu-urgisitul Dióscor, şi Evtíhie, şi Sevír, şi ceata lor cea spurcată, nici după feaţe[5], sau după dragoste[6], sau după vrednicie, sau după întocmeala la un sfat[7], sau după cinstea cea deopotrivă, sau după numirea cu acelaşi nume, sau după buna voinţă, precum au zis urâtoriul de Dumnezeu Nestorie, şi Diódor, şi Theódor al Mumpsuestíei, şi adunarea lor cea drăcească; ci după alcătuire, adecă după ipostas, fără de schimbare, şi fără de turburare, şi fără de prefacere, şi fără de despărţire, şi fără de depărtare, şi în doao firi desăvârşite iale fiind. Un ipostas mărturisim al Fiiului lui Dumnezeu şi după ce s'au întrupat, pre acelaşi ipostas zicându-l al Dumnezeirii şi al omenirii lui, şi pre amândoao firile mărturisindu-le că să păzesc întru el

---

[1] Leond[ie], *Împrot. lui Nest[orie] şi Evt[ihie].*

[2] Leont., *Împrot. lui Sev. şi Evt.*

[3] Adică „individ" (ἄτομος). (N. ed.)

[4] „Pentru că acolo este vorba de un individ, iar Hristos nu este individ, fiindcă nu există o specie a *hristeităţii* care să i se atribuie". (N. ed.)

[5] Sau: nici aparentă (προσωπική). (N. ed.)

[6] Relativă (σχετικὴν). (N. ed.)

[7] Aceeaşi-voire, învoire (ταυτοβουλίαν). (N. ed.)

după ce s'au unit, nu deosebi şi deoparte puind pre fieştecarea, ci unite una cu alta întru un ipostas alcătuit.[1] Pentru că ființească zicem pre unire, adecă adevărată, şi nu după nălucire. Iară ființească, nu ca cum amândoao firile ar fi făcut o fire alcătuită, ci fiindcă sânt unite una cu alta cu adevărat întru un ipostas alcătuit al Fiiului lui Dumnezeu; încă şi deosebirea lor cea ființească hotărâm că să păzeaşte. Pentru că ce au fost zidit, au rămas zidit, şi ce au fost nezidit, nezidit. Ce au fost muritoriu, au rămas muritoriu, şi ce au fost nemuritoriu, nemuritoriu. Ce au fost scris-împrejur, au rămas scris-împrejur, şi ce au fost nescris-împrejur, nescris-împrejur. Ce au fost văzut, au rămas văzut, şi ce au fost nevăzut, nevăzut. Unul străluceaşte cu minunile, iară altul s'au supus ocărilor.[2]

Împărtăşirea însuşirilor.

Iară Cuvântul, fiindcă sânt ale lui ceale ce sânt ale sfântului său trup, pre ceale omeneşti le face ale sale, şi pre trup îl împărtăşaşte din ceale ale lui, după chipul dării şi împărtăşirii céiĭ deopotrivă[3], pentru încăpearea părților întru sine, adecă a uniia întru alta, şi pentru unirea cea după ipostas, şi pentru că unul au fost, şi acelaş, cel ce lucra şi ceale Dumnezeeşti şi ceale omeneşti în fieştecarele din amândoao chipurile cu împărtăşirea celuialalt. (5) Pentru aceasta şi Domnul Slavei să zice că s'au răstignit[4], măcar că Dumnezeiasca lui fire nu au pătimit, şi Fiiul Omului să mărturiseaşte că mai nainte de patimă în Ceriu au fost,[5] precum însuşi Domnul au zis. Pentru că unul şi acelaşi au fost Domnul Slavei, cel ce cu firea şi după adevăr Fiiu al Omului, adecă om s'au făcut. Şi ale lui şi minunile şi patimile a fi le cunoaştem, măcar de şi cu alta făcea minunile, şi cu alta acelaşi suferiia patimile. Pentru că ştim că precum unul iaste ipostasul lui, aşa să păzeaşte deosebirea cea firească a firilor. Dară cum să va păzi deosebirea, deacă nu să vor păzi ceale ce au deosebirea între sine? Pentru că deosebirea iaste deosebire a celor ce să deosebesc. Deci cu cuvântul cu carele să deosebesc firile lui Hristos între dânsele, adecă cu cuvântul ființii, cu acesta zicem că să uneaşte

---

[1] Proclu, *Epistola a 2-a cătră arm.*
[2] Leon, *Epistola 10.*
[3] Sau: întoarcerii céiĭ deopotrivă.
[4] 1 Cor. 2: 8.
[5] In. 3: 13.

el cu margenile[1] – după Dumnezeire adecă cu Tatăl şi cu Duhul, iară după omenire, cu Maica sa şi cu noi. Că deofiinţă iaste acestaşi după Dumnezeire cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, iară după omenire cu Maica sa şi cu toţi oamenii. Iară cu cuvântul cu carele să unesc firile lui[2] zicem că să deosebeaşte el de Tatăl şi de Duhul, de Maica sa şi de ceialalţi oameni. Pentru că să unesc firile lui prin ipostas, având un ipostas alcătuit, cu carele să deosebeaşte de Tatăl şi de Duhul, de Maica sa şi de noi.

CAP 4
Pentru chipul dării şi împărtăşirii céiĭ deopotrivă a însuşirilor (1)

Numirile ceale de obşte cuprinzătoare şi ceale deosebi însemnătoare.

Deci cum că alt lucru iaste fiinţa, şi alt lucru ipostasul, de multe ori am zis, şi cum că fiinţa însemnează feliul cel de obşte[3] şi cuprinzătoriu al ipostasurilor celor de un feliu – precum Dumnezeu, om – iară ipostasul însemnează netăiat, adecă faţă – precum pre Tatăl, pre Fiiul, pre Duhul Sfânt, pre Petru, pre Pavel. Pentru aceasta trebue a şti cum că numele *Dumnezeirii* şi al *omenirii* iaste arătătoriu al fiinţelor, adecă al firilor; iară acesta, adecă *Dumnezeu* şi *om,* să pune şi la fire, precum când zicem cum că „Dumnezeu iaste fiinţă neajunsă de minte” şi cum că „unul iaste Dumnezeu”. Dară să ia şi la ipostasuri, fiindcă cel mai mărunt[4] (adecă ipostasul) priimeaşte numele celui mai sobornicesc şi mai cuprinzătoriu preste tot (adecă al fiinţii) precum când zice Scriptura: „Pentru aceasta te-au uns pre tine, Dumnezeule, Dumnezeul tău”[5]. Că iată au arătat pre Tatăl şi pre Fiiul. Şi precum când zice: „Un om carele era în ţara Avsitidiei”[6]. Că numai pre Iov au arătat.

Cum să iau iale la Hristos.

Deci la Domnul nostru Iisus Hristos fiindcă cunoaştem doao firi, iară un ipostas alcătuit din amândoao, când socotim firile, numim „Dumnezeire” şi „omenire”, iară când ipostasul cel alcătuit din firi, uneori dela amândoao „Hristos” (2) îl numim, şi „Dumnezeu împreună şi Om”, şi „Dumnezeu întrupat”; iară alteori, de la o parte, „Dumnezeu” numai, şi „Fiiu al lui Dumnezeu”, şi

[1] „Deci, datorită faptului că firile lui Hristos se deosebesc una de alta, adică din pricina esenţei sale, zicem că el se uneşte cu extremele...” (N. ed.)
[2] „Însă datorită faptului că firile sale sânt unite...” (N. ed.)
[3] „Feliul cel de obşte”: specia comună (τὸ κοινὸν εἶδος). (N. ed.)
[4] Sau deosebit.
[5] Ps. 44: 8.
[6] Iov 1: 1.

„Om” numai, şi „Fiiu al Omului”. Şi uneori numai dela ceale înalte, iară alteori numai dela ceale smerite. Pentru că unul iaste cel ce şi aceaia şi aceasta deopotrivă iaste, una fiind pururea fără de pricină (3) din Tatăl, iară alta făcându-să mai pre urmă, pentru iubirea de oameni.[1]

Însuşirile numirilor celor ce însemnează fire nu să mută, ci numai ale celora celor ce însemnează ipostas.

Şi aşa, Dumnezeire zicând, nu numim la dânsa însuşirile omenirii. Pentru că nu zicem Dumnezeire pătimitoare sau zidită. Nici la trup, adecă la omenire, nu grăim însuşirile Dumnezeirii. Pentru că nu zicem trup, adecă omenire nezidită. Iară la ipostas, măcar dela amândoao, măcar dela o parte pre el de îl vom numi, pre însuşirile amândurora firilor le punem la el. Pentru că Hristos (care nume cuprinde pre amândoao) şi Dumnezeu şi om să zice, şi zidit şi nezidit, şi pătimitoriu şi fără de patimă. Şi când dela o parte (4) Fiiu al lui Dumnezeu şi Dumnezeu să numeaşte, priimeaşte însuşirile firii céiĭ împreună-unite, adecă ale trupului, Dumnezeu pătimitoriu numindu-să, şi Domn al Slavei răstignit, nu ca cela ce iaste Dumnezeu, ci ca cela ce acestaşi iaste împreună şi om; şi când Om, şi Fiiu al Omului să numeaşte, priimeaşte însuşirile şi măririle firii céiĭ Dumnezeeşti, Prunc mai nainte de veaci numindu-să, şi Om fără de început, nu ca cela ce iaste Prunc şi Om, ci ca cela ce Dumnezeu fiind mai nainte de veaci, în vremile ceale mai de pre urmă s'au făcut Prunc. Şi acesta iaste chipul dării şi împărtăşirii céiĭ deopotrivă, şi o fire şi alta dând ceiialalte, şi împărtăşindu-se deopotrivă cu ceale ale sale, pentru aceaia că iaste acelaş ipostas, şi pentru încăpearea lor întru sine, a uniia adecă întru alta. După această socoteală putem a zice pentru Hristos: „Acesta Dumnezeul nostru, pre pământ s'au arătat, şi cu oamenii împreună au petrecut”[2], şi „Omul acesta nezidit iaste, şi fără de patimă, şi nescris-împrejur”. (5)

CAP 5
Pentru numărul firilor

La Dumnezeu să numără Feațele, iară la Hristos firile.

Şi precum la Dumnezeire o fire mărturisim, dară cum că trei ipostasuri cu adevărat sânt zicem;[3] şi pre toate ceale fireşti şi fiinţeşti singuratice le grăim, iară pre deosebirea ipostasurilor numai în ceale trei însuşiri, adecă în cea fără de pricină şi Părintească, şi

---

[1] Grig. Naz., *Cuv. 35*.
[2] Varuh 3: 36 şi 38.
[3] Leontie.

în cea pricinuită şi Fiiască, şi în cea pricinuită şi Purceasă o cunoaştem că iaste (1); şi pre iale cum că sânt nedespreunate, şi nedespărțite unele de altele, şi unite, şi cum că încap fără de amestecare între sine, adecă unele întru altele, le ştim: unite adecă fără de amestecare (pentru că trei sânt, măcar de şi sânt unite), iară deosebite fără de despărțire (că măcar de şi fieştecarele a sa deosebită stare are, adecă iaste desăvârşit ipostas, şi pre însuşirea sa, adecă pre chipul estimii sale deosebit îl are, dară însă sânt unite cu ființa şi cu însuşirile ceale fireşti, şi cu a nu să despărți, nici a să despreuna de ipostasul cel Părintesc, şi un Dumnezeu şi sânt, şi să zic) – întru acestaşi chip şi la dumnezeiasca, şi negrăita, şi carea toată mintea şi înțăleagerea covârşaşte Rânduiala întrupării lui Dumnezeu Cuvântului şi Domnului nostru Iisus Hristos, unuia din Sfânta Troiță, doao firi mărturisim, Dumnezeiască şi omenească, care s'au împreunat amândoao şi s'au unit după ipostas, dară un ipostas carele s'au făcut alcătuit din amândoao firile. Şi zicem cum că şi după unire să păzesc amândoao firile întru unul ipostasul cel alcătuit, adecă întru unul Hristos, şi cum că cu adevărat sânt iale şi însuşirile lor ceale fireşti, însă unite fără de amestecare, şi fără de despărțire deosebite şi numărate. [1]Şi precum ceale trei ipostasuri ale Sfintei Troițe fără de amestecare sânt unite, şi fără de despărțire despărțite, şi să numără, şi numărul despărțire, sau despreunare, sau înstreinare şi tăiare între dânsele nu face (pentru că un Dumnezeu cunoaştem, pre Tatăl, şi pre Fiiul, şi pre Duhul Sfânt), întru acestaşi chip şi firile lui Hristos, deşi sânt unite, dară fără de amestecare sânt unite, şi deşi încap între sine, adecă una întru alta, dară pre schimbarea şi prefacerea uniia întru alta nu o priimesc. Că păzeaşte fieştecarea neschimbată pre însuşirea sa cea firească. Pentru aceaia şi să numără, şi numărul nu aduce despărțire. Pentru că unul iaste Hristos, şi întru Dumnezeire, şi întru omenire desăvârşit. Că numărul nu iaste pricinuitoriu de despărțire sau de unire, ci însemnătoriu al sumii celor ce să numără, sau unite de vor fi, sau despărțite. Unite adecă, precum că cincizeci de pietri are zidul acesta; iară despărțite, precum că cincizeci de pietri să află în câmpul acesta. Şi iarăşi: unite, că doao firi sânt în cărbune, a focului zic, şi a lemnului; iară despărțite, că firea focului iaste alta, şi a lemnului alta. Alt chip unindu-le şi despărțindu-le pre iale, iară nu numărul. Deci precum

[1] Vas., *Epist. 43*, şi în cartea cea pentru Sfântul Duh, Cap 17.

cu neputință iaste pre ceale trei ipostasuri ale Dumnezeirii, măcar de şi sânt unite între dânsele unele cu altele, a le zice un ipostas, ca să nu facem amestecare şi pierzare deosebirii ipostasurilor, aşa şi pre ceale doao firi ale lui Hristos, care sânt unite după ipostas, cu neputință iaste a le zice o fire, ca să nu facem pierzare, şi amestecare, şi neființă deosebirii lor.

CAP 6

Cum că toată firea cea Dumnezeiască întru una din Ipostasurile eiĭ s'au unit cu toată firea cea omenească, şi nu parte cu parte

Ființa iaste toată deplin aceaiași în fieștecarele din ipostasuri.

Ceale de obşte şi cuprinzătoare să zic preste ceale mărunte şi deosebite care sânt supuse supt dânsele.[1] Deci de obşte iaste ființa, ca ceaia ce iaste feliu[2]. Iară mărunt şi deosebit[3] iaste ipostasul. Dară mărunt şi deosebit să zice nu pentru că parte din fire are – şi parte [nici] nu are – ci pentru că iaste mărunt şi deosebit cu numărul, ca un netăiat. Căci ipostasurile să zic că să deosebesc cu numărul, iară nu cu firea. Deci să zice ființa preste ipostas, pentru că în fieştecarele din ipostasurile eiĭ ceale de un feliu toată deplin iaste ființa. Pentru aceaia nici să deosebesc ipostasurile unele de altele cu ființa, ci cu întâmplările[4], care sânt însuşirile ceale însemnătoare[5] cu care să însemnează ipostasul, iară nu firea. Pentru că pre ipostas îl hotărăsc că iaste ființă împreună cu întâmplări. Drept aceaia ipostasul are ceaia ce iaste de obşte, împreună cu seamnele şi cu însuşirile sale ceale deosebite, încă şi a avea starea sa deosebită.[6] Iară ființa singură de sineşi nu are stare, ci întru ipostasuri să priveaşte. Deci când pătimeaşte unul din ipostasuri, toată ființa ai căriia ipostasul au pătimit să zice că au pătimit întru unul din ipostasurile eiĭ. Însă nu urmează nevoe ca şi toate ipostasurile ceale de un feliu împreună să pătimească cu ipostasul cel ce pătimeaşte.

---

[1] „Cele comune şi universale se atribuie celor particulare supuse lor” (N. ed.)
[2] Feliu: specie (εἶδος). (N. ed.)
[3] „Mărunt şi deosebit”: particular (μερικὸν). (N. ed.)
[4] Întâmplări: accidente. (N. ed.)
[5] „Însuşirile ceale însemnătoare”: proprietățile caracteristice (τὰ χαρακτηριστικὰ ἰδιώματα). (N. ed.)
[6] „Drept aceea ipostasul are ceea ce este comun, împreună cu ceea ce îl particularizează şi, în plus, existența în sine”. (N. ed.)

Deci aşa mărturisim, cum că firea Dumnezeirii toată deplin iaste în fieştecarele din ipostasurile eiĭ, toată întru Tatăl, toată întru Fiiul, toată întru Sfântul Duh. Pentru aceaia şi desăvârşit Dumnezeu iaste Tatăl, desăvârşit Dumnezeu Fiiul, desăvârşit Dumnezeu Duhul cel Sfânt. Aşa şi la întruparea lui Dumnezeu Cuvântul, unuia din Sfânta Troiță, zicem cum că toată şi deplin Dumnezeiasca fire întru unul din ipostasurile sale s'au unit cu toată firea omenească, şi nu parte cu parte. Că zice Dumnezeescul Apostol cum că „întru dânsul lăcuiaşte toată plinirea Dumnezeirii trupeaşte”[1], adecă în trupul lui. Şi al acestuia ucenic, purtătoriul de Dumnezeu şi întru cunoştința cea mare a lucrurilor celor Dumnezeeşti vestit Dionisie, cum că cu totul deplin întru unul din ipostasurile sale s'au împărtăşit cu noi.[2] Dară însă nu pentru aceasta vom fi siliți a zice cum că toate ipostasurile Sfintei Dumnezeiri, adecă câte treale, s'au unit după ipostas cu toate ipostasurile omenirii. Pentru că nici cu un chip nu s'au împărtăşit Tatăl şi Duhul cel Sfânt la întruparea lui Dumnezeu Cuvântul, fără numai cu buna-voință şi voire.[3] Iară cu toată firea cea omenească zicem că s'au unit toată ființa Dumnezeirii. Pentru că nimic nu au lăsat Dumnezeu Cuvântul din ceale ce au sădit în firea noastră când ne-au zidit pre noi dintru început, ci toate au luat asupra lui, trup adecă, suflet înțălegătoriu şi cuvântătoriu, şi însuşirile acestora. (1) Că jivina ceaia ce iaste lipsită de una dintru aceastea nu iaste om. Că el tot deplin pre mine tot deplin m'au luat asupră, şi tot deplin cu tot deplin s'au unit, ca la tot deplin să dăruiască mântuirea; că ce nu s'ar fi luat, ar fi rămas nevindecat.[4]

Toată Dumnezeirea s'au unit întru Hristos cu toată omenirea.

Deci Cuvântul lui Dumnezeu s'au unit cu trupul prin mijlocirea minții, carea iaste în mijloc între curățeniia lui Dumnezeu şi între grosimea trupului.[5] Pentru că pre stăpânirea sufletului şi a trupului o are mintea. Iară mintea iaste partea cea mai curată a sufletului. Dară şi pre stăpânirea minții o are Dumnezeu, şi când i să dă voe dela Dumnezeu, mintea lui Hristos îşi arată stăpânirea sa. Dară să biruiaşte şi urmează lui Dumnezeu, şi aceastea lucrează, care voiaşte Dumnezeiasca voe.

În om mintea are stăpânirea.

---

[1] Col. 2: 9.

[2] Dion., *Pentru Dumnez. Numiri*, Cap 2.

[3] Sau cu buna plăceare şi voință.

[4] Athan.; Grig. Naz., *Epist. către Klid* şi *Cuv. 30*; Kirill, Cap. 8 la Ioann.

[5] Grig., Cuv. 1, 38 şi 51. Mai nainte, Cap 8.

Şi mintea s'au făcut lăcaş al Dumnezeirii céiĭ unite cu dânsa după ipostas, precum adecă şi trupul, iară nu împreună-lăcuitoare, precum părearea cea spurcată a ereticilor să amăgeaşte, zicând că un vas de un obroc nu va putea încăpea doao obroace – trupeaşte pre ceale nematerialnice judecându-le. (2) Dară cum Dumnezeu desăvârşit şi Om desăvârşit şi deoființă cu Tatăl şi cu noi să va zice Hristos, deacă o parte a firii céiĭ Dumnezeeşti cu o parte a firii céiĭ omeneşti s'au unit întru dânsul?[1]

Iară firea noastră zicem că s'au sculat din morți, şi s'au înălțat, şi au şăzut de-a dreapta Tatălui, nu pentru că toate ipostasurile oamenilor au înviiat şi au şăzut de-a dreapta Tatălui, ci pentru că toată firea noastră întru ipostasul lui Hristos [au făcut aceasta]. Că zice Dumnezeescul Apostol: „Împreună cu dânsul ne-au sculat, şi ne-au aşăzat întru Hristos"[2].

Încă şi aceasta zicem, cum că unirea s'au făcut din ființele de obşte. Că toată ființa iaste de obşte a ipostasurilor celor ce să cuprind de dânsa, şi nu iaste cu putință a afla fire, adecă ființă măruntă şi deosebită (3). Că aşa nevoe ar urma, pre acealeaşi ipostasuri şi de-o-ființă, şi de-altă-ființă a le zice, şi pre Sfânta Troiță, după Dumnezeire, şi de-o-ființă, şi de-altă-ființă a o zice. Deci aceaiaşi fire să priveaşte în fieştecarele ipostas. Şi când grăim cum că firea Cuvântului s'au întrupat, precum au zis fericiții bărbați Athanasie şi Kirill, zicem cum că Dumnezeirea s'au unit cu trupul. Drept aceaia nici putem a zice cum că firea Cuvântului au pătimit. Căci nu au pătimit Dumnezeirea întru dânsul. Ci zicem cum că firea omenească au pătimit întru Hristos, neînsemnând cu aceasta pre toate ipostasurile oamenilor. Aşijderea şi mărturisim cum că Hristos au pătimit cu firea omenească. Pentru aceasta firea Cuvântului zicând, însemnăm pre însuşi Cuvântul. Iară Cuvântul şi pre firea cea de obşte are, şi pre ipostasul cel deosebit.

CAP 7

Pentru cel unul-alcătuit Ipostas al lui Dumnezeu Cuvântul

Deci pre Dumnezeescul ipostas al lui Dumnezeu Cuvântul îl zicem că iaste mai nainte de toți veacii, fără de ani şi pururea, singuratic şi nealcătuit, nezidit şi fără de trup, nevăzut, nepipăit, ne-

[1] Grig., *Epist. 1 către Klid.*
[2] Efes. 2: 6.

scris-împrejur, pre toate avându-le câte are Tatăl, ca cel ce iaste deofiinţă cu dânsul, numai cu chipul naşterii şi cu aducerea[1] deosebindu-să de ipostasul cel părintesc, desăvârşit fiind, şi niciodinioară de ipostasul cel Părintesc despărţindu-să. Iară în vremile ceale mai de pre urmă, nedepărtându-să Cuvântul de sânurile ceale Părinteşti, cu nescriere-împrejur s'au sălăşluit în pântecele Sfintei Fecioare, fără de sămânţă şi necuprins, precum ştie însuşi, şi întru însuşi ipostasul său cel mai nainte de veaci ş'au urzit luişi trup din Sfânta Fecioară.

Ipostasul Cuvântului cel singuratic, după întrupare s'au făcut alcătuit.

Deci întru toate era, şi mai presus de toate era, deşi în pântecile Sfintei Născătoarei-de-Dumnezeu era, ci întru acela era prin lucrarea întrupării. Deci s'au întrupat, dintr'însa luând luişi pre pârga frământăturii noastre, trup însufleţit cu suflet cuvântătoriu şi înţălegătoriu, întrucât însuş ipostasul lui Dumnezeu Cuvântul s'au făcut ipostas trupului, şi ipostasul Cuvântului, cel ce mai nainte era singuratic şi nealcătuit, s'au făcut alcătuit; iară alcătuit din doao firi care era desăvârşit, din Dumnezeire adecă şi din omenire. Şi poartă el şi însuşirea cea închipuitoare şi descurcătoare a fíimii céiĭ Dumnezeeşti a lui Dumnezeu Cuvântul (1), cu carea iaste deosebit de Tatăl şi de Duhul, şi însuşirile ceale închipuitoare şi descurcătoare ale trupului (2), cu care să deosebeaşte de Maica sa şi de ceialalţi oameni. Şi încă poartă şi însuşirile firii céiĭ Dumnezeeşti (3), după care iaste unit cu Tatăl şi cu Duhul, şi seamnele firii céiĭ omeneşti (4), după care iaste unit şi cu Maica sa, şi cu noi. Şi încă să deosebeaşte de Tatăl şi de Duhul, de Maica sa şi de noi, cu aceasta că iaste Dumnezeu împreună şi om acelaş. Că pre aceasta preadeosebită însuşire a ipostasului lui Hristos o cunoaştem.

Naşterea lui Hristos din Maică iaste ca noi şi mai presus de noi.

Deci îl mărturisim pre dânsul Fiiu unul al lui Dumnezeu şi după ce s'au făcut om, şi Fiiu al Omului pre acelaşi, unul Hristos, unul Domn, cel ce iaste singur Unul-născut Fiiu şi Cuvânt al lui Dumnezeu, Iisus Domnul nostru. Şi doao cinstim pre naşterile lui, una cea din Tatăl mai nainte de veaci, mai presus de pricină, şi de cuvânt, şi de vreame, şi de fire; iară una în vremile ceale mai de pre urmă pentru noi, ca noi, şi mai presus de noi. Pentru noi, că pentru a noastră mântuire; ca noi, că s'au făcut om din muiare, şi după vreamea naşterii (5); mai presus de noi, că nu din sămânţă, ci din Sfântul Duh şi din Sfânta Fecioara Mariia, mai presus de

[1] Adecă cu a fi Fiiu.

leagea naşterii. Şi nu numai Dumnezeu pre el îl propoveduim, gol de omenirea noastră, nici iarăşi numai om, golindu-l pre dânsul de Dumnezeire. Nu altul şi altul, ci unul şi acelaşi, împreună şi Dumnezeu şi om, Dumnezeu desăvârşit şi om desăvârşit; tot deplin Dumnezeu, şi tot deplin om; pre acelaşi tot deplin Dumnezeu, [chiar] şi împreună cu trupul său, şi tot deplin om, [chiar] şi împreună cu Dumnezeirea sa cea mai presus de Dumnezeire. Şi prin aceaia ce zicem, cum că iaste „Dumnezeu desăvârşit şi om desăvârşit", arătăm pre plinirea şi nelipsirea firilor[1]; iară prin aceaia ce zicem „tot deplin Dumnezeu şi tot deplin om", însemnăm pre singurimea şi netăiarea ipostasului[2].

O fire a lui Dumnezeu-Cuvântul întrupată.

Încă mărturisim şi o fire întrupată a lui Dumnezeu-Cuvântul, prin aceaia ce zicem „întrupată" însemnând pre ființa trupului, precum zice fericitul Kirill.[3] Deci Cuvântul şi s'au întrupat, şi din nematerialniciia sa nu s'au strămutat, şi tot s'au întrupat, şi tot iaste nescris-împrejur. Să micşorează cu trupul cel luat şi să strânge, şi cu Dumnezeirea iaste nescris-împrejur, fiindcă nu să întinde trupul lui cu Dumnezeirea lui cea scrisă-împrejur.

Deci tot iaste Dumnezeu desăvârşit, dară nu cu totul Dumnezeu. Că nu iaste numai Dumnezeu, ci şi om. Şi tot iaste om desăvârşit, dară nu cu totul om, că nu iaste numai om, ci şi Dumnezeu. Pentru că cuvântul acela, adecă „cu totul", însemnează fire, iară acesta, adecă „tot", ipostas; precum şi acela, „alta", [însemnează] fire, iară „altul", ipostas.[4] (6)

Încăpeare s'au făcut despre firea cea Dumnez.

Trebue însă a şti că măcar de şi zicem cum că firile Domnului încap între sine, adecă una întru alta, dară ştim că încăpearea s'au făcut despre firea cea Dumnezeiască. Că aceasta prin toate străbate, precum voiaşte, şi încape, iară printr'însa nimic. Şi aceasta din măririle sale împărtăşaşte pre trup, rămâind ea fără de patimă şi neîmpărtăşită de patimile trupului. Că deaca soarele, împărtăşindu-ne pre noi de lucrările sale, rămâne el neîmpărtăşit de ale noastre, cu cât mai vârtos Domnul şi Făcătoriul soarelui.[5]

---

[1] Cum că adecă firile sânt deplin, şi nimic nu le lipseaşte.
[2] Adecă cum că Ipostasul unul iaste şi nedespărțit.
[3] [Cf. Sf. Kirill al Alexandriei, *Epistola* 44 şi 46 (PG 77. 225 B şi 241 B). Vezi mai jos şi Cap. 11 – N. ed.]
[4] Grig. Naz., *Cuv. 51*.
[5] Mai sus, Cap 3.

CAP 8.

Cătră cei ce zic: Oare supt câtățimea cea necurmată să aduc firile Domnului, sau supt cea deosebită? (1)

Iară de va întreba cineva pentru firile Domnului: „Oare supt câtățimea cea necurmată să aduc, sau supt cea deosebită?”, vom zice cum că firile Domnului nici un trup sânt, nici o față de ceale pe deasupra lucrurilor, nici o linie, nici vreame, nici loc, ca să se aducă supt câtățimea cea necurmată. Că aceastea sânt ceale ce să numără cu necurmare.[1]

Trebue însă a şti cum că numărul iaste al celor ce să deosebesc. Şi nu iaste cu putință să se numere ceale ce întru nimic nu să deosebesc. Iară după ceaia ce să deosebesc, după aceaia să şi numără. Precum Petru şi Pavel, cât după ceaia ce sânt uniți nu să numără, pentru că cu cuvântul ființii fiind uniți[2], nu să pot zice doao firi. Iară după ipostas fiindcă să deosebesc, să zic doao ipostasuri. Întrucât numărul iaste al celor ce să deosebesc, şi după chipul cu care să deosebesc ceale ce să deosebesc, după chipul acela să şi numără.

Deci firile Domnului după ipostas fără de amestecare sânt unite. Iară după cuvântul şi chipul deosebirii, fără de despărțire sânt despărțite. Şi după chipul după care sânt unite nu să numără. Pentru că nu zicem cum că firile lui Hristos sânt doao după ipostas. Iară după chipul după care fără de despărțire sânt despărțite, să numără. Pentru că doao sânt firile lui Hristos, după cuvântul şi chipul deosebirii. Pentru că fiind iale unite după ipostas şi având pre încăpearea cea întru sine, fără de amestecare sânt unite, fieştecarea păzindu-şi osebirea sa cea firească. Deci fiindcă după chipul deosebirii şi numai după acela să numără, supt câtățimea cea deosebită să vor aduce.

Ceale doao firi ale lui Hristos fără de amestecare sânt unite, şi fără de despărțire despărțite.

Unul dară iaste Hristos, Dumnezeu desăvârşit şi om desăvârşit[3], căruia împreună cu Tatăl şi cu Duhul ne închinăm cu o închinăciune, nedeosebindu-să preacuratul lui trup. Pentru că nu

Cum iaste închinat trupul lui Hristos.

---

[1] „Iară de va întreba cineva pentru firile Domnului dacă se reduc la o cantitate continuă sau la una împărțită, vom zice că firile Domnului nu sânt nici corp, nici suprafață, nici linie, nici timp, nici spațiu, încât să se reducă la o cantitate continuă; că acestea sânt cele ce se numără în chip continuu”. (N. ed.)

[2] „...căci find uniți pe temeiul esenței [lor]” (τῷ λόγῳ γὰρ τῆς οὐσίας ἑνούμενοι). (N. ed.)

[3] Kirill, *Anath. împrotiva lui Theod[orit],* 8.

zicem că trupul iaste neînchinat. Căci iaste închinat întru cel unul ipostasul Cuvântului, carele s'au făcut lui ipostas. Nu slujind noi cu aceasta făpturii, pentru că nu ne închinăm lui ca unui trup gol şi prost, ci ca celuia ce iaste unit cu Dumnezeirea, şi pentru că întru o față şi întru un ipostas al lui Dumnezeu Cuvântul să aduc amândoao firile lui. Mă tem a mă atinge de cărbune pentru focul cel împreunat cu lemnul. Mă închin amândurora firilor lui Hristos, pentru Dumnezeirea cea unită cu trupul. Că nu aduc a patra față la Troiță. Să nu fie! Ci o față mărturisesc a lui Dumnezeu Cuvântul şi a trupului lui. Că Troiță au rămas Troița şi după întruparea Cuvântului.

Cătră cei ce întreabă: Oare supt câtățimea cea necurmată să aduc, sau supt cea deosebită ceale doao firi?

Firile Domnului nici un trup sânt, nici o față din ceale pre deasupra lucrurilor, nici linie, nici loc, nici vreame, ca să se aducă supt câtățimea cea necurmată. Că aceastea sânt ceale ce să numără cu necurmare. Iară firile Domnului după ipostas fără de amestecare sânt unite, şi după cuvântul şi chipul deosebirii fără de despărțire sânt despărțite. Şi după chipul după care sânt unite, nu să numără. Pentru că nu zicem cum că firile lui Hristos sânt doao ipostasuri, sau doao după ipostas. Iară după chipul după care fără de despărțire sânt despărțite, să numără. Pentru că doao firi sânt, după cuvântul şi chipul deosebirii. Că fiind iale unite după ipostas, şi între sine încăpând, fără de amestecare sânt unite, pre prefacerea cea întru sine, adecă a uniia întru alta nepriimindu-o, pentru că păzeaşte fieştecarea pre deosebirea cea firească şi după ce s'au unit. Căci ce au fost zidit, au rămas zidit, şi ce au fost nezidit, nezidit. Deci fiindcă după chipul deosebirii, şi numai după acela, să numără, supt câtățimea cea rânduită să vor aduce. Căci cu neputință iaste să se numere ceale ce întru nimic nu să deosebesc. Iară după ceaia ce să deosebesc, după aceaia să şi numără. Precum Petru şi Pavel cât după ceaia ce sânt uniți, nu să numără. Pentru că cu cuvântul ființii fiind uniți, doao firi nici sânt, nici să zic. Iară cu ipostasul deosebindu-se, doao ipostasuri să zic. Întrucât osebirea iaste pricina numărului.

CAP 9

La întrebarea aceaia, adecă: „De iaste fire fără de Ipostas?”, răspuns:

Că măcar de şi nu iaste fire fără de ipostas, sau fiinţă fără de faţă, pentru că şi fiinţa, şi firea să socoteaşte în ipostasuri şi în feaţe, dară însă nu iaste nevoe ca firile ceale unite împreună una cu alta să aibă fieştecarea deosebit al său ipostas. Pentru că iaste cu putinţă ca împreunându-se întru un ipostas, nici fără de ipostas să fie, nici fieştecarea deosebit ipostas să aibă, ci unul şi acelaşi amândoao. Căci acelaşi ipostas al Cuvântului, făcându-să ipostas amândurora firilor, nici pre vreuna dintr'însele să fie fără de ipostas lasă, nici iarăşi să fie cu deosebite ipostasuri le îngăduiaşte, nici iaste uneori al aceştiia, iară alteori al aceiia; ci pururea al amândurora fără de despărţire şi fără de despreunare iaste ipostas, neîmpărţindu-să şi nedespărţindu-să, şi o parte a lui dându-o uniia, iară o parte altiia, ci tot al aceştiia, şi tot al aceiia fără de despărţire şi deplin fiind. Pentru că trupul lui Dumnezeu Cuvântul nu s'au urzit cu deosebit chip de stare, nici alt ipostas s'au făcut deosebit de ipostasul lui Dumnezeu Cuvântul, ci întru acela urzindu-să, adecă întru ipostas având starea mai vârtos, şi nu singur cu deosebită stare ipostas s'au făcut. Pentru aceaia nici fără de ipostas iaste, nici alt ipostas aduce la Troiţă.[1]

CAP 10

Pentru Cântarea cea Întreit Sfântă

[2]De aicea şi adăogirea ceaia ce s'au făcut la Cântarea cea Întreit Sfântă de Petru Knafeul, cel cu mintea deşartă, o hotărâm a fi hulitoare, ca ceaia ce aduce a patra faţă, şi deosebit pune pre Fiiul lui Dumnezeu, Putearea cea ipostatnică a Tatălui, şi deosebit pre cel răstignit, ca cum ar fi altul afară de cel tare, sau pătimitoare pre Sfânta Troiţă o socoteaşte, şi împreună cu Fiiul răstigneaşte pre Tatăl şi pre Duhul Sfânt. Departe de această hulitoare şi plăzmuită[3] bârfeală! (1) Că noi pre cuvântul acela, „Sfinte Dumnezeule”, la Tatăl îl luoăm, nu numai la dânsul hotărând numele Dumnezeirii, ci şi pre Fiiul ştiindu-l Dumnezeu, şi pre Duhul Sfânt. Şi

Numirile ceale Dumnezeeşti sânt de obşte.

[1] Leontie.
[2] Damaskin, în *Epist. către Iord. Arhim*.
[3] Lit. „interpolată” (παρέγγραπτον). (N. ed.)

pre acela, „Sfinte Tare”, la Fiiul îl punem, nu despărţind de tărie pre Tatăl şi pre Sfântul Duh. Şi pre acela, „Sfinte Fără-de-moarte”, la Sfântul Duh îl rânduim, nu afară de nemurire puind pre Tatăl şi pre Fiiul, ci la fieştecarele ipostas pre toate numirile ceale Dumnezeeşti de obşte şi slobod luându-le, şi Dumnezeescului Apostol urmând, carele zice: „Iară noao unul iaste Dumnezeu-Tatăl, dintru carele sânt toate, şi noi dintr'însul; şi unul iaste Domnul Iisus Hristos, prin carele sânt toate, şi noi printr'însul; şi unul iaste Duhul Sfânt, întru carele sânt toate, şi noi într'însul”[1]. Încă şi Bogoslovului Grigorie, carele aşa grăiaşte; „Iară noao unul iaste Dumnezeu-Tatăl, din carele sânt toate, şi unul iaste Domnul Iisus Hristos, prin carele sânt toate, şi unul iaste Duhul Sfânt, întru carele sânt toate”[2]. Aceaste cuvinte, „din carele”, şi „prin carele”, şi „întru carele”, netăind firi – că aşa nici s'ar fi mutat prepoziţiile sau rânduialele numirilor – ci închipuind însuşirile ale unii şi neamestecate firi. Şi aceasta iaste arătat dintru aceaia că iarăşi întru una să adună, deaca cinevaşi nu va ceti aceaia în treacăt la acelaşi Apostol: „Dintr'însul, şi printr'însul, şi întru dânsul sânt toate. Acestuia slava în veacii veacilor. Amin”[3]. (2)

[4]Căci cum că nu numai la Fiiul s'au grăit Cântarea cea Întreit Sfântă, ci la Sfânta Troiţă, martor iaste Dumnezeescul şi Sfinţitul Athanasie, Vasilie, şi Grigorie, şi toată ceata purtătorilor-de-Dumnezeu Părinţi. Că Sfinţii Serafimi, prin cea întreită sfinţire, ne arată noao pre ceale trei ipostasuri ale Dumnezeirii céiĭ mai presus de fiinţă; iară prin o Domnie ne vestesc pre o fiinţă şi împărăţie a Troiţei céiĭ Dumnezeiaşte-începătoare. (3) Că zice Bogoslovul Grigorie: „Deci aşa Sfintele Sfintelor, care şi de Serafimi să acopăr, şi să slăvesc cu trei sfinţiri, întru o Domnie şi Dumnezeire să împreună; carea aceasta şi de alt oarecarele din cei mai nainte de noi, preafrumos şi preaînalt s'au filosofit”[5].

Predaniia cântării „Sfinte Dumnezeule” în vreamea lui Proclu Arhiep.

Povestesc încă şi cei ce au alcătuit Istoriia cea Bisericească, că făcând litanie norodul cel din Ţarigrad pentru oarecarea îngrozire dela Dumnezeu trimisă, s'au întâmplat de s'au răpit un copil din norod, şi aşa s'au învăţat Cântarea cea Întreit Sfântă de oarecarea

[1] 1 Cor. 8: 6.
[2] *Cuv. 39*.
[3] [Rom. 11: 36.]
[4] Vezi *Epist. către Iord*.
[5] Cuv. 46, la început.

învățătură îngerească: Sfinte Dumnezeule, Sfinte Tare, Sfinte Fără-de-moarte, miluiaşte-ne pre noi. Şi iarăşi întorcându-să copilul, şi povestind ceaia ce s'au învățat, au cântat cântarea tot norodul, şi aşa au încetat îngrozirea. Dară încă şi la Sfântul Sobor al Patrulea cel mare şi a toată lumea, carele s'au adunat, zic, în Halkidóna, aşa s'au dat a să cânta această Întreit Sfântă Cântare. Că aşa să ceteaşte la faptele acestuia Sfânt Sobor.[1] Deci râs era cu adevărat şi batjocoră, ca Cântarea cea Întreit Sfântă, carea prin Îngeri s'au învățat, şi cu încetarea primejdiei céiĭ aduse asupră s'au încredințat, şi cu sobor de atâția Sfinți Părinți s'au întărit şi s'au adeverit, şi mai nainte de Serafimi s'au cântat, ca ceaia ce iaste arătătoare a Dumnezeirii céiĭ în trei ipostasuri, de părearea cea fără de socoteală a Knafeului, ca cum ar fi întrecut pre Serafimi, să se calce oarecum şi să se îndrepteaze. Ci o, obrăznicie, ca să nu zic nebunie! Dară noi, măcar de ar crăpa dracii, aşa zicem: Sfinte Dumnezeule, Sfinte Tare, Sfinte Fără-de-moarte, miluiaşte-ne pre noi.

CAP 11

Pentru firea ceaia ce în feliu şi ceaia ce în netăiat să socoteaşte, şi pentru deosebirea, unirea şi întruparea; şi cum să cuvine a înțăleage o fire a lui Dumnezeu Cuvântul întrupată

Firea în trei fealiuri să înțăleage.

Firea sau numai cu socoteala minții să înțăleage, că ea nu are a sa osebită stare; sau de obşte întru toate ipostasurile ceale de un fealiu, pre acealea unindu-le, şi să zice fire ce să socoteaşte în feliu; sau cu totul aceaiaşi, împreună luându-să şi întâmplările, întru un ipostas, şi să zice fire ce să socoteaşte în netăiat, aceaiaşi fiind cu ceaia ce să socoteaşte în feliu.[2] Deci Dumnezeu Cuvântul, întrupându-să, nici pre firea ceaia ce numai cu socoteala minții să înțăleage o au luat (pentru că aceasta nu iaste întrupare, ci amăgire şi plăzmuire a întrupării), nici pre ceaia ce să socoteaşte în feliu (pentru că nu pre toate ipostasurile au luat), ci pre aceaia ce în netăiat, aceaiaşi fiind cu cea în feliu (pentru că pârgă au luat a frământăturii noastre). Carea nu deosebită stare au avut, şi netăiat

[1] Sobor[ul] cel din Halk[idon], Fapta 1-a, cătră sfârşit.

[2] „Firea se înțelege sau numai teoretic (căci nu este de sine stătătoare), sau ceea ce este comun tuturor ipostasurilor aceloraşi specii, unindu-le, şi se numeşte fire luată specific; sau aceeaşi, adăugându-i-se accidentele, poate fi socotită cu totul întru un ipostas, şi se numeşte fire luată individual, aceeaşi fiind cu cea luată specific".

mai nainte au fost, şi aşa de dânsul s'au luat, ci întru ipostasul lui starea au avut. Pentru că ipostasul acela al lui Dumnezeu Cuvântul s'au făcut ipostas trupului, şi după această socoteală „Cuvântul trup s'au făcut" [1], fără schimbare adecă, şi trupul – Cuvânt, fără de prefacere, şi Dumnezeu – om. Că Dumnezeu iaste Cuvântul, şi omul [iaste] Dumnezeu pentru unirea cea după ipostas. Deci aceaiaşi iaste a zice firea Cuvântului şi firea carea iaste în netăiat. Că nici pre netăiatul, adecă pre ipostasul, chiar şi numai însemnează, nici pre obştimea ipostasurilor, ci pre firea cea de obşte întru unul din ipostasurile sale socotindu-să ea şi cunoscându-să.

Unirea de întrupare cu ce să deosebeaşte.

Şi alt lucru iaste unirea, şi altul întruparea. Pentru că unirea însemnează numai pre împreunare[2], iară cătră ce s'au făcut împreunarea, nu încă. Iară întruparea (carea aceaiaşi iaste a zice şi înomenirea) însemnează pre împreunarea cea cătră trup, adecă cătră om, precum şi înfocarea hierului pre unirea cea cătră foc. Deci însuşi fericitul Kirill, întru a Doao Epistolie cătră Sukens, tâlcuind cuvântul acela, „o fire a lui Dumnezeu Cuvântul întrupată", aşa zice: „Că deaca zicând o fire a Cuvântului, am fi tăcut, şi nu am fi adaos aceaia, adecă 'întrupată', ci ca cum afară am fi scos pre iconomie, adecă pre întrupare, poate şi ar fi avut oarecarele crezământ cuvântul lor, prefăcându-să a întreba: 'Deaca o fire iaste totul, unde iaste săvârşirea întru omenire? Sau cum au avut stare ființa noastră?' Dară fiindcă şi săvârşirea cea întru omenire, şi arătarea ființii noastre s'au adus înlăuntru prin aceasta ce zice, 'întrupată', înceteaze de a să sprijini în toiag de trestie".

Înțăleagerea zicerii ce zice „o fire a Cuvântului întrupată" însuşi Kirill o tâlcuiaşte.

Deci aicea pre firea Cuvântului o au pus în loc de fire. Că de ar fi înțăles pre fire în loc de ipostas, nu ar fi fost cu necuviință şi fără de cuvântul acesta, „întrupată", să zică aceasta. Că un ipostas al lui Dumnezeu Cuvântului zicând noi numai, nu greşim.[3] Aşijderea şi Leontie Vizantianul, la fire au înțăles graiul, nu în loc de ipostas. Iară în cuvântul de îndreptare al lui al Doilea Anathematismós cătră prihănirile lui Theodorit, aşa zice fericitul Kirill: „Firea Cuvântului, adecă ipostasul, care iaste Însuşi Cuvântul". Pentru aceasta, a zice „firea Cuvântului", nici numai pre ipostas însemnează, nici pre obştimea Ipostasurilor, ci pre firea

La Kirill firea Cuv[ântului] să înțăleage în loc de Ipostas.

---

[1] In. 1: 14.
[2] Sau legătură (συνάφεια). (N. ed.)
[3] Mai sus, cap. 6 şi 7.

cea de obşte întru Ipostasul Cuvântului întreagă şi desăvârşit socotindu-să ea.

Deci cum că firea Cuvântului s'au întrupat, adecă s'au unit cu trup, s'au zis; dară cum că firea Cuvântului au pătimit cu trup, încă până acum nu am auzit, iară cum că Hristos au pătimit cu trupul ne-am învățat. Pentru aceasta dară nu însemnează pre ipostas când zice „firea Cuvântului". Deci rămâne a zice cum că a fi întrupat iaste a fi unit cu trup, iară a să face Cuvântul trup iaste a să face însuşi Ipostasul Cuvântului, fără de schimbare, Ipostas al trupului. Şi cum că Dumnezeu s'au făcut om, şi omul Dumnezeu, s'au zis. Că Dumnezeu fiind Cuvântul, s'au făcut om fără de prefacere. Iară cum că Dumnezeirea s'au făcut om, sau s'au întrupat, sau s'au înomenit, nicidecum nu am auzit. Iară cum că Dumnezeirea s'au unit cu omenirea întru unul din ipostasurile sale, neam învățat. Şi cum că Dumnezeu au luat chip, adecă ființă streină, carea iaste a noastră, s'au zis. (Că la fieştecarele din ipostasuri să pune numele Dumnezeu.) Iară Dumnezeirea la ipostas a o zice nu putem. Căci cum că Dumnezeire iaste numai Tatăl, sau numai Fiiul, sau numai Duhul Sfânt, nu am auzit. Pentru că Dumnezeirea însemnează pre fire, iară numele Tatăl, pre ipostas, precum şi omenirea, pre fire, iară numele Petru, pre ipostas. Iară numele Dumnezeu, şi pre firea cea de obşte însemnează, şi la fieştecarele din ipostasuri deopotrivă să pune, precum şi omul. Pentru că Dumnezeu iaste cel ce are fire Dumnezeiască, şi omul, cel ce are omenească.

Preste toate aceastea trebue a şti cum că Tatăl şi Duhul cel Sfânt nici întru un chip la întruparea lui Dumnezeu Cuvântul nu s'au împărtăşit, fără numai cu seamnele ceale Dumnezeeşti şi cu buna-voință şi voire.[1]

CAP 12

Cum că Născătoare de Dumnezeu iaste Sfânta Fecioară. Împrotiva Nestorianilor.

Sfânta Fecioară chiar şi cu adevărat iaste Născătoare de Dumnezeu.

Iară pre Sfânta Fecioară chiar şi cu adevărat Născătoare de Dumnezeu o propoveduim.[2] Că precum Dumnezeu adevărat iaste cel ce s'au născut dintr'însa, aşa Născătoare de Dumnezeu ade-

[1] Dion., *Pentru Num. Dumn.*, Cap 2.
[2] Grig. Naz., *Epistola 1 către Klid.*

vărată iaste ceaia ce pre Dumnezeu cel adevărat dintr'însa întrupat l-au născut. (1) Iară Dumnezeu zicem cum că s'au născut dintr'însa nu ca cum Dumnezeirea Cuvântului au luat dintr'însa început de a fi, ci fiindcă Dumnezeu Cuvântul, cel ce mai nainte de veaci fără de ani din Tatăl s'au născut, şi fără de început şi pururea-veacinic împreună cu Tatăl şi cu Duhul iaste, în zilele ceale mai de pre urmă pentru mântuirea noastră în pântecele eiĭ s'au sălăşluit, şi dintr'însa fără de prefacere s'au întrupat şi s'au născut. Că nu om prost au născut Sfânta Fecioară, ci Dumnezeu adevărat; nu gol, ci întrupat; nu din Ceriu el trupul pogorându-l, şi ca printr'un solín printr'însa trecând, ci dintr'însa trup deoființă cu noi luând, şi întru sine a avea starea făcându-l. [1]Că de s'ar fi adus trupul din Ceriu, şi nu s'ar fi luat din firea noastră, ce ar fi fost trebuință de înomenire? Pentru că înomenirea lui Dumnezeu Cuvântului pentru aceasta s'au făcut, ca însăşi firea ceaia ce au greşit, şi au căzut, şi s'au stricat, să biruiască pre tiranul cel ce o au amăgit, şi aşa de stricăciune să se izbăvească,[2] precum zice Dumnezeescul Apostol: „Fiindcă prin om moartea, şi prin om înviiarea morților”[3]. Deaca cea dintâi adevărată, [atunci] şi cea de-a doao.

Împrotiva lui Valentin şi a altora, cum că din Mariia au răsărit trupul lui Hristos.

[4]Iară de şi zice: „Adam cel dintâi din pământ, pământesc, iară Adam cel de-al doilea, Domnul din Ceriu”[5], nu zice cum că trupul din Ceriu, ci arată cum că nu iaste numai om prost. Pentru că iată că şi Adam pre el l-au numit, şi Domn, însemnând pre amândoao. Pentru că Adam să tâlcuiaşte „făcut din pământ”; iară „făcut din pământ” arătat iaste cum că iaste firea omului, ceaia ce s'au zidit din pământ. Iară numele „Domn” iaste arătătoriu al ființii céiĭ Dumnezeeşti.

Şi iarăşi zice Apostolul: „Au trimis Dumnezeu pre cel Unul-născut Fiiul său, făcut din muiare”[6]. Nu au zis „prin muiare”, ci „din muiare”. Deci au însemnat Dumnezeescul Apostol cum că el însuşi iaste cel Unul-născut Fiiul lui Dumnezeu şi Dumnezeu, carele din Fecioara s'au făcut om, şi el însuş iaste cel ce din Fecioara s'au născut, carele iaste Fiiul lui Dumnezeu şi Dumnezeu.

---

[1] Grig. Naz., la acelaşi loc.
[2] Mai nainte, Cap 18.
[3] 1 Cor. 15: 21.
[4] Grig. Naz., la acelaşi loc.
[5] 1 Cor. 15: 47.
[6] Gal. 4: 4.

Dară s'au născut trupeaşte, ca cela ce s'au făcut om, nu în om mai nainte zidit lăcuind, ca în proroc, ci el fiinţeaşte şi după adevăr făcându-să om, adecă întru al său ipostas trup însufleţit cu suflet cuvântătoriu şi înţălegătoriu făcându-l a avea starea, şi el făcându-să lui ipostas. Că aceasta însemnează „făcut din muiare". Căci cum Cuvântul lui Dumnezeu acesta s'ar fi făcut supt leage, de nu s'ar fi făcut om deofiinţă cu noi?

Numirea aceasta, Născătoare de Dumnezeu, toată taina vesteaşte.

Pentru aceaia cu dreptate şi cu adevărat Născătoare de Dumnezeu pre Sfânta Mariia o numim. Că numele acesta pre toată taina Întrupării o încheae. Că deacă Născătoare de Dumnezeu iaste ceaia ce au născut, cu adevărat Dumnezeu iaste cela ce dintr'însa s'au născut, cu adevărat şi om. Căci cum din muiare s'ar fi născut Dumnezeu, cel ce are estimea mai nainte de veaci, de nu s'ar fi făcut om? Pentru că cela ce iaste Fiiu al omului, arătat iaste cum că iaste om. Iară deacă acesta ce s'au născut din muiare Dumnezeu iaste, arătat că unul iaste cel ce din Dumnezeu-Tatăl s'au născut după fiinţa cea Dumnezeiască şi fără de început, şi în anii cei mai de pre urmă din Fecioara au eşit după fiinţa ceaia ce are început şi iaste supt vreame, adecă cea omenească. Iară aceasta un ipostas, şi doao firi, şi doao naşteri însemnează ale Domnului nostru Iisus Hristos.

Născătoare de Hristos a să zice Sfânta Fecioară nu priimesc Părinţii.

Iară „născătoare de Hristos" nicidecum nu zicem pre Sfânta Fecioară, [1] pentru că spre lepădarea cuvântului acestuia, „Născătoare de Dumnezeu", spurcatul, şi pângăritul, şi cu socotealele iudeu Nestorie, vasul necinstirii, şi spre necinstea ceiia ce una cu adevărat iaste cinstită mai presus decât toată zidirea, Născătoarei de Dumnezeu (măcar de ar crăpa el, împreună cu tatăl lui, Satana), pre această numire o au aflat ca pre o surpătoare. Pentru că Hristos[2] era şi Davíd Împăratul, şi Aaron Arhiereul. Că aceastea sânt ceale ce să ungea, Împărăţiia şi Preoţiia. Şi tot omul cel purtătoriu de Dumnezeu poate să se zică Hristos, dară nu Dumnezeu cu firea, precum şi urgisitul de Dumnezeu Nestorie s'au semeţit a zice pre cel născut din Fecioara purtătoriu de Dumnezeu. Dară noao să nu ne fie să-l zicem sau să-l socotim pre El purtătoriu de Dumnezeu, ci Dumnezeu întrupat.[3] Că însuşi Cuvântul trup s'au făcut, născându-să din Fecioară, şi eşind Dumnezeu cu trupul cel

[1] Kirill, *Epist. către Mon.*
[2] Adecă Uns.
[3] Kirill, *Împrotiva lui Nest.*, Cartea 1.

luat, carele acum şi acela să îndumnezeisă de dânsul, îndată ce s'au adus întru ființă, întrucât împreună s'au făcut aceaste trei: luarea, starea, îndumnezeirea aceluia despre Cuvântul. Şi aşa să înțăleage şi să zice „Născătoare de Dumnezeu" Sfânta Fecioară, nu numai pentru firea Cuvântului, ci şi pentru îndumnezeirea omenirii, a cărora împreună cu minune s'au lucrat şi zămislirea, şi starea (2): zămislirea adecă a Cuvântului, iară a trupului starea cea întru însuşi Cuvântul; însăşi Maica lui Dumnezeu mai presus de fire dând Făcătoriului a să face, şi Dumnezeului şi Ziditoriului a toate a să înomenì, carele au îndumnezeit ce au luat, păzind unirea pre ceale unite întru acest feliu precum s'au şi unit: nu numai ce iaste Dumnezeesc zic, ci şi ce iaste omenesc a lui Hristos, care iaste mai presus de noi, şi ca noi. Că nici fiind mai nainte ca noi, mai pre urmă s'au făcut mai presus de noi; ci pururea din cea dintâi stare amândoao aceastea au fost, fiindcă din zămislirea cea îndată au avut starea întru însuşi Cuvântul. (3) Deci ce au luat, omenesc iaste după firea sa, iară a lui Dumnezeu şi Dumnezeesc, mai presus de fire. Încă şi însuşirile trupului celui însuflețit le-au avut. Că le-au priimit pre iale Cuvântul cu cuvânt de iconomie, care după rânduiala mişcării céiĭ fireşti cu adevărat fireaşte să făcea.

Firea omenească s'au unit cu Cuvântul din însăş zămislirea.

CAP 13

Pentru însuşirile a amândurora firilor

Iară desăvârşit Dumnezeu mărturisindu-l pre acelaşi Domnul nostru Iisus Hristos, şi desăvârşit om, zicem cum că acelaşi toate are câte are Tatăl, afară de nenaştere; şi toate are câte Adam cel întâi, afară numai de păcat, care sânt trupul şi sufletul cel cuvântătoriu şi înțălegătoriu. Şi cum că are el, după potriva celor doao firi, îndoite pre ceale fireşti ale celor doao firi: doao voințe fireşti, pre cea Dumnezeiască şi pre cea omenească, şi lucrări doao fireşti, Dumnezeiască şi omenească, şi stăpâniri-de-sineşi doao fireşti, Dumnezeiască şi omenească, şi înțălepciune şi cunoştință Dumnezeiască şi omenească. Că deoființă fiind cu Dumnezeu şi Tatăl, cu de-sineşi-stăpânire voiaşte şi lucrează ca un Dumnezeu; şi deoființă fiind şi cu noi, cu de-sineşi-stăpânire voiaşte şi lucrează ca un om acelaşi. Că ale lui sânt minunile, ale lui şi patimile.

Doao voi şi doao lucrări sânt la Hristos.

CAP 14

Pentru voile şi stăpânirile-de-sineşi ale Domnului nostru Iisus Hristos

Deci fiindcă doao firi ale lui Hristos sânt, doao ale lui şi voile ceale fireşti, şi lucrările ceale fireşti zicem. Dară fiindcă un ipostas iaste al amândurora firilor lui, unul şi acelaşi zicem că iaste cel ce fireaşte şi voiaşte, şi lucrează după amândoao firile, dintru care, şi întru care, şi care iaste Hristos Dumnezeul nostru; şi cum că voiaşte şi lucrează nu cu despărţire, ci cu unire. „Pentru că voiaşte şi lucrează în fieştecarele din amândoao chipurile cu împărtăşirea celuialalt”[1]. Că a cărora fiinţa iaste aceaiaşi, a acestora şi voinţa şi lucrarea iaste aceaiaşi; iară a cărora fiinţa iaste deosebită, a acestora şi voirea şi lucrarea iaste deosebită.[2] Şi împrotivă, a cărora voirea şi lucrarea iaste aceaiaşi, a acestora şi fiinţa iaste aceaiaşi; iară a cărora voirea şi lucrarea iaste deosebită, a acestora şi fiinţa iaste deosebită.

Câte sânt fiinţele, atâtea sânt şi voinţele şi lucrările.

[3]Pentru aceasta la Tatăl şi Fiiul şi Sfântul Duh, fiindcă aceaiaşi lucrare şi voe iaste, cunoaştem cum că şi aceaiaşi fire iaste. Iară la Dumnezeiasca Întrupare, din deosebirea lucrărilor şi a voilor, cunoaştem şi deosebirea firilor; şi ştiind deosebirea firilor, mărturisim împreună şi deosebirea voilor şi a lucrărilor. Că precum numărul firilor ale unuia şi aceluiaşi Hristos, cu dreaptă credinţă de să va înţăleage şi să va zice, nu despărţeaşte pre unul Hristos, ci întreagă şi întru unire arată pre deosebirea firilor, aşa şi numărul voilor şi al lucrărilor celor ce fiinţeaşte să află la firile lui (că după amândoao firile era voitoriu şi lucrătoriu al mântuirii noastre) nu aduce înlăuntru despărţire – să nu fie! – ci pre a acelora numai însemnează, şi întru unire, păzire şi întregime. Pentru că ale firilor, iară nu ale ipostasurilor zicem că sânt voile şi lucrările, adecă putearea aceaia de a voi şi a lucra prin care voesc şi lucrează ceale ce voesc şi lucrează. Că de am fi dat pre aceastea că sânt ale ipostasurilor, vom fi siliţi a zice pre ceale trei ipostasuri ale Sfintei Troiţe deosebite între sine cu voinţa şi cu lucrarea.

Că să cuvine a şti cum că nu aceaiaşi iaste *a voi*, şi *întru vreun feliu a voi*[4], pentru că aceaia, adecă a voi, iaste a firii, precum şi a

[1] Leon, *Epistola către Flav[ian]*.
[2] Max., *Dial. cu Pir.*; Vasil[ie], *Epist. 13*.
[3] Mai sus, Cartea a 2-a, Cap 22.
[4] Max., *Dial. cu Pir.*; Anast., la *Odig*.

Precum a voi și a lucra iaste lucru al firii, așa întru vreun feliu a lucra și a voi, al Feații.

vedea, că la toți oamenii să află. Iară aceasta, adecă *întru vreun feliu a voi*, nu iaste a firii, ci a socotealii noastre, precum și întru vreun feliu a vedea, bine sau rău. Că nu toți oamenii întru un feliu voesc, nici întru un feliu văd. Iară aceasta și la lucrări o vom da. Că întru vreun feliu a voi, întru vreun feliu a vedea, sau întru vreun feliu a lucra, chip iaste al metahirisirii voirii, și a vederii, și a lucrării, carele să află numai la cel ce îl metahirisește, și carele îl despărțește pre el de ceialalți cu ceaia ce să zice de obște *deosebire*. (1)

Deci a voi prost, adecă putearea de a voi, să zice *voire*, carea iaste plecare cuvântătoare[1] spre ceva și voe firească. Iară a voi întru vreun feliu, adecă lucrul cel ce iaste supus voirii și îl voim, să zice *voit*, și voe a socotealii[2]; iară *voitoriu*, cel ce are fire de a voi. Precum voitoare iaste firea cea Dumnezeiască, așijderea și cea omenească. Iară *cel ce voiaște* iaste cel ce metahirisește voirea, adecă ipostasul, precum Petru.

Doao voiri la Hristos.

Deci fiindcă unul iaste Hristos, și unul ipostasul lui, unul și acelaș iaste cel ce voiaște și Dumnezeiaște, și omenească. Iară fiindcă doao firi are voitoare, ca ceale ce sânt cuvântătoare (că tot ce iaste cuvântătoriu iaste și voitoriu și de-sine-stăpânitoriu), doao voiri, adecă voi firești la dânsul zicem. Că voitoriu iaste același după amândoao firile lui, că pre putearea de a voi, carea întru noi să află firește, o au luat. Și fiindcă unul iaste Hristos și același carele voiaște după amândoao firile, același lucru voit zicem la el. Nu că numai acealea voia, pre care firește ca un Dumnezeu le voia (că nu era a Dumnezeirii a voi a mânca și a bea, și ceale ca aceastea), ci și pre ceale întemeitoare firii omenești, nu cu împrotivire a socotelii, ci după însușirea firilor. Că atuncea pre aceastea firește le voia, când Dumnezeiasca lui voire le voia și da voe trupului să pătimească și să facă ceale ce era însușiri ale sale.

Din fire să află la om voirea.

Iară cum că firește să află la om voirea, de aicea iaste arătat:[3]

1-a socoteală. Deosebit de cea Dumnezeiască, trei fealiuri de vieți sânt, cea sadnică, cea simțitoare, cea înțălegătoare. Deci a céiĭ sadnice iaste mișcarea cea hrănitoare, cea crescătoare, cea

[1] „Plecare cuvântătoare”: apetit rațional (λογικὴ ὄρεξις). (N. ed.)
[2] „Voe a socotealii”: voie întemeiată pe judecată (θέλημα γνωμικόν). (N. ed.)
[3] Max., *Dial. cu Pir.*

născătoare; iară a céiĭ simțitoare, mişcarea cea cu pornire[1]; iară a céiĭ cuvântătoare şi înțălegătoare, mişcarea cea de-sineşi-stăpânitoare[2]. Deci deacă fireaşte să află la cea sadnică mişcarea cea hrănitoare, şi la cea simțitoare mişcarea cea cu pornire, fireaşte dară să află şi la cea cuvântătoare şi înțălegătoare mişcarea cea de-sineşi-stăpânitoare. Iară stăpânirea-de-sineşi nimic alt nu iaste, fără numai voirea. Deci făcându-să Cuvântul trup însuflețit, şi înțălegătoriu, şi de-sineşi-stăpânitoriu, s'au făcut şi voitoriu.

2. Încă: Ceale fireşti nu au trebuință de învățătură. Că nimene a gândi, sau a trăi, sau a flămânzi, sau a înseta, sau a dormi nu să învață. Dară nici a voi nu ne învățăm. Pentru aceasta firesc lucru iaste a voi.

3. Şi iarăşi: Deacă întru ceale necuvântătoare poartă firea, iară în om [firea] să poartă, fiindcă de voe, cu stăpânire să mişcă el, deci dară fireaşte voitoriu iaste omul.

4. Şi iarăşi: Deacă după chipul Dumnezeirii céiĭ fericite şi mai presus de ființă s'au făcut omul, iară Dumnezeiasca fire fireaşte iaste de-sineşi-stăpânitoare şi voitoare, deci dară şi omul, ca cela ce iaste chip al eiĭ, fireaşte iaste de-sineşi-stăpânitoriu şi voitoriu. Că pre stăpânirea-de-sineşi cum că iaste voință o au hotărât Părinții.

Stăpânirea de sine iaste însăşi voința.

5. Şi încă: Deacă la toți oamenii să află aceasta, adecă a voi, şi nu la unii să află, şi la unii nu să află, iară ceaia ce de obşte la toți să veade şi să cunoaşte are puteare de a însemna fire întru ipostasurile ceale de supt aceaia, deci dară fireaşte iaste omul voitoriu.

6. Şi iarăşi: Deaca firea nu priimeaşte mai mult şi mai puțin, iară aceasta, adecă a voi, deopotrivă întru toți să află, şi nu întru unii mai puțin, iară întru alții mai mult, deci dară fireaşte voitoriu iaste omul. Pentru aceasta, deaca fireaşte voitoriu iaste omul, [atunci] şi Domnul nu numai ca cela ce iaste Dumnezeu, ci şi ca cela ce s'au făcut om, fireaşte iaste voitoriu. Că precum au luat firea noastră, aşa fireaşte au luat şi voia noastră. Şi după această socoteală Părinții au zis că el au închipuit întru sine voia noastră.

7. Deaca voia nu iaste a firii, [atunci] sau a ipostasului va fi, sau afară de fire. Dară de va fi a ipostasului, deosebit cu voia aşa

[1] Sau mişcarea impulsivă. (N. ed.)
[2] Sau liberă. (N. ed.)

va fi Fiiul de Tatăl. (2) Că ceaia ce iaste a ipostasului are puteare de a însemna numai ipostas. Iară de va fi afară de fire, cădeare a firii va fi voia (3). Că ceale afară de fire sânt stricătoare ale celor după fire.

8. Dumnezeul tuturor şi Tatăl, sau ca cela ce iaste Tată voiaşte, sau ca cela ce iaste Dumnezeu. Dară deaca ca cela ce iaste Tată, alta va fi voia lui, deosebită de a Fiiului. Că Fiiul nu iaste Tată. Iară deaca ca cela ce iaste Dumnezeu, iară Dumnezeu iaste şi Fiiul, Dumnezeu şi Duhul cel Sfânt, deci dară voia iaste a firii, adecă firească.

9. Încă: Deaca, după cuvântul Părinților,[1] carii zic că a cărora voia iaste una, a acestora şi ființa iaste una, una va fi voia Dumnezeirii lui Hristos şi a omenirii lui, una dară şi aceaiaşi va fi şi ființa acestora. (4)

10. Şi iarăşi: Deaca, precum zic Părinții, deosebirea firii întru o voe nu să cunoaşte, nevoe iaste [ca], sau de vom zice o voe, să nu zicem deosebire firească la Hristos, sau de vom zice deosebire firească, să nu zicem o voe.

11. Şi iarăşi: Deaca, precum zice Dumnezeiasca Evanghelie, „viind Domnul în hotarăle Tirului şi ale Sidonului, şi întrând în casă, vrea să nu ştie nimene de el, şi nu au putut să se tăinuiască”[2]. Fiindcă voia lui cea Dumnezeiască iaste atotputearnică, iară el, voind să se tăinuiască, nu au putut, deci dară ca un om voind să se tăinuiască nu au putut, şi pentru aceasta voitoriu era[3] şi ca un om.[4]

Şi iarăşi: „Viind, zice, la locul, au zis: Mi-e sete, şi i-au dat lui vin amestecat cu hiiare; şi gustând, nu vrea să bea”[5]. Deci deacă ca cela ce era Dumnezeu au însetat, şi gustând nu vrea să bea, pătimaş dară era şi ca cela ce era Dumnezeu. Că patimă iaste şi însetarea, şi gustarea. Iară deacă nu ca cela ce era Dumnezeu, fără de îndoială ca cela ce era om au însetat, şi voitoriu era şi ca cela ce era om.

---

[1] Grig. Nisis, *Împrot. lui Apol.*, şi alții; Fapt. a 10-a a Sob. al 6-lea.
[2] Mc. 7: 24.
[3] Sau: avea puteare de a voi.
[4] Max., la acelaş loc; Papa Agathon, în Epist. cea dela Sob. al 6-lea.
[5] In. 19: 28 şi Mt. 27: 34. Max., la acelaşi loc.

Încă şi fericitul Pavel Apostolul: „Făcându-să”, zice, „ascultătoriu până la moarte, iară moartea Crucii”[1]. Ascultarea iaste supunere a voii céiĭ ce iaste, nu a céiĭ ce nu iaste. Că pre dobitocul cel necuvântătoriu nu-l vom zice ascultătoriu sau neascultătoriu. Iară ascultătoriu Tatălui făcându-să Domnul, nu ca cela ce era Dumnezeu s'au făcut, ci ca cela ce era om. Căci ca cela ce era Dumnezeu, nici ascultătoriu era, nici neascultătoriu. Căci aceastea sânt ale celor supuşi stăpânirii, precum au zis purtătoriul de Dumnezeu Grigorie.[2] Deci dară voitoriu era Hristos şi ca cela ce era om.

Ascultarea iaste a celui ce voiaşte şi iaste supus.

Iară firească[3] zicând noi pre voe, nu silită pre aceasta o zicem, ci de-sineşi-stăpânitoare. (5) Căci fiindcă iaste cuvântătoare[4], fără de îndoială iaste şi de-sineşi-stăpânitoare. Că nu numai firea cea Dumnezeiască şi nezidită nu are nimic silit, ci nici cea înțălegătoare şi zidită. Şi aceasta iaste arătat. Că din fire bun fiind Dumnezeu, şi din fire ziditoriu, şi din fire Dumnezeu, nu de silă aceastea iaste. Că cine ar fi cel ce ar fi adus asupra lui această silă?

Voia precum iaste firească, aşa şi de-sineşi-stăpânitoare.

Şi să cuvine a şti cum că stăpânirea-de-sineşi cu acestaşi nume să zice, dară în alt feliu la Dumnezeu, şi în alt feliu la Îngeri, şi în alt feliu la oameni.[5] Că la Dumnezeu să zice cu chip mai presus de ființă, iară la Îngeri (6) cu acest chip, că pornirea spre lucrare aleargă împreună cu aşăzarea (7) şi întrare în mijloc a vremii nicidecum nu priimeaşte. Că Îngerul fireaşte având pre stăpânirea-de-sineşi, fără de împiedecare pre aceasta o unelteaşte, nici pre împrotivirea cea dela trup având, nici pre altcineva dela carele să se bântuiască. Iară la oameni cu acest chip, că aşăzarea în vreame să înțăleage mai nainte de pornirea spre lucrare. Pentru că de-sineşi-stăpânitoriu iaste omul, şi fireaşte are stăpânirea-de-sineşi; dară are şi pre bântuiala cea dela diavolul, şi pre mişcarea trupului. Drept aceaia, pentru bântuiala aceasta şi pentru greotatea trupului pornirea spre lucrare iaste mai pre urmă decât aşăzarea. (8)

Stăpânirea de sine în alt feliu să zice la Dumnezeu, în alt feliu la îngeri, şi în alt feliu la oameni.

1. Deci deaca vrând Adam au ascultat, şi vrând au mâncat, întâi dară întru noi voința s'au supus patimii. (9) Deci deaca voința întâi s'au supus patimii, iară pre aceasta, împreună cu firea

1-a socoteală că trebuia pre voia cea omenească să o ia Cuvântul.

[1] Filip. 2: 8.
[2] *Cuv. 36*, cătră început.
[3] Sau a firii.
[4] Adecă urmează cuvântării.
[5] Max., *Dial. cu Pir*.

întrupându-să Cuvântul, nu o au luat, deci dară slobozi de păcat nu ne-am făcut.[1]

2. Şi încă, deaca putearea firii cea de-sineşi-stăpânitoare el o au zidit, iară pre aceasta nu o au luat, [atunci] sau defaimă zidirea sa ca cum nu ar fi bună, sau ne zavistuiaşte noao pentru vindecarea eiĭ, şi aşa ne lipseaşte pre noi de vindecarea cea desăvârşit, iară pre sineşi să arată că iaste supt patimă, pentru că nu voiaşte sau pentru că nu poate desăvârşit a mântui.

Cum că nu să poate din cea Dumnezeiască şi din cea omenească să se alcătuiască una.

Şi cu neputință iaste a zice ceva alcătuit din doao voi, precum din doao firi ipostas alcătuit. Întâi că alcătuirile sânt ale celor ce sânt în ipostas (10), iară nu ale celor ce să socotesc cu alt cuvânt, şi nu cu al său deosebit. Iară a doao, că de vom zice alcătuire a voilor şi a lucrărilor, vom fi siliți a zice alcătuire şi a celoralalte însuşiri fireşti, care sânt a fi nezidit şi a fi zidit, a fi nevăzut şi a fi văzut, şi ceale ca aceastea. **3.** Cum încă şi voia cea alcătuită din doao voi să va numi? Că nu iaste cu putință ca ce s'au alcătuit să să numească cu numirea acelora din care s'au alcătuit. Că aşa şi ce s'au alcătuit din firi, fire o vom numi, şi nu ipostas. **4.** Şi încă, de vom zice la Hristos o voe alcătuită, îl despărțim pre el de voia Tatălui, că nu iaste alcătuită voia Tatălui. Rămâne dară a zice numai pre ipostasul lui Hristos alcătuit şi de obşte, precum al firilor, aşa şi al însuşirilor lui celor fireşti.

Socoteală şi aleagere chiar nu sânt la Domnul.

Iară socoteală [γνώμη] şi aleagere la Domnul cu neputință iaste a zice, de vom voì să vorbim chiar şi adevărat.[2] Pentru că socoteala iaste, după cercetarea şi sfătuirea, adecă după sfatul şi judecata lucrului celui neştiut, plecare cătră ceaia ce s'au judecat. După carea urmează aleagerea, carea aleage şi priimeaşte pre unul mai mult decât pre altul. Iară Domnul, nefiind om gol, ci şi Dumnezeu, şi toate ştiindu-le, nu avea trebuință de cercetare, şi de cercare, şi de sfat, şi de judecată, şi fireaşte avea lipirea cătră bine şi înstreinarea de cătră rău.[3] Că aşa şi Isaia Prorocul zice: „Că mai nainte de a cunoaşte pruncul să aleagă ceale reale, va aleage binele. Pentru că mai nainte până va şti pruncul binele sau răul, lepăda-va răul, ca să aleagă binele”[4]. Că acest cuvânt, „mai nainte”, însemnează cum că nu ca noi cercetând şi sfătuindu-să,

---

[1] Maxim, la acelaşi loc.

[2] Max., *Dial. cu Pir*.

[3] Vas[ilie], în Ps. 44, iară mai vârtos în Cap 7 la Is[aia].

[4] Cf. Is. 7: 15.

ci, Dumnezeu fiind, şi cu chip Dumnezeesc şi trupului stare dând, adecă după ipostas cu trupul unindu-să, cu aceasta că era Dumnezeu, şi toate le ştiia, avea binele cel din fire. [1]Căci fireşti sânt faptele ceale bune (11), şi fireaşte şi deopotrivă la toţi să află, măcar de şi nu toţi deopotrivă lucrăm ceale ale firii. Că dela cea după fire la cea afară de fire prin călcarea poruncii ne-am abătut. Iară Domnul dela cea afară de fire la cea după fire pre noi ne-au întors. Că aceasta iaste cea după chip şi după asemănare. Încă şi nevoinţa şi ostenealele eiĭ nu s'au aflat ca să căştigăm fapta cea bună de afară adusă, ci ca să lepădăm răotatea carea iaste de afară adusă şi protivnică firii. Precum şi rugina hierului, nu firească fiind ea, ci din nepurtarea de grijă făcându-să, prin osteneală lepădându-o, pre strălucirea cea firească a hierului arătată o facem.

Faptele bune sânt fireşti.

Şi trebue a şti cum că numele γνώμη (12) în multe fealiuri să ia, şi deosebite însemnări are. Că uneori însemnează „sfătuire", precum zice Dumnezeescul Apostol: „Iară pentru fecioare poruncă a Domnului nu am, ci γνώμην, adecă sfătuire dau"[2]; iară alteori „sfat", precum când zice Prorocul Davíd: „Asupra norodului tău au meşteşugit γνώμην"[3], adecă sfat; iară alteori „hotărâre", precum Daniil: „Pentru cine au eşit această fără de ruşine γνώμη"[4], adecă hotărâre. Iară alteori să ia în loc de „credinţă", sau în loc de „păreare", sau în loc de „cugetare"; şi în scurt a zice, doaozeci şi opt de însemnări are numele acesta γνώμη.

Graiul *gnómi* are multe însemnări.

CAP 15

Pentru lucrările care sânt în Domnul nostru Iisus Hristos

Doao încă şi lucrările zicem la Domnul nostru Iisus Hristos. Pentru că avea, ca cela ce era Dumnezeu şi deofiinţă cu Tatăl, aseamene pre lucrarea cea Dumnezeiască; şi ca cela ce s'au făcut om şi deofiinţă cu noi, pre lucrarea firii omeneşti.

Cum că doao sânt la Hristos lucrările, precum şi firile.

[5]Şi să cuvine a şti cum că alta iaste lucrarea, şi alta lucrătoriul, şi alta lucrul, şi alta cel ce lucrează. Că lucrare iaste mişcarea cea lucrătoare şi fiinţească a firii. Iară lucrătoriu, firea din carea iasă lucrarea. Iară lucrul, cela ce să săvârşaşte din lucrare. Iară cel ce

[1] Mai sus, Cartea a 2-a, Cap 1; Max., *Dial. cu Pir.*
[2] 1 Cor. 7: 25.
[3] Ps. 82: 4.
[4] Dan. 2: 15.
[5] Mai sus, Cartea a 2-a; Max., *Dial. cu Pir.*

lucrează iaste cel ce unelteaşte lucrarea, adecă ipostasul. Dară să zice şi lucrarea lucru, şi lucrul lucrare, precum şi ceaia ce iaste zidită, zidire. Că aşa zicem „toată zidirea”, însemnând pre lucrurile ceale zidite.

Graiul „lucrare” în multe fealiuri să ia.

Să cuvine a şti cum că lucrarea iaste mişcare, şi să lucrează, mai vârtos decât lucrează, precum zice Bogoslovul Grigorie în Cuvântul cel pentru Sfântul Duh: „Iară de iaste lucrare, să va lucra cu adevărat, şi nu va lucra, şi îndată ce va fi lucrată, va înceta”[1].

Şi trebue a cunoaşte cum că şi însăşi viața lucrare iaste, şi cea întâi lucrare a jivinii. Şi [la fel şi] toată iconomiia jivinii – şi putearea cea hrănitoare şi crescătoare, adecă cea sadnică, şi mişcarea cea cu pornire, adecă cea simțitoare, şi mişcarea cea înțălegătoare, şi cea de-sine-stăpânitoare. Şi iaste lucrarea lucru al puterii. Deci deaca toate aceastea le vedem la Hristos, şi lucrare dară omenească vom zice la dânsul.

Alte feliuri ale lucrărilor.

[2]Lucrare să zice gândirea[3] ceaia ce întâi să face întru noi, şi iaste lucrare singuratică şi fără de ținere[4], mintea singură nearătat puind înainte gândurile sale, fără de care după dreptate nici minte nu să va numi. Să zice iarăşi lucrare şi cea prin grăirea cuvântului arătare şi descoperire ale celor gândite. Şi aceasta nu iaste fără de ținere şi singuratică, ci întru ținere[5] să veade, fiindcă iaste alcătuită din gândire şi din cuvânt. Încă şi însăşi ținearea carea are cel ce face ceva către lucrul cel ce să face, lucrare iaste. Şi însuşi lucrul cel ce să săvârşaşte, lucrare iaste. [6]Şi una iaste numai a sufletului; iară alta, a sufletului ce unelteaşte trup; iară alta, a trupului ce iaste însuflețit cu suflet înțălegătoriu; iară ceaialaltă, însuşi lucrul. (1) Pentru că mintea, socotind mai nainte ceaia ce va să se facă, aşa prin trup lucrează. Deci a sufletului iaste domniia, pentru că unelteaşte pre trup ca pre un organ, purtându-l pre el şi ocârmuindu-l. Iară alta iaste lucrarea trupului, carele să poartă de suflet şi să mişcă. Iară lucru al trupului iaste pipăirea, şi apucarea cu mâna, şi întoarcerea oarecum a

---

[1] Cuv. 37.
[2] Anast. al Antiohiei.
[3] Gr. νόημα. (N. ed.)
[4] Fără de ținere: nerelațională (ἄσχετος).(N. ed.)
[5] Relație. (N. ed.)
[6] Max., *Tom 2 Dog. către Marin*.

lucrului celui ce să lucrează[1]; iară al sufletului, închipuirea oarecum şi formăluirea celui ce să face. Aşa şi la Domnul nostru Iisus Hristos, putearea minunilor era lucrare a Dumnezeirii lui; iară lucrarea mâinilor, şi a voi şi a zice „Voesc, curăţeaşte-te”,[2] era lucrare a omenirii lui. Iară lucru al firii céiĭ omeneşti era frângerea pâinilor[3] şi a auzi Leprosul: „Voesc”; iară al céiĭ Dumnezeeşti, înmulţirea pânilor şi curăţirea Leprosului. Că prin amândoao – şi prin lucrarea sufletului, şi prin a trupului – una şi aceaiaşi, aseamene şi întocma, arăta pre lucrarea sa cea Dumnezeiască. Că precum pre firi, cum că sânt unite, şi cum că au încăpearea întru sine, una adecă întru alta, le cunoaştem, dară pre deosebirea lor nu o tăgăduim, ci şi le numărăm, şi nedespărţite pre iale le cunoaştem – aşa şi a voilor şi a lucrărilor şi unirea o ştim, şi deosebirea o cunoaştem, şi le numărăm, şi despărţire înlăuntru nu aducem. Că în ce chip trupul şi s’au îndumnezeit, şi schimbare a firii sale nu au pătimit, întru acestaşi chip şi voia şi lucrarea, şi s’au îndumnezeit, şi din hotarăle sale n’au eşit. Că unul iaste cel ce şi aceasta şi aceaia iaste, şi întru acest chip, şi în celalalt chip, adecă şi Dumnezeiaşte şi omeneaşte voiaşte şi lucrează.

Precum sânt şi unite şi deosebite firile lui Hristos, aşa şi lucrările.

Deci doao lucrări la Hristos nevoe iaste să zicem, pentru ceale doao firi. Că a cărora firea iaste schimbată, a acestora deosebită iaste lucrarea, şi a cărora lucrarea iaste schimbată, a acestora firea iaste deosebită. Şi împrotivă: a cărora firea iaste aceaiaşi, a acestora şi lucrarea iaste aceaiaşi; şi a cărora lucrarea iaste una, a acestora şi fiinţa iaste una, precum zic grăitorii de ceale Dumnezeeşti Părinţi. Deci nevoe iaste ca una din doao: sau o lucrare la Hristos de vom zice, una să zicem şi fiinţa; sau, de ne ţiném de adevăr, şi doao fiinţe după învăţătura Evangheliei şi a Părinţilor mărturisim, doao şi lucrările, după cuviinţă urmând lor, împreună să mărturisim. Că deofiinţă fiind cu Dumnezeu şi Tatăl după Dumnezeire, întocma va fi şi după lucrare. Şi deofiinţă fiind cu noi acestaşi după omenire, întocma va fi şi după lucrare. Căci zice fericitul Grigorie, Episcopul Nissaenilor: „A cărora lucrarea iaste una, a acestora cu adevărat şi putearea iaste aceaiaş”[4]. Că

Deosebirea firilor aduce deosebire a lucrărilor.

---

[1] „Întoarcerea oarecum a lucrului celui ce să lucrează”: cuprinderea a ceea ce s’a făcut. (N. ed.)
[2] Mt. 8: 3.
[3] In. 6: 11.
[4] Grig. Nisis., *Cuv. pentru fire şi ipos[tas]*; iaste încă şi la *Epist. 43* a marelui Vasilie.

toată lucrarea iaste lucru al puterii. Şi cu neputinţă iaste a firii céiĭ nezidite şi a céiĭ zidite, o fire sau o puteare sau o lucrare să fie. Iară de vom zice o lucrare a lui Hristos, la Dumnezeirea Cuvântului vom lipi patimile sufletului celui înţălegătoriu, frica zic, şi întristarea, şi nevoinţa.

Cuvântul celor protivnici.

[1]Iară de vor zice cum că pentru Sfânta Troiţă vorbind Sfinţii Părinţi au zis aceasta: „A cărora fiinţa iaste una, a acestora şi lucrarea iaste una, şi a cărora deosebită iaste fiinţa, a acestora deosebită şi lucrarea", şi cum că nu trebue pre ceale grăite pentru Bogoslovie[2] a le aduce la Întrupare, vom răspunde: **1.** Deacă numai pentru Bogoslovie s'au zis de Părinţi, şi nu are Fiiul şi după întrupare aceaiaşi lucrare cu Tatăl, pentru aceasta nici de aceaiaşi fiinţă va fi. Şi căruia vom da aceaia: „Tatăl mieu până acum lucrează, şi eu lucrez"[3]; şi: „Ceale ce veade pre Tatăl făcând, acealea şi Fiiul aseamene face"[4]; şi: „De nu-m creadeţi mie, creadeţi lucrurilor meale"[5]; şi: „Lucrurile care eu fac mărturisesc pentru mine"[6]; şi: „Precum Tatăl scoală pre morţi, şi îi înviază, aşa şi Fiiul pre carii và, îi înviază"[7]? Că aceastea toate nu numai îl arată pre el cum că şi după întrupare iaste deofiinţă cu Tatăl, ci cum că şi aceaiaşi lucrare are.[8]

Răspunsul lui Damaskin.

2. Şi iarăşi: Deacă purtarea de grijă a fâpturilor nu numai a Tatălui şi a Sfântului Duh, ci şi a Fiiului iaste şi după întrupare, iară aceasta iaste lucrare, deci dară şi după întrupare aceaiaşi lucrare are cu Tatăl.

3. Iară deacă din minuni am cunoscut pre Hristos că de aceaiaşi fiinţă iaste cu Tatăl, iară minunile sânt lucrare a lui Dumnezeu, deci dară şi după întrupare aceaiaşi lucrare are cu Tatăl.

4. Iară deacă o lucrare iaste a Dumnezeirii lui şi a trupului lui, aceasta alcătuită va fi, şi sau el va avea altă lucrare deosebită de a Tatălui, sau şi Tatăl va avea alcătuită lucrare. Iară de va avea alcătuită lucrare, arătat cum că şi fire.

---

[1] Max., *Dial. cu Pir*.
[2] Adecă pentru Dumnezeire.
[3] In. 5: 17.
[4] In. 5: 19.
[5] In. 10: 38.
[6] In. 10: 25.
[7] In. 5: 21.
[8] Max., la acelaş loc.

1. Iară de vom zice cum că împreună cu lucrarea să aduce înlăuntru Faţă, vom răspunde că deacă împreună cu lucrarea să aduce înlăuntru Faţă, cu cuviinţă să va întoarce cum că şi împreună cu Faţa să va aduce înlăuntru lucrare. Şi vor fi precum trei Feaţe, adecă ipostasuri, ale Sfintei Troiţe, aşa şi trei lucrări; sau precum o lucrare, aşa o Faţă şi un ipostas. Dară Sfinţii Părinţi cu un glas au zis: Ceale ce sânt de aceaiaşi fiinţă au şi aceaiaşi lucrare.

Cum că nu să aduce înlăuntru Faţă împreună cu lucrarea, sau împrotivă.

2. Şi încă, deacă împreună cu lucrarea să aduce înlăuntru Faţă, cei ce nici o lucrare, nici doao ale lui Hristos a zice au rânduit, nici o Faţă dară a lui, nici doao a zice au poruncit.

Ci şi la cuţitul cel înfocat, precum să păzesc firile şi a focului, şi a hierului[1], aşa şi doao lucrări, şi lucrurile ale acestora. Pentru că are hierul adecă pre tăiare, iară focul pre ardere, şi tăiarea iaste lucru al lucrării hierului, iară arderea al lucrării focului. Şi să păzeaşte deosebirea acestora în tăiarea cea arsă, şi în arderea cea tăiată, măcar de şi nici arderea fără de tăiare să face după unire, nici tăiarea fără de ardere. Şi nici, pentru că îndoită iaste lucrarea cea firească, doao cuţite zicem, nici, pentru că unul iaste cuţitul cel înfocat, amestecare facem osebirii céiĭ fireşti a lor. Aşa şi la Hristos, a Dumnezeirii lui iaste lucrarea cea Dumnezeiască şi atotputearnică, iară a omenirii lui, cea omenească şi aseamenea noao. Iară lucru al lucrării céiĭ omeneşti iaste a apuca copila de mână şi a o râdica, iară al céiĭ Dumnezeeşti întoarcerea eiĭ în viaţă.[2] Că alta iaste aceasta, şi alta aceaia, măcar de şi nedespărţite sânt una de alta întru lucrarea cea Dumnezeiască-bărbătească.[3] Iară deaca pentru că iaste unul ipostasul Domnului, una va fi şi lucrarea, pentru ipostasul acesta dară căci unul iaste, una va fi şi fiinţa.

Pildă a Sfântului Vasil[ie].

3. Şi iarăşi: Deaca o lucrare la Domnul vom zice, sau Dumnezeiască pre aceasta o vom zice, sau omenească, sau nici Dumnezeiască nici omenească. Deci deaca Dumnezeiască, numai Dumnezeu pre el gol de omenirea noastră îl vom zice; iară deaca omenească, om prost pre el îl vom huli; iară deaca nici Dumnezeiască, nici omenească – nici Dumnezeu, nici om, nici cu Tatăl, nici cu noi deofiinţă. Că din unire s'au făcut a fi acelaşi ipostas, dară nu s'au rădicat şi deosebirea firilor. Iară deosebirea firilor

[1] Max., în cartea cea pentru doao voi, şi în *Dial. cu Pir.*
[2] Lc. 8: 54.
[3] Sau: cea de Dumnezeu împreună şi om.

păzindu-să, să vor păzi cu adevărat şi lucrările acestora. Pentru că nu iaste fire nelucrătoare.[1]

4. De va fi una lucrarea Stăpânului Hristos, sau zidită va fi, sau nezidită. Că de mijloc între aceastea nu iaste lucrare, precum nici fire. Deci de va fi zidită, numai fire zidită va arăta; iară de va fi nezidită, numai ființă nezidită va însemna. Că trebue cu adevărat ceale fireşti să fie potrivite firilor. Că cu neputință iaste să aibă stare vreo fire carea să nu fie desăvârşit. Iară lucrarea cea firească nu iaste din ceale de afară. Şi arătat iaste cum că nu iaste cu putință nici a fi, nici a să cunoaşte firea fără de lucrarea cea firească. Că prin ceale ce lucrează fieştecarele îşi încredințează firea sa, neschimbându-să din ceaia ce iaste.[2]

Lucrarea cea firească arată fire.

5. De va fi una lucrarea lui Hristos, aceaiaşi va fi făcătoare a lucrurilor celor Dumnezeeşti şi omeneşti. Dară nici un lucru din ceale ce sânt, rămâind în aşăzarea sa cea firească, nu poate să facă ceale împrotivă. Că focul nu răceaşte şi încălzeaşte, nici apa usucă şi jilăveaşte. Cum dară cel ce din fire iaste Dumnezeu, şi cu firea om s'au făcut, şi minunile şi patimile cu o lucrare le-au săvârşit?

6. Deci de au luat Hristos minte omenească, adecă suflet înțălegătoriu şi cuvântătoriu, va socoti, fără de îndoială, şi pururea va socoti; iară socoteala iaste lucrare a minții. Deci dară Hristos, şi ca cela ce iaste om, iaste lucrătoriu şi pururea-lucrătoriu.

Patima lui Hristos iaste lucrare.

Iară preaînțăleptul şi marele bărbat acela, Sfântul Ioann Gură de Aur, la tâlcuirea Faptelor, Cuvântul al doilea, aşa zice: „Nu va greşi cineva deacă şi pre patima lui lucrare o va numi. Că, întru a pătimi el toate, au făcut lucrul cel mare acela şi minunat, moartea stricând, şi cealealalte toate lucrând”.

Deacă toată lucrarea să hotăraşte că iaste mişcare ființească a vreunii firi, precum cei iscusiți la aceastea zic, unde au văzut cineva fire nemişcătoare, sau cu totul nelucrătoare? Sau au aflat lucrare carea să nu fie mişcare a puterii céiĭ fireşti? Că o lucrare firească a lui Dumnezeu şi a făpturii nici un înțălept nu va da, după cum zice fericitul Kirill[3]. Că nici înviază pre Lazăr firea cea omenească, nici lăcrămează stăpânirea cea Dumnezeiască.[4] Că

---

[1] Max., la acelaş loc.
[2] Max., la acelaş loc.
[3] În *Comori*, Cap 2.
[4] In. 11: 1-44.

lacrăma iaste a omenirii, iară viața, a Vieții céiĭ ipostatnice. Dară însă amândoao sânt de obşte a amândurora, fiindcă unul şi acelaşi iaste ipostasul. Că unul iaste Hristos, şi una iaste Fața lui, adecă ipostasul. Dară însă are doao firi, a Dumnezeirii şi a omenirii lui. Deci din Dumnezeire fireaşte eşind slava, s'au făcut de obşte a amândurora, pentru ipostasul cel unul şi acelaşi; iară din trup, ceale smerite, şi sânt de obşte a amândurora. Că unul iaste şi acelaşi cel ce iaste şi aceasta, şi aceaia, adecă Dumnezeu şi om, şi ale acestuiaşi sânt şi ceale ale Dumnezeirii, şi ceale ale omenirii. Că pre seamnele ceale Dumnezeeşti le lucra Dumnezeirea, dară nu fără de trup; iară pre ceale smerite trupul, dară nu fără de Dumnezeire. Că şi pătimind trupul, era împreună unită Dumnezeirea, fără de patimă rămâind ea, şi patimile ceale mântuitoare săvârşind; şi iarăşi, Dumnezeirea Cuvântului lucrând, era împreună unită mintea cea sfântă, socotind şi ştiind ceale ce să săvârşiia.

Lucrările lui Hristos sânt de obşte a amândurora firilor.

Deci Dumnezeirea dă trupului din măririle sale, iară ea rămâne neîmpărtăşită de patimile trupului. Că nu precum prin trup lucra Dumnezeirea Cuvântului, aşa şi prin Dumnezeire pătimiia trupul lui. Că organ al Dumnezeirii era trupul. Deci măcar deşi din cea dintâi zămislire nici o despărțire nu au fost între amândoao chipurile, ci ale unii Feațe s'au făcut lucrările ceale din toată vreamea ale amândurora chipurilor, însă pre acealea care fără de despărțire s'au făcut, nici întru un chip le amestecăm; ci care a căruia chip iaste, din feliurimea lucrurilor cunoaştem.

Deci lucrează Hristos după fieştecarea din amândoao firile lui, şi lucrează întru el fieştecarea din amândoao firile cu împărtăşirea ceiialalte. Cuvântul lucrând ceale ce sânt ale Cuvântului, pentru stăpânirea şi putearea Dumnezeirii, adecă câte sânt domneşti şi împărăteşti; iară trupul săvârşind câte sânt ale trupului, după voia Cuvântului celui unit cu dânsul, al căruia s'au şi făcut. Că nu dela sine făcea pornirea către patimile ceale fireşti, nici întoarcerea şi abaterea dela ceale de întristare, sau pre ceale ce de afară năvăliia, pătimiia, ci să mişca după urmarea firii, Cuvântul voind, şi slobozind cu iconomie ca să pătimească el şi să facă ceale ale sale, ca prin lucruri să se încredințeaze adevărul firii.[1]

Omenirea Cuvântului urmă amelințării lui.

[1] Leon.

Pre ceale omenești Hristos le lucra cu chip Dumnezeesc, și împrotivă.

[1]Și precum mai presus de ființă s'au înființat, din Fecioară născându-să, așa și mai presus de om ceale ce sânt ale oamenilor lucra, pre apă nestatornică și curgătoare cu picioare de pământ umblând (2), nu apa ca pământul învârtoșindu-să, ci cu putearea cea mai presus de fire a Dumnezeirii spre nerăvărsare închiegându-să, și la greotate de picioare materialnice în laturi nedându-să. Că nu omenească lucra pre ceale omenești, căci nu era numai om, ci și Dumnezeu; pentru aceaia și patimile lui era făcătoare de viață și mântuitoare. Nici Dumnezeiaște făcea pre ceale Dumnezeești, că nu era numai Dumnezeu, ci și om; pentru aceaia prin pipăire, și prin cuvânt, și prin ceale ca aceastea făcea seamnele ceale Dumnezeești.

Răspunsul Monotheliților.

[2]Iară de va zice cineva cum că nu spre surparea lucrării omenești zicem la Hristos o lucrare, ci fiindcă lucrarea cea omenească, deosebindu-să de către lucrarea cea Dumnezeiască, patimă să zice, pentru aceasta zicem la Hristos o lucrare – vom zice că, după acest cuvânt, și cei ce zic o fire, nu spre surparea céiĭ omenești zic aceasta, ci fiindcă firea omenească, deosebindu-să de către firea cea Dumnezeiască, pătimitoare să zice. Iară noi să nu fie ca, pentru deosebirea de către lucrarea cea Dumnezeiască, patimă să numim pre mișcarea cea omenească! Că nici a unui lucru, ca să zic de obște, starea din potrivire și asemănare să cunoaște sau să hotărăște. Că așa lucrurile ceale ce sânt să vor afla a fi pricini iale lorуși unele altora. Că deacă pentru că mișcarea cea Dumnezeiască iaste lucrare, cea omenească iaste patimă, fără de îndoială și pentru că firea cea Dumnezeiască iaste bună, cea omenească va fi rea. Și după întoarcerea cea împrotivă[3], pentru că mișcarea cea omenească să zice patimă, mișcarea cea Dumnezeiască să zice lucrare, și pentru că firea cea omenească iaste rea, cea Dumnezeiască va fi bună. Încă și toate zidirile așa vor fi reale, și va minți cel ce au zis: „Și au văzut Dumnezeu toate câte au făcut, și iată era bune foarte"[4].

A nici unui lucru starea din asemănare să cunoaște.

[1] Dion., *Pentru Num. Dumn.*, Cap. 2, și *Epist. a 4-a.*
[2] Max., *Dial. cu Pir.*
[3] „Și invers..." (N. ed.)
[4] Fac. 1: 31.

Iară noi zicem cum că Sfinții Părinți în multe fealiuri au numit pre mişcarea cea omenească, (3) după înțăleagerile ce le zăcea înainte.[1] Că o au numit pre dânsa şi puteare, şi lucrare, şi deosebire, şi mişcare, şi însuşire, şi feliurime, şi patimă, nu spre deosebire de cea Dumnezeiască, ci *puteare* adecă, ca pre ceaia ce iaste puteare ţiitoare şi neschimbată; iară *lucrare*, ca pre ceaia ce închipuiaşte seamne şi arată pre asemănarea cea desăvârşit întru toate ceale de un feliu; iară *deosebire*, ca pre ceaia ce iaste deosebitoare; iară *mişcare*, ca pre ceaia ce iaste arătătoare; iară *însuşire*, ca pre ceaia ce iaste întăritoare, şi numai la dânsa, nu şi la alta să află; iară *feliurime*, ca pre ceaia ce iaste formăluitoare[2]; iară *patimă*, ca pre ceaia ce să mişcă. Că toate ceale ce sânt dela Dumnezeu şi după Dumnezeu pătimesc cu aceasta că să mişcă, fiindcă nu sânt iale de-sineşi-mişcare sau de-sineşi-puteare[3]. Deci nu spre deosebire, precum s'au zis, aşa o au numit, ci după cuvântul carele s'au pus într'însa de pricina cea atoatefăcătoare ca de un ziditoriu. Pentru aceaia şi împreună cu cea Dumnezeiască grăindu-o pre ea, lucrare o au numit. Că cela ce au zis că „lucrează fieştecarele chip din amândoao cu împărtăşirea celuialalt”[4], ce alt au făcut? Sau cela ce au zis că „patruzeci de zile petrecând în postire, pre urmă au flămânzit”[5] (că au dat firii, când voia, să lucreaze ale sale)?[6] Sau cei ce au zis deosebită lucrare întru el, sau cei ce îndoită, sau cei ce alta şi alta?[7] Că aceastea, prin numirile ceale schimbate, doao lucrări însemnează; că şi prin schimbarea numirilor de multe ori să arată numărul, [ca] şi prin a zice „Dumnezeesc şi omenesc”. Că deosebirea, a celor ce să deosebesc iaste deosebire; iară ceale ce nu sânt, cum să vor deosebi?[8]

Cu multe numiri să numeaşte lucrarea cea omenească.

[1] Răspunsul lui Max. la acelaşi dial.
[2] „Iar *calitate*, ca fiind specifică” (ποιότητα δὲ ὡς εἰδοποιόν). (N. ed.)
[3] Sau: însăşi-mişcare şi însăşi-puteare.
[4] Leon.
[5] Mt. 4: 2.
[6] Nisis, *Împrotiva lui Apol[linarie]*.
[7] Gură de Aur, la Sfântul Thoma.
[8] Kirill, la Ioan, Cap 8.

CAP 16

Cătră cei ce zic: Deaca iaste omul de doao firi şi lucrări[1], nevoe iaste ca la Hristos trei firi şi [tot] atâtea lucrări a zice

Tot omul iaste alcătuit din doao firi.

Tot omul fiind alcătuit din doao firi, din suflet adecă şi din trup, şi pre aceastea neschimbate avându-le întru sine, doao firi cu cuviință să va zice el. Că pre a amândurora firească însuşire şi după unire o păzeaşte. Că nici trupul iaste nemuritoriu, ci stricăcios; nici sufletul muritoriu, ci fără de moarte; nici iarăşi trupul iaste nevăzut, nici sufletul cu ochi trupeşti văzut. Ci acesta iaste cuvântătoriu, şi înțălegătoriu, şi fără de trup, iară acela iaste gros, şi văzut, şi necuvântătoriu. Iară ceale ce după ființă împrotivă să deosebesc nu sânt de o fire; deci dară sufletul şi trupul nu sânt deoființă. Şi iarăşi, deacă omul iaste jivină cuvântătoare muritoare, iară toată hotărârea iaste arătătoare a firilor celor supuse, şi cea cuvântătoare cu cea muritoare, după cuvântul firii, nu iaste aceaiaşi, deci dară omul, după canonul hotărârii sale, nu iaste de o fire.[2]

Toți oamenii sânt de o fire, luându-să firea în loc de feliu.

Iară de să zice vreodată omul că iaste de o fire, atuncea numele firii să ia în loc de feliu, zicând noi că om de om nu să desparte cu vreo deosebire a firii. Ci aceaiaşi alcătuire având toți oamenii, şi din suflet şi din trup fiind încheiați, şi doao firi fiind fieştecarele, supt o hotărâre toți să aduc[3]. Şi aceasta nu fără de socoteală, când şi a tuturor lucrurilor celor zidite, ca a unor făcute, o fire au zis sfințitul Athanasie, în Cuvântul împrotiva celor ce hulesc pre Sfântul Duh aşa grăind: „Iară cum că mai presus de zidire iaste Duhul cel Sfânt, şi altul afară de firea celor făcute, şi osebit al Dumnezeirii, iaste cu putință iarăşi a cunoaşte"[4]. Că tot ce de obşte şi întru multe să veade, nu întru unul mai mult, iară întru altul mai puțin fiind, ființă să numeaşte. Deci fiindcă tot omul din suflet şi din trup iaste alcătuit, pentru aceasta o fire a oamenilor să zice. Iară la ipostasul Domnului nu putem zice o fire. Că şi firile păzesc şi după unire fieştecarea pre firească sa

Încă şi toate lucrurile ceale zidite.

Nici întru un chip nu iaste o fire la Hristos.

---

[1] Sau: deaca are omul doao firi şi lucrări.

[2] „Şi iarăşi, dacă omul este viețuitoare rațională muritoare, şi orice definiție arată firile cele definite, şi dacă, potrivit conceptului de fire, ceea ce este rațional nu este acelaşi lucru cu ceea ce este muritor, atunci omul, după canonul (norma) propriei definiții, nu va avea o singură fire". (N. ed.)

[3] „Supt o hotărâre toți să aduc": se reduc la aceeaşi definiție. (N. ed.)

[4] Epistola 1 către Serapion.

însuşire, şi feliu de Hristoşi nu iaste cu putinţă a afla. Că nu s'au făcut alt Hristos, din Dumnezeire şi din omenire, Dumnezeu şi om acelaşi.

Şi iarăşi: Nu iaste aceaiaşi a fi una după feliul omului, şi a fi una după fiinţa sufletului şi a trupului. Că a fi una după feliul omului arată pre asemănarea cea întru toţi oamenii; iară a fi una după fiinţa sufletului şi a trupului, pre însăşi starea lor de a fi o strică, aducându-le pre iale întru cea desăvârşit nefiinţă. Că sau unul să va preface întru fiinţa celuialalt, sau din altele să va face altul, şi amândoao să vor schimba, sau întru ale lor hotară rămâind, doao firi vor fi. Că, după cuvântul fiinţii, nu iaste aceaiaşi trupul cu lucrul cel fără de trup. Deci nu iaste nevoe ca, zicând noi la om o fire, nu pentru că aceaiaşi fiinţească feliurime iaste a sufletului şi a trupului, ci pentru asemănarea celor netăiate ce să aduc supt feliu, să zicem o fire şi la Hristos, unde feliu cuprinzătoriu de multe ipostasuri nu iaste.[1]

Şi iarăşi: Toată alcătuirea să zice că să închiiae din ceale ce de aproape să alcătuesc. Că nu zicem cum că casa s'au alcătuit din pământ şi din apă, ci din cărămizi şi din leamne. Că aşa nevoe ar fi fost şi pre om a-l zice că să închiiae cât de puţin din cinci firi, adecă din patru stihii şi din suflet. Aşa şi la Domnul nostru Iisus Hristos, nu socotim părţile părţilor, ci ceale ce de aproape sânt alcătuite, Dumnezeirea adecă şi omenirea.

Încă: Deaca, zicând noi pre om doao firi, vom fi siliţi a zice la Hristos trei firi, [atunci] şi voi, zicând pre om din doao firi, veţi dogmatisi pre Hristos din trei firi. Aşijderea şi pentru lucrări. Că nevoe iaste ca după potriva firii să fie lucrarea. Iară cum că omul de doao firi să zice şi iaste, martor iaste Bogoslovul Grigorie, zi-

---

[1] „Şi iarăşi: Unitatea omului după specie (κατ'εἶδος) nu este aceeaşi cu unitatea după esenţă (κατ'οὐσίαν) a sufletului şi a trupului. Că unitatea după specia omului arată elementul invariabil (sau: asemănarea deplină) în toţi oamenii; dar unitatea după esenţă a sufletului şi a trupului, vatămă însăşi fiinţarea acestora, aducându-le întru desăvârşită inexistenţă. Căci sau unul se va preface întru esenţa (οὐσίαν) celuilalt, sau din cele două se va face un altul, şi amândouă se vor schimba, sau între hotarele lor rămâind, două firi vor fi. Căci, în ce priveşte esenţa, nu este identitate între trup şi netrupesc. Deci nu este nevoie ca, zicând noi la om o singură fire (nu pentru că ar fi identică calitatea esenţială a sufletului cu cea a trupului, ci pentru invariabilitatea indivizilor ce se aduc sub specie), să vorbim de o singură fire şi la Hristos, care nu are o specie cuprinzătoare de mai multe ipostasuri". (N. ed.)

când că „doao firi iaste omul, fiindcă iaste şi suflet, şi trup”[1]. Încă şi în Cuvântul [său] cel pentru Botez aceastea zice: „Iară îndoiți fiind noi din suflet şi din trup, şi o fire fiind văzută, iară ceaialaltă nevăzută, îndoită iaste şi curățeniia, prin apă şi prin Duh”[2].

CAP 17

Pentru aceasta că s'au îndumnezeit firea trupului Domnului, şi voia

Îndumnezeire a trupului lui Hristos cum să cuvine a să înțăleage.

Trebue a şti cum că nu după mutare a firii, sau prefacere, sau schimbare, sau amestecare să zice că s'au îndumnezeit trupul Domnului, şi părtaş Dumnezeirii[3] şi Dumnezeu s'au făcut, precum zice Bogoslovul Grigorie: „Din care unul au îndumnezeit, iară altul s'au îndumnezeit şi, îndrăznesc a zice, părtaş Dumnezeirii s'au făcut; şi om s'au făcut cel ce au uns, şi Dumnezeu cel ce s'au uns”[4]. Că aceastea nu după mutare a firii s'au făcut, ci după unirea cea iconomicească, cea după ipostas zic, după carea fără de despărțire cu Dumnezeu Cuvântul s'au unit, şi după încăpearea firilor între sine, în ce chip zicem şi pre înfocarea hierului. (1) Că precum pre înomenire fără de mutare şi schimbare o mărturisim, aşa şi pre îndumnezeirea trupului a fi o socotim. Căci nici pentru că Cuvântul trup s'au făcut, din hotarăle Dumnezeirii sale au eşit, sau din măririle eiĭ ceale cu Dumnezeiască cuviință; nici iarăşi trupul, îndumnezeindu-să, din firea sa s'au mutat, sau din însuşirile eiĭ ceale fireşti. [5]Că au rămas şi după unire, şi firile neamestecate, şi însuşirile lor nevătămate. Iară trupul Domnului s'au îmbogățit cu lucrările ceale Dumnezeeşti pentru cea curată unire cu Cuvântul, carea iaste cea după ipostas, nicidecum din însuşirile ceale fireşti pătimind cădeare. Că nu cu lucrarea sa, ci pentru Cuvântul cel unit cu dânsul lucra ceale Dumnezeeşti, arătându-şi Cuvântul prin el lucrarea sa. Că arde hierul cel înfocat, nu cu firesc cuvânt având lucrarea cea arzătoare, ci din unirea cea cu focul având aceasta.

---

[1] *Epistola 101, către Klid[onie]*.
[2] *Cuv. 40*, nu departe dela început.
[3] Sau: împreună-Dumnezeu.
[4] *Cuv 39*; Max., în cartea cea pentru doao voi.
[5] Max., *Epist. către Nicand[ru]*.

Deci, acelaşi trup, muritoriu era pentru firea sa, şi făcătoriu de viaţă pentru unirea cea după ipostas cu Cuvântul. Aseamene şi pre îndumnezeirea voinţii o zicem, nu ca cum s'ar fi mutat mişcarea cea firească, ci fiindcă s'au unit cu voia lui cea Dumnezeiască şi atotputearnică, şi s'au făcut voe a lui Dumnezeu celui ce s'au făcut om.[1] Drept aceaia, vrând să se tăinuiască, nu au putut dela sineşi,[2] fiindcă au binevoit Dumnezeu Cuvântul ca să se arate cum că cu adevărat iaste întru el neputinţa voii omeneşti. Şi iarăşi, vrând au lucrat curăţirea Leprosului, pentru unirea cu voia cea Dumnezeiască.[3]

Cum s'au îndumnezeit voia cea omenească.

Şi să cuvine a şti cum că îndumnezeirea firii şi a voii prealuminat şi preadescoperit arată pre ceale doao firi şi pre ceale doao voi. Că precum înfocarea nu schimbă firea lucrului celui înfocat întru a focului, ci arată şi pre cel ce s'au înfocat, şi pre cel ce au înfocat, şi însemnează nu un lucru, ci doao, aşa şi îndumnezeirea nu săvârşaşte o fire alcătuită, ci pre ceale doao, şi pre unirea cea după ipostas. Fiindcă zice Bogoslovul Grigorie; „Din care unul au îndumnezeit, iară altul s'au îndumnezeit"[4]. Că zicând „din care", şi „unul", şi „iară altul", doao lucruri au arătat.

CAP 18

Încă pentru voile şi stăpânirile-de-sineşi, şi minţile, şi socotealele, şi înţelepciunile

Dumnezeu desăvârşit şi om desăvârşit zicând noi pre Hristos, cu adevărat pre toate ceale fireşti, şi pre ceale ale Tatălui, şi pre ceale ale Maicii le dăm lui. Că s'au făcut om, ca cel ce s'au biruit să biruiască. Că nu era neputincios cel ce toate le poate, ca şi cu stăpânirea şi putearea lui cea atotputearnică să izbăvească pre om de tiranul; ci ar fi avut pricină de vinuire tiranul, că au biruit pre om, şi au fost silit de Dumnezeu. Deci Milostivul şi Iubitoriul de oameni Dumnezeu, vrând să arate biruitoriu pre însuşi acela ce au căzut, să face om, chiemând prin cel aseamene pre cel aseamene.

S'au luat firea omenească, ca ea întru Hristos să biruiască pre diavolul.

Iară cum că omul iaste jivină cuvântătoare şi înţălegătoare, nimene nu să împrotiveaşte. Deci cum s'au făcut om, deaca trup fără de suflet sau suflet fără de minte au luat? (1) Că aceasta nu

Pre tot omul deplin au luat, şi pre suflet, şi pre minte.

[1] Grig. Naz., Cuv. 35.
[2] Mc. 7: 24.
[3] Mt. 8: 3.
[4] Grig. Naz., *Cuv. 42*.

iaste omul. Şi ce şi dintru a să face om ne-am fi folosit, deaca cel ce întâi s'au supus patimii nu s'au mântuit, nici prin împreunarea cu Dumnezeirea s'au înnoit şi vârtute au dobândit? Că ce nu s'ar fi luat, ar fi rămas nevindecat. Deci ia pre omul tot deplin, şi pre partea lui cea mai bună, carea au căzut supt boală, ca la tot deplin să dăruiască mântuirea.[1] Iară minte fără de înțălepciune, lipsită de socoteală[2], nu va fi vreodinioară. Că de nu iaste lucrătoare şi mişcătoare, nici iaste întru ființă cu adevărat[3].

Mintea în om iaste cea după chipul lui Dumnezeu.

Deci Dumnezeu Cuvântul, vrând să înnoiască pre ceaia ce era după chipul său, s'au făcut om. Dară ce era aceaia ce era după chipul său, fără numai mintea? Deci oare, lăsând ce era mai bun, au luat ce era mai prost? Că mintea în mijloc iaste între Dumnezeu şi între trup; între trup adecă ca o împreună-lăcuitoare, iară între Dumnezeu, ca un chip. Deci minte cu minte să împreună, (2) şi iaste mintea în mijloc între curățeniia lui Dumnezeu şi între grosimea trupului. Că de ar fi luat Domnul suflet fără de minte, suflet de dobitoc necuvântătoriu ar fi luat.[4]

Şi ea iaste în mijloc între Dumnezeu şi între trup.

Iară de au zis Evanghelistul cum că Cuvântul trup s'au făcut, trebue a şti cum că, la Sfânta Scriptură, uneori omul să numeaşte suflet, precum iaste aceaia: „Cu şaptezeci şi cinci de suflete au întrat Iacóv în Eghípet"[5]; iară alteori trup, precum iaste aceasta: „Va vedea tot trupul mântuirea lui Dumnezeu"[6]. Deci nu trup fără de suflet, nici fără de minte, ci om s'au făcut Domnul. Că zice el: „Ce mă bați pre mine om, carele adevărul am grăit voao?"[7] Deci au luat trup însuflețit cu suflet cuvântătoriu şi înțălegătoriu, carele era povățuitoriu trupului şi să povățuia de Dumnezeirea Cuvântului.

Cuvântul de împrotivire al Apolinaristenilor să surpă. În Scriptură omul şi suflet şi trup să numeaşte.

Voia lui Hristos cea omenească era supusă voii céiĭ Dumnezeeşti.

Deci şi ca cela ce era Dumnezeu, şi ca cela ce era om, avea fireaşte pre a voi, dară urmà şi să supunea voii lui céiĭ Dumnezeeşti cea omenească, fiindcă cu a sa socoteală nu să mişca, ci aceastea voià, care vóia lui cea Dumnezeiască voià. Că dând voe

[1] Grig. Naz., *[Epist.] cătră Klid.*
[2] Lipsită de cunoaştere (ἐστερημένος γνώσεως). (N. ed.)
[3] „Că de ar fi nelucrătoare şi nemişcătoare, ar fi şi cu totul inexistentă (καὶ ἀνύπαρκτος πάντως)". (N. ed.)
[4] Grig. Naz., *Epist. cătră Klid.*
[5] Fac. 46: 27.
[6] Is. 40: 5; Lc. 3: 6.
[7] In. 8: 40 şi 18: 23.

voința lui cea Dumnezeiască, pătimiia fireaşte ceale ale sale.[1] Căci când să lepăda de moarte, voind voința lui cea Dumnezeiască şi dând voe, fireaşte s'au lepădat de moarte, şi s'au înfiorat, şi s'au înfricoşat. Iară când voià voința lui cea Dumnezeiască ca să aleagă voința lui cea omenească moartea, de bunăvoe i s'au făcut eiĭ patima. Că nu numai ca cela ce era Dumnezeu de bunăvoe s'au dat pre sineşi spre moarte, ci şi ca cela ce era om. Pentru aceaia îndrăzneală împrotiva morții şi noao ne-au dăruit. Că aşa mai nainte de patima cea mântuitoare zice: „Părinte, de iaste cu putință, treacă dela mine păharul acesta"[2]. Arătat că ca un om vrea să bea păharul, că nu ca un Dumnezeu. Deci ca un om voiaşte să treacă păharul. Aceastea sânt graiuri ale fricii céiĭ fireşti. „Însă nu voia mea să fie", adecă aceaia după carea sânt osebit cu ființa de tine, „ci a ta"[3], adecă aceaia carea iaste a mea şi a ta, după carea sânt deoființă cu tine. Aceastea sânt iarăş graiuri ale îndrăznealii. Că sufletul Domnului, celui ce cu adevărat s'au făcut om cu bunăvoința sa, gustând mai întâi neputința cea firească cu simțire pentru despărțirea de trup, şi pătimind firească milă, apoi împuternicindu-să de Dumnezeiasca voe, îndrăzneaşte asupra morții. Căci fiindcă acelaşi tot era Dumnezeu, împreună cu omenirea lui, şi tot era om, împreună cu Dumnezeirea lui, El ca un om întru sine şi prin sine au supus ce era omenesc lui Dumnezeu şi Tatăl, şi chip noao pre sine preabun şi pildă dându-să, s'au făcut ascultătoriu Tatălui.

Şi cu stăpânire-de-sineşi voià, după vóia cea Dumnezeiască şi după cea omenească. Că în toată firea cea cuvântătoare cu adevărat iaste sădită voia cea de-sineşi-stăpânitoare. Că la ce va avea pre partea cea cuvântătoare, de nu va socoti cu stăpânire-desineşi? Că pre pofta[4] cea firească şi în dobitoacele ceale necuvântătoare o au sămănat Ziditoriul, carea spre păzirea firii lor cu sila le poartă pre iale. Că lipsite fiind iale de putearea cea cuvântătoare, nu pot să poarte, ci să poartă de pofta cea firească. Pentru aceaia îndată ce să face pofta, îndată şi pornirea spre lucrare; că nu metahirisesc cuvânt, sau sfat, sau socoteală, sau judecată. Drept aceaia nici ca ceale ce ar fi uneltit faptă bună să laudă şi să fericesc, nici ca ceale ce ar fi făcut răotate să muncesc. Iară firea

Deşartă va fi la om partea cea cuvântătoare, de îi va lipsi stăpânirea-de-sineşi.

[1] Sofr[onie], *Epist. soborn.*
[2] Mt. 26: 39.
[3] Lc. 22: 42.
[4] Sau: plecarea spre ceva.

cea cuvântătoare are pre pofta cea firească ce să mişcă, dară să poartă de cuvânt, şi să ocârmuiaşte, la cei ce păzesc cea după fire. Pentru că lucru bun şi mai covârşitoriu al cuvântului[1] acesta iaste voința cea de-sineşi-stăpânitoare, pre carea firească mişcare în firea cea cuvântătoare o zicem. Pentru aceasta şi ca ceaia ce unelteaşte faptă bună, să laudă şi să feriсeaşte, şi ca ceaia ce unelteaşte răotate, să munceaşte.

[2]Deci voià cu de-sineşi-stăpânire mişcându-să sufletul Domnului, ci acealea cu de-sine-stăpânire voià, care Dumnezeiasca lui voință voià ca să voiască ea. Că nu cu amelințare a Cuvântului să mişca trupul, precum şi Moisì şi toți sfinții cu amelințare Dumnezeiască să mişca; ci acelaşi unul fiind şi Dumnezeu şi om, şi după voința cea Dumnezeiască şi după cea omenească voià. [3]Drept aceaia nu cu socoteala, ci cu puteare firească mai vârtos, ceale doao voințe ale Domnului să deosebiia una de alta. Că voința lui cea Dumnezeiască era fără de început şi atotfăcătoare, următoare având pre puteare, [şi] era şi fără de patimă. Iară voința lui cea omenească din vreame au avut începutul, şi ea au suferit patimile ceale fireşti şi neprihănite. Şi fireaşte adecă nu era atotputearnică, iară ca ceaia ce s'au făcut a lui Dumnezeu Cuvântul cu adevărat şi firească, era şi atotputearnică.

Deosebirea voii céiĭ omeneşti şi a céiĭ Dumnezeeşti la Hristos.

CAP 19

Pentru lucrarea cea Theandricească, adecă Dumnezeiască-bărbătească[4]

Fericitul Dionisie, zicând cum că Hristos au petrecut împreună cu noi cu o lucrare oarecarea noao, Dumnezeiască-bărbătească[5], nu surpând pre lucrările ceale fireşti zice o lucrare făcută din cea Dumnezeiască împreună şi omenească. (Că aşa am fi zis şi o fire noao, făcută din cea Dumnezeiască şi omenească; căci a cărora lucrarea iaste una, a acestora şi ființa iaste una, precum zic Sfinții Părinți.) Ci [zicea aceasta] vrând să arate pre chipul cel nou şi negrăit al arătării lucrărilor lui Hristos celor fireşti, cu potrivire chipului celui negrăit al încăperii firilor lui Hristos între

[1] Adecă al puterii céiĭ cuvântătoare.
[2] Max., *Dial. cu Pir*.
[3] Grig. Naz., *Epistola 1 către Klid*.
[4] Sau: cea de Dumnezeu împreună şi om.
[5] Dion., *Epistola a 4-a*, carea iaste către Gaie.

sine, adecă a uniia întru alta, şi pre petreacerea lui cea omenească streină şi preaslăvită, şi firii lucrurilor celor ce sânt necunoscută, şi pre chipul dării şi împărtăşirii céiĭ deopotrivă, carea să face din unirea cea negrăită. Că nu zicem lucrările despărțite, nici cum că despărțit lucrează firile, ci unit fieştecarea cu împărtăşirea ceiialalte lucrează aceaia ce are a sa. Că nici pre ceale omeneşti omeneaşte le-au lucrat, că nu era om prost; nici pre ceale Dumnezeeşti numai Dumnezeiaşte, că nu era Dumnezeu gol, ci Dumnezeu împreună şi om. Că precum a firilor, şi pre unirea, şi pre deosebirea cea firească o ştim, aşa şi a voilor şi a lucrărilor celor fireşti.[1]

Deci trebue a şti cum că la Domnul nostru Iisus Hristos uneori facem cuvântul ca pentru doao firi, iară alteori ca pentru o față, însă şi aceasta şi aceaia la o înțăleagere aduce. Că ceale doao firi iaste un Hristos, şi cel unul Hristos iaste doao firi. Deci aceaiaşi iaste a zice „lucrează Hristos după fieştecarea din amândoao firile" şi „lucrează fieştecarea din amândoao firile întru Hristos, cu împărtăşirea ceiialalte". Pentru aceaia are împărtăşire firea cea Dumnezeiască cu trupul când lucrează el, pentru că despre bunavoință a voii céiĭ Dumnezeeşti i să dă voe să pătimească şi să facă ceale ale sale, şi pentru că lucrarea trupului cu adevărat iaste mântuitoare. Care aceasta nu iaste a lucrării céiĭ omeneşti, ci a céiĭ Dumnezeeşti. Iară trupul are împărtăşire cu Dumnezeirea [Cuvântului][2] când lucrează ea, şi pentru că prin trup ca printr'un organ să săvârşesc lucrările ceale Dumnezeeşti, şi pentru că unul şi acelaşi iaste cel ce lucrează Dumnezeiaşte împreună şi omeneaşte.

Împărtăşirea lucrărilor lui Hristos între dânsele.

Şi să cuvine a cunoaşte cum că sfânta lui minte lucrează şi lucrările sale ceale fireşti, socotind şi cunoscând cum că iaste minte a lui Dumnezeu, şi cum că iaste închinată de toată zidirea, şi pomenind de patimile şi petreacerile lui ceale de pre pământ, dară are împărtăşire cu Dumnezeirea Cuvântului când lucrează şi ocârmuiaşte şi chiverniseaşte toate, socotind şi cunoscând şi ocârmuind nu ca o minte proastă de om, ci ca una ce iaste unită cu Dumnezeu după ipostas şi s'au făcut minte a lui Dumnezeu.

Mintea omenească cum avea împărtăşire cu Cuvântul.

Toate ştiia şi ocârmuia.

[1] Max., *Dial. cu Pir*; Leon, *Epist. cătră Flav[ian]*.

[2] Cuvântul din paranteză există în textul grecesc, fiind omis din traducerea românească dintr'o scăpare a traducătorului sau mai curând dintr'o greşală de tipar. (N. ed.)

Ce însemnează lucrarea cea Dumnezeiască-bărbătească a lui Hristos.

Deci aceasta însemnează lucrarea cea Dumnezeiască-bărbătească, cum că, făcându-să om Dumnezeu, şi lucrarea lui cea omenească era Dumnezeiască, adecă îndumnezeită, şi nu era lipsită de lucrarea lui cea Dumnezeiască; şi lucrarea lui cea Dumnezeiască nu era lipsită de lucrarea lui cea omenească, ci fieştecarea din amândoao împreună cu ceaialaltă să vedea. Şi să zice chipul acesta de vorbă *perifrasis*, când cineva doao oarecare le cuprinde cu un cuvânt.[1] Că precum una zicem pre arderea cea tăiată şi pre tăiarea cea arsă a cuțitului celui înfocat, dară altă lucrare zicem pre tăiare şi alta pre ardere, şi a altiia şi a altiia firi, a focului adecă pre ardere, iară a hierului pre tăiare, aşa şi o lucrare Dumnezeiască-bărbătească a lui Hristos zicând noi, doao înțăleagem lucrările ale celor doao firi ale lui: a Dumnezeirii lui pre lucrarea cea Dumnezeiască, şi a omenirii lui pre cea omenească.

CAP 20

Pentru patimile ceale fireşti şi neprihănite

Pre toate patimile ceale fireşti şi neprihănite le-au luat Hristos.

Şi mărturisim cum că toate patimile ceale fireşti şi neprihănite ale omului au luat. Că pre omul tot întreg, şi pre toate ale omului au luat, afară de păcat. Că acesta nu iaste firesc, nici de Ziditoriul întru noi semănat, ci din semănătura cea pre deasupra a Diavolului întru aleagerea noastră de bunăvoe să face, iară nu cu sila pre noi ne stăpâneaşte. Iară patimi fireşti şi neprihănite sânt ceale ce nu sânt în stăpânirea noastră, câte din osândirea cea pentru călcarea de poruncă au întrat în viața omenească, precum foamea, seatea, osteneala, durearea, lacrăma, stricăciunea, întoarcerea de către moarte, frica, înfiorarea, din carea sudorile, picăturile de sânge, ajutoriul cel dela Îngeri pentru neputința firii, şi ceale ca aceastea, care la toți oamenii fireaşte să află.

Care sânt patimile ceale fireşti şi neprihănite.

Deci pre toate le-au luat, ca pre toate să le sfințească. S'au ispitit şi au biruit, ca noao biruința să ne pricinuiască, şi să dea firii puteare să biruiască pre împrotivă-luptătoriul, ca firea ceaia ce dedemult s'au biruit, prin bântuialele prin care s'au biruit, prin aceastea să biruiască pre cela ce dedemult o au biruit.

[1] Max., *Tom[ul] dogm. către Mar[in].*

Deci vicleanul de afară au bântuit pre Domnul, nu prin gânduri, precum şi pre Adam; că şi pre acela, nu prin gânduri, ci prin Şarpe. Iară Domnul pre bântuială o au împins înapoi, şi ca pre un fum o au râsipit, ca patimile ceale ce l-au bântuit pre el, şi s'au biruit, şi noao leasne biruite să se facă, şi aşa Adam cel nou să mântuiască pre cel vechiu.

Drept aceaia patimile noastre ceale fireşti după fire şi mai presus de fire au fost întru Hristos. Că după fire să mişca întru el, când lăsa el pre trup să pătimească ceale ale sale. Iară mai presus de fire, că întru Domnul nu povăţuia mai nainte de voinţă ceale fireşti. Căci nimic la dânsul silit să veade, ci toate de bunăvoe. Că voind au flămânzit, voind au însetat, voind s'au înfricoşat, voind au murit.

Întru Hristos patimile noastre era după fire şi mai presus de fire.

CAP 21

Pentru neştiinţă şi robie

Şi trebue să cunoaştem cum că Domnul au luat pre firea cea neştiutoare şi roabă; pentru că firea omului iaste roabă a lui Dumnezeu celui ce o au făcut pre dânsa, şi nu are ştiinţa lucrurilor celor viitoare. Pentru aceasta, precum zice Bogoslovul Grigorie, de vei despărţi ce iaste văzut de ce iaste cu mintea înţăles[1], rob să zice trupul şi neştiutoriu. Dară pentru că iaste unul şi acelaş ipostasul, şi pentru unirea cea nedespărţită, s'au îmbogăţit sufletul Domnului cu ştiinţa lucrurilor celor viitoare, precum şi cu cealealalte Dumnezeeşti seamne. Că precum trupul oamenilor după firea sa nu iaste făcătoriu de viaţă, iară trupul Domnului, unindu-să după ipostas cu însuşi el Dumnezeu Cuvântul, de murirea cea firească nu s'au depărtat, iară făcătoriu de viaţă s'au făcut, pentru unirea cu Cuvântul cea după ipostas, şi nu putem zice cum că nu au fost şi iaste pururea făcătoriu de viaţă. Aşa firea cea omenească din fiinţa sa nu are ştiinţa lucrurilor celor viitoare; iară sufletul Domnului, pentru unirea cea cu însuşi el Dumnezeu Cuvântul, şi pentru că iaste acelaşi ipostas, s'au îmbogăţit, precum am zis, împreună cu cealealalte Dumnezeeşti seamne, şi cu ştiinţa lucrurilor celor ce vor să fie.

Sufletul lui Hristos, din unirea cea după ipostas, de toată neştiinţa era slobod.

[1] Grig. Naz., *Cuv. 37.*

Hristos a să zice rob nu să poate, măcar de şi firea carea o au luat de la sineşi iaste roabă.

[1]Şi trebue a şti cum că nici rob pre el nu putem a-l zice, că numele acesta al robiei şi al stăpânirii nu iaste însemnătoriu de fire, ci de ceale ce să aduc spre altceva, precum şi al Părintimii şi al Fiimii. Că aceastea sânt arătătoare nu de ființă, ci de țineare. Deci precum pentru neştiință am zis că deacă cu supțiri gânduri ale minții, adecă năluciri, vei despărți ce iaste zidit de ce iaste nezidit, rob iaste trupul, de nu s'ar fi unit cu Dumnezeu Cuvântul. Iară fiindcă o dată s'au unit după ipostas, cum va fi rob? Că unul fiind Hristos, nu poate a fi şi rob luişi, şi Domn, că aceastea nu sânt din ceale ce să zic singure, ci din ceale ce să aduc spre altul[2]. Deci al cui va fi rob? Al Tatălui? Deci dară nu toate câte are Tatăl sânt şi ale Fiiului, deacă al Tatălui iaste rob, iară al luişi nicidecum. Şi cum pentru noi, carii printr'însul ne-am făcut fii, zice Apostolul: „Pentru aceasta nu mai eşti rob, ci fiiu"[3], deacă el iaste rob? Deci numai cu numirea să zice rob, pentru că nu iaste el aceasta, ci pentru noi chip de rob au luat, şi rob împreună cu noi s'au numit. Că fără de patimă fiind, pentru noi patimilor au robit, şi slujitoriu mântuirii noastre s'au făcut. Iară cei ce îl zic pre el rob, despărțesc pre cel unul Hristos în doi, precum Nestorie. Iară noi Stăpân pre el îl zicem, şi Domn a toată zidirea, pre cel unul Hristos, pre cel ce iaste acelaşi Dumnezeu împreună şi om, şi cum că toate le ştie, „că întru dânsul sânt toate vistieriile înțălepciunii şi ale cunoştinții, ceale ascunse"[4].

Eresul Nestorianilor zicea că Hristos iaste rob.

CAP 22
Pentru sporire

Şi să zice că sporiia cu înțălepciunea, şi cu vârsta, şi cu darul[5], cu vârsta adecă crescând, iară prin creaşterea vârstii aducând la arătare înțălepciunea ceaia ce era întru el; încă, pre sporirea oamenilor întru înțălepciune şi daru, şi pre săvârşirea bunei voințe a Tatălui, adecă pre mântuirea şi cunoştința de Dumnezeu a oamenilor sporire a sa făcându-o, şi pretutindinea ce iaste al nostru, al său socotind. Iară cei ce zic că sporiia el cu înțălep-

Sporirea lui Hristos cu înțălepciunea şi cu darul.

---

[1] Grig. Naz., Cuv. 24.

[2] „...că acestea nu sânt dintre cele ce se spun în chip absolut (ἁπλῶς), ci relativ (πρὸς ἕτερον)". (N. ed.)

[3] Gal. 4: 7.

[4] Col. 2: 3.

[5] Lc. 2: 52.

ciunea şi cu darul, ca cum adăogire a acestora ar fi priimit, nu din cea dintâi stare a trupului zic că s'au făcut unirea, nici priimesc unirea cea după ipostas, ci lui Nestorie celui cu mintea deşartă plecându-se, unire după dragoste şi lăcuință goală[1] ciudat plăzmuesc, „neştiind nici ceale ce grăesc, nici pentru care să întăresc"[2]. Că deaca s'au unit cu adevărat trupul cu Dumnezeu Cuvântul din cea dintâi stare, iară mai vârtos întru El au avut starea, şi unul şi acelaşi ipostas au fost, cum nu s'au îmbogățit desăvârşit cu toată înțălepciunea şi darul? Nu el din daru împărtăşindu-să, nici după daru din ceale ale Cuvântului luând, ci mai vârtos pentru unirea cea după ipostas, ceale omeneşti şi ceale Dumnezeeşti ale unui Hristos făcându-să, fiindcă acelaşi era Dumnezeu împreună şi om, pre daru şi pre înțălepciune şi pre plinirea tuturor bunătăților izvorând lumii.[3]

CAP 23
Pentru teamere

Numele teamerii are îndoită înțăleagere. Pentru că iaste teamere firească, când sufletul nu voiaşte să se desparță de trup, pentru dragostea şi iubirea cea firească carea dintru început de Ziditoriul s'au pus într'însul, pentru care fireaşte să teame, şi să înfiorează, şi fuge de moarte. Al căriia frici hotărârea iaste aceasta: teamere firească iaste puteare carea cu sfiială să ține de a fi.[4] Căci fiindcă toate dintru neființă întru ființă s'au adus de Ziditoriul, pentru aceasta de a fi, iară nu de a nu fi, fireaşte au poftă. Iară a acestora firească iaste tragerea către ceale întemeetoare. Deci şi Dumnezeu Cuvântul, făcându-să om, au avut această poftă: întru ceale ce întemeia firea tragerea arătând, mâncare şi băutură şi somn poftind, şi fireaşte pre aceastea cu lucrul făcând; iară întru ceale ce o strica, depărtarea, precum în vreamea patimii de bunăvoe pre sfiiala cea despre moarte o au făcut. Că măcar de şi după leagea firii să făcea ceale ce să făcea, însă nu ca la noi cu silă. Că de bunăvoe pre ceale fireşti vrând le-au priimit. Şi pentru

Teamerea iaste îndoită.

Carea iaste teamerea cea firească şi cum au fost la Hristos.

---

[1] „...unire după dragoste şi lăcuință goală": unire relativă şi simplă locuire (σχετικὴν ἕνωσιν καὶ ψιλὴν ἐνοίκησιν). (N. ed.)
[2] 1 Tim. 1: 7.
[3] Grig. Naz., Cuv. 20 şi 26.
[4] Max., *Dial. cu Pir.* [„Temerea firească este o putere ce se alipeşte de existență prin retragere (κατὰ συστολὴν)" (N. ed.)]

aceaia teamerea aceasta, şi frica, şi înfiorarea iaste din patimile ceale fireşti, şi neprihănite, şi nesupuse păcatului.

Carea iaste cea afară de fire. Pre aceasta Hristos nu o au luat.

Iaste iarăşi teamere carea să face din depărtarea gândurilor, şi din necredință, şi dintru a nu şti ceasul morții, precum când ne teamem noaptea, făcându-să vreun sunet; carea iaste afară de fire, pre carea şi hotărându-o, zicem: Teamere afară de fire iaste sfiială fără de socoteală.[1] Pre aceasta Domnul nu o au priimit. Pentru aceaia nici s'au temut vreodată, fără numai în vreamea patimii, măcar de şi cu iconomie de multe ori să trăgea înapoi, căci ştiia vreamea.

Iară cum că cu adevărat s'au temut zice sfințitul Athanasie, în cuvântul cel împrotiva lui Apolinarie:[2] „Pentru aceasta Domnul zicea: 'Acum sufletul mieu s'au turburat'. Iară ceaia ce zice, 'acum', aceasta iaste când au voit. Însă ceaia ce iaste arată. Că nu ceaia ce nu iaste, ca cum ar fi de față numiia, ca cum după păreare să făcea ceale ce să grăiia. Că fireaşte şi după adevăr toate să făcea". Şi mai jos: „Iară nici întru un chip Dumnezeirea nu priimeaşte patimă fără de trup carele pătimeaşte; nici turburare şi întristare arată fără de suflet carele să întristează şi să turbură; nici iaste întru înfiorare şi să roagă fără de minte carea să înfiorează şi să roagă. Dară măcar de şi nu cu biruire a firii să întâmpla ceale ce să făcea, ci spre arătare a estimii, adecă ca să se arate cine iaste, să făcea ceale ce să făcea. Iară aceasta, „a nu să întâmpla cu biruire a firii ceale ce să făcea", însemnează că nu fără de voe pre aceastea le suferiia.

CAP 24
Pentru rugăciunea Domnului

Ce iaste rugăciunea şi cum s'au rugat Hristos.

Rugăciunea iaste suire a minții cătră Dumnezeu sau cearere dela Dumnezeu a celor ce să cuvin. Cum dară Domnul la înviiarea lui Lazăr şi în vreamea patimii s'au rugat? Că nici de suirea cea cătră Dumnezeu avea trebuință sfânta lui minte, fiindcă s'au unit o dată după ipostas cu Dumnezeu Cuvântul; nici de cearerea cea dela Dumnezeu, că unul iaste Hristos. Ci pre fața noastră făcându-o a sa, şi închipuind întru sine pre ceale ale

[1] „Temerea nefirească este o retragere/respingere nerațională/nejustificată (παράλογος συστολή)". (N. ed.)
[2] *Cuv. împrotiva lui Apolin.*, nu departe de sfârşit.

noastre, şi pildă noao făcându-să, şi învățindu-ne pre noi dela Dumnezeu să cearem, şi cătră dânsul mintea să o înălțăm, şi prin sfânta sa minte făcând cale noao spre suirea cea cătră Dumnezeu. Că precum au suferit patimile, dându-ne noao biruință asupra lor,[1] aşa să şi roagă, făcând cale noao spre suirea cea cătră Dumnezeu, şi pentru noi toată dreptatea plinind,[2] precum au zis cătră Ioann, şi împăcând cu noi pre Tatăl său, şi ca pre o începătură şi pricină pre el cinstindu-l, şi arătând că nu iaste protivnic lui Dumnezeu. Căci când, la înviiarea lui Lazăr, zicea: „Părinte, mulțemescu-ț ție că m'ai ascultat pre mine, şi eu ştiiam că pururea mă asculți; ci pentru norodul carele stă împrejur am zis, ca să crează că tu m'ai trimis"[3] – au nu tuturor iaste prea arătat cum că ca pre o începătură a sa şi pricină cinstind pre Tatăl său, şi arătând că nu iaste protivnic lui Dumnezeu, aceastea au zis?[4]

Iară când zicea: „Părinte, de iaste cu putință, treacă dela mine păharul acesta; însă nu precum voesc eu, ci precum tu"[5] – au nu fieştecăruia iaste cunoscut cum că învățindu-ne pre noi ca, întru ispite, dela singur Dumnezeu să cearem ajutoriul, şi să aleagem mai mult decât voia noastră pre cea Dumnezeiască? Şi arătând cum că cu adevărat pre ceale ce sânt ale firii noastre le-au făcut ale sale? Şi cum că, după adevăr, are doao voi, fireşti adecă, şi potrivite firilor lui, dară nu împrotivnice? „Părinte" zice, ca cela ce iaste deoființă, „de iaste cu putință", nu ca cum nu ar fi ştiut (că ce iaste cu neputință la Dumnezeu?), ci învățindu-ne pre noi ca să aleagem mai mult decât voia noastră pre cea Dumnezeiască. Că numai aceasta iaste cu neputință, care Dumnezeu nu voiaşte, nici lasă. „Însă nu precum eu voesc, ci precum tu": ca cela ce iaste Dumnezeu, de aceaiaşi voe iaste cu Tatăl; iară ca cela ce iaste om, fireaşte arată pre voia omenirii. Că aceasta fireaşte să întoarce de cătră moarte.[6] Care iaste cu neputință.

Iară aceaia ce zice: „Dumnezeul mieu, Dumnezeul mieu, căci m'ai lăsat"[7], o au zis pre fața noastră făcându-o a sa. Căci nici iaste Dumnezeu al lui Tatăl, fără numai de să va despărți, cu sup-

[1] Grig. Naz., *Cuv. 36*.
[2] Mt. 3: 15.
[3] In. 11: 41-42.
[4] Grig. Naz., *Cuv. 42*; Gură de Aur, *Vor. 63 la Ioann*.
[5] Mt. 26: 39.
[6] Grig. Naz., Cuv. 37.
[7] Mt. 27: 46.

țiri gândiri ale minții, ce iaste văzut de ce iaste nevăzut, să va pune el în rânduiala noastră; nici au fost lăsat vreodată despre Dumnezeirea sa, ci noi am fost cei lăsați şi trecuți cu vedearea. Pentru aceasta, pre fața noastră făcându-o a sa, aceastea s'au rugat.[1]

CAP 25

Pentru aceaia, „a face al său"

În doao chipuri face cineva ceva al său.

Şi trebue a şti cum că de doao fealiuri sânt facerile după care face cineva ceva al său: una firească şi ființească, iară alta după față şi după plecare.[2] Deci firească şi ființească iaste aceaia după carea Domnul, pentru iubirea sa de oameni, au luat firea noastră şi toate ceale fireşti, cu firea şi după adevăr făcându-să om, şi pre ceale fireşti cu lucrul avându-le. Iară după față şi după plecare iaste când cineva ia fața altuia pentru plecare, adecă pentru milostivire sau dragoste, şi în locul aceluia vorbeaşte cuvintele ceale după rânduiala lui care la sineşi nu să potrivesc. După carea aceasta facere a sa Domnul pre blestem, şi pre lăsarea noastră, şi pre ceale de acest feliu, care nu sânt fireşti, le-au făcut ale sale, nefiind el aşa sau făcându-să, ci fața noastră luând şi în rânduiala noastră puindu-să. După această înțăleagere iaste şi ceaia ce zice: „Făcându-să pentru noi blestem"[3].

CAP 26

Pentru Patima trupului Domnului şi nepătimirea Dumnezeirii lui

Deci însuşi Cuvântul lui Dumnezeu toate le-au suferit cu trupul, firea lui cea Dumnezeiască şi cea una fără de patimă rămâind fără de patimă. Că cel unul Hristos, carele iaste alcătuit din Dumnezeire şi din omenire, şi iaste întru Dumnezeire şi întru omenire, pătimind, partea cea pătimitoare, ca ceaia ce avea fire de a pătimi, au pătimit, iară cea fără de patimă nicicum împreună nu au pătimit. Că sufletul, pătimitoriu fiind, când să tae trupul, el netăindu-să, împreună cu trupul simțeaşte dureare şi împreună-

---

[1] Grig. Naz., *Cuv. 36*.
[2] Max., *Către Marin*; Grig. Naz., *Cuv. 36*.
[3] Gal. 3: 13.

pătimeaşte; iară Dumnezeirea, fără de patimă fiind, nu pătimiia împreună cu trupul.

Şi trebue a şti că aceasta, adecă cum că Dumnezeu au pătimit cu trupul, zicem; iară cum că Dumnezeirea au pătimit cu trupul, sau cum că Dumnezeu au pătimit prin trup, nicidecum. Că deaca, când soarele luceaşte în vreun copaciu, toporul tae copaciul, iară soarele netăiat şi fără de patimă rămâne, cu mult mai vârtos Dumnezeirea Cuvântului cea fără de patimă, unindu-să cu trupul după ipostas, când pătimiia trupul, fără de patimă au rămas. Şi precum deaca cineva va turna apă deasupra preste vreun h[i]er ars, cela ce are fire a pătimi de apă, focul zic, să stinge, iară hierul nevătămat rămâne, că nu are fire a să strica de apă. Cu mult mai vârtos, când pătimiia trupul, Dumnezeirea cea una fără de patimă nu au priimit patima, măcar de şi nedespărţită de dânsul au rămas. Că nu iaste nevoe ca pildele cu totul şi fără de nici o deosebire să fie aseamenea cu lucrurile, că trebue la pilde să se vază şi asemănare, şi schimbare, pentru că nu ar fi fost pildă. Că ceaia ce întru toate ar fi aseamene, ar fi însuşi acelaşi lucru, şi nu pildă, şi mai vârtos la ceale Dumnezeeşti. Că cu neputinţă iaste a afla pildă întru toate aseamene şi la Bogoslovie, şi la întrupare.

Cum că Dumnezeu au pătimit cu trupul să zice, iară cum că prin trup, nu. Nici cum că Dumnezeirea au pătimit.

Pildele nu sânt cu totul aseamene cu lucrurile.

CAP. 27

Pentru aceasta, cum că Dumnezeirea Cuvântului nedespărţită au rămas de suflet şi de trup şi la moartea Domnului, şi cum că un ipostas au rămas

Fără de păcat fiind Domnul nostru Iisus Hristos (că păcat n'au făcut cel ce rădică păcatul lumii, nici s'au aflat vicleşug în gura lui[1]), nu era supus morţii, de vreame ce prin păcat au întrat moartea în lume.[2] Dară moare priimind moartea cea pentru noi şi pre sine să aduce Tatălui jărtvă pentru noi;[3] că lui am greşit, şi el trebuia să priimească preţul răscumpărării noastre. Că să nu fie ca tiranului să se aducă sângele Stăpânului. Deci să apropie moartea, şi înghiţind cea spre vânare mâncare a trupului, să înfige în undiţa Dumnezeirii, şi gustând trup fără de păcat şi făcătoriu de viaţă, să sfarămă, şi pre toţi îi boraşte, pre carii mai nainte i-au înghiţit. Că precum întunearecul, prin întrarea luminii, să piiarde, aşa strică-

Sângele Domnului s'au adus preţ de răscumpărare Tatălui, nu diavolului.

---

[1] Is. 53: 9; In. 1: 29.
[2] Rom. 5: 12.
[3] Grig. Naz., Cuv. 42.

ciunea, prin apropiiarea Vieții, să izgoneaşte, şi tuturor să face viață, iară celui stricătoriu, stricăciune.

Dumnezeirea Cuvântului nedespărțită au fost de suflet şi de trup şi în vreamea morții, şi un Ipostas au rămas.

Deci măcar de au şi murit ca un om, şi sfântul lui suflet s'au despărțit de preacuratul trup, dară Dumnezeirea nedespărțită au rămas de amândoao, de suflet zic şi de trup, şi nici aşa cel unul ipostas s'au despărțit în doao ipostasuri. Că şi trupul şi sufletul împreună dintru început au avut starea întru ipostasul Cuvântului, şi măcar de şi la moarte s'au despărțit unul de altul, dară au rămas fieştecare dintru dânsele, având pre ipostasul Cuvântului. Drept aceaia cel unul ipostas al Cuvântului au fost ipostas şi al Cuvântului, şi al sufletului, şi al trupului. Că niciodată nici sufletul, nici trupul nu au avut ipostas al său deosebit de ipostasul Cuvântului, ci unul au fost ipostasul Cuvântului, şi niciodată doao. Pentru aceaia unul au fost pururea ipostasul lui Hristos. Că măcar de şi cu locul s'au despărțit sufletul de trup, dară după ipostas prin Cuvântul era unit.

CAP 28

Pentru stricăciune şi râsipire

Stricăciunea iaste îndoită. Şi după chipul cel dintâi trupul lui Hristos mai nainte de înviiare iaste stricăcios, iară după cel de-al doilea, nestricăcios.

Numele stricăciunii are doao însemnări.[1] Pentru că însemnează şi pre aceaste patimi omeneşti, adecă foamea, seatea, osteneala, găurirea piroanelor, moartea, carea iaste despărțirea sufletului de trup, şi ceale ca de acest feliu. După această însemnare, stricăcios zicem pre trupul Domnului. Că pre toate aceastea de bunăvoe le-au luat. Dară însemnează stricăciunea şi pre pierzarea şi râsipirea cea desăvârşit a trupului în stihiile dintru care s'au alcătuit, carea mai vârtos de mulți să numeaşte *diafthorà*. De aceasta, împărtăşire trupul Domnului nu au avut, precum zice Prorocul Davíd: „Că nu vei lăsa sufletul mieu în iad, nici vei da pre cel cuvios al tău să vaze stricăciune”[2].

Eresul lui Iulian şi Gaian.

Deci nestricăcios a zice pre trupul Domnului mai nainte de înviiare, după însemnarea cea dintâi a stricăciunii, precum nebunul Iulian şi Gaian, iaste lucru păgânesc. Că de au fost nestricăcios, nu au fost deoființă cu noi, ci şi după păreare, iară nu după adevăr s'au făcut ceale ce zice Evangheliia că s'au făcut – foamea, seatea, piroanele, împungerea coastei, moartea. Care

---

[1] Leontie.

[2] Ps. 15: 10.

deacă după păreare s'au făcut, amăgire şi prefacere iaste taina întrupării, şi după păreare, iară nu după adevăr s'au făcut om, şi după păreare, iară nu după adevăr ne-am mântuit. Ci să nu fie! Şi cei ce zic aceastea să se lipsească de mântuire.[1] Iară noi pre mântuirea cea adevărată am dobândit şi o vom dobândi. Dară după însemnarea cea de-a doao a stricăciunii, nestricăcios mărturisim pre trupul Domnului, precum ne-au dat noao purtătorii de Dumnezeu Părinți. Iară după înviiarea Mântuitoriului din morți, şi după însemnarea cea dintâi nestricăcios zicem pre trupul Domnului. Pentru că şi trupului nostru, pre înviiare şi pre cea după aceaia nestricăciune, prin trupul său au dăruit Domnul, el începătură şi a învierii, şi a nestricăciunii, şi a nepătimirii noao făcându-să. „Că să cuvine stricăciosul acesta să se îmbrace întru nestricăciune”[2], zice Dumnezeescul Apostol.

CAP 29

Pentru pogorârea cea în iad

Să pogoară în iad sufletul îndumnezeit, ca precum celor de pre pământ au răsărit Soarele Dreptății,[3] aşa şi celor ce şăd supt pământ, întru întunearec şi în umbra morții, să strălucească Lumina.[4] Ca precum celor de pre pământ au binevestit pace, robiților slobozire şi orbilor vedeare,[5] şi s'au făcut celor ce au crezut pricinuitoriu de mântuire veacinică, iară celor ce nu au crezut mustrare de necredință, aşa şi celor din iad.[6] „Ca lui să se pleace tot genunchiul, al celor Cereşti, şi al celor pământeşti, şi al celor de supt pământ”[7]; şi aşa, slobozind pre cei legați din veac, iarăşi s'au întors din morți, făcându-ne noao cale spre înviiare. Înviiarea.

[1] Anast. Sinaitul, la *Odigos* 23.
[2] 1 Cor. 15: 53.
[3] Mal. 4: 2.
[4] Is. 9: 2.
[5] Is. 61: 1; Lc. 4: 18.
[6] 1 Pt. 3: 19.
[7] Filip. 2: 10.

CARTEA A PATRA

CAP 1
Pentru ceale după Înviiare

Hristos după înviiare iaste fără de patimă.

Cum au mâncat după înviiare.

Iară după înviiarea cea din morţi toate patimile le-au lepădat, stricăciunea zic, foamea şi seatea, somnul şi osteneala, şi ceale de acest feliu. Pentru că de au şi gustat hrană după înviiare,[1] însă nu după leagea firii, căci nu au flămânzit, ci cu chip de iconomie, pre înviiarea cea adevărată încredinţindu-o, şi cum că acesta iaste trupul cel ce au pătimit şi au înviiat. Iară din părţile firii nimic n'au lepădat, nu trup, nu suflet, ci şi trupul, şi sufletul cuvântătoriu şi gânditoriu, voitoriu şi lucrătoriu au avut, şi aşa în ceriuri s'au înălţat, şi aşa de-a dreapta Tatălui şade, vrând Dumnezeiaşte şi omeneaşte mântuirea noastră, şi lucrând, Dumnezeiaşte adecă, purtarea de grijă a tuturor şi păzirea şi ocârmuirea, iară omeneaşte, aducându-şi aminte de petreacerile ceale de pre pământ, văzind şi cunoscând cum că de toată zidirea cea cuvântătoare iaste închinat. Căci cunoaşte sfântul lui suflet cum că după ipostas cu Dumnezeu Cuvântul s'au unit, şi iaste împreună-închinat ca un suflet al lui Dumnezeu, şi nu ca aşa prost suflet. Încă şi a să înălţa de pre pământ la Ceriu, şi iarăşi a să pogorî, lucrări sânt ale trupului celui scris-împrejur. Că „aşa iarăşi va veni", zice, „la voi, în ce chip l-aţi văzut pre el mergând la Ceriu"[2].

Toate ceale omeneşti la dânsul sânt întregi.

CAP 2
Pentru şădearea cea de-a dreapta Tatălui

Şădearea lui Hristos de-a dreapta Tatălui.

Iară de-a dreapta lui Dumnezeu şi Tatăl zicem că au şăzut Hristos trupeaşte. Însă dreaptă a Tatălui nu dupre loc zicem. Căci cum cel nescris-împrejur ar fi avut dreaptă dupre loc? Că dreapta şi stânga sânt a celor scrişi-împrejur. Ci dreaptă a Tatălui zicem pre slava şi cinstea Dumnezeirii, întru carea Fiiul lui Dumnezeu mai nainte de veaci fiind ca un Dumnezeu şi deofiinţă cu Tatăl,

---

[1] Lc. 24: 43.
[2] Fap. 1: 11.

în vremile ceale mai de pre urmă întrupându-să, şi trupeaşte şade, împreună slăvindu-să trupul lui. Pentru că cu o închinăciune iaste închinat împreună cu trupul lui de toată zidirea.[1]

CAP 3

Cătră cei ce zic: Deaca doao firi are Hristos, [atunci] sau şi făpturii slujiți, închinându-vă la fire zidită, sau ziceți că o fire iaste închinată, iară una neînchinată.

Fiiului lui Dumnezeu, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, ne închinăm, carele era fără de trup mai nainte de întrupare, şi acum acelaşi s'au întrupat şi s'au făcut om împreună cu a fi Dumnezeu. Deci trupul lui, după a sa fire, de vei despărți cu supțiri gândiri ce iaste văzut de ce iaste gândit, neînchinat iaste, fiindcă iaste zidit;[2] iară după ce s'au împreunat cu Dumnezeu Cuvântul, pentru el şi întru el iaste închinat. Că în ce chip împăratul, şi gol fiind el, şi îmbrăcat, i să aduce închinăciune; şi porfira, când iaste singură porfiră, să calcă şi să rumpe, iară după ce s'au făcut îmbrăcăminte împărătească să cinsteaşte şi să slăveaşte, şi deacă cineva pre ea o ar fi spart, de multe ori cu moarte să osândeaşte; [3]precum şi lemnul, singur, nu iaste neapropiiat pipăirii, iară după ce s'au împreunat cu focul şi s'au făcut cărbune, nu pentru el, ci pentru focul cu carele s'au împreunat, neapropiiat să face, şi nu firea lemnului iaste neapropiiată, ci cărbunele, adecă lemnul cel înfocat – aşa şi trupul, după a sa fire nu iaste închinat, iară întru Dumnezeu Cuvântul, cel ce s'au întrupat, iaste închinat, nu pentru sineşi, ci pentru Dumnezeu Cuvântul cel ce după ipostas s'au împreunat cu dânsul; şi nu zicem că la trup prost ne închinăm, ci la trupul lui Dumnezeu, adecă la Dumnezeu cel ce s'au întrupat.

Trupul lui Hristos iaste închinat ca cela ce iaste trup al Cuv[ântului], nu dela sine.

CAP 4

Pentru ce Fiiul lui Dumnezeu s'au făcut om, iară nu Tatăl, nici Duhul, şi ce au isprăvit după ce s'au făcut om

Tată iaste Tatăl, iară nu Fiiu;[4] Fiiu iaste Fiiul, iară nu Tată; Duh Sfânt iaste Duhul, iară nu Tată, nici Fiiu. Că însuşirea iaste

---

[1] Athanasie. Vas[ilie], *Pentru Sfântul Duh*, Cap 6.
[2] Athan., *Împotriva lui Apol[linarie]*; Epif[anie].
[3] Mai sus, Cartea a 3-a, Cap 8.
[4] Grig. Naz., Cuv. 39.

nemişcată. Pentru că, întru alt chip, cum ar fi rămas însuşire, de s'ar fi mişcat şi s'ar fi mutat întru alta? Pentru aceasta Fiiul lui Dumnezeu să face Fiiu al Omului, ca să rămâe însuşirea nemişcată. Că Fiiu al lui Dumnezeu fiind, s'au făcut Fiiu al Omului, întrupându-să din Sfânta Fecioară şi neeşind din însuşirea cea fiiască.

Iară s'au întrupat Fiiul lui Dumnezeu ca aceaia pentru carea au făcut pre om, iarăşi să-i dăruiască lui. Că l-au făcut pre el după chipul său, gânditoriu şi de-sineşi-stăpânitoriu; şi după asemănare, adecă întru faptele ceale bune desăvârşit, pre cât iaste cu putință firii omului. Pentru că aceastea sânt ca oarecare seamne ale Dumnezeeştii firi, adecă a fi el fără de grijă şi nerăspândit, şi fără de răotate[1], bun, înțălept, drept, slobod de toată răotatea. Deci după ce au făcut pre om împărtăşit de sine („că spre nestricăciune l-au făcut pre el"[2]), prin împărtăşirea sa l-au suit pre el la nestricăciune. Dară de vreame ce, prin călcarea poruncii, am întunecat şi am şters pre seamnele icoanei céiĭ Dumnezeeşti, şi întru răotate făcându-ne, ne-am golit de Dumnezeiasca împărtăşire („că ce împărtăşire are lumina cu întunearecul?"[3]), şi afară de viață făcându-ne, am căzut supt stricăciunea morții, de vreame ce au dat ce iaste mai bun, zic, şi nu l-am păzit, ia el ce iaste mai prost, adecă pre firea noastră, ca prin sine şi întru sine să înnoiască pre cea dupre chip şi dupre asemănare, şi să ne înveațe şi pre noi viețuirea cea îmbunătățită[4], prin sine făcându-o noao pre aceasta leasne umblată, şi, cu împărtăşirea vieții, să ne slobozească din stricăciune, începătură făcându-să a învierii noastre, şi pre vasul cel netreabnic şi zdrobit să-l înnoiască, ca din tirăniia diavolului să ne slobozească, spre cunoştința cea Dumnezeiască chiemându-ne pre noi, şi să ne întărească şi să ne înveațe, ca prin răbdare şi smerenie să biruim pre tiranul.[5]

Seamnele şi haractirurile Dumnezeeştii firi.

Pentru carea pricină s'au întrupat Fiiul.

Drept aceaia au încetat slujirea dracilor, făptura s'au sfințit cu sângele cel Dumnezeesc, capiştile şi bisericile idolilor s'au stricat, cunoştința de Dumnezeu s'au sădit, Troița cea deoființă, Dumnezeirea cea nezidită, iaste închinată, adecă un Dumnezeu adevărat, Făcătoriu al tuturor şi Domn, faptele ceale bune să po-

Care sânt isprăvile întrupării lui Hristos.

[1] Fără ştirbitură, integru (ἀκέραιον). (N. ed.)
[2] Ințăl. 2: 23.
[3] 2 Cor. 6: 14.
[4] Sau virtuoasă (ἐνάρετον). (N. ed.)
[5] Athan., *Pentru întrup.[Cuvântului]*; Kirill, la Ioann.

liticesc[1], nădeajdea învierii prin înviiarea lui Hristos s'au dăruit, să înfricoşază dracii de oamenii cei ce îi avea mai nainte robiți. Şi ce iaste minunat, că toate aceastea prin Cruce şi prin patimi şi prin moarte s'au isprăvit, în tot pământul Evangheliia cunoştinții de Dumnezeu s'au propoveduit, nu cu războiu şi cu arme şi cu oştiri biruind pre cei împrotivnici, ci puțini, goli, săraci şi necărturari, goniți fiind, bătuți, la moa[r]te dați, pre cel ce s'au răstignit cu trupul şi au murit, propoveduind, au biruit pre cei înțălepți şi putearnici. Pentru că urma lor putearea cea atotputearnică a celui ce s'au răstignit. Şi moartea, ceaia ce mai nainte era înfricoşată, s'au biruit, şi ceaia ce mai dedemult era întristăcioasă şi urâtă, acum mai mult decât viața iaste iubită. Aceastea sânt isprăvile venirii lui Hristos, aceastea sânt cunoştințele puterii lui. Căci nu precum prin Moisì, marea despărțind,[2] un norod din Eghípet şi din robiia lui Faraon au mântuit, ci mai vârtos pre toată omenirea din stricăciunea morții şi de tiranul cel amar, de păcat o au izbăvit, nu cu silă trăgând la fapta cea bună, nu supt pământ acoperind, şi cu foc arzind, şi cu pietri a să împroşca cei ce păcătuesc poruncind, ci cu blândeațe şi cu îndelungă-răbdare plecând pre oameni să aleagă pre fapta cea bună, şi să se nevoiască întru ostenealele ceale pentru dânsa, şi să se îndulcească. Căci cei ce mai nainte păcătuia, să pedepsiia, şi iarăşi tot de păcat să ținea, şi Dumnezeu să socotiia lor păcatul. Iară acum, pentru blagocéstie şi pentru fapta cea bună, aleg bătăi şi zdrobiri ale mădulărilor, şi moarte.

Putearea Crucii lui Hristos.

Moartea, prin Crucea lui Hristos, mai mult decât viața iaste iubită.

Slavă ție, o, Hristoase, Cuvinte al lui Dumnezeu şi Înțălepciune şi Puteare, şi Dumnezeule atotstăpânitoriule! Ce ție pentru toate aceastea noi, ticăloşii, îți vom răsplăti? Că ale tale sânt toate, şi nimic dela noi nu ceri, fără numai mântuirea noastră, tu şi pre însăşi aceasta dându-o noao, şi celor ce o priimesc le mulțămeşti, pentru negrăita bunătate! Mulțămită ție, celui ce pre a fi noao ai dat, şi pre bine a fi ne-ai dăruit, şi dintru aceasta căzind noi, iarăşi la aceasta ne-ai întors prin pogorârea ta cea negrăită.

---

[1] „Virtuțile se trăiesc" (ἀρεταὶ πολιτεύονται). (N. ed.)
[2] Eş. 14: 21-22.

CAP 5

Cătră cei ce întreabă de iaste zidit Ipostasul lui Hristos, sau nezidit

Altă amăgire a monofisiţilor surpă.

Ipostasul lui Dumnezeu Cuvântul mai nainte de întrupare singur de sineşi era, şi nealcătuit din ceva, şi fără de trup, şi nezidit; iară după ce s'au întrupat, s'au făcut şi trupului ipostas, şi s'au făcut alcătuit din Dumnezeire, pre carea pururea o avea, şi din trupul cel ce au luat, şi poartă însuşirile amândurora firilor, în doao firi cunoscându-să. Drept aceaia, unul şi acelaşi ipostas nezidit iaste după Dumnezeire şi zidit după omenire, văzut şi nevăzut. Că, în alt chip, sântem siliţi sau a despărţi pre cel unul Hristos, doao ipostasuri zicând noi, sau a tăgădui pre deosebirea ipostasurilor, şi schimbare a aduce înlăuntru, şi amestecare.

Ipostasul lui Hristos iaste şi nezidit şi zidit.

CAP 6

Când s'au numit Hristos

Greşala lui Orighen.

Nu precum oarecarii mint, cum că mintea s'au unit cu Dumnezeu Cuvântul mai nainte de întruparea cea din Fecioară, şi de atuncea s'au numit Hristos. Aceasta iaste necuviinţa bârfealelor lui Orighen, carele dogmatisiia că sufletele sânt mai nainte de trupuri.[1] Iară noi zicem cum că Fiiul şi Cuvântul lui Dumnezeu iaste şi s'au numit Hristos după ce în pântecele Sfintei Fecioare s'au sălăşluit, şi trup fără de schimbare s'au făcut, şi s'au uns trupul cu Dumnezeirea, că ungere iaste aceasta a omenirii, precum zice Bogoslovul Grigorie.[2] Încă şi sfinţitul Kirill al Alexandriei, cătră Împăratul Theodosie scriind, aceastea au zis: „Pentru că zic eu că nu să cuvine a să numi Hristos Iisus[3] nici Cuvântul cel din Dumnezeu fără de omenire, nici lăcaşul cel ce s'au născut din muiare, nefiind unit cu Cuvântul. Pentru că Cuvântul cel din Dumnezeu nu întru alt chip să înţăleage Hristos, fără numai împreunat fiind cu omenirea după unirea cea iconomicească cu chip negrăit". Şi cătră Împărăteasele aşa scrie: „Oarecarii zic că numele acesta, adecă Hristos, să cuvine numai Cuvântului celui ce s'au născut din Dumnezeu-Tatăl, deosebit şi singur înţălegându-să şi fiind; iară noi nu aşa ne-am învăţat a socoti sau a zice,

---

1 *Pentru Arhás*, Cart. a 2-a, cap. 2.
2 Cuv. 36, nu departe de sfârşit.
3 Adecă: Uns Mântuitoriu.

căci când Cuvântul s'au făcut trup, atuncea zicem că s'au şi numit el Hristos Iisus. Că de vreame ce s'au uns cu untul-de-lemn al bucuriei[1], adecă cu Sfântul Duh, de Dumnezeu şi Tatăl, pentru aceasta Hristos să numeaşte. (1) Iară cum că ungerea iaste pentru omenire, nu poate să se îndoiască cineva din cei ce s'au obicinuit drept a socoti". Încă şi Athanasie pururea-pomenitul, în Cuvântul cel pentru mântuitoarea Arătare, întru acest chip zice: „Dumnezeu cel ce mai nainte era, mai nainte de venirea în trup, nu au fost om, ci Dumnezeu era la Dumnezeu, nevăzut şi fără de patimă fiind; iară când s'au făcut om, numele acesta, 'Hristos', i să aduce pentru trup, de vreame ce urmează numelui patima şi moartea". Iară de şi zice Dumnezeiasca Scriptură: „Pentru aceasta te-au uns pre tine, Dumnezeule, Dumnezeul tău cu untul-de-lemn al bucuriei"[2], să cuvine a şti că de multe ori Dumnezeiasca Scriptură metahiriseaşte vreame trecută în loc de vreame viitoare, precum aceasta: „Iară după aceaia pre pământ s'au arătat, şi cu oamenii împreună au petrecut"[3]. Că încă nu să arătasă, nici împreună cu oamenii petrecusă Dumnezeu, când aceastea să grăiia. Şi: „La râul Vavilonului, acolò am şăzut, şi am plâns"[4]: că aceastea încă nu să făcuse.

CAP 7

Cătră cei ce întreabă de au născut Sfânta Născătoarea de Dumnezeu doao firi şi de s'au răstignit pre Cruce doao firi

Surpă cuvântul cel de împrotivire al Severianilor.

᾿Αγένητον (*aghéniton*) şi γενητόν (*ghéniton*), când să scriu cu un ν (*n*), să cuvin firii, şi însemnează nezidit şi zidit. Iară ἀγέννητον (*aghénniton*) şi γεννητόν (*ghénniton*), adecă nenăscut şi născut, care să scriu cu doi ν (*n*), nu să cuvin firii, ci ipostasului.[5] Deci Dumnezeiasca fire iaste ἀγένητος, adecă nezidită, iară toate ceale după Dumnezeiasca fire sânt γενητὰ, adecă zidite. Să priveaşte dară la firea cea Dumnezeiască şi nezidită, Nenaşterea la Tatăl, pentru că nu s'au născut; iară Naşterea la Fiiul, pentru că din Tatăl s'au născut veacinic; iară Purceaderea la Duhul cel Sfânt. Şi a tot fealiul de jivini ipostasurile ceale dintâiu sânt

[1] Evr. 1: 9.
[2] Ps. 44: 8.
[3] Var. 3: 38.
[4] Ps. 136: 1.
[5] Mai sus, Cartea 1, Cap 8.

Ceale întâi-zidite de Dumnezeu sânt nenăscute, adecă nu s'au născut din altele.

ἀγέννητα, adecă nenăscute, dară nu ἀγένητα, adecă nefăcute. Pentru că s'au făcut de Ziditoriul, dară nu s'au născut din altele aseamene. Pentru că γένησις iaste zidire; iară γέννησις, la Dumnezeu adecă, din singur Tatăl eşirea Fiiului celui deoființă; iară la trupuri, eşirea ipostasului celui deoființă din împreunarea bărbatului şi a muerii. Drept aceaia cunoaştem cum că aceasta, adecă a să naşte, nu iaste a firii, ci a ipostasului. Că de ar fi fost a firii, nu s'ar fi văzut întru aceaiaşi fire născut şi nenăscut. Deci ipostas au născut Sfânta Născătoarea de Dumnezeu, carele să cunoaşte în doao firi, după Dumnezeire adecă, din Tatăl născut fără de ani, iară mai pre urmă în vreame dintr'însa întrupat, şi cu trup născut.

A să naşte iaste a ipostasului, nu a firii.

Hristos iaste în doao firi.

Iară deaca cei ce întreabă ar fi zis cum că cel ce s'au născut din Sfânta Născătoarea de Dumnezeu în doao firi iaste, zicem: Aşa, cu adevărat, în doao firi iaste, că Dumnezeu iaste acestaşi şi om. Aseamene şi pentru răstignire, şi pentru înviiare şi înălțare, că nu a firii sânt aceastea, ci a ipostasului. Deci Hristos, în doao firi fiind, au pătimit cu firea cea pătimitoare, şi s'au răstignit. Că cu trupul s'au spânzurat pre Cruce, iară nu cu Dumnezeirea. Deci deaca, întrebându-i noi: „Au doao firi au murit?", vor zice: „Nu", zicem: Drept aceaia dară nici doao firi s'au răstignit; ci s'au născut Hristos; adecă Dumnezeu Cuvântul, întrupându-să, s'au născut cu trupul, s'au răstignit cu trupul, au pătimit cu trupul, fără de patimă rămâind Dumnezeirea lui.

CAP 8

Cum întâi-născut să numeaşte cel Unul-născut Fiiul lui Dumnezeu

Întâi-născut cum să zice Hristos.

Întâi-născut (1) iaste cel ce întâi s'au născut, sau unul-născut de va fi, sau şi mai nainte de alți frați. Deci deaca s'ar fi numit Fiiul lui Dumnezeu întâi-născut, iară unul-născut nu s'ar fi numit, am fi prepus cum că iaste el întâi-născut decât zidirile, ca o zidire fiind;[1] dară de vreame ce şi întâi-născut, şi unul-născut să numeaşte, şi să cuvine şi amândoao a le păzi la dânsul, întâi-născut decât toată zidirea[2] îl zicem pre el, fiindcă şi el iaste dela Dumnezeu, şi zidirea dela Dumnezeu; însă el, din ființa lui Dumnezeu şi Tatăl singur fără de ani născut fiind, cu cuviință Fiiu unul-născut întâi-născut, iară nu întâi-zidit, să zice. Pentru

Întâi-născut decât toată zidirea.

[1] Vezi la Grigor. Nissis, *Împrot. lui Evnomie 4, 3*.
[2] Col. 1: 15.

că zidirea nu din ființa Tatălui, ci cu voia lui, dintru neființă întru ființă s'au adus.[1] Iară întâiu-născut întru mulți frați,[2] că Unul-născut fiind şi din Maică (de vreame ce s'au împărtăşit sângelui şi trupului, aseamene noao, şi om s'au făcut, ne-am făcut şi noi printr'însul fii ai lui Dumnezeu, fii făcându-ne după daru prin Botez). El, cel ce fireaşte iaste Fiiu al lui Dumnezeu, s'au făcut întâi-născut întru noi, cei ce ne-am făcut cu punere şi după daru fii ai lui Dumnezeu şi frați ai lui. Pentru aceaia şi zicea: „Mă suiu la Tatăl mieu şi Tatăl vostru"[3]. Nu au zis „Tatăl nostru", ci „Tatăl mieu", fireaşte adecă, şi „Tatăl vostru" după daru. Şi „Dumnezeul mieu şi Dumnezeul vostru". Şi nu au zis „Dumnezeul nostru", ci „Dumnezeul mieu". Iară de vei despărți cu supțiri gândiri ceaia ce să veade de ceaia ce să înțăleage, [atunci au zis] „şi Dumnezeul vostru[4]" ca un Ziditoriu şi Domn.

Întâi-născut întru mulți frați.

CAP 9
Pentru Credință şi pentru Botez

Şi mărturisim un Botez, spre ertarea păcatelor şi spre viața cea veacinică. Pentru că Botezul însemnează pre moartea Domnului. Drept aceaia împreună cu Domnul ne îngropăm prin Botez,[5] precum zice Dumnezeescul Apostol. Deci precum moartea Domnului o dată s'au făcut, aşa şi o dată să cuvine a ne boteza. Şi a ne boteza, după cuvântul Domnului, în Numele Tatălui, şi al Fiiului, şi al Sfântului Duh,[6] învățindu-ne mărturisirea cea în Tatăl, şi în Fiiul, şi în Sfântul Duh. Pentru aceasta, câți în Tatăl şi în Fiiul şi în Sfântul Duh s'au botezat, şi o fire în trei ipostasuri s'au învățat, deacă a doao oară să vor boteza, aceştea a doao oară răstignesc pre Hristos, precum zice Dumnezeescul Apostol: „Că cu neputință iaste, cei ce o dată s'au luminat", şi cealealalte, „iarăşi să se înnoiască spre pocăință, a doao oară răstignind loruşi pre Hristos şi batjocorindu-l"[7]. Iară câți nu s'au botezat în Sfânta Troiță, pre aceştea să cuvine a-i boteza a doao oară. Că deşi zice Dumnezees-

Putearea Botezului.

Botezul iaste unul.

De nevoe iaste la Botez chiemarea Sfintei Troițe.

[1] Athan., în *Descoperirea Credinții*.
[2] Rom. 8: 29.
[3] In. 20: 17.
[4] În textul chirilic: „nostru", greşală uşor de făcut, fiindcă în greacă ἡμῶν (nostru) şi ὑμῶν (vostru) se pronunță la fel. (N. ed.)
[5] Rom. 6: 4; Col. 2: 12.
[6] Mt. 28: 19.
[7] Evr. 6: 4-6.

cul Apostol că „în Hristos şi în moartea lui ne-am botezat”[1], însă nu aşa zice că să cuvine a să face chiemarea Botezului, ci cum că chip al morții lui Hristos iaste Botezul. Că prin ceale trei afundări însemnează Botezul pre ceale trei zile ale îngropării Domnului. (1) Deci în Hristos a ne boteza arată cum că crezând noi întru El să ne botezăm. Dar cu neputință iaste în Hristos a creade, neînvățați fiind noi mărturisirea cea în Tatăl şi în Fiiul şi în Sfântul Duh, că Hristos iaste Fiiul lui Dumnezeu celui viu,[2] pre carele l-au uns Tatăl cu Sfântul Duh,[3] precum zice Dumnezeescul Davíd: „Pentru aceasta te-au uns pre tine, Dumnezeule, Dumnezeul tău, cu untul-de-lemn al bucuriei, mai mult decât pre părtaşii tăi”[4], şi Isaia, despre fața Domnului: „Duhul Domnului preste mine, pentru care m'au uns”[5]. Iară chiemarea (botezului) învățind Domnul pre ucenicii săi, zicea: „Botezindu-i pre ei în numele Tatălui, şi al Fiiului, şi al Sfântului Duh”[6]. Că de vreame ce spre nestricăciune ne-au făcut pre noi Dumnezeu,[7] iară după ce am călcat noi mântuitoarea lui poruncă, cu stricăciunea morții ne-au osândit, ca nu fără de moarte să fie răul, pentru aceasta, pogorându-să robilor săi, ca un îndurat, şi ca noi făcându-să, de stricăciune prin patima sa ne-au izbăvit, şi ne-au izvorât noao din sfântă şi preacurată coasta sa izvor de ertare, apă adecă, spre a doao naştere şi spălare de păcat şi de stricăciune, iară sânge, băutură pricinuitoare de viață veacinică.[8] Şi porunci au dat noao să ne naştem de-a doao oară prin apă şi prin Duh[9], prin rugăciune şi chiemare, preste apă viind Duhul cel Sfânt. Că de vreame ce îndoit iaste omul,[10] din suflet şi din trup, îndoită au dat noao şi curățirea, prin apă şi prin Duh: Duhul adecă, pre cel dupre chip şi dupre asemănare înnoind întru noi, iară apa, prin darul Duhului curățind trupul de păcat, şi de stricăciune izbăvindu-l, şi pre chipul morții împlinindu-l apa, iară pre aravona vieții dându-o Duhul.

Ce însemnează ceale trei afundări.

Ce a ne boteza în Hristos.

Evharistia şi botezul din coasta Domnului au izvorât.

Curățirea Botezului îndoită, precum şi omul.

---

[1] Rom. 6: 3.
[2] Mt. 16: 16.
[3] Fap. 10: 38.
[4] Ps. 44: 8.
[5] Is. 61: 1.
[6] Mt. 28: 19.
[7] Methodie, [*Pentru Înviiare*].
[8] In. 19: 34.
[9] In. 3: 5.
[10] Grig. Naz., Cuv. 48.

Că dintru început „Duhul lui Dumnezeu să purta pre deasupra apelor”[1]. Şi dintru început Scriptura mărturiseaşte pentru apă că iaste curăţitoare. În vreamea lui Noe prin apă au înnecat Dumnezeu păcatul lumii.[2] Prin apă tot cel necurat, după Leage, să curăţeaşte,[3] fiindcă şi singure hainele cu apă să spală. Au arătat Ilie pre darul Duhului că iaste împreunat cu apa, când cu apă au ars pre jărtvă.[4] Şi, în scurt, toate după Leage cu apă să curăţesc, că ceale văzute, închipuiri sânt ale celor gândite. Iară a doao naştere la suflet să face, căci credinţa ştie a ne face prin Duhul fii după daru, măcar de şi zidiţi sântem, şi la cea din început fericire a ne aduce.

Putearea apei iaste curăţitoare.

Prin credinţă ne facem fii ai lui Dumnezeu după daru.

Deci ertarea păcatelor tuturor deopotrivă să dă prin Botez, iară darul Duhului după măsura credinţii şi a curăţeniei céiĭ mai din nainte. Deci acum prin Botez luoăm pârga Sfântului Duh, şi începătură a altei vieţi să face noao naşterea cea de-a doao, şi peceatea, şi păzitoare şi luminare.

Ertarea păcatelor prin Botez deopotrivă să dă, iară darul Duhului după măsura credinţii şi a curăţeniei.

Pentru aceaia să cuvine cu toată putearea şi întărirea să ne păzim pre înşine curaţi de lucruri pângărite, ca nu iarăşi precum câinele la a sa borâtură întorcându-ne,[5] robi iarăşi pre înşine păcatului să ne facem. Căci credinţa fără de lucruri moartă iaste, aseamene şi lucrurile fără de credinţă, că credinţa cea adevărată prin lucruri să cearcă.[6]

Şi ne botezăm în Sfânta Troiţă, că cei ce să botează trebuinţă au de Sfânta Troiţă spre a lor stare şi întemeiare. Şi cu neputinţă iaste a nu fi împreună unele cu altele ceale trei ipostasuri. Că nedespărţită iaste Sfânta Troiţă.[7]

Pentru ce ne botezăm în Sfânta Troiţă.

Botezul cel dintâi au fost cel al Potopului, spre tăiarea păcatului. Al doilea, cel prin Mare şi prin Nor.[8] Că închipuire era – Norul adecă, al Duhului, iară Marea a apei. Al treilea, cel al Legii. Că tot cel necurat să scălda cu apă şi îşi spăla hainele, şi aşa întra în tabără.[9][1] Al patrulea, cel al lui Ioann, începătoriu fiind,

Multe sânt botezurile.

---

[1] Fac. 1: 2.
[2] Fac. 6: 17.
[3] Preoţia 14: 10.
[4] 3 Împ. 18: 32 şi urm.
[5] 2 Pt. 2: 22; [Grig. Naz., *Cuv. 39*].
[6] [Cf. Iac. 22 şi 26.]
[7] Grig. Naz., *Cuv. 40*; Athan., *Către Serap*.
[8] Grig. Naz., Cuv. 39; Fac. 7: 17; 1 Cor. 10: 2.
[9] Preoţia 14: 8.

Botezul lui Ioann era deosebit de botezul lui Hristos.

fiind, şi la pocăință aducând pre cei ce să boteza, ca să crează în Hristos. „Că eu”, zice, „botez cu apă, iară cel ce în urma mea vine, acela pre voi”, zice, „vă va boteza cu Duh Sfânt şi cu foc”[2]. Deci Ioann mai nainte curățeaşte prin apă spre Duhul carele era să se priimească. Al cincelea, botezul Domnului, cu carele el s'au botezat. Iară s'au botezat nu ca cum ar fi avut el trebuință de curățire, ci a mea curățire făcându-o a lui, „ca să sfărame capetele bălaurilor în apă”[3], ca să înneace păcatul şi pre Adam cel vechiu pre tot să-l îngroape în apă, ca să sfințească pre Botezătoriul, ca să plinească Leagea, ca să descopere taina Sfintei Troițe, ca chip şi pildă să se facă noao spre a ne boteza. Dară ne botezăm şi noi cu botezul cel desăvârşit al Domnului, carele iaste prin apă şi prin Duh. Iară cu foc să zice că botează Hristos fiindcă în chipul limbilor de foc au vărsat darul Duhului preste Sfinții Apostoli, precum zice însuşi Domnul: „Că Ioann au botezat cu apă, iară voi vă veți boteza cu Duh Sfânt şi cu foc, nu după multe aceaste zile”[4]; sau pentru botezul cel muncitoriu al focului ce va să fie. Al şaselea, cel prin pocăință şi prin lacrămi, şi iaste cu adevărat preaostenicios[5]. Al şaptelea, cel prin sânge şi mucenie, cu carele şi însuş Hristos pentru noi s'au botezat, carele iaste foarte cinstit şi fericit, fiindcă cu întinăciuni a doao oară nu să mai pângăreaşte. Al optulea, cel de pre urmă, carele nu iaste mântuitoriu, ci al răotății contenitoriu (căci răotatea şi păcatul nu mai petreace), dară însă fără de sfârşit muncitoriu.

Botezul lui Hristos iaste cu Duh şi cu foc.

Sfântul Duh pentru ce s'au pogorât în chip de porumb şi de foc.

[6]Iară în chip trupesc, ca un porumb, s'au pogorât Duhul cel Sfânt preste Domnul, însemnând începătura botezului nostru şi cinstind trupul [lui], de vreame ce şi acesta, adecă trupul, prin îndumnezeire era Dumnezeu, şi încă dintru început porumbiță s'au obicinuit bine a vesti încetarea potopului. Iară preste Sfinții Apostoli în chip de foc s'au pogorât,[7] căci Dumnezeu iaste, „iară Dumnezeu iaste foc mistuitoriu”[8].

---

[1] Grig. Naz., *Cuv. 40*; Vas., *Vor. pentru botez*; Gură de Aur, la Mathei, şi alții.
[2] Mt. 3: 11.
[3] Ps. 73: 13.
[4] Fap. 1: 5.
[5] Grig. Naz., *Cuv. 40*.
[6] Grig. Naz., *Cuv. 39* şi *44*.
[7] Fap. 2: 2-3.
[8] A 2-a Leage 4: 24.

Untul-de-lemn la botez să ia, vestind ungerea noastră, şi hristoşi (adecă unşi) pre noi făcându-ne, şi pre mila lui Dumnezeu noao făgăduindu-ne, prin Sfântul Duh, fiindcă şi celor ce s'au izbăvit de potop stâlpare de maslin au adus porumbița.[1]

Pentru ce să ia untdelemn la Botez.

S'au botezat Ioann, mâna puindu-şi pre Dumnezeescul creaştet al Stăpânului, încă şi cu sângele său.

Cum s'au botezat Ioann?

Nu să cuvine a îndelunga Botezul, când prin lucruri să va mărturisi credința celor ce vin la dânsul. Iară cel ce cu vicleşug vine la Botez, să va osândi mai vârtos decât să va folosi.[2]

CAP 10

Pentru Credință

Iară credința îndoită iaste. Căci iaste „credință din auz", că auzind noi Dumnezeeştile Scripturi, credem învățăturii Sfântului Duh.[3] Şi aceasta să săvârşaşte prin toate ceale ce de Hristos s'au legiuit, cu lucrul crezind, blagocestiia păzind, şi poruncile celui ce ne-au înnoit pre noi lucrându-le. Că cel ce nu după aşăzământul[4] Bisearicii céiĭ Sobornniceşti creade, sau să împărtăşaşte prin lucrurile ceale necuvioase cu Diavolul, necredincios iaste.

Credința iaste îndoită.

Necredincios iaste cel ce nu creade după aşăzământul Bisearicii şi cel ce viețuiaşte rău.

Şi iarăşi, iaste credința „adeverire a celor nădăjduite, dovedire a lucrurilor celor nevăzute"[5], sau nădeajde adeverită şi neîndoită a celor făgăduite noao de Dumnezeu şi a dobândirii cearerilor noastre. Deci cea dintâiu iaste a voinții noastre, iară cea de-a doao a darurilor Duhului.

Şi să cuvine a şti că prin Botez ne tăem toată acoperirea cea dela naştere, adecă păcatul, şi Israilteani Duhovniceşti şi norod al lui Dumnezeu ne facem.

Carea iaste tăiarea-împrejur cea Duhovnicească.

CAP 11

Pentru Cruce, întru carele iarăşi şi pentru credință

„Cuvântul Crucii celor peritori nebunie iaste, iară noao, celor ce ne mântuim, putearea lui Dumnezeu iaste"[6]. Pentru că cel du-

[1] Fac. 8: 11-12.
[2] Grig. Naz., Cuv. 40.
[3] Rom. 10: 17.
[4] Sau predania/tradiția (τὴν παράδοσιν). (N. ed.)
[5] Evr. 11: 1.
[6] 1 Cor. 1: 18.

hovnicesc pre toate le judecă, iară omul cel sufletesc nu priimeaşte pre ceale ale Duhului.[1] Că nebunie iaste celor ce nu priimesc cu credință, şi nu socotesc bunătatea şi putearea lui Dumnezeu cea preste toate, ci cearcă pre ceale Dumnezeeşti cu omeneşti şi fireşti socoteale. Că toate ceale ale lui Dumnezeu sânt mai presus de fire şi de cuvânt şi de gândire. Că de va socoti cineva cum şi pentru carea pricină dintru neființă întru ființă au adus Dumnezeu pre toate, şi va voì cu fireşti socoteale a ajunge, nu înțăleage. Că sufletească[2] iaste această cunoştință şi drăceas-că. Iară deaca cineva, de credință fiind povățuit, bun, şi atotputearnic, şi adevărat, şi înțălept, şi drept va socoti pre Dumnezeu, va afla pre toate lúcii şi neatede, şi cale dreaptă. Că fără de credință cu neputință iaste a ne mântui, căci toate ceale omeneşti şi ceale Duhovniceşti cu credința să alcătuesc şi stau. Pentru că nici plugariu fără de credință nu tae brazda pământului, nici neguțătoriu cu un mic lemn nu-şi dă sufletul său noianului mării carele să nebuneaşte, nici nunți să fac, nici altcevaşi din ceale ce sânt în viață. Cu credința înțăleagem că cu putearea lui Dumnezeu toate dintru neființă întru ființă s'au adus. Pre toate ceale Dumnezeeşti şi omeneşti cu credința le isprăvim. Iară credința iaste neiscoditoare plecare şi învoială.

Facerea lumii cu socoteale omeneşti a să cuprinde nu să poate.

Ce iaste credința.

Deci toată lucrarea şi facerea de minuni a lui Hristos preamare iaste, şi Dumnezeiască, şi minunată, dară decât toate iaste mai minunată cinstita lui Cruce, că prin nimic altceva, fără numai prin Crucea Domnului nostru Iisus Hristos moartea s'au stricat, păcatul strămoşului s'au dezlegat, iadul s'au prădat, înviiarea s'au dăruit, puteare noao de a nu băga seamă de ceale de acum şi de însăşi moartea s'au dat, întoarcerea înapoi la fericirea cea dintâi s'au isprăvit, uşile Raiului s'au deşchis, firea noastră au şăzut de-a dreapta lui Dumnezeu, fii ai lui Dumnezeu şi moşteani ne-am făcut. Că toate aceastea prin Cruce s'au isprăvit. „Căci câți în Hristos ne-am botezat”, zice Apostolul, „întru moartea lui ne-am botezat”[3], şi „câți în Hristos ne-am botezat, în Hristos ne-am îmbrăcat”[4]; şi „Hristos iaste putearea lui Dumnezeu şi în-

Din toate lucrurile lui Hristos cea mai minunată iaste Crucea.

Facerile de bine ale eiĭ.

[1] 1 Cor. 2: 15 şi 14.
[2] „Sufletească” (ψυχική): *neduhovnicească*, *psihologică*, cf. 1 Cor. 2: 14. (N. ed.)
[3] Rom. 6: 3.
[4] Gal. 3: 27.

țălepciunea lui Dumnezeu”[1]. Iată, moartea lui Hristos, adecă Crucea, ne-au îmbrăcat pre noi cu putearea şi înțălepciunea lui Dumnezeu cea ipostatnică. Iară puteare a lui Dumnezeu iaste cuvântul Crucii – sau pentru că putearea lui Dumnezeu, adecă biruința cea asupra morții, printr'însa s'au arătat noao, sau pentru că, precum ceale patru margeni ale Crucii prin încheetura cea din mijloc să țin şi să strâng, aşa, prin putearea lui Dumnezeu, înălțimea şi adâncimea, lungimea şi lățimea, adecă toată făptura cea văzută şi nevăzută să ține.[2]

Cuvântul Crucii iaste puteare a lui Dumnezeu.

Aceasta s'au dat noao semn pre frunte, precum lui Israil tăiarea-împrejur, că prin aceasta credincioşii din cei necredincioşi ne despărțim şi ne cunoaştem. Aceasta iaste paveză şi armă şi biruință împrotiva Diavolului. Aceasta iaste semn ca să nu să atingă de noi pierzătoriul,[3] precum zice Scriptura. Aceasta iaste a celor căzuți sculare, a celor ce stau întărire, a celor neputincioşi razim, a celor ce să păstoresc toiag, a celor ce să întorc povățuire, a celor ce sporesc săvârşire, a sufletului şi a trupului mântuire, a tuturor răotăților izgonitoare, a tuturor bunătăților pricinuitoare, a păcatului piiardere, sad al învierii, pom al vieții céiĭ veacinice.

Prin semnul crucii să deosebesc cei credincioşi de cei necredincioşi.

Deci acestui cinstit lemn cu adevărat şi sfânt, pre carele spre jărtvă pentru noi s'au adus pre sineşi Hristos, ca cel ce s'au sfințit cu atingerea sfântului trup şi sânge, cu cuviință iaste să i ne închinăm, aseamene şi piroanelor, suliții, îmbrăcămintelor şi sfințitelor lui lăcaşuri, care sânt Iaslele, Peştera, Golgothà cea mântuitoare, Mormântul cel făcătoriu de viață, Sionul, capul Bisearicilor, şi ceale aseamene. Precum zice Dumnezeescul Părinte Davíd: „Întra-vom în lăcaşurile lui, închina-ne-vom la locul unde au stătut picioarele lui”[4]. Iară cum că pentru Cruce zice, arată cuvântul cel de pre urmă: „Scoală-te, Doamne, întru odihna ta”. Căci urmează după Cruce sculare. Că deacă, a celor iubiți, iubită iaste casa, şi patul, şi haina, cu cât mai vârtos ceale ale lui Dumnezeu şi Mântuitoriului, prin care ne şi mântuim?

Să cuvine a ne închina lemnului Crucii şi celoralalte pre care Hristos le-au sfințit cu atingerea sa.

Ne închinăm încă şi chipului cinstitei şi de-viață-făcătoarei Cruci, măcar de şi din altă materie ar fi, nu materiia cinstindu-o – să nu fie! – ci chipul, ca pre cel ce iaste semn al lui Hristos. Că au

Să cuvine a ne închina şi chipului Crucii, ca unui semn al lui Hristos.

---

[1] 1 Cor. 1: 24.
[2] Vas., la Isaia, Cap 11.
[3] Eş. 12: 13.
[4] Ps. 131: 7.

zis ucenicilor săi, mai nainte vestindu-le: „Atuncea să va arăta semnul Fiiului omului în Ceriu”[1], Crucea zicând. Pentru aceasta şi muerilor zicea vestitoriul Învierii: „Pre Iisus căutați, Nazarineanul cel răstignit”[2]. Şi Apostolul: „Iară noi propoveduim pre Hristos cel răstignit”[3]. Mulți adecă sânt Hristoşi şi Iisuşi, iară unul iaste cel răstignit. N'au zis „însulițat”, ci „răstignit”. Să cuvine dară să ne închinăm semnului lui Hristos, că unde iaste semnul, acolò şi el va fi. Iară materiei dintru carea chipul Crucii să face, măcar aur, măcar pietri scumpe de ar fi, după stricarea chipului, de s'ar întâmpla, nu să cuvine să i ne închinăm. Deci la toate ceale ce sânt afierosite lui Dumnezeu ne închinăm, lui aducând cinstea.

Materiei Crucii nu să cuvine a ne închina.

Pre această cinstită Cruce mai nainte o au închipuit pomul vieții, cel de Dumnezeu sădit în Raiu.[4] Că de vreame ce prin lemn s'au făcut moartea, să cuveniia prin lemn să se dăruiască viața şi înviiarea. Iacov, închinându-să vârfului toiagului lui Iosif,[5] pre Cruce o au închipuit, şi cu mâinile schimbate pre fiii acestuia blagoslovindu-i[6], semnul crucii au însemnat preaarătat. [Apoi] toiagul lui Moisì, în chipul Crucii lovind marea şi mântuind pre Israil, iară pre Faraon înnecându-l;[7] mâinile în chipul crucii întinzându-şi, şi pre Amalic biruindu-l;[8] cu lemnul apa cea amară îndulcindu-să,[9] şi piiatra despicându-să şi izvorând râuri;[10] toiagul carele în loc de răspuns Dumnezeesc au adeverit lui Aaron vredniciia arhieriei;[11] şarpele pre lemn arătându-să ca un mort, lemnul mântuind pre cei ce cu credință căuta la vrăjmaşul carele era mort,[12] precum Hristos, în trupul păcatului, carele nu ştiia de păcat s'au pironit; marele Moisì zicând: „Vedea-veți viața voastră spânzurată pre lemn înaintea ochilor voştri”[13]; Isaia: „Toată zioa

Pomul vieții era semn al Crucii.

---

[1] Mt. 24: 30.
[2] Mc. 16: 6.
[3] 1 Cor. 1: 23.
[4] Fac. 2: 9.
[5] Fac. 47: 31.
[6] Evr. 11: 21; Fac. 48: 14.
[7] Eş. 14: 16.
[8] Eş. 17: 11.
[9] Eş. 15: 25.
[10] Eş. 17: 5-6.
[11] Num. 17: 8.
[12] Num. 21: 9.
[13] A 2-a Leage 28: 66.

am întins mâinile meale către norod neascultătoriu şi împrotivă-grăitoriu”[1]. Cei ce acestuia ne închinăm, o să ne învrednicim a dobândi partea lui Hristos celui răstignit. Amin.

CAP 12
Pentru închinarea spre răsărit

Pentru carea pricină ne închinăm către răsărit.

Nu aşa prost, nici cum s’ar întâmpla ne închinăm spre răsărit. Ci fiindcă din văzută şi nevăzută, adecă din gândită şi simțită fire sântem alcătuiți, îndoită şi închinăciunea aducem Ziditoriului. Precum şi cu mintea ne rugăm, şi cu buzele ceale trupeşti, şi ne botezăm cu apă şi cu Duh, şi îndoit ne unim cu Domnul, împărtăşindu-ne cu tainile şi cu darul Duhului.

Deci fiindcă Dumnezeu lumină iaste[2] gândită, şi „Soare al Dreptății” şi „Răsărit” în Scripturi s’au numit Hristos,[3] să cuvine să-i dăm lui spre închinăciune răsăritul. Că tot lucrul bun lui Dumnezeu să cuvine să-l afierosim, dela carele tot lucrul cel bun să face bun. Zice încă şi Dumnezeescul Davíd: „Împărățiile pământului, cântați lui Dumnezeu, cântați Domnului, celui ce s’au suit preste ceriul ceriului spre răsărituri”[4]. Încă şi Scriptura zice: „Au sădit Dumnezeu Raiul în Edém spre răsărit, unde au pus pre omul carele l-au zidit”[5]; pre carele, după ce au călcat porunca, l-au izgonit „şi în preajma Raiului desfătării l-au pus să lăcuiască”[6], adecă către apus. Deci Patriia cea dintru început cerând noi, şi spre dânsa căutând ne închinăm lui Dumnezeu. Încă şi Cortul lui Moisì despre răsărit avea catapeteasma şi jărtveanicul.[7] Şi seminţiia Iudei, ca ceaia ce era mai cinstită, despre răsărit au tăbărât.[8] Încă şi în vestita Bisearică a lui Solomon, poarta Domnului către răsărit era. Ci şi Domnul, răstignindu-să, către apus căuta, şi aşa noi ne închinăm spre el căutând; (1) şi înălțindu-să el, spre răsărit să suia, şi aşa lui Apostolii s’au închinat, şi aşa va veni, în ce chip l-au văzut pre el mergând la ceriu,[9] precum însuşi Dom-

[1] Is. 65: 2.
[2] 1 In. 1: 5.
[3] Mal. 4: 2; Zah. 3: 8; Lc. 1: 78.
[4] Ps. 67: 33-34.
[5] Fac. 2: 8.
[6] Fac. 3: 24.
[7] Preoția 16: 14.
[8] Num. 2: 3.
[9] Fap. 1: 11.

nul au zis: „În ce chip fulgerul iasă dela răsărit şi să arată până la apus, aşa va fi şi venirea Fiiului Omului”[1]. Deci pre el aşteptându-l, spre răsărit ne închinăm. Însă nescrisă iaste această predanie şi învățătură a Apostolilor. Pentru că multe ne-au dat ei noao, care în scripturi însemnate nu le-au lăsat.[2]

Predaniia nu iaste scrisă.

CAP 13
Pentru Sfintele şi Preacuratele Taine ale Domnului

Bunul, şi preabunul, şi mai presus de toată bunătatea Dumnezeu, carele cu totuluşi tot bunătate fiind, pentru cea preamultă bogățiia bunătății sale, n'au suferit a fi el singur bun (adecă firea sa), de nimene fiind împărtăşit[3], ci şi pentru aceasta au făcut întâi adecă pre gânditoarele şi Cereştile Puteri, apoi lumea cea văzută şi simțită, pre urmă, din fire gândită şi simțită, pre om. Deci toate ceale făcute de dânsul să împărtăşesc de bunătatea lui cu aceasta că sânt. [4]Căci toate dela el au pre a fi, de vreame ce întru el sânt ceale ce sânt, nu numai pentru că el dintru neființă întru ființă pre aceastea le-au adus, ci şi pentru că lucrarea lui pre ceale făcute de dânsul le păzeaşte şi le ține. Iară mai vârtos pre jivini, pentru că să împărtăşăsc de bunătate atât cu aceasta că sânt, cât şi cu aceasta că au viață. Iară ceale cuvântătoare, nu numai pentru ceale ce s'au zis mai sus, ci şi pentru cuvântare mai vârtos au dobândit împărtăşirea bunătății, că mai aproape oareşcum sânt de dânsul, măcar de şi el fără de asemănare mai presus de toate să află.

Deci omul, cuvântătoriu şi de-sineşi-stăpânitoriu fiind făcut, stăpânire au luat neîncetat prin a sa voință a să uni cu Dumnezeu, de va rămânea întru cel bun, adecă întru ascultarea celui ce l-au zidit. Dară fiindcă au călcat porunca celui ce l-au făcut pre el, şi au căzut supt moarte şi stricăciune, Făcătoriul şi Ziditoriul neamului nostru, pentru îndurările milii sale s'au asemănat noao întru toate,[5] făcându-să om, afară de păcat, şi s'au unit cu firea noastră. Că de vreame ce au dat noao pre a sa icoană şi pre al său Duh, şi nu le-am păzit, priimeaşte el pre firea noastră cea săracă

---

[1] Mt. 24: 27.
[2] Vas., *Pentru Sfântul Duh*, Cap 27.
[3] Grig. Naz., *Cuv. 45*. Dion., *Pentru Numir. Dumn.,* Cap 3.
[4] Petru Apost., anonimos; Pala[m]à, *Pentikostì*.
[5] Evr. 2: 17.

şi neputincioasă, ca pre noi să ne curăţească, şi să ne facă fără de stricăciune, şi iarăşi părtaşi Dumnezeirii lui să ne aşeaze.

Deci să cuvenea nu numai pârga firii noastre să se împărtăşască de cel mai bun, ci şi tot omul cel ce va voì, şi cu a doao naştere să se nască, şi să se hrănească cu hrană streină şi naşterii cuviincioasă, şi aşa să ajungă la măsura săvârşirii. Drept aceaia prin naşterea sa, adecă prin întrupare, şi prin Botez, şi prin patimă, şi prin înviiare au izbăvit firea noastră de păcatul strămoşului, de moarte şi de stricăciune, şi s'au făcut începătură învierii, şi cale şi chip pre sineşi şi pildă s'au pus, ca şi noi în urmele lui urmând, să ne facem, cu punerea[1], ceaia ce el iaste fireaşte, fii adecă şi moştenitori ai lui Dumnezeu, şi împreună cu el moştenitori.[2] Pentru aceasta au dat noao, precum am zis, a doao naştere, ca precum, din Adam născându-ne, ne-am asemănat lui, moştenind blestemul şi stricăciunea, aşa şi din el născându-ne, să ne asemănăm lui, şi să moştenim nestricăciunea, şi blagosloveniia, şi slava lui.

Întruparea s'au făcut pentru tot omul.

Pentru ce ne naştem a doao oară dela Hristos.

Şi de vreame ce duhovnicesc iaste Adamul acesta, să cădea şi naşterea duhovnicească să fie, aseamenea şi mâncarea. Dară fiindcă îndoiţi oarecarii sântem şi alcătuiţi, să cuvine şi naşterea îndoită să fie, aseamene şi mâncarea alcătuită. Deci naşterea prin apă şi prin Duh s'au dat noao, zic adecă prin Sfântul Botez; iară mâncarea iaste însăşi Pâinea Vieţii,[3] Domnul nostru Iisus Hristos, carele din Ceriu s'au pogorât. Că vrând să priimească moartea cea de bunăvoe pentru noi, în noaptea întru carea pre sineşi s'au dat, aşăzământ[4] nou au aşăzat sfinţilor săi Ucenici şi Apostoli, şi printr'înşii tuturor celor ce cred întru el. Deci în Foişorul sfântului şi slăvitului Sion, Paştile ceale vechi cu ucenicii săi mâncând, şi plinind leagea cea vechie, au spălat picioarele ucenicilor,[5] chipul Sfântului Botez dând. Apoi, frângând pâine, au dat lor, zicând: „Luaţi, mâncaţi, acesta iaste trupul mieu, carele pentru voi să frânge, spre ertarea păcatelor". Aseamene şi păharul de vin şi de apă luând, au dat lor zicând: „Beţi dintru acesta toţi, acesta iaste sângele mieu, al Legii céiĭ Noao, carele să varsă pentru voi spre ertarea păcatelor. Aceasta să faceţi spre a mea pomenire. Că de câte ori veţi mânca pâinea aceasta, şi veţi bea păharul acesta,

Şi naşterea cea prin Hristos, şi mâncarea iaste îndoită.

Paştile ceale vechi au mâncat Domnul.

[1] Adică prin adopţie. (N. ed.)
[2] Rom. 8: 17.
[3] In. 6: 48.
[4] Legământ (testament). (N. ed.)
[5] In. 13: 5.

moartea Fiiului Omului vestiți, și Înviiarea lui mărturisiți, până ce va veni"[1].

Întărite adeveriri ale evharistiei.

Deci deaca „cuvântul lui Dumnezeu viu iaste și lucrătoriu"[2] și „toate câte au vrut Domnul, au făcut"[3]; deaca au zis: „Facă-să lumină, și s'au făcut; facă-să întărire, și s'au făcut"[4]; deaca „cu Cuvântul Domnului Ceriurile s'au întărit, și cu Duhul gurii lui toată putearea lor"[5]; deaca Ceriul și pământul, apa și focul și aerul, și toată podoaba lor cu Cuvântul Domnului s'au săvârșit, încă și însăși jivina cea preavestită, omul zic; deaca, voind, Dumnezeu Cuvântul s'au făcut om, și sângiurile ceale curate și fără de prihană ale sfintei pururea-Fecioarei trup le-au făcut luiși fără de sământă, au nu poate pre pâine să o facă trup al său, și pre vin și pre apă sânge? Au zis întru început: „Să răsară pământul iarbă vearde"[6], și până acum, ploae făcându-să, răsare vlăstările sale, de Dumnezeiasca poruncă împingându-să el și împuternicindu-să. Au zis Dumnezeu „Acesta iaste trupul mieu", și „Acesta iaste sângele mieu", și „Aceasta faceți spre a mea pomenire", și, cu cea atotputearnică porunca lui, până ce va veni să face. Că așa au zis: „Până ce va veni".[7] Și putearea Sfântului Duh, ceaia ce umbrează, prin chiemare să face ploae la această noao lucrare. (1) Că precum toate câte au făcut Dumnezeu, cu lucrarea Sfântului Duh le-au făcut, așa și acum, lucrarea Duhului lucrează ceale ce sânt mai presus de fire, pre care nu poate a le încăpea, fără numai singură credința. „Cum va fi mie aceasta", zicea Sfânta Fecioară, „de vreame ce bărbat nu cunosc?" Răspunde Gavriil Arhanghelul: „Duh Sfânt va veni preste tine, și putearea celui Preaînalt te va umbri pre tine". Și acum întrebi: Cum pâinea să face trup al lui Hristos, și vinul și apa sânge al lui Hristos? Zic ție și eu: Duh Sfânt vine preste dânsele, și face aceaste lucruri mai presus de cuvânt și de gândire.

Putearea cuvintelor Domnului.

Pentru ce să ia pâine și vin la evharistie.

Iară pâine și vin să ia pentru că știe Dumnezeu neputința omenească; că de multe ori despre ceale ce nu sânt obicinuite să în-

[1] Mt. 26: 26-28; Mc. 14: 22-24; Lc. 22: 19-20; 1 Cor. 11: 24-26. Liturghiia lui Iacov.
[2] Evr. 4: 12.
[3] Ps. 134: 6.
[4] Fac. 1: 3, 6.
[5] Ps. 32: 6.
[6] Fac. 1: 11.
[7] 1 Cor. 11: 24-26.

toarce îngrețoşindu-să. Pentru aceasta, făcând pogorârea cea obicinuită, prin ceale obicinuite firii face ceale mai presus de fire. Şi precum la Botez, de vreame ce obiceaiu iaste oamenilor cu apă să se speale, şi cu untdelemn să se ungă, au împreunat cu untul-de-lemn şi cu apa pre darul Duhului şi o au făcut pre dânsa bae a naşterii de-a doao. Întru acest chip, de vreame ce obiceaiu iaste oamenilor pâine a mânca, şi apă şi vin a bea, au împreunat cu aceastea pre Dumnezeirea sa, şi le-au făcut pre iale trup şi sânge al său, ca prin ceale obicinuite şi după fire, întru ceale mai presus de fire să ne facem.

Trup iaste cu adevărat unit cu Dumnezeirea, însuşi trupul cel din Sfânta Fecioară. Nu cum că trupul cel înălțat din ceriu să pogoară, ci cum că însăşi pâinea şi vinul să prefac în trup şi sânge al lui Dumnezeu. Iară de cerci chipul cum să face, de ajuns îți iaste ție a auzi că prin Duhul Sfânt, precum şi din Sfânta Născătoarea de Dumnezeu, prin Duhul Sfânt, luişi şi întru sineşi Domnul trup au luat; şi mai mult nimic nu ştim, ci cum că Cuvântul lui Dumnezeu adevărat iaste, şi lucrătoriu, şi atotputearnic, iară chipul necercat. Nu cu nepotrivire iaste încă şi aceasta să zicem, că precum fireaşte pâinea prin mâncare, şi vinul şi apa prin băutură, în trupul şi sângele celui ce au mâncat şi au băut să prefac, iară nu să fac alt trup afară de cel dintâi trup al lui, întru acest chip şi pâinea punerii înainte, vinul şi apa, prin chiemarea şi venirea preste dânsele a Sfântului Duh, mai presus de fire să prefac în trupul şi în sângele lui Hristos, şi nu sânt doao, ci unul şi acelaşi.

Celor ce cu vrednicie să împărtăşesc să face spre viață veacinică, iară celor ce cu nevrednicie, spre muncă.

Deci să face celor ce cu credință după vrednicie să împărtăşesc, spre ertarea păcatelor, şi spre viață veacinică, şi spre păzire şi a sufletului şi a trupului. Iară celor ce întru necredință cu nevrednicie să împărtăşesc, spre muncă şi pedeapsă. Precum şi moartea Domnului, celor credincioşi adecă s'au făcut viață şi nestricăciune, spre dobândirea fericirii céiĭ veacinice, iară celor necredincioşi şi ucigaşilor Domnului, spre muncă şi pedeapsă veacinică.

Cu adevărat trup al lui Hristos iaste, iară nu chip.

Şi nu iaste chip pâinea şi vinul al trupului lui Hristos – să nu fie! – ci însuşi trupul Domnului îndumnezeit, fiindcă însuşi Domnul au zis: Acesta iaste nu chip al trupului, ci trupul mieu; şi nu chip al sângelui, ci sângele. Şi mai nainte de aceasta, Iudeilor: „Că de nu veți mânca trupul Fiiului Omului, şi de nu veți bea

sângele lui, nu veți avea viață întru voi[1], pentru că trupul mieu adevărată iaste mâncare, şi sângele mieu adevărată iaste băutură"[2]; şi iarăşi: „Cel ce mă mănâncă pre mine, viu va fi"[3].

Pentru aceasta cu toată frica, şi cu curată ştiință, şi cu neîndoită credință să ne apropiem, şi cu adevărat va fi noao precum credem, de nu ne vom îndoi. Şi să-l cinstim pre El cu toată curățeniia sufletului şi a trupului, pentru că îndoit iaste. Să ne apropiem la dânsul cu dragoste fierbinte, şi în chipul crucii palmele închipuindu-le[4], (2) să priimim trupul celui răstignit, şi puind preste dânsul ochii şi buzele şi fruntea, cu Dumnezeescul Cărbune să ne împărtăşim, ca focul dragostei céiĭ dintru noi luând, şi înfocarea cea din cărbune, să arze păcatele noastre, şi să lumineaze inimile noastre, şi cu împărtăşirea Dumnezeescului foc să ne aprindem şi să ne îndumnezeim. Cărbune au văzut Isaia[5], iară cărbunele nu iaste lemn singur, ci unit cu foc; aşa şi pâinea împărtăşirii, nu pâine singură iaste, ci unită cu Dumnezeirea. Iară trup unit cu Dumnezeirea nu o fire iaste, ci una adecă a trupului, iară alta a Dumnezeirii céiĭ unite cu dânsul. Pentru aceasta amândoao nu iaste o fire, ci doao.

Rânduială ca să se dea evharistiia în mâini.

Melhisedec, Preotul lui Dumnezeu celui Preaînalt, cu pâine şi cu vin au priimit pre Avraam când să întorcea dela tăiarea celor de alt neam.[6] Masa aceaia mai nainte închipuia pre masa această de taină, precum şi Preotul acela închipuire era şi icoană a lui Hristos, adevăratului Arhiereu. „Că tu", zice, „eşti Preot în veac, după rânduiala lui Melhisedec". Pre pâinea aceasta o închipuia pâinile punerii înainte. Aceasta iaste jărtva cea curată şi fără de sânge carea, dela răsăriturile soarelui până la apusuri, prin Prorocul au zis Domnul că i să aduce lui.[7]

Închipuirile evharistiei.

Trup iaste şi sânge al lui Hristos, spre întemeiarea sufletului nostru şi a trupului întrând, nu mistuindu-să, nu stricându-să, nu spre şăzut mergând – să nu fie! – ci spre a noastră ființă şi păzire, de toată vătămarea păzitoriu, de toată întinăciunea curățitoriu:

Folosul evharistiei.

[1] In. 6: 53.
[2] In. 6: 55.
[3] In. 6: 57.
[4] Kirill al Ierus., *Cateh. mistag*. 5; Gură de Aur, *Vor. a 3-a la Epist. către Efes*.; Sob. din Trulla, Can. 101.
[5] Is. 6: 6.
[6] Fac. 14: 18.
[7] Mal. 1: 11.

măcar de şi aur stricat va lua, prin alegătoarea înfocare îl curăţeaşte, ca nu în veacul ce va să fie împreună cu lumea să ne osândim. Căci curăţeaşte prin boale şi prin fealiuri de necazuri, precum zice Apostolul: „Că de ne-am fi judecat pre înşine, nu ne-am fi osândit, iară judecându-ne, de Domnul ne pedepsim, ca nu împreună cu lumea să ne osândim”[1]. Şi aceasta iaste ceaia ce zice: „Că cela ce să împărtăşaşte cu trupul şi sângele Domnului cu nevrednicie, osândă luişi mănâncă şi bea”. Printr'însul curăţindu-ne, ne unim cu trupul Domnului, şi cu Duhul lui, şi ne facem trup al lui Hristos.

Această pâine iaste pârgă a pâinii céiĭ ce va să fie, carea iaste *epiusios* [ἐπιούσιος], adecă „cea spre fiinţă”. Pentru că acest cuvinţel, adecă *epiusios*, arată sau pre ceaia ce va să fie, adecă pre a veacului ce va să fie, sau pre ceaia ce să ia spre păzirea fiinţii noastre. Deci ori aşa, ori aşa de să va lua, cu cuviinţă trupul Domnului să zice, că duh de-viaţă-făcătoriu iaste trupul Domnului, fiindcă din Duhul cel făcătoriu-de-viaţă[2] s'au zămislit: „Pentru că ce iaste născut din Duhul, duh iaste”[3]. Însă aceasta o zic nu nepriimind pre firea trupului, ci vrând să arăt că acesta iaste făcătoriu-de-viaţă şi Dumnezeesc.

Trupul Domnului cum să zice Duh.

Iară deacă şi oarecarii *antitipa*, adecă „în locul chipului” trupului şi sângelui[4] Domnului pre pâine şi pre vin au numit, precum au zis Purtătoriul de Dumnezeu Vasilie, nu după ce s'au sfinţit au zis ei, ci mai nainte de a să sfinţi, pre această jărtvă aşa numindu-o. (3)

Cu carea înţăleagere au numit Sf. Vasil. pre Sf. Taine *antitipa* ale trupului şi sângelui lui Hristos.

Şi Cuminecătură să zice, pentru că printr'însa ne cuminecăm cu Dumnezeirea lui Iisus. Iară Împărtăşire să numeaşte şi iaste cu adevărat, pentru că ne împărtăşim noi printr'însa cu Hristos şi priimim trupul lui şi Dumnezeirea; încă ne împărtăşim şi ne unim şi unii cu alţii printr'însa. Că de vreame ce dintru o pâine ne împărtăşim, toţi un trup al lui Hristos şi un sânge, şi mădulări unii altora ne facem, un trup dinpreună al lui Hristos fiind.

Deci cu toată putearea să ne păzim a nu lua împărtăşire dela eretici, nici a le da lor. Că „nu daţi”, zice Domnul, „ceale sfinte

---

[1] 1 Cor. 11: 31- 32.
[2] In. 6: 63.
[3] In. 3: 6.
[4] Sau: închipuiri ale trupului şi sângelui.

câinilor, nici aruncați mărgăritarii voștri înaintea porcilor”[1], ca nu părtași credinții céiĭ reale și osândei lor să ne facem. Că deaca cu adevărat unire iaste cu Hristos, și a unora cu alții, cu adevărat și cu toți cei ce împreună cu noi să împărtășesc ne unim cu voința. Că din voință să face unirea aceasta, nu fără de voința noastră. „Pentru că toți un trup sântem, că dintru o pâine ne împărtășim”, precum zice Dumnezeescul Apostol.[2]

Cum să zic Sf. Taine *antitipa* ale celor ce vor să fie.

Iară închipuiri ale celor ce vor să fie să zic nu ca cum nu sânt cu adevărat trup și sânge al lui Hristos, ci căci acum adecă printr’însele ne împărtășim cu Dumnezeirea lui Hristos, iară atuncea gânditoriu prin singură vedearea.

CAP 14

Pentru neamul Domnului și pentru Sfânta Născătoarea de Dumnezeu

Pentru sfânta și prealăudata pururea-Fecioara și Născătoarea de Dumnezeu Mariia, întru ceale ce s’au zis mai nainte puține spuind, și cea mai de nevoe arătând, cum că chiiar și cu adevărat Născătoare de Dumnezeu și iaste, și să numeaște, acum ceale ce lipsesc să le împlinim. Pentru că aceasta de sfatul lui Dumnezeu cel mai nainte de veaci și mai nainte cunoscătoriu fiind rânduită și hotărâtă, și cu fealiuri de pilde și cuvinte ale prorocilor prin Duhul Sfânt închipuită și mai nainte propoveduită, în vreamea cea mai de nainte rânduită din rădăcina lui Davíd au odrăslit, pentru făgăduințele ceale ce s’au făcut spre el. „Că s’au jurat Domnul lui Davíd”, zice, „cu adeverință, și nu să va lepăda de dânsa: Din rodul pântecelui tău voiu pune pre scaunul tău”[3]. Și iarăși: „O dată m’am jurat întru cel sfânt al mieu, au minți-voiu lui Davíd? Sământa lui în veac va rămânea, și scaunul lui ca soarele înaintea mea, și ca luna săvârșită în veac, și martor în Ceriu credincios”[4]. Și Isaia: „Va răsări Toiag din Iesei, și Floare din rădăcina lui să va înălța”[5].

Ce să veade a evangheliștilor întru tragerea neamurilor lui Iosíf.

Deci cum că Iosíf din semințiia lui Davíd să trage, Matthei și Lucă, preasfințiții evangheliști, arătat au descoperit. Însă Matthei

[1] Mt. 7: 6.
[2] 1 Cor. 10: 17.
[3] Ps. 131: 11.
[4] Ps. 88: 36-38.
[5] Is. 11: 1.

adecă, din Davíd prin Solomón trage pre Iosíf, iară Lucà, prin Náthan. Iară Naşterea Sfintei Fecioare amândoi o au tăcut.

Însă să cuvine a şti că nu era obiceaiu la Evrei, nici la Dumnezeiasca Scriptură, ca să se scrie neamul muerilor; dară leage era a nu să logodi seminție din altă seminție.[1] Deci Iosíf din semințiia lui Davíd trăgându-să, şi drept fiind, că aceasta mărturiseaşte pentru dânsul Dumnezeiasca Evanghelie, nu ar fi călcat Leagea, şi să ia întru logodire pre Sfânta Fecioară, de nu dintru acelaşi schiptru s'ar fi tras. Pentru aceasta, după ce au arătat evanghelistul neamul lui Iosíf, s'au îndestulat cu atâta.

Şi să cuvine şi aceasta a şti, că leage era, deacă s'ar fi săvârşit vreun bărbat fără de roadă, fratele acestuia să ia întru însoțire pre muiarea celui ce s'au săvârşit şi să rădice sămânța fratelui său.[2] Pentru aceasta cel ce să năştea, fireaşte era al celui de-al doilea, adecă al celui ce l-au născut, iară după Leage al celui ce s'au săvârşit.

Deci din semințiia lui Náthan, fiiului lui Davíd, Leví au născut pre Melhí şi pre Pánthir; Pánthir au născut pre Varpánthir, că aşa să numiia; acesta Varpánthir au născut pre Ioakim; Ioakim au născut pre Sfânta Născătoarea de Dumnezeu. Iară din semințiia lui Solomón, fiiului lui Davíd, Matthán au avut muiare, dintru carea au născut pre Iacóv. Şi săvârşindu-să Matthán, Melhí cel din semințiia lui Náthan, carele era fiiu adecă al lui Leví, iară frate al lui Pánthir, au luat întru însoțire pre muiarea lui Matthán, iară mumă a lui Iacóv, şi dintru aceasta au născut pre Ilì; şi s'au făcut frați de o mumă Iacóv şi Ilì, Iacóv adecă din semințiia lui Solomon, iară Ilì din semințiia lui Náthan. Şi s'au săvârşit Ilì, cel din semințiia lui Náthan, fără de feciori. Şi au luat Iacóv, fratele lui, cel din semințiia lui Solomón, pre muiarea lui, şi au rădicat sămânță fratelui său, şi au născut pre Iosíf. Pentru aceaia Iosíf, fireaşte adecă iaste fiiu al lui Iacóv, celui din semințiia lui Solomón, iară după Leage, al lui Ilì, celui din Náthan.

Rândul neamului lui Hristos.

Deci Ioakim pre această cinstită şi vreadnică de laudă Anna o au luat întru însoțirea nunții. Dară precum Anna cea dedemult, stearpă fiind, prin rugăciune şi făgăduință au născut pre Samuil, întru acest chip şi aceasta, prin rugăciune şi făgăduință cătră Dumnezeu priimeaşte pre Născătoarea de Dumnezeu, ca şi întru

[1] Num. 36: 6.
[2] A 2-a Leage 25: 5.

aceasta decât nimene din cei slăviți să nu fie mai de jos.[1] Deci naşte darul, că aceasta (adecă „daru") să tâlcuiaşte Anna, pre Doamna, că acea[s]ta (adecă „doamnă") însemnează numele Mariei. Că Doamnă cu adevărat s'au făcut a tuturor făpturilor, după ce s'au făcut Maică a Făcătoriului.[2] Şi să naşte în casa lui Ioakim, a Oilor, (1) şi în bisearică să aduce. Apoi în casa lui Dumnezeu sădită fiind, şi hrănită cu Duhul, ca un maslin roditoriu,[3] s'au făcut lăcaş a toată fapta cea bună, de toată pofta cea lumească şi trupească depărtându-şi mintea, şi aşa sufletul fecioară păzindu-şi împreună cu trupul, precum să cuveniia ceiia ce vrea să priimească pre Dumnezeu în sân. Că sfânt fiind, întru sfinți să odihneaşte. Deci întru acest chip cu sfințenie petreace, şi bisearică sfântă şi minunată, a Preaînaltului Dumnezeu, vreadnică să arată.

Sfânta Fecioară în Ierusalim s'au născut şi în bisearică s'au adus.

Pentru ce s'au logodit.

Dară de vreame ce vrăjmaşul mântuirii noastre pândiia pre fecioare, pentru prorociia Isaiei, carele au zis: „Iată fecioara în pântece va avea, şi va naşte fiiu, şi vor chiema numele lui Emmanuil, carele iaste tâlcuindu-să cu noi Dumnezeu"[4], ca să amăgească Cela ce prinde pre cei înțălepți întru măestriia lor,[5] pre cel ce de-a pururea întru înțălepciune să trufeaşte, să dă tinereaoa de preoți lui Iosíf spre logodire, cartea cea noao, celui ce ştie carte;[6] iară logodirea era păzitoare a Fecioarei, şi amăgire a celui ce pândiia pre fecioare. Iară când au venit plinirea vremii, trimis au fost îngerul Domnului cătră dânsa, binevestind zămislirea Domnului. Şi aşa au zămislit pre Fiiul lui Dumnezeu, putearea cea ipostatnică a Tatălui, nu din voe trupească, nici din voe bărbătească,[7] adecă din împreunare şi sămânță, ci din bunăvoirea Tatălui şi împreună-lucrarea Sfântului Duh. Şi au dat Făcătoriului a să face, şi Ziditoriului a să zidi, şi Fiiului lui Dumnezeu şi Dumnezeu, a să întrupa şi a să face om din sfintele şi preacuratele eiĭ trupuri şi sângiuri, datoriia strămoaşei împlinind. Că precum aceaia fără de împreunare s'au zidit din Adam, aşa şi aceasta au născut pre noul Adam, carele s'au născut după leagea îngrecării,

[1] 1 Împ. 1: 10 şi urm.
[2] Grig. Nis., *Cuv. la Naşterea Domnului*.
[3] Ps. 51: 10.
[4] Is. 7: 13; Mt. 1: 23.
[5] 1 Cor. 3: 19.
[6] Is. 29: 11.
[7] In. 1: 13.

şi mai presus de firea naşterii. Că să naşte fără de tată din muiare, cel ce iaste din Tată fără de mumă. Şi cu aceaia că din muiare, să naşte după leagea îngrecării; iară cu aceasta că fără de tată, mai presus de firea naşterii. Şi cu aceaia adecă că în vreame obicinuită, pentru că noao luni săvârşind, şi pre a zecea pâşind să naşte, iaste după leagea îngrecării; iară cu aceasta că fără de dureare, iaste mai presus de leagea naşterii. Că unde dulceață n'au povățuit mai nainte, acolò nici dureare n'au urmat pe urmă, după Prorocul ce zice: „Mai nainte de a veni durearea au născut"; şi iarăşi: „Mai nainte de a veni vreamea durerilor au scăpat şi au născut Fecior"[1].

Naşterea Domnului au fost după leagea îngrecării şi mai presus de firea naşterii.

Sfânta Fecioară au născut fără dureare.

[2]Deci s'au născut dintr'însa Fiiul lui Dumnezeu întrupat, nu om purtătoriu de Dumnezeu, ci Dumnezeu întrupat; nu ca un Proroc cu lucrarea ungându-să, ci cu venirea deplin a celui ce unge, întrucât şi cela ce au uns s'au făcut om, şi cela ce s'au uns, Dumnezeu; nu cu schimbarea firii, ci cu unirea cea după ipostas. Că acelaşi era şi cel ce unge, şi cel ce să unge, ca un Dumnezeu ungând pre sineşi ca pre un om. Deci cum nu iaste Născătoare de Dumnezeu, ceaia ce pre Dumnezeu întrupat dintr'însa l-au născut? Întru adevăr, chiar şi cu adevărat Născătoare de Dumnezeu iaste, şi Doamnă, şi stăpâneaşte pre toate făpturile, roabă şi Maică a Ziditoriului fiind. Şi precum, când s'au zămislit, Fecioară au păzit pre ceaia ce l-au zămislit, aşa şi când s'au născut, pre a eiĭ feciorie o au păzit nestricată, singur trecând printr'însa, şi încuiată păzindu-o pre ea.[3] Prin auz au fost zămislirea, iară naşterea prin eşirea cea obicinuită a celor ce să nasc, măcar de şi oarecarii băsnuesc că prin coasta Maicii lui Dumnezeu s'au născut el. Că nu cu neputință era şi prin uşă a treace, şi pecețile eiĭ a nu le strica.

Cu adevărat Născătoare de Dumnezeu iaste, şi pururea Fecioară.

Deci rămâne şi după naştere fecioară, ceaia ce iaste pururea-Fecioară, nicidecum de bărbat cunoscând până la moarte. Că deşi iaste scris: „Şi nu au cunoscut pre ea, până ce au născut pre Fiiul eiĭ cel întâi-născut",[4] însă să cuvine a şti că întâi-născut iaste cel ce întâi s'au născut, măcar de şi unul-născut ar fi. Pentru că acest graiu, adecă „întâi-născut", arată că s'au născut cineva întâi, dară nu negreşit însemnează împreună şi naştere a altora. Iară acela, adecă „până", însemnează sorocul vremii céiĭ rânduite, dară nu

Întâi-născut iaste şi celunul născut.

Graiul acesta „până" ce însemnează.

[1] Is. 66: 7.
[2] Grig. Naz., Cuv. 36.
[3] Iez. 44: 2.
[4] Mt. 1: 25.

leapădă pre vreamea cea după aceasta. Că zice Domnul: „Şi iată eu cu voi sânt în toate zilele, până în sfârşitul veacului”, nu ca cum după sfârşitul veacului să va despărți. Pentru că zice Apostolul: „Şi aşa totdeauna cu Domnul vom fi”[1], adecă după înviiarea cea de obşte.

Căci cum ceaia ce pre Dumnezeu au născut, şi din singure lucrurile ceale ce au urmat au cunoscut minunea, ar fi priimit împreunare de bărbat? Să nu fie! Nu ale socotealii céiĭ înțăleapte sânt unele ca aceastea a le gândi, cu cât mai vârtos a le lucra.

Chinurile de care au scăpat Născătoarea de Dumnezeu la naştere, le-au suferit în vreamea patimii.

Însă fericita aceasta, şi carea s'au învrednicit darurilor celor mai presus de fire, de durerile ceale ce au scăpat când l-au născut, pre aceastea le-au suferit în vreamea patimii, rumpându-să la ceale din lăuntru de mila şi durearea cea de maică. Şi pre cel ce l-au cunoscut Dumnezeu prin naştere, pre acesta după ce ca pre un făcătoriu de reale l-au văzut omorându-să, ca de o sabie să rumpea de gânduri. Şi aceasta iaste (ceaia ce s'au zis): „Şi prin însuşi sufletul tău sabie va treace”[2]. Dară schimbă pre întristare bucuriia învierii, carea propoveduiaşte că Dumnezeu iaste cel ce au murit cu trupul.

CAP 15
Pentru cinstea sfinților şi a moaştelor lor

Să cuvine să cinstim pre sfinți ca pre nişte priiateni ai lui Hristos, ca pre nişte fii şi moştenitori ai lui Dumnezeu, precum zice Ioann Bogoslovul şi Evanghelistul: „Iară câți l-au priimit pre el, le-au dat lor stăpânire ca fii ai lui Dumnezeu să se facă”[3]; „Deci nu mai sânt slugi, ci fii; iară de sânt fii, sânt şi moştenitori, moştenitori adecă ai lui Dumnezeu, şi împreună-moştenitori cu Hristos”[4]. Şi Domnul, întru Sfințitele Evanghelii zice Apostolilor: „Voi priiateni ai miei sânteți. Nu vă mai numesc pre voi slugi: că sluga nu ştie ce face Domnul lui”[5]. Iară deacă şi Împărat al împăraților, şi Domn al domnilor,[6] şi Dumnezeu al dumnezeilor,[7]

---

[1] 1 Thes. 4: 17.
[2] Lc. 2: 35.
[3] In. 1: 12.
[4] Gal. 4: 7. Rom. 8: 17.
[5] In. 15: 14-15.
[6] Apoc. 19: 16.
[7] Ps. 49: 1.

Ziditoriul tuturor şi Domnul să numeaşte, cu adevărat şi sfinții sânt şi dumnezei, şi domni, şi împărați. Al acestora Dumnezeu, şi Domn, şi Împărat şi iaste, şi să numeaşte Dumnezeu. „Că eu sânt", zice lui Moisì, „Dumnezeul lui Avraam, şi Dumnezeul lui Isaac, şi Dumnezeul lui Iacov"[1], şi dumnezeu al lui Faraon pre Moisì l-au făcut Dumnezeu.[2] Iară dumnezei îi zic, şi împărați, şi domni, nu fireaşte, ci ca pre cei ce au împărățit şi au domnit preste patimi, şi pre asemănarea Dumnezeeştii icoane, după carea s'au făcut, nestricată o au păzit (că împărat să numeaşte şi icoana împăratului), şi ca pre cei ce cu voința s'au unit cu Dumnezeu, şi l-au priimit pre el înlăuntrul lor lăcuitoriu, şi cu împărtăşirea lui s'au făcut, după daru, ceaia ce el iaste fireaşte. Deci cum nu să cuvine să cinstim pre cei ce s'au făcut slugi şi priiateni şi fii ai lui Dumnezeu? Pentru că cinstea carea să aduce cătră ceale bune împreună-slugi, arătare are a dragostii céiĭ cătră Stăpânul cel de obşte.[3]

Să cuvine a cinsti pre sfinți ca pre nişte slugi şi priiateni şi fii ai lui Dumnezeu.

Aceştea cămări şi curate lăcaşuri s'au făcut ale lui Dumnezeu. „Că voiu lăcui întru ei, şi voiu umbla, zice Dumnezeu, şi voiu fi lor Dumnezeu"[4]. Iară cum că „sufletele drepților sânt în mâna lui Dumnezeu, şi nu să va atinge de dânsele moartea"[5] zice Dumnezeiasca Scriptură. Că moartea sfinților, somn mai vârtos iaste decât moarte, că „s'au ostenit în veacul de acum, şi vor fi vii până în sfârşit"[6], şi „cinstită iaste înaintea Domnului moartea Cuvioşilor lui"[7]. Ce dară iaste mai cinstit decât a fi în mâinile lui Dumnezeu? Că viață iaste Dumnezeu, şi lumină, şi cei ce sânt în mâna lui Dumnezeu în viață şi în lumină sânt.

Iară cum că şi prin minte şi în trupurile lor au lăcuit Dumnezeu, zice Apostolul: „Au nu ştiți că trupurile voastre sânt bisearică a Sfântului Duh celui ce lăcuiaşte întru voi?",[8] „iară Duhul Domn iaste";[9] şi: „Deaca cineva pre bisearica lui Dumnezeu va strica, strica-l-va pre el Dumnezeu"[10]. Deci cum nu să cuvine să

[1] Eş. 3: 6.
[2] Eş. 7: 1.
[3] Vasilie, *Cuv. la 40 de Mucenici.*
[4] Preoția 26: 12; 2 Cor. 6: 16.
[5] Înțăl. 3: 1.
[6] Ps. 48: 9-10.
[7] Ps. 115: 6.
[8] 1 Cor. 6: 19.
[9] 2 Cor. 3: 17.
[10] 1 Cor. 3: 17.

cinstim pre bisericile ceale însuflețite ale lui Dumnezeu, pre lăcașurile ceale însuflețite ale lui Dumnezeu? Aceştea, trăind, cu îndrăzneală stau înaintea lui Dumnezeu.

Sfintele moaște, lângă alte faceri de minuni, izvorăsc și mir.

Izvoară de mântuire au dat noao Stăpânul Hristos pre moaştele sfinților, în multe chipuri pre facerile de bine vărsând, mir cu bună mireazmă izvorând. Şi nimene să nu fie necredincios. Că deaca din piatră vârtoasă şi tare au izvorât apă în pustie,[1] voind Dumnezeu, şi din falca de măgariu lui Sampsón celui ce înseta,[2] au doară cu necredință iaste din moaştele ceale de mucenici mir cu bună mireazmă a izvorî? Nicidecum, celor ce ştiu putearea lui Dumnezeu şi cinstea sfinților cea dela dânsul.

Sfinții nu să numesc morți.

În Leage, tot cel ce să atingea de mort necurat era,[3] dară aceştea nu sânt morți. Că de când cela ce iaste însăşi viața şi pricinuitoriul vieții întru cei morți s'au socotit, pre cei ce întru nădeajdea învierii şi întru credința cea către el au adormit nu morți îi numim. Pentru că trup mort cum poate să facă minuni? Cum dară printr'înşii dracii să gonesc, boale să depărtează, bólnavi să tămăduesc, orbi iarăş văd, leproşi să curățesc, ispite şi necazuri să răsipesc, toată darea bună dela Părintele Luminilor[4] printr'înşii, la cei ce cu neîndoită credință cer, să pogoară? Câte ai fi făcut ca să afli ajutătoriu carele să te ducă pre tine la împăratul cel muritoriu şi pentru tine cuvânt să pue către el? Dară pre apărătorii neamului (omenesc), pre cei ce fac rugăciuni pentru noi către Dumnezeu, oare nu să cuvine să-i cinstim? Aşa, cu adevărat, să cuvine să-i cinstim, bisearici rădicând lui Dumnezeu întru numele lor, daruri aducându-le, pomenirile lor cinstindu-le şi întru dânsele Duhovniceaşte veselindu-ne, ca veseliia să fie cuviincioasă celor ce ne-au chiemat; ca nu, vrând noi a-i cinsti, împrotivă să-i mâniem pre ei. Că cu ceale ce Dumnezeu să cinsteaşte, de acealea şi robii lui să vor veseli, iară de ceale ce Dumnezeu să mâhneaşte, de acealea şi ostaşii lui să vor mâhni. „În Psalmi, şi în laude, şi în cântări Duhovniceşti”,[5] şi în umilință şi milostenie către cei ce au trebuință noi, credincioşii, să cinstim pre sfinți, cu care mai vârtos şi Dumnezeu să cinsteaşte. Stâlpi şi icoane văzute lor să le rădicăm, şi noi înşine stâlpi însuflețiți ai lor şi icoa-

Sânt apărători a tot neamul omenesc.

De acealea să veselesc, cu care Dumnezeu să cinsteaşte.

---

[1] Eş. 17: 5-6; Num. 20: 11.
[2] Jud. 15: 19.
[3] Num. 19: 11.
[4] Iac. 1: 17.
[5] Efes. 5: 19.

ne, cu urmarea faptelor celor bune, să ne facem. Pre Născătoarea de Dumnezeu, ca pre ceaia ce iaste chiar şi cu adevărat Maică a lui Dumnezeu, să o cinstim; pre Prorocul Ioann, ca pre cela ce iaste Înainte-mergătoriu şi Botezătoriu, Apostol şi Mucenic, pentru că „nici s'au sculat întru cei născuți din mueri mai mare decât Ioann"[1], precum Domnul au zis, şi al Împărăției (Ceriurilor) el întâiu propoveduitoriu s'au făcut; pre Apostoli, ca pre nişte frați ai Domnului, şi însuşi-văzători, şi slujitori ai patimilor lui, „pre carii şi mai nainte cunoscându-i Dumnezeu şi Tatăl, mai nainte i-au rânduit să fie aseamene chipului Fiiului lui"[2], întâi pre Apostoli, a doao pre Proroci, a treia pre Păstori şi Dáscali;[3] şi pre Mucenicii Domnului, carii sânt aleşi din toate ceatele ca nişte ostaşi ai lui Hristos şi au băut Păharul lui, şi s'au botezat cu Botezul Morții lui céiĭ făcătoare de viață, ca pre cei ce sânt părtaşi Patimilor lui şi slavei, al cărora Voevod iaste Arhidiaconul lui Hristos, şi Apostolul, şi Întâiul Mucenic Stefan; şi pre Cuvioşii Părinții noştri, pre Purtătorii de Dumnezeu Pustnici, cei ce s'au chinuit cu muceniia ştiinții[4], cea mai îndelungată şi mai ostenicioasă, carii „au umblat în cojoace, şi în piei de capre, lipsiți fiind, necăjiți, de rău supărați, în pustii rătăcind, şi în munți, şi în peşteri, şi în crăpăturile pământului, cărora nu era lumea vreadnică"[5]; pre cei mai nainte de daru, Proroci, Patriarhi, Drepți, carii mai nainte au vestit venirea Domnului. A tuturor acestora privindu-le petreacerea, să le răvnim credința[6], dragostea, nădeajdea, râvna, viața, suferirea pătimirilor, răbdarea cea până la sânge, ca şi cununilor slavei cu dânşii să ne împărtăşim.

CAP. 16
Pentru Icoane

Iară de vreame ce oarecarii ne prihănesc pre noi pentru că ne închinăm şi cinstim chipul Mântuitoriului, şi al Stăpânii noastre, încă şi ale celoralalți sfinți şi slugi ale lui Hristos, auze că dintru început Dumnezeu pre om dupre chipul său l-au făcut.[7] Pentru ce

---

[1] Mt. 11: 11.
[2] Rom. 8: 29.
[3] 1 Cor. 12: 28; Efes. 4: 11.
[4] Mucenicia conştiinței (μαρτύριον τῆς συνειδήσεως). (N. ed.)
[5] Evr. 11: 37.
[6] Evr. 13: 7.
[7] Fac. 1: 26.

dară unii altora ne închinăm? Nu pentru alt, fără numai pentru căci sântem făcuți după chipul lui Dumnezeu? Că precum zice grăitoriul de ceale Dumnezeeşti şi marele întru ceale Dumnezeeşti Vasilie, că „cinstea chipului treace la acela al căruia iaste chipul”.[1] Pentru carea pricină norodul cel Mosaicesc să închina împrejurul cortului celui ce purta icoană şi chip al celor Cereşti, iară mai vârtos a toată zidirea?[2] Că zice Dumnezeu către Moisì: „Vezi să faci toate după chipul carele ți s'au arătat ție în munte”[3]. Încă şi Heruvimii carii umbriia Oltariul,[4] au nu lucruri de mâini omeneşti era? Ce încă şi bisearica cea vestită din Ierusalim, au nu era de mâini făcută, şi de meşteşug omenesc lucrată?[5]

Cortul era chip al lumii.

Iară Dumnezeiasca Scriptură prihăneaşte pre cei ce să închină celor cioplіți şi pre cei ce jărtvesc dracilor. Jărtviia Ellinii, jărtviia încă şi Iudeii, însă Ellinii dracilor, iară Iudeii lui Dumnezeu. Şi jărtva Ellinilor, era lepădată şi osândită, iară a drepților, lui Dumnezeu binepriimită. Pentru că au jărtvit Noe, şi au mirosit Dumnezeu miros de bună mireazmă,[6] priimind pre buna mireazmă a voinții céiĭ bune şi a dragostii céiĭ către dânsul. Aşa ceale cioplite ale Ellinilor, fiindcă era închipuiri ale dracilor, sânt lepădate şi oprite.

Închinarea la ceale cioplite şi jertva ce o făcea Ellinii era lepădată.

Osebit de aceastea, a lui Dumnezeu celui nevăzut, şi fără de trup, şi nescris-împrejur, şi neînchipuit, cine poate să facă asemănare? A închipui dară pre Dumnezeu iaste cea desăvârşit nebunie şi păgânătate. Drept aceaia în leagea veachie nu era obicinuită închinăciunea Icoanelor. Dară fiindcă Dumnezeu, pentru milostivirea milii sale, s'au făcut om cu adevărat pentru mântuirea noastră, nu precum s'au arătat lui Avraam în chip de om, nici precum Prorocilor, ci după ființă s'au făcut cu adevărat om, şi au umblat pre pământ, şi cu oamenii împreună au petrecut, au făcut minuni, au pătimit, s'au răstignit, au înviiat, s'au înălțat, şi toate aceastea întru adevăr s'au făcut, şi s'au văzut de oameni, s'au scris spre pomenirea noastră şi învățătura celor ce n'am fost atuncea de față, ca cei ce nu am văzut, dară am auzit şi am crezut, să dobândim fericirea Domnului. Însă de vreame ce nu toți ştiu

În leagea veachie nu era obicinuită închinăciunea icoanelor.

Pentru ce s'au adus în cea noao.

[1] Vasilie, *Pentru Sfântul Duh*, Cap 18.
[2] Eş. 33: 10.
[3] Eş. 25: 40; Evr. 8: 5.
[4] Eş. 25: 18; Evr. 9: 5.
[5] 3 Împ. 6: 1.
[6] Fac. 8: 20.

carte, nici să îndeletnicesc la cetire, Părinții au socotit ca oarecare isprăvi în Icoane să se scrie aceastea, spre scurtă aducere-aminte. Cu adevărat de multe ori, neavând noi în minte Patimile Domnului, dară Icoana răstignirii lui Hristos văzind, şi întru pomenirea mântuitoarei patimi viind, căzind ne închinăm, nu materiei, ci celui ce iaste închipuit în Icoană; precum nici materiei evangheliei, nici materiei crucii ne închinăm, ci chipului. Pentru că ce deosebire are crucea ceaia ce nu are într'însa chipul Domnului, de ceaia ce are?[1] Aceasta şi pentru Maica lui Dumnezeu să înțăleage, căci cinstea ce să face la aceasta să aduce la cel ce s'au întrupat dintr'însa. Aşijderea încă şi isprăvile sfinților bărbați ne îndeamnă pre noi spre bărbăție şi râvnă, şi spre urmarea faptei céiĭ bune a lor, şi spre slava lui Dumnezeu. Căci, precum am zis, cinstea carea să aduce către ceale bune împreună-slugi, arătare are a dragostii céiĭ către Stăpânul cel de obşte şi cinstea chipului treace la acela al căruia iaste chipul.[2] Însă nescrisă iaste această predanie, precum şi a ne închina spre răsărit, şi a ne închina crucii, şi altele multe acestora aseamene.[3]

Cinstea Maicii lui Dumnezeu să aduce la Dumnezeu; şi cinstea icoanii la acela a căruia iaste icoana.

Închinarea icoanelor iaste din predanie.

Să aduce încă şi oarecarea istorie, cum că Avgar, carele împărățiia preste cetatea Edesineanilor, au trimis zograf, ca să zugrăvească chipul Domnului aseamene, şi neputând zograful pentru strălucirea feații carea lumina, însuşi Domnul măhrama pre fața sa cea Dumnezeiască şi făcătoare de viață puind, au tiposít pre măhramă chipul feații sale, şi aşa l-au trimis lui Avgar celui ce-l poftiia.

Iară cum că şi nescrise multe au dat noao Apostolii, scrie Pavel Apostolul neamurilor: „Pentru aceaia, fraților, stați şi țineți predaniile noastre, care v'ați învățat, ori prin cuvânt, ori prin cartea noastră"[4]. Şi către Corintheni: „Iară vă laud pre voi, fraților, că toate ale meale le pomeniți, şi precum v'am dat voao rânduialele, țineți"[5].

[1] Nimic adecă.
[2] Vasilie, *La 40 de Mucenici*; Acestaşi, *Pentru Sfântul Duh*, Cap 18.
[3] Vasilie, *Pentru Sfântul Duh*, Cap 27; Evagrie, Cap 27.
[4] 2 Thes. 2: 15.
[5] 1 Cor. 11: 2.

CAP 17
Pentru Scriptură (1)

Unul iaste Dumnezeu, dătătoriul legii, şi al céiĭ vechi, şi al céiĭ noao. Împrotiva gnosticilor.

Unul iaste Dumnezeu, cel ce să propoveduiaşte de Leagea cea Veachie şi de cea Noao, carele în Troiță iaste lăudat şi proslăvit, Domnul zicând: „Nu am venit să stric leagea, ci să o împlinesc”[1]. Că el au lucrat mântuirea noastră, pentru carea iaste toată Scriptura şi toată taina; şi iarăşi: „Cercați scripturile: că aceastea mărturisesc pentru mine”[2]. Şi iarăşi, Apostolul zicând: „În multe fealiuri şi în multe chipuri dedemult Dumnezeu grăind părinților noştri prin proroci, în zilele aceaste mai de pre urmă au grăit noao prin Fiiul”[3]. Deci prin Duhul Sfânt au grăit Leagea şi Prorocii, Evangheliştii, şi Apostolii, şi Păstorii şi Dáscalii.

Scripturile de Dumnezeu sânt însuflate.

Deci „toată scriptura de Dumnezeu iaste însuflată cu adevărat, şi folositoare”[4]. Pentru aceaia preabun lucru iaste şi preafolositoriu de suflet a cerca Dumnezeeştile Scripturi. Că precum pomul cel răsădit lângă izvoarăle apelor[5], aşa şi sufletul, cel ce să adapă cu Dumnezeiasca Scriptură, să îngraşă şi dă roadă coaptă, adecă credință pravoslavnică; şi cu frunze pururea înverzite, cu lucruri zic, lui Dumnezeu plăcute, să împodobeaşte. Pentru că şi spre lucrare îmbunătățită, şi spre videnie neturburată din Sfintele Scripturi ne îndreptăm. Căci îndemnare spre toată fapta cea bună şi abatere despre toată răotatea aflăm întru aceastea. Deci de vom fi iubitori de învățătură, vom fi şi mult învățați. Că cu silința, şi cu osteneala, şi cu darul lui Dumnezeu, celui ce dă, să îndreptează toate. „Că cel ce ceare ia, şi cel ce caută află, şi celui ce bate i să va deşchide”[6]. Să batem dară întru cel preafrumos Raiu al Scripturilor, cel binemirositoriu, cel preadulce, cel preafrumos, cel ce răsună la urechile noastre cu tot fealiul de cântări al gânditoarelor purtătoarelor de Dumnezeu paseri, cel ce să atinge de inima noastră, şi necăjită fiind ea, o mângâe, turburată, o potoleaşte, şi de bucurie veacinică o umple; cel ce înalță mintea noastră la ceale dintre umerile Dumnezeeştii Porumbițe, care sânt cu

---

[1] Mt. 5: 17.
[2] In. 5: 39.
[3] Evr. 1: 1-2.
[4] 2 Tim. 3: 16.
[5] Ps. 1: 3.
[6] Lc. 11: 10.

aur poleite şi preastrălucite,[1] şi cu ceale prealuminate ale eiĭ aripi o sue către Fiiul cel Unul-născut şi moştenitoriul săditoriului viei céiĭ gânditoare, şi printr'însul o aduce la Tatăl Luminilor[2]. Însă nu în treacăt să batem, ci cu osârdie mai vârtos, şi cu îngăduială. Să nu ne trândăvim bătând, că aşa ni să va deşchide. De vom ceti o dată, şi de doao ori, şi nu vom înțăleage ceale ce cetim, să nu ne trândăvim, ci să îngăduim, să ne îndeletnicim, să întrebăm. „Că întreabă”, zice, „pre părintele tău, şi îți va vesti ție; pre cei bătrâni ai tăi, şi îți vor spune ție”[3]. Că nu a tuturor iaste ştiința.[4] Să scoatem din izvorul Raiului curgeri preacurate şi neîmpuținate, care saltă în viață veacinică.[5] Să ne îndulcim, şi fără de sațiu să ne desfătăm, pentru că neîmpuținat au darul. Iară deacă ceva de folos şi dela cei de afară vom putea să culeagem, nu din ceale oprite iaste acest lucru. Să ne facem iscusiți zarafi, pre aurul cel curat şi adevărat adunându-l, iară pre cel rău lepădându-l. Să luom cuvinte bune, iară pre dumnezeii cei de râs şi basnele ceale streine câinilor să le aruncăm. Că preamultă puteare dintr'însele am fi putut căştiga împrotiva lor.[6]

Cu osteneala cea fără de preget să biruiaşte greotatea Scripturii.

Însă să cuvine să ştim că doaozeci şi doao de cărți sânt ale Legii céiĭ Vechi, după slovele ce sânt la limba evreiască. Că doaozeci şi doao de slove au, dintru care cinci să îndoesc, şi să fac aceastea doaozeci şi şapte; că îndoit iaste Haf, şi Mem, şi Nun, şi Pe, şi Sadì. Pentru aceasta şi cărțile după chipul acesta doaozeci şi doao adecă să numără, dară să află doaozeci şi şapte, fiindcă cinci dintru aceastea să îndoesc. Că să împreună Ruth cu Judecătorii, şi să numără la Evrei o carte; cea Întâi şi a Doao a Împărățiilor, o carte; cea a Treia şi a Patra a Împărățiilor, o carte; cea Întâi şi a Doao a Paralipomeanilor, o carte; cea Întâi şi a Doao a Esdrii, o carte. Aşadară să încheae cărțile în patru cincimi, şi rămân alte doao, întrucât sânt cărțile ceale canonisite[7] întru acest chip: cinci ale Legii – Facerea, Eşirea, Preoțiia, Numerile, A Doao Leage. Aceasta iaste cea întâi cincime, carea şi Punere de Leage să numeaşte. Apoi altă cincime de cărți, ce să numesc Grafía, iară de

Numărul cărților legii vechi.

[1] Ps. 67: 14.
[2] Iac. 1: 17.
[3] A 2-a Leage 32: 7.
[4] 1 Cor. 8: 7.
[5] In. 4: 14.
[6] Vas., *Vor. pentru cetirea cărților celor elineşti*.
[7] Adecă priimite de Canoane.

oarecarii Aghiógrafa, adecă Sfinte Scripturi, care sânt aşa: Iisus al lui Navì, Judecătorii împreună cu Ruth, Cea Întâi a Împărăților împreună cu Cea de-a Doao, o carte; cea a Treia împreună cu cea de-a Patra, o carte; şi ceale doao ale Paralipomeanilor, o carte. Aceasta iaste a doao cincime. A treia cincime, cărțile ceale scrise în stihuri – a lui Iov, Psaltirea, Pildele lui Solomon, Ecclisiastul acestuia, Cântarea Cântărilor a acestuia. A patra cincime de cărți, cea prorocească: cei doisprezece Proroci, o carte; Isaia, Ieremia, Iezekiil, Daniil; apoi ale lui Esdra ceale doao împreunându-se întru o carte, şi Esthir. Iară Panaretos, carea iaste Înțălepciunea lui Solomon, şi Înțălepciunea lui Iisus, pre carea tatăl lui Sirah o au alcătuit evreiaşte, iară ellineaşte o au tălmăcit Iisus cel ce iaste nepot al acestuia, iară al lui Sirah fiiu, preabune şi frumoase sânt, dară nu să numără, nici sta în Sicriul Legii. (2)

Cărțile legii noao.

Iară ale Legii Noao sânt aceastea: patru Evanghelii, cea dela Matthei, cea dela Marcu, cea dela Lucà, cea dela Ioann; Faptele Sfinților Apostoli, scrise de Lucà Evanghelistul; şapte Epistolii Sobornniceşti: a lui Iácov una, ale lui Petru doao, ale lui Ioann trei, a Iudei una; ale lui Pavel Apostolul epistolii patrusprezece; Apocalipsis al lui Ioann Evanghelistul; Canoanele Sfinților Apostoli, scrise prin Climent.

CAP 18

Pentru ceale ce să zic la Hristos

Patru chipuri soborniceşti sânt ale celor ce să zic la Hristos.

Ale celor mai nainte de întrupare chipurile sânt şase.

Din ceale ce să zic la Hristos, chipuri soborniceşti sânt patru; pentru că unele şi mai nainte de întrupare să potrivesc la dânsul, iară altele în vreamea unirii, iară altele după unire, iară altele după înviiare. Şi ale celor ce să potrivesc mai nainte de întrupare, chipuri sânt şase.

1. Pentru că unele dintr'însele arată pre unirea firii, cum că iaste deoființă cu Tatăl, precum aceaia ce zice: „Eu şi Tatăl una sântem";[1] şi aceaia: „Cela ce m'au văzut pre mine, au văzut pre Tatăl";[2] şi aceaia: „Carele în chipul lui Dumnezeu fiind"[3], şi ceale de acest feliu.

[1] In. 10: 30.
[2] In. 14: 9.
[3] Filip. 2: 6.

2. Iară altele, pre ipostasul cel desăvârşit, precum aceaia: „Fiiu al lui Dumnezeu”[1] şi „Chip al ipostasului lui”;[2] şi aceaia: „Îngerul Sfatului celui Mare, Sfeatnic Minunat”[3], şi ceale aseamene.

3. Iară altele, pre încăpearea ipostasurilor a unuia întru altul, precum aceaia: „Eu întru Tatăl, şi Tatăl întru mine”, şi pre starea cea nedepărtată, precum aceastea: Cuvântul, şi Înțălepciunea, şi Putearea, şi Strălucirea. Pentru că şi cuvântul în minte (iară cuvânt zic pre cel ființesc) şi înțălepciunea aseamene, şi întru cel ce poate putearea, în lumină strălucirea fără de nici o depărtare stau, dintru aceastea izvorând.[4]

4. Iară altele să potrivesc la dânsul ca la cela ce iaste din Pricinuitoriul Tatăl, precum aceaia: „Tatăl mieu mai mare decât mine iaste”: pentru că dela dânsul are şi pre a fi, şi pre toate câte are. Însă pre a fi are cu chipul naşterii, iară nu cu al zidirii, precum iaste aceaia: „Eu dela Tatăl am eşit, şi viu”; şi: „Eu viez pentru Tatăl”. Iară toate câte are, nu cu împărtăşire, nici cu învățătură, ci ca dela Pricinuitoriul, precum iaste aceaia: „Nu poate Fiiul să facă dela sineşi nimic, de nu va vedea pre Tatăl ceva aşa făcând”[5]. Că de nu ar fi fost Tatăl, nici Fiiul. Că din Tatăl iaste Fiiul, şi întru Tatăl, şi împreună cu Tatăl, iară nu după Tatăl. Aseamene şi ceale ce face, dintr’însul şi împreună cu dânsul. Că una şi aceaiaşi – nu aseamenea, ci aceaiaşi iaste a Tatălui, şi a Fiiului, şi a Sfântului Duh voința, lucrarea şi putearea.

5. Iară altele să zic ca ale bunei voințe céiĭ Părinteşti, prin lucrarea lui, adecă a Fiiului, împlinindu-se, însă nu ca prin o unealtă sau slugă, ci ca prin cel înființat[6] şi ipostatnic al lui Cuvânt, şi Înțălepciune, şi Puteare, fiindcă o mişcare să cunoaşte în Tatăl şi în Fiiul, precum aceaia: „Toate printr’însul s’au făcut”;[7] şi aceaia: „Trimis-au cuvântul lui, şi i-au vindecat pre ei;[8] şi aceaia: „Ca să cunoască că tu m’ai trimis”[9].

---

[1] In. 1: 34.
[2] Evr. 1: 3.
[3] Is. 9: 6.
[4] Grig. Naz., *Cuv. 36*.
[5] In. 5: 19.
[6] Gr. οὐσιώδους. (N. ed.)
[7] In. 1: 3.
[8] Ps. 106: 20.
[9] In. 11: 42.

6. Iară altele, cu chip prorocesc. Şi dintru aceastea, unele, ca ceale ce vor să fie, precum aceaia: „Arătat va veni”;[1] şi aceaia a Zahariei: „Iată împăratul tău vine la tine”[2]; şi cea zisă de Mihea: „Iată Domnul va eşi din locul său, şi să va pogorî, şi să va sui preste ceale înalte ale pământului”[3]. Iară altele, adecă ceale ce vor să fie, să zic ca ceale ce au trecut, precum aceaia: „Acesta iaste Dumnezeul nostru. După aceastea pre pământ s'au arătat, şi cu oamenii împreună au petrecut”[4]; şi aceaia: „Domnul m'au zidit pre mine început căilor sale spre lucrurile sale”[5]; şi aceaia: „Pentru aceasta te-au uns pre tine, Dumnezeule, Dumnezeul tău, cu untul-de-lemn al bucuriei mai mult decât pre părtaşii tăi”,[6] şi ceale ca de acest feliu.

Ale celor din vreamea unirii chipuri sânt trei.

Deci ceale mai nainte de unire să vor zice la el şi după unire; iară ceale după unire, mai nainte de unire nicidecum, fără numai cu chip prorocesc, precum am zis. Iară ale celor din vreamea unirii chipuri sânt trei: căci când despre partea cea mai înaltă facem cuvântul, „îndumnezeire a trupului” şi „încuvântare”[7] (1) şi „înălțare” zicem, şi ceale ca de acest feliu – pre bogățiia ceaia ce s'au făcut trupului, din unirea şi împreunarea cea către înaltul Dumnezeu Cuvântul arătându-o. Iară când despre partea cea mai de jos, „întrupare” a lui Dumnezeu Cuvântului zicem, „înomenire”, „deşărtare”, „sărăcie”, „smerenie”: că aceastea şi unele ca aceastea din amestecarea cea cu omenirea să zic la Cuvântul şi Dumnezeu. Iară când despre amândoao împreună, „unire” zicem, „împărtăşire”, „ungere”, „împreunare firească”, „asemănare a chipului” (2), şi ceale ca de acest feliu. Deci pentru chipul acest de-al treilea să zic ceale doao chipuri ce s'au zis mai sus, că prin unire să arată ce au luat fieştecarele din încăpearea şi împreunarea sa cu acela ce au avut starea împreună. Că pentru unirea cea după ipostas să zice trupul că s'au îndumnezeit, şi Dumnezeu s'au făcut, şi părtaş Dumnezeirii Cuvântului[8]; şi iarăşi, Dumnezeu Cuvântul s'au întrupat, şi om s'au făcut, şi zidire să zice, şi

---

[1] Ps. 49: 3.
[2] Zah. 9: 9.
[3] Mih. 1: 3.
[4] Varuh 3: 36 şi 38.
[5] Pilde 8: 22.
[6] Ps. 44: 8.
[7] Gr. λόγωσιν. (N. ed.)
[8] Grig. Naz., Cuv. 39.

cel mai de pre urmă să numeaşte. Nu cum că ceale doao firi s'au schimbat întru o fire alcătuită – pentru că iaste cu neputinţă să stea împreună, întru o fire, fireştile însuşiri ceale împrotivitoare între sine – ci pentru că ceale doao firi s'au unit după ipostas şi pre încăpearea cea întru dânsele neamestecată şi neschimbată o au. Iară încăpearea s'au făcut nu despre trup, ci despre Dumnezeire, pentru că iaste cu neputinţă trupul să încapă prin Dumnezeire: ci Dumnezeiasca fire, o dată încăpând prin trup, au dat şi trupului pre încăpearea cea negrăită cătră dânsa, pre carea unire o numim.[1]

Însă să cuvine să ştim că, la chipul cel dintâi şi al doilea a celor ce să zic în vreamea unirii, împrotivă să veade. Căci când pentru trup facem cuvântul, „îndumnezeire", şi „încuvântare", şi „înălţare", şi „ungere" zicem. Că aceastea sânt despre Dumnezeire şi să privesc împrejurul trupului; iară când pentru Cuvânt, „deşărtare" (zicem), „întrupare", „înomenire", „smerenie", şi ceale ca de acest feliu, care, precum am zis, dela trup să zic la Cuvântul şi Dumnezeu, că însuşi pre aceastea le-au răbdat de voe.

Ale celor ce să zic după unire chipuri sânt trei.

Iară ale celor după unire chipuri sânt trei. Întâiu cel arătătoriu al Dumnezeeştii firi, precum aceaia: „Eu întru Tatăl, şi Tatăl întru mine"; şi, „Eu şi Tatăl una sântem".[2] Şi toate câte mai nainte de întrupare să zic la dânsul, aceastea şi după întrupare să vor zice la el, afară numai că n'au luat trup, şi pre ceale fireşti ale lui.

Al doilea, cel arătătoriu al omenirii, precum aceaia: „Ce mă căutaţi să mă omorâţi[3], om carele am grăit voao adevărul?"[4]; şi aceaia: „Aşa să cuvine să se înalţe Fiiul Omului"[5], şi ceale ca de acest feliu.

Ale celor ce să zic pentru omenirea lui Hristos după unire şase chipuri sânt.

Iară a acestora care cu chip omenesc la Mântuitoriul Hristos s'au zis şi s'au scris, ori în graiuri, ori în lucruri, chipuri sânt şase:

1. Pentru că unele dintr'însele fireaşte cu iconomie s'au lucrat şi s'au grăit, precum naşterea cea din Fecioară, creaşterea şi sporirea cea cu vârsta, foamea, seatea, osteneala, lacrăma, somnul, pătrunderea piroanelor, moartea şi ceale ca de acest feliu, câte sânt patimi fireşti şi neprihănite. Că întru toate aceastea iaste împreunare a Dumnezeirii cu omenirea, afară numai că să creade

[1] Mai sus, Cartea a 3-a, Cap 2.
[2] In. 10: 30.
[3] In. 7: 19.
[4] In. 8: 40.
[5] In. 3: 14.

că sânt cu adevărat ale trupului, nimic dintru aceastea pătimind Dumnezeirea, ci prin aceastea iconomisind mântuirea noastră.[1]

2. Iară altele cu prefacere, precum a întreba „Unde ați pus pre Lazăr?"[2], meargerea la smochin[3], a să da în laturi[4], rugăciunea[5], [şi] aceaia: „S'au făcut a mearge mai departe"[6]. Că de aceastea şi de ceale aseamene acestora nici ca un Dumnezeu, nici ca un om avea trebuință, însă cu chip omenesc să prefăcea spre ceaia ce cerea trebuința şi folosul. Precum, să prefăcea că să roagă, pentru ca să arate cum că nu iaste împrotivnic lui Dumnezeu, şi cum că ca pre un pricinuitoriu al lui cinsteaşte pre Tatăl. Că întreabă nu că nu ştiia, ci ca să arate că împreună cu a fi Dumnezeu iaste şi om cu adevărat. Că să dă în laturi ca să ne înveațe a nu fi noi îndrăzneți, nici a ne arunca pre înşine în ispite.[7]

3. Iară altele, după priimirea la sineşi şi aducerea, precum aceaia: „Dumnezeul mieu, Dumnezeul mieu, pentru ce m'ai lăsat?"[8]; şi aceaia: „Pre cel ce n'au cunoscut păcat, pentru noi păcat l-au făcut"[9] (3); şi aceaia: „Făcându-să pentru noi blestem";[10] şi aceaia: „Şi însuşi Fiiul să va supune celui ce i-au supus lui toate".[11] Că nici ca un Dumnezeu, nici ca un om s'au lăsat vreodată de Tatăl;[12] nici păcat, nici blestem s'au făcut, nici are trebuință să se supue Tatălui. Căci, ca cel ce iaste Dumnezeu, deopotrivă cu Tatăl iaste, şi nici împrotivnic, nici supus; iară ca cela ce iaste om, niciodată nu s'au făcut neascultătoriu Tatălui, pentru ca să aibă trebuință de supunere. Deci pre a noastră față făcându-o a sa, şi cu noi puindu-să pre sineşi zicea aceastea. Căci noi eram cei vinovați păcatului şi blestemului, ca nişte nesupuşi şi neascultători, şi pentru aceasta lăsați.

4. Iară altele, pentru despărțirea cea socotită cu mintea. Că de vei despărți cu mintea pre ceale ce cu adevărat sânt nedespărțite,

---

[1] Mai sus, Cartea a 3-a, Cap 21, 22, 23.
[2] In. 11: 34.
[3] Mt. 21: 19.
[4] Mt. 12: 15.
[5] In. 11: 41.
[6] Lc. 24: 28.
[7] Grig. Naz., *Cuv. 36*. Mai sus, Cartea a 3-a, Cap 4.
[8] Mt. 27: 46.
[9] 2 Cor. 5: 21.
[10] Gal. 3: 13.
[11] 1 Cor. 15: 28.
[12] Grigorie, la acelaşi loc.

adecă pre trup de Cuvântul, să zice şi rob, şi neştiutoriu, pentru că era al firii céiĭ roabe şi care nu ştie, şi de nu s'au fi unit trupul cu Dumnezeu Cuvântul, rob era şi neştiutoriu. Dară pentru unirea cea după ipostas cu Dumnezeu Cuvântul, nici rob era, nici neştiutoriu. După acest chip şi Dumnezeu al său pre Tatăl l-au numit.[1]

5. Iară altele, pentru arătarea cea către noi şi încredinţarea, precum aceaia: „Părinte, proslăveaşte-mă pre mine cu slava carea am avut la tine mai nainte de a fi lumea"[2]. Pentru că el şi au fost proslăvit, şi iaste, dară noao nu era arătată şi încredinţată slava lui. Şi cea zisă de Apostolul: „Carele mai nainte s'au rânduit Fiiu al lui Dumnezeu întru puteare, după Duhul sfinţeniei, dintru înviiarea din morţi"[3] (4). Pentru că prin minuni, şi prin înviiare, şi prin venirea Sfântului Duh s'au arătat şi s'au crezut de lume că iaste Fiiu al lui Dumnezeu.[4] Şi aceaia: „Sporiia cu înţălepciunea şi cu darul"[5].

6. Iară altele, după priimirea la sineşi a feaţii Iudeilor, cu Iudeii numărându-să pre sineşi, precum către Samarineanca zice: „Voi vă închinaţi căruia nu ştiţi, noi ne închinăm căruia ştim, că mântuirea din Iudei iaste"[6].

Al treilea chip iaste cel ce arată pre un ipostas şi vesteaşte împreună pre amândoao firile, precum aceaia: „Eu viez pentru Tatăl; şi cel ce mă va mânca pre mine, şi acela viu va fi pentru mine";[7] şi aceaia: „Merg la Tatăl, şi nu mă veţi mai vedea";[8] şi aceaia: „Nu ar fi răstignit pre Domnul Slavei";[9] şi aceaia: „Nimene nu s'au suit în Ceriu, fără numai cela ce s'au pogorât din Ceriu, Fiiul Omului, carele iaste în Ceriu"[10], şi ceale aseamene.

Al treilea chip după unire.

Şi din ceale după înviiare, unele să cuvin Dumnezeirii, precum aceaia: „Botezindu-i pre ei în numele Tatălui, şi al Fiiului, şi al Sfântului Duh" – aicea Fiiul ca un Dumnezeu înţălegându-să; şi aceaia: „Iată eu cu voi sânt în toate zilele până în sfârşitul veacu-

Ceale ce să zic după înviiare sânt de doao feliuri.

[1] Grig. Naz., *Cuv. 36*. Mai sus, Cartea a 3-a, Cap 21.
[2] In. 17: 5.
[3] Rom. 1: 4.
[4] Gură de Aur, Vor. 1 în Epistolia către Romani, şi alţii.
[5] Lc. 2: 40.
[6] In. 4: 22.
[7] In. 6: 57.
[8] In. 16: 10.
[9] 1 Cor. 2: 8.
[10] In. 3: 13.

lui”[1], şi ceale aseamene, căci ca un Dumnezeu iaste cu noi. Iară altele să cuvin omenirii, precum aceaia: „S'au apucat de picioarele lui”; şi aceaia: „Şi acolò mă vor vedea”, şi ceale aseamene.

Iară a celor ce după înviiare să cuvin omenirii, chipuri sânt multe. Pentru că unele au fost cu adevărat, dară însă nu dupre fire, ci cu iconomie, spre a încredința cum că însuşi trupul cel ce au pătimit au înviiat, precum ranele, mâncarea şi băutura cea după înviiare. Iară altele cu adevărat, şi după fire, precum a să muta din loc în loc fără de osteneală şi prin uşile încuiate a întra.[2] Iară altele, după prefacere, precum aceaia: „Să făcea că mearge mai departe”[3]. Iară altele să cuvin la amândoao firile, precum aceaia: „Mă voiu sui la Tatăl mieu, şi Tatăl vostru, şi Dumnezeul mieu, şi Dumnezeul vostru”[4]; şi aceaia: „Va întra Împăratul Slavei”;[5] şi aceaia: „Au şăzut de-a dreapta scaunului măririi întru ceale înalte”.[6] Iară altele să cuvin ca celui ce împreună cu noi să pune pre sineşi, după chipul despărțirii céiĭ socotite cu supțire gândire, precum aceaia: „Dumnezeul mieu, şi Dumnezeul vostru”.

Fieştecăriia firi ceale potrivite eiĭ să cuvin a le da.

Deci să cuvine pre ceale înalte a le da la firea cea Dumnezeiască şi mai înaltă de patimi şi de trup; iară pre ceale smerite, la cea omenească; iară pre ceale de obşte, la cel alcătuit dintru amândoao, adecă la Unul Hristos, carele iaste Dumnezeu şi om, şi a le şti pre amândoao ale unuia şi acestuiaşi Domnului nostru Iisus Hristos. Că ce iaste a fieştecăruia cunoscând noi, şi cum că amândoao dela unul văzindu-le că să fac, drept vom creade, şi nu ne vom amăgi. Dintru care toate aceastea şi deosebirea firilor celor unite să cunoaşte, şi cum că, precum zice Dumnezeescul Kirill[7], după feliurime firească nu iaste aceaiaşi Dumnezeirea şi omenirea, dară şi cum că unul iaste Fiiul şi Hristos şi Domnul, şi fiindcă unul iaste, una iaste şi Fața lui, că pentru cunoştința deosebirii firilor, nici întru un chip nu să despărțeaşte unirea cea după ipostas.

---

[1] Mt. 28: 19-20.
[2] Lc. 24: 31; In. 20: 19.
[3] Lc. 24: 28.
[4] In. 20: 17.
[5] Ps. 23: 7.
[6] Evr. 1: 3.
[7] *Epist. apologhitiki către Akakie, Episcopul Melitinii.*

CAP 19

Cum că Dumnezeu nu iaste pricinuitoriu al celor reale

Slobozirea lui Dumnezeu, în Scriptură să numeaște lucrare a lui.

[1]Să cuvine să ştim cum că obiceaiu iaste Dumnezeeştii Scripturi pre slobozirea lui Dumnezeu lucrare a lui a o numi, precum când zice Apostolul în *Trimiterea cea către Romani*: „Au nu are puteare olariul preste lut, ca dintru aceaiaşi frământătură să facă un vas de cinste, iară altul de necinste?”[2] Căci cum că el face şi pre aceastea, şi pre acealea (pentru că el singur iaste Ziditoriu al tuturor), dară nu el face cinstite sau necinstite, ci însăşi voința fieştecăruia,[3] arătată iaste şi aceasta dintru ceale ce acestaşi Apostol, în *Trimiterea a doao cea către Timothei,* zice: „În casa mare nu sânt numai vase de aur şi de argint, ci şi de lemn şi de lut, şi unele sânt de cinste, iară altele nu sânt de cinste. Deci de să va curăți cineva pre sineşi dintru aceastea, va fi vas de cinste, sfințit, şi de bună treabă Stăpânului, spre tot lucrul bun gătit”[4]. Arătat dară iaste că de voe să face curățirea: „Că de să va curăți”, zice, „cineva pre sineşi”. Iară întoarcerea cea următoare împrotivă zice: „Iară de nu să va curăți, va fi vas de necinste, netreabnic Stăpânului, de sfărâmare vreadnic”. Deci cuvântul cel zis mai sus, cum şi acesta: „Au încuiat Dumnezeu pre toți întru neascultare”, şi acesta: „Le-au dat lor Dumnezeu duh de împietrire, ochi să nu vaze, şi urechi să nu auze”[5] – aceastea toate nu să cuvine să le înțăleagem ca cum Dumnezeu ar fi lucrat, ci cum că Dumnezeu au slobozit, pentru stăpânirea-de-sineşi a omului, şi pentru ca lucrul cel bun să fie nesilit.

Dumnezeu nu iaste pricinuitoriu al celor reale.

Deci pre slobozirea lui ca pre o lucrare şi facere a lui obiceaiu iaste Dumnezeeştii Scripturi a o numi. Încă şi când zice că Dumnezeu „zideaşte reale”[6], şi cum că „nu iaste răotate în cetate pre carea nu o au făcut Domnul”[7], nu arată pre Dumnezeu pricinuitoriu al celor reale, ci fiindcă îndoit iaste numele răotății, doao însemnând. Pentru că uneori arată pre lucrul cel ce fireaşte iaste rău, carele iaste împrotivă faptei céiĭ bune şi voii lui Dumnezeu;

Numele răotății uneori însemnează pre lucrul cel rău, iară alteori pre necazuri.

[1] Damask[in], în *Dial. împrotiva Manih*.
[2] Rom. 9: 21.
[3] Vasilie, *Vor. cum că Dumnezeu nu iaste pricinuitoriu al celor reale*.
[4] 2 Tim. 2: 20-21.
[5] Rom. 11: 32 şi 8.
[6] Is. 45: 7.
[7] Amos 3: 6.

iară alteori pre cel ce la simțirea noastră iaste rău şi chinuitoriu, adecă pre necazuri şi pre ispite. Şi aceastea, după păreare adecă sânt reale, fiindcă aduc dureare şi întristare; iară după adevăr bune, căci celor ce pricep să fac pricinuitoare de întoarcere şi de mântuire. Aceastea zice Scriptura că să fac prin Dumnezeu.

Însă să cuvine să ştim că şi a acestora noi sântem pricinuitori. Pentru că din răotățile ceale de voe să nasc ceale fără de voe.

Scriptura pre unele ce să cuvenea să se zică după întâmplare, le zice ca cum ar însemna pricină.

Încă şi aceasta să cuvine să ştim, că obiceaiu iaste Scripturii, pre oarecare ce să cuvenea să se zică după întâmplare, le zice ca cum ar însemna pricină, precum aceaia: „Ție unuia am greşit, şi rău înaintea ta am făcut, ca să te îndreptezi întru cuvintele tale şi să birueşti când vei judeca tu”[1]. Că cel ce au greşit, nu pentru ca să biruiască Dumnezeu au greşit, că nici au avut Dumnezeu trebuință de păcatul nostru, ca dintru acesta biruitoriu să se arate. Că poartă fără de asemănare biruințele asupra tuturor, şi negreşind ei, ziditoriu fiind, şi neînțăles, şi nezidit, şi firească având slava, iară nu câştigată de aiurea. Ci cum că, noi greşind, nu iaste nedrept pedepsindu-ne pre noi, şi pre cei ce să pocăesc ertându-i, biruitoriu să arată al răotății noastre. Deci nu pentru aceasta greşim noi, ci pentru că aşa să întâmplă lucrul. Precum deaca ar fi şăzut cineva lucrând, şi priiaten oarecarele ar fi venit la dânsul, zice că: Pentru ca să nu lucrez nici astăzi au venit priiatenul. Dară priiatenul nu pentru ca să nu lucreaze acela au venit, ci aşa s'au întâmplat, că îndeletnicindu-să pentru priimirea priiatenului, nu lucrează. Să zic şi aceastea întâmplătoare, că aşa să întâmplă lucrurile. Iară Dumnezeu nu voiaşte numai el singur să fie drept, ci toți să se asemeneaze lui, după puteare.

CAP. 20

Cum că nu doao începătorii sânt (1)

Împrot. Manih., cum că nu sânt doao începătorii.

Cum că nu doao începătorii sânt, una bună, şi alta rea,[2] de aicea vom cunoaşte:

1-a socoteală. Pentru că împrotivă sânt între sine bunul şi răul, şi stricătoriu unul altuia,[3] şi unul întru altul sau împreună unul cu

---

[1] Ps. 50: 6.
[2] Athanasie, *Împrotiva Ellinilor*.
[3] Textul chirilic adaugă aici cuvintele: „şi unul altuia” – probabil o greşală de tipar. (N. ed.)

altul nu stau. Drept aceaia fieştecarele dintr'înşii întru o parte a lumii va fi. Şi întâi adecă fieştecare dintru aceştea să vor scrie împrejur nu numai de toată lumea aceasta, ci şi de o parte a lumii.[1]

2. Apoi cine iaste cel ce au despărțit fieştecăruia parte? Pentru că nu vor zice că singuri ei unul cu altul s'au întocmit şi s'au învoit, fiindcă răul nu iaste rău când aduce pace, spre a să învoi cu cel bun, nici bunul nu iaste bun când să află cu prietenie către cel rău. Iară deacă altul iaste cel ce fieştecăruia dintru aceştea au rânduit pre a lui petreacere, acela mai vârtos va fi Dumnezeu.[2]

3. Nevoe iaste încă şi una din doao, sau a să atinge unul de altul şi a să strica, sau a fi ceva în mijloc, întru care nici bun, nici rău să nu fie, ca oarecarea îngrădire, despărțind pre amândoi unul de altul, şi atuncea nu doao, ci trei începătorii vor fi.

4. Nevoe iaste încă şi una dintru aceastea, sau a avea pace – carea aceasta răul nu poate, pentru că cela ce păciuiaşte nu iaste rău; sau a bate războiu – care lucru bunul nu poate, pentru că cela ce bate războiu nu desăvârşit iaste bun; sau răul a bate războiu, iară bunul a nu bate războiu împrotivă, ci despre rău a să strica; sau a fi necăjit pururea şi rău a pătimi, care lucru iaste strein de cel bun. Una dară iaste începătoriia, de toată răotatea slobodă.

Răul iaste lipsire a bunului, nu vreo ființă.

Cum că Dumnezeu nu iaste pricinuitoriu celor reale.

Dară de iaste aceasta aşa, zic ei, de unde iaste răul, căci cu neputință iaste din cel bun să aibă răul naştere? Deci zicem că răul nimic alt nu iaste, fără numai lipsire a bunului,[3] şi din cea după fire întru cea afară de fire abatere. Că nimic fireaşte nu iaste rău. Căci toate câte au făcut Dumnezeu sânt bune foarte[4] după cum s'au făcut. Deci aşa rămâind iale, precum s'au zidit, sânt bune foarte; iară de voe eşind din cea după fire, şi întru cea afară de fire viind, întru cel rău să fac.

Deci, după fire, toate sânt roabe şi supuse Ziditoriului. Iară când de voe cevaşi din zidiri să va împrotivi, şi nesupus Făcătoriului său să va face, întru sineşi au alcătuit răotatea. Pentru că răotatea nu ființă oarecarea iaste, nici însuşire a ființii, ci întâm-

[1] „Drept aceea fiecare va fi o parte a întregului şi, ca urmare, fiecare va fi circumscris nu numai de către întreg, ci şi de către o parte a întregului". (N. ed.)
[2] Damask., în *Dial. cel împrotiva Maniheilor*.
[3] Vas., *Vor. cum că Dumnezeu nu iaste pricinuitoriu celor reale*.
[4] Fac. 1: 31.

p[l]are, adecă din cea după fire întru cea afară de fire de voe abatere, care lucru iaste păcatul.[1]

Păcatul iaste aflare a voinții diavolului.

De unde dară iaste păcatul? Aflare iaste a voinții céiĭ de-sineşi-stăpânitoare a diavolului. Deci rău iaste diavolul? După cum s'au făcut nu iaste rău, ci bun, pentru că înger luminat şi strălucit s'au făcut de Ziditoriul, de-sineşi-stăpânitoriu ca un cuvântătoriu; dară de bunăvoe din bunătatea cea firească s'au depărtat, şi întru întunearecul răotății s'au făcut, depărtându-să de Dumnezeu cel singur bun şi făcătoriu de viață şi de lumină. Căci dela El tot lucrul cel bun să face bun, şi pre cât dela dânsul să depărtează cu voința – pentru că nu cu locul – întru cel rău să face.

CAP. 21

Pentru carea pricină Dumnezeu, mai nainte cunoscând pre cei ce vrea să greşască şi să nu să pocăiască, i-au zidit?

[2]Dumnezeu, pentru bunătatea sa, dintru neființă au adus întru ființă pre ceale ce s'au făcut, şi al celor ce vor să fie iaste mai nainte cunoscătoriu. Deci deaca nu era să fie aceia, nici răi nu era să fie, nici mai nainte nu ar fi fost cunoscuți. Căci cunoştințele sânt ale celor ce sânt, şi mai-nainte-cunoştințele sânt ale celor ce cu adevărat vor să fie. Pentru că urmează întâi a fi ceva, şi apoi bun sau rău a fi. Iară deaca, fiindcă era să fie ei pentru bunătatea lui Dumnezeu, aceasta, adecă că era să se facă ei răi din a lor voință, i-ar fi oprit pre ei de a fi, atuncea răotatea ar fi biruit pre bunătatea lui Dumnezeu. Pentru aceaia face Dumnezeu bune pre toate ceale ce face. Iară fieştecarele dintru a sa voință să face bun sau rău. Că de au şi zis Domnul pentru Iuda: „Mai de folos ar fi fost omului aceluia de nu s'ar fi născut”[3], nu pre a sa zidire prihănindu-o zicea, ci pre răotatea ceaia ce s'au făcut zidirii lui din voința şi lenevirea eiĭ. Că prin lenevirea voinții sale netreabnică au făcut eiişi pre facerea de bine a Ziditoriului. Precum deacă cineva, luând dela împăratul bogăție şi stăpânire, cu nărav tiranicesc să va scula asupra făcătoriului de bine; pre carele împăratul,

Pre cei răi cunoscându-i mai nainte Dumnezeu, i-au zidit, ca să nu să pară că să biruiaşte bunătatea lui de răotate.

[1] „Pentru că răul nu este vreo esență, nici însuşire (ἰδίωμα) a unei esențe, ci întâmplare, adică abatere de bunăvoie din starea firească întru cea afară de fire, care este tocmai păcatul”. (N. ed.)

[2] Acestaşi Damaskin, în *Dial. cel împrot. Maniheilor*.

[3] Mc. 14: 21.

prinzindu-l, cu dreptate îl va munci, deacă până în sfârşit întru tiranie îl va vedea petrecând.

CAP. 22

Pentru leagea lui Dumnezeu şi pentru leagea păcatului

Bun iaste Dumnezeu, şi mai presus de toată bunătatea, bună iaste şi voia lui. Pentru că acela iaste lucrul cel bun, pre carele Dumnezeu îl voiaşte. Iară leage iaste porunca ceaia ce învață aceasta, ca întru ea petrecând noi, întru lumină să fim[1]: a căriia porunci călcarea iaste păcatul. Iară acesta să alcătuiaşte prin bântuiala Diavolului şi prin priimirea noastră cea nesilită şi de voe, şi să numeaşte şi aceasta leage.[2]

Lucrul bun iaste ce voiaşte Dumnezeu.

Leage iaste vestirea poruncii, şi însuşi păcatul.

Deci leagea lui Dumnezeu, suindu-să pre mintea noastră, o trage către sineşi şi împunge pre ştiința noastră. Şi să numeaşte şi ştiința noastră leage a minții noastre. Încă şi bântuiala vicleanului, adecă leagea păcatului, suindu-să pre mădulările trupului nostru, prin el ne bântuiaşte pre noi. Că după ce o dată am călcat noi de voe leagea lui Dumnezeu şi am priimit bântuiala vicleanului, i-am dat eiĭ întrare, noi singuri vânzindu-ne păcatului. Drept aceaia cu lesnire să aduce trupul nostru către dânsul. Deci şi ceaia ce să află în trupul nostru mirosire şi simțire a păcatului, adecă pofta şi dulceața trupului, să numeaşte leage întru mădulările trupului nostru.

Leagea lui Dumnezeu şi leagea minții noastre.

Leagea păcatului, şi ceaia ce iaste în mădulările trupului nostru.

Deci leagea minții meale, adecă ştiința, împreună să veseleaşte cu leagea lui Dumnezeu[3], adecă cu porunca, şi pre aceasta o voiaşte. Iară leagea păcatului, adecă bântuiala, prin leagea cea din mădulări, adecă prin pofta, şi plecarea, şi mişcarea trupului, şi prin partea cea necuvântătoare a sufletului împrotivă să oşteaşte cu leagea minții meale, adecă cu ştiința, şi mă robeaşte pre mine (măcar de şi voesc eu leagea lui Dumnezeu, şi o iubesc, şi nu voesc păcatul) pentru amestecarea,[4] şi prin dulceața cea moale, şi prin pofta trupului, şi prin partea cea necuvântătoare a sufletului, precum am zis, mă amăgeaşte şi mă supune a sluji păcatului. „Dară Dumnezeu, ceaia ce era cu neputință legii, întru carea era slabă leagea prin trup, trimițind pre Fiiul său întru asemănarea

Pentru care legi zice Scriptura că să oştesc împrotivă.

---

[1] 1 In. 1: 7.

[2] Vezi Rom. 7: 23.

[3] Rom. 7: 22.

[4] Poate că socoteala Sfântului aşa iaste aicea, cum că, din înjugarea sufletului cu trupul, leagea păcatului prin toate mădulările iaste amestecată.

trupului păcatului" (pentru că trup au luat, iară păcat nicidecum), „au osândit păcatul în trup, ca îndreptarea legii să se plinească întru cei ce nu umblă după trup, ci după duh"[1]. Că „Duhul împreună-ajutorează neputinţii noastre"[2], şi dă puteare legii minţii noastre împrotiva legii céiĭ ce iaste întru mădulările noastre. „Că de ce ne vom ruga precum să cade, nu ştim, ci singur Duhul să roagă pentru noi cu suspinuri negrăite"[3], adecă ne învaţă pre noi de ce ne vom ruga. Deci dar cu neputinţă iaste întru alt chip a să lucra poruncile Domnului, fără numai prin răbdare şi prin rugăciune.

CAP. 23
Pentru sâmbătă, împrotiva Iudeilor

Cinstea zilii a şaptea.

Sâmbătă zioa a şapte s'au numit, şi însemnează încetare, că întru aceasta „au încetat Dumnezeu de toate lucrurile sale"[4], precum zice Dumnezeiasca Scriptură. Pentru aceasta şi până în şapte numărul zilelor suindu-să, iarăşi să învârtejaşte înapoi, şi înceape dela cea dintâi. Acest număr iaste cinstit la Iudei, pentru că Dumnezeu nu cum s'ar întâmpla au poruncit să se cinstească El, ci şi cu greale certări pentru călcarea.[5] Şi nu aşa prost au poruncit aceasta, ci pentru oarecare pricini cu taină înţălease de cei Duhovniceşti şi străbătători cu vedearea minţii.[6] (1)

Socoteala Sfântului; pentru ce s'au poruncit Iudeilor odihnă sâmbăta.

Precât eu, cel neînvăţat, am cunoscut – ca din ceale mai de jos şi mai groase să încep – ştiind Dumnezeu grosimea şi iubirea de trup, şi cea către lucrurile pământeşti cu totul plecare a norodului Israiltenesc, împreună încă şi nesocoteala, această leage au pus întâi, adecă „ca sluga şi dobitocul cel de supt jug să se odihnească"[7], precum iaste scris, de vreame ce „bărbatului drept îi iaste milă de sufletele vitelor sale"[8]; apoi şi ca, îndeletnicindu-se ei despre zmulgerea lucrurilor celor pământeşti, către Dumnezeu să se adune, în psalmi, şi în laude, şi în cântări Duhovniceşti, şi în

---

[1] Rom. 8: 3-4.
[2] Rom. 8: 26.
[3] Ibid.
[4] Fac. 2: 2.
[5] Num. 15: 32-36.
[6] Grig. Naz., Cuv. 44.
[7] A 2-a Leage 5: 14.
[8] Pilde 12: 10.

cetirea Dumnezeeştilor Scripturi toată zioa cea de a şaptea chieltuindu-o, şi întru Dumnezeu odihnindu-se. Căci când nu era Leage, nici Scriptură de-Dumnezeu-însuflată, atuncea nici sâmbăta nu era afierosită lui Dumnezeu; iară când s'au dat Scriptura cea de-Dumnezeu-însuflată prin Moisì, s'au afierosit lui Dumnezeu sâmbăta. Ca întru cetirea eiĭ să se îndeletnicească în zioa aceasta a sâmbetei cei ce nu toată viaţa lor lui Dumnezeu o afierosesc, cei ce nu cu dragoste Stăpânului ca Părintelui slujesc, ci ca robii cei nemulţămitori, măcar mică şi puţină parte din viaţa lor să dea lui Dumnezeu, şi aceasta pentru frica certărilor şi a pedeapselor celor pentru călcarea. „Că dreaptului leage nu-i zace, ci celui nedrept"[1]. De vreame ce întâiu Moisì patruzeci de zile, şi iarăşi alte patruzeci cu postire stăruind la Dumnezeu[2], cu adevărat şi în zilele sâmbetelor să chinuia pre sineşi prin postire, când Leagea poruncia să nu să chinuiască pre sineşi în zioa sâmbetei. Iară de ar fi zis ei că aceasta s'au făcut mai nainte de Leage, ce vor zice pentru Thesviteanul Ilie, carele cale de patruzeci de zile au săvârşit întru o mâncare?[3] Că acesta nu numai prin postire, ci şi prin călătorie în zilele sâmbetelor acelor patruzeci de zile chinuind pre sineşi, au dezlegat sâmbăta; şi nu s'au mâniiat asupra lui Dumnezeu, cel ce au dat Leagea, ci şi ca spre un daru pentru fapta bună i s'au arătat lui în Horiv. Dară ce şi pentru Daniil vor zice? Au nu trei săptămâni au petrecut fără de hrană?[4] Ce şi tot Israilul? Au nu tae împrejur copilul în zioa sâmbetei, de s'ar fi întâmplat a opta zi?[5] Nu încă şi postirea cea mare, carea s'au legiuit, de ar fi întâmpinat în zi de sâmbătă, o postesc?[6] Au nu încă şi Preoţii şi Leviţii în lucrurile Cortului spurcă sâmbăta, şi nevinovaţi sânt?[7] Ci şi dobitoc de va cădea în groapă în zioa sâmbetei, cel ce l-au scos nevinovat iaste, iară cel ce l-au trecut cu vedearea, osândit.[8] Dară ce şi tot Israilul? Au nu şapte zile Chivotul lui Dumnezeu purtându-l, zidiurile Ierihonului încunjura, în care zile au fost cu adevărat şi sâmbăta?

Sâmbăta întâi Moisì o au dezlegat.

---

[1] 1 Tim. 1: 9.
[2] Eş. 24: 18 şi 34: 28.
[3] 3 Împ. 19: 8.
[4] Dan. 10: 2-3.
[5] Preoţia 12: 3.
[6] Preoţia 23: 27
[7] Mt. 12: 5.
[8] Epifanie, Eresul 30.

Deci, precum am zis, pentru îndeletnicirea cea spre Dumnezeu, ca măcar preamică parte să-i dea lui, şi să se odihnească şi sluga şi dobitocul cel de supt jug, s'au aflat păzirea sâmbetei pentru cei ce încă sânt prunci şi supt stihiile lumii robiți, pentru cei ce sânt trupeşti şi nimic mai presus de trup şi de slovă nu pot să înțăleagă. Iară când au venit plinirea vremii, au trimis Dumnezeu pre Fiiul său cel Unul-născut, cel ce s'au făcut om din muiare, carele s'au făcut supt leage, ca pre cei de supt leage să-i răscumpere, ca să luoăm moştenirea fiiască.[1] Căci câți l-am priimit pre el, ne-au dat noao stăpânire, fii ai lui Dumnezeu să ne facem, celor ce creadem în El.[2] Pentru aceaia nu mai sântem robi, ci fii[3]; nu mai sântem supt leage, ci supt daru, nemaislujind din parte Domnului pentru frică, ci toată vreamea vieții noastre datori fiind a o afierosi lui, şi pururea pre rob, pre mânie zic, şi pre poftă, dela păcat încetându-le, şi la Dumnezeu a să îndeletnici îndemnându-le; pre toată pofta pururea către Dumnezeu întinzându-o, iară pre mânie împrotiva vrăjmaşilor lui Dumnezeu întrarmându-o; şi pre cel de supt jug, adecă pre trup, aseamene de slujba păcatului odihnindu-l, iară Dumnezeeştilor porunci a sluji îndemnându-l.

Aceastea leagea cea Duhovnicească a lui Hristos ne porunceaşte noao, şi cei ce pre aceasta o păzesc, mai înalți decât leagea lui Moisì s'au făcut. Că viind cea desăvârşit, cea din parte au lipsit[4], şi acoperemântul legii, adecă Catapetazma, prin răstignirea Mântuitoriului rumpându-să, şi Duhul în limbi de foc strălucind, slova au lipsit, ceale trupeşti au încetat, şi leagea robiei s'au împlinit, şi leagea slobozeniei noao s'au dăruit. Şi prăznuim pre odihna cea desăvârşit a firii omeneşti, zic adecă pre zioa Învierii, întru carea pre noi Domnul Iisus, Începătoriul vieții noastre şi Mântuitoriul, în moştenirea cea făgăduită celor ce Duhovniceaşte slujesc lui ne-au băgat, întru carea el înainte-mergătoriu al nostru au întrat după ce au înviiat din morți[5], şi deşchizindu-i-se lui uşile cereşti, de-a dreapta Tatălui au şăzut trupeaşte, unde şi cei ce păzesc Leagea cea Duhovnicească vor întra.

Deci noao, celor ce umblăm după duh, iară nu după slovă, toată lepădarea lucrurilor celor trupeşti ni să cuvine, şi slujba cea

[1] Gal. 4: 4-5.
[2] In. 1: 12.
[3] Gal. 4: 7.
[4] 1 Cor. 13: 10.
[5] Vezi Evr. 6: 20.

Duhovnicească, şi unirea cea cu Dumnezeu. Că tăiare-împrejur iaste lepădarea dulceţii céiĭ trupeşti, şi a celor de prisosit, şi nu de nevoe. Pentru că netăiarea-împrejur nimic alt nu iaste, fără numai piiale, prisosinţă a părţii céiĭ îndulcitoare. Iară toată dulceaţa carea nu dela Dumnezeu, nici întru Dumnezeu să face, prisosinţă a dulceţii iaste; a căriia chip iaste netăiarea-împrejur. Iară sâmbăta iaste încetarea cea de păcat. Pentru aceaia amândoao una sânt, şi aşa amândoao împreună de cei Duhovniceşti săvârşindu-se, nici preamică oarecarea călcare de Leage nu fac iale.

Ce iaste tăiarea împrejur şi sâmbăta după tainică înţăleagere.

Şi iarăşi, să cuvine să ştim că numărul al şaptelea însemnează pre toată vreamea aceastã de acum[1], precum zice preaînţăleptul Solomón: „Dă parte celor şapte, încă şi celor opt"[2]. Şi grăitoriul de Dumnezeu Davíd, pentru zioa cea de-a opta cântând, pentru aşăzarea ceaia ce va să fie după înviiarea cea din morţi cânta.[3] Deci în zioa cea de-a şaptea, de ceale trupeşti poruncind Leagea să înceteaze, şi întru ceale Duhovniceşti să se îndeletnicească, cu taină au arătat lui Israil celui adevărat, şi carele are minte ce veade pre Dumnezeu, cum că în toată vreamea lui Dumnezeu să se aducă pre sineşi şi mai presus de ceale trupeşti să se facă.

Însemnarea numărului al şaptelea.

CAP. 24
Pentru feciorie

Prihănesc cei trupeşti fecioriia, şi spre mărturie pun înainte iubitorii de dulceaţă cuvântul ce zice: „Blestemat iaste tot cel ce nu rădică sămânţă în Israil". Iară noi, lui Dumnezeu Cuvântului, celui ce s'au întrupat din Fecioară, îndrăznind zicem cum că fecioriia dintâi şi dintru început s'au sădit în firea oamenilor. Că din pământul cel ce era fecioară (1) s'au zidit omul, din singur Adam s'au zidit Eva. În Raiu fecioriia petrecea. Pentru că zice Dumnezeiasca Scriptură cum că „goli era Adam şi Eva, şi nu să ruşina"[4]. Iară când au călcat porunca, au cunoscut că sânt goli, şi ruşinându-se, au cusut loruşi fote. Şi după călcarea poruncii, când au auzit: „Pământ eşti, şi în pământ vei merge"[5], când, prin călcarea

Răspunsul 4; Îndreptare pentru feciorie.

Cum că dintru început s'au sădit în firea omului, şi în raiu au petrecut.

[1] Grig. Naz., Cuv. 42.
[2] Eclis. 11: 2.
[3] Ps. 6: 11.
[4] Fac. 3: 7.
[5] Fac. 3: 19.

poruncii, moartea au întrat în lume[1], atuncea „au cunoscut Adam pre Eva, muiarea sa, şi au zămislit, şi au născut”[2]. Deci pentru ca să nu să strice şi să se împuținează neamul de moarte, s'au aflat nunta, ca prin facerea de copii să se păzească neamul oamenilor.[3]

Din pricina păcatului s'au adus nunta.

Împrotivire.

Dar poate vor zice: Pentru ce dară au făcut bărbat şi muiare? Şi ce însemnează aceaia, „creşteți şi vă înmulțiți”?

Răspuns.

La care vom zice că aceaia, adecă „creşteți şi vă înmulțiți”, nu cu adevărat pre înmulțirea cea prin împreunarea nunții arată. Pentru că putea Dumnezeu şi cu alt chip ca să înmulțească neamul omenesc, de ar fi păzit până în sfârşit porunca necălcată. Dară ştiind Dumnezeu, cu mai-nainte-cunoştința sa, cela ce pre toate le ştie mai nainte de facerea lor, cum că vor să calce porunca, şi cu moarte vor să fie osândiți, mai nainte apucând, au făcut bărbat şi muiare, şi au poruncit să crească şi să se înmulțească.[4] Pre cale dară şi cu rânduială să ne pogorâm şi să vedem zestrile fecioriei, [carea] aceaiaşi iaste a zice şi ale curățeniei.

Noe, în corabie poruncindu-i-să să între, şi sămânța lumii încredințindu-i-să să păzească, aşa i să porunceaşte: „Întră tu”, zice, „şi feciorii tăi, şi muiarea ta, şi muerile feciorilor tăi”[5]. I-au despărțit pre ei de mueri, ca cu curățeniia să scape de noianul şi de înnecarea cea a toată lumea. Iară după încetarea potopului, „Eşi tu”, zice, „şi muiarea ta, şi feciorii tăi, şi muerile feciorilor tăi”[6]. Iată iarăşi [cum], pentru înmulțirea, s'au dat slobozenie nunții. După aceaia Ilie, cel ce sufla cu foc, şi cu căruța s'au rădicat la Ceriu[7], au nu neînsurarea au ales, şi cu cea mai presus de oameni înălțare s'au mărturisit? Cine au încuiat ceriuri[8]? Cine au înviiat morți? Cine au despărțit Iordanul[9]? Au nu feciorealnicul Ilie? Dară Elisei, ucenicul acestuia, pre aceaiaşi faptă bună arătând, pre darul Duhului, pre carele îndoit l-au cerut, au nu l-au moştenit? Ce şi cei trei Coconi? Au nu fecioriia păzind ei, mai presus decât focul s'au făcut, prin feciorie trupurile nevătămate

Curățăniia au fost păzitoare de potop.

---

[1] Vezi Rom 5: 12.
[2] Fac. 4: 1
[3] Vezi Grig. Nis., [*Pentru facerea omului*], Cartea a 2-a, Cap. 30.
[4] Acelaşi, la acelaşi loc.
[5] Vezi Fac. 7: 1 şi 7.
[6] Fac. 8: 15.
[7] 4 Împ. 2: 11.
[8] 3 Împ. 17: 1.
[9] 4 Împ. 2: 8.

de foc făcându-se?[1] Dară pre Daniil să-l tăcem? Întru al căruia trup, ce era întărit cu fecioriia, dinții fiarălor n'au putut să se înfigă?[2] Au nu, vrând Dumnezeu să se vaze de Israilteani, au poruncit să-şi curățească trupul?[3] Au nu Preoții, pre sineşi curățindu-se, aşa întra la ceale din lăuntru şi neumblate, şi aducea jărtvele?[4] Au nu Leagea mare rugăciune au arătat pre curățenie?

Mare rugăciune iaste curățeniia.

Drept aceaia să cuvine mai Duhovniceaşte să înțăleagem porunca Legii, că iaste sămânță Duhovnicească, prin dragoste şi frica lui Dumnezeu zămislindu-să în pântecele cel sufletesc, carele să chinuiaşte şi naşte pre duhul mântuirii. Deci întru acest chip să cuvine să înțăleagem şi graiul ce zice: „Fericit iaste cel ce are sământă în Sion, şi casnici în Ierusalim"[5]. Pentru că ce? De va fi curvariu, sau bețiv, sau închinătoriu de idoli, iaste fericit numai pentru că are sămânță în Sion şi casnici în Ierusalim? Nimene din cei cu bună socoteală nu va zice aceasta.

Fecioriia iaste petreacerea Îngerilor, însuşire a firii céiĭ fără de trup. Aceastea le zicem nu prihănind nunta, să nu fie! Căci ştim pre Domnul că în vreamea venirii sale au blagoslovit nunta[6], şi pre cela ce au zis: „Că cinstită iaste nunta, şi patul nespurcat"[7]. Ci, decât cea bună, mai bună pre feciorie ştiindu-o. Că întru faptele bune sânt înălțări şi micşorări, aseamene şi întru răotăți. Ştim că pre urmă, după începătorii neamului omenesc, toți oamenii sânt fii ai nunții. Căci numai aceia sânt fii ai fecioriei, iară nu ai nunții facere. Dară neînsurarea, a îngerilor iaste (precum am zis) urmare. Deci precât îngerul iaste mai înalt decât omul, pre atâta fecioriia iaste mai cinstită decât nunta. Dară ce zic îngerul? Însuşi Hristos iaste slava fecioriei, fiindcă nu numai din Tatăl fără de început, fără de stricăciune şi fără de împreunare s'au născut, ci cum că şi om ca noi făcându-să, mai presus de noi din fecioară fără de împreunare s'au întrupat, şi el pre fecioriia cea adevărată şi desăvârşit o au arătat întru sineşi. Pentru aceaia şi noao pre aceasta nu o au legiuit: „Că nu toți încap cuvântul"[8], precum în-

Fecioriia iaste petreacerea Îngerilor şi mai bună decât nunta.

Hristos iaste slava fecioriei.

[1] Dan. 3: 20 şi urm.
[2] Dan. 6: 18-22.
[3] Eş. 19: 15.
[4] Num. 6: 2.
[5] Is. 31: 9.
[6] In. 2: 2.
[7] Evr. 13: 4.
[8] Mt. 19: 11.

suşi au zis. Iară cu lucrul pre noi ne-au învățat, şi cătră aceasta ne-au împuternicit. Căci la cine nu iaste arătat că fecioriia să politiceaşte acum întru oameni?

Bună iaste naşterea de fii pre carea nunta o rădică, şi bună iaste nunta pentru curvie[1], că pre aceasta o tae, şi pre turbarea poftei, prin împreunarea cea după leage, nu o lasă a să turba cătră lucrări fără de leage. Bună iaste nunta la cei ce nu au înfrânare; dară mai înaltă iaste fecioriia, fiindcă creaşte naştere de fii a sufletului şi lui Dumnezeu pre rugăciune ca pre un rod copt aduce. „Cinstită iaste nunta, şi patul nespurcat, iară pre curvari şi pre preacurvari îi va judeca Dumnezeu"[2].

CAP. 25
Pentru tăiarea-împrejur

Tăiarea împrejur, semn s'au dat lui Avraam şi celor dintr'însul.

Tăiarea-împrejur mai nainte de Leage s'au dat lui Avraam, după blagoslovenii, după făgăduință, semn carele îl despărțiia pre el, şi pre cei dintr'însul, şi pre cei din casa lui de cealealalte neamuri cu care împreună petrecea[3]. Şi arătat iaste. Căci când, în pustie, patruzeci de ani Israil singur de sineşi au petrecut, neamestecându-se cu alt neam, câți s'au născut în pustie nu s'au tăiat împrejur; iară când Iisus i-au trecut pre ei Iordanul, s'au tăiat împrejur, şi s'au făcut a doao leage a tăerii-împrejur.[4] Pentru că în vreamea lui Avraam s'au dat leage a tăerii-împrejur, apoi au încetat în pustie patruzeci de ani. Şi iarăşi a doa oară au dat Dumnezeu lui Iisus leage a tăerii-împrejur după ce au trecut Iordanul, precum în Cartea lui Iisus al lui Navì iaste scris: „Iară din vreamea aceasta au zis Domnul cătră Iisus: Fă-ți ție cuțite de piatră ascuțită, şi şăzind tae împrejur pre fiii lui Israil a doa oară"[5]; şi după puține: „Că patruzeci şi doi de ani s'au învârtit Israil în pustiia Vatarítului, şi pentru aceasta netăiați împrejur era din ei cei mai mulți din cei de războiu, carii au eşit din pământul Eghipetului şi nu s'au supus poruncilor lui Dumnezeu, cărora leau şi hotărât să nu vaze ei pământul cel bun carele s'au jurat Domnul părinților lor să-l dea lor, pământul carele curge lapte şi

Tăiarea împrejur a doa oară s'au dat prin Iisus.

[1] 1 Cor. 7: 2.
[2] Evr. 13: 4.
[3] Fac. 12: 3.
[4] Fac. 12: 1; 15: 4; 17: 10; Gură de Aur, *Vor. 39 la Facere*.
[5] Iisus Navi 5: 2.

miiare: şi în locul acelora au aşăzat pre fiii lor, pre carii Iisus i-au tăiat împrejur, fiindcă au fost ei netăiați împrejur în cale”[1]. Pentru aceasta semn era tăiarea-împrejur, carele despărțiia pre Israil de cealealalte neamuri cu care împreună petrecea.

[2]Însă chip era al Botezului, că precum tăiarea-împrejur nu tae mădulariu trebuincios al trupului, ci prisosință netreabnică, aşa prin Sfântul Botez ni să tae noao păcatul; iară păcatul arătat iaste cum că iaste prisosință a poftei, şi nu poftă trebuincioasă. Căci cu neputință iaste nicidecum a nu pofti cineva, sau desăvârşit a fi negustat de dulceață, ci netrebniciia dulceții, adecă pofta şi dulceața cea netreabnică, aceasta iaste păcatul. Pre carele îl tae Sfântul Botez, dându-ne noao semn pre frunte pre cinstita Cruce, carele nu de neamuri ne despărțeaşte pre noi (căci toate neamurile au dobândit Botezul, şi cu semnul Crucii s'au pecetluit), ci în fieştecarele neam pre cel credincios îl despărțeaşte de cel necredincios. Deci după ce adevărul s'au arătat, nefolositoriu iaste chipul şi umbra, pentru aceasta de prisosit lucru iaste a ne tăia acum împrejur, şi împrotiva Sfântului Botez iaste. Că „cel ce să tae împrejur datoriu iaste să păzească toată Leagea”[3]. Iară Domnul, ca să plinească Leagea[4], s'au tăiat împrejur. Încă şi toată Leagea, şi sâmbăta au păzit, ca să împlinească şi să întărească Leagea. Iară după ce s'au botezat, şi Duhul cel Sfânt oamenilor s'au arătat, în chip de porumb pogorându-să preste el, de atuncea slujba şi petreacerea cea Duhovnicească şi Împărățiia Ceriurilor s'au propoveduit.

Chip era al botezului.

Păcatul iaste poftă şi dulceață netreabnică şi de prisosit.

CAP. 26
Pentru Antihrist

Să cuvine să ştim că trebue să vie Antihrist. Deci tot cel ce nu mărturiseaşte pre Fiiul lui Dumnezeu că au venit în trup, şi iaste Dumnezeu desăvârşit, şi s'au făcut om desăvârşit, împreună cu a fi Dumnezeu, Antihrist iaste[5]. Însă cu deosebit chip şi mai vârtos să numeaşte Antihrist cel ce la sfârşitul veacului va să vie. Drept aceaia trebue întâi să se propoveduiască Evangheliia la toate nea-

Antihrist să înțăleage în doao fealiuri.

[1] Iisus Navi 5: 6-7.
[2] Grig. Naz., *Cuv. 20*; Athanasie, *Pentru sâmbătă*.
[3] Gal. 5: 3.
[4] Mt. 5: 17.
[5] 1 In. 4: 3.

Iudeii vor priimi pre Antihrist ca pre Messia lor.

murile[1], precum au zis Domnul, şi atuncea va veni spre mustrarea împrotivnicilor lui Dumnezeu Jidovi.[2] Că au zis Domnul: „Eu am venit întru numele Tatălui mieu, şi nu m'ați priimit; va veni altul întru numele său, şi pre acela îl veți priimi"[3]. Şi Apostolul: „Pentru că dragostea adevărului n'au priimit, ca să se mântuiască ei, pentru aceaia va trimite lor Dumnezeu lucrarea înşălăciunii, ca să crează ei minciunii, ca să ia judecată toți cei ce n'au crezut adevărului, ci au binevoit întru nedreptate"[4]. Deci Iudeii, pre Domnul Iisus Hristos, cel ce iaste Fiiu al lui Dumnezeu şi Dumnezeu, nu l-au priimit, iară pre înşălătoriul, carele să va numi pre sineşi Dumnezeu, îl vor priimi.[5] Iară cum că Dumnezeu să va numi pre sineşi, îngerul pre Daniil învățându-l, aşa zice: „Spre Dumnezeii părinților săi nu va înțăleage".[6] (1) Şi Apostolul: „Să nu vă amăgească pre voi cineva nici întru un chip, că de nu întâi va veni depărtarea, şi să va arăta omul fărădelegii, fiiul peirii, împrotivnicul, şi carele să va înălța mai presus de tot cela ce să zice Dumnezeu şi [de toată] cinstea, aşa cât va şădea el în bisearica lui Dumnezeu, arătându-să pre sineşi cum că el ar fi Dumnezeu"[7]. Iară „în bisearica lui Dumnezeu" zice nu întru a noastră, ci întru cea veachie iudaicească, că nu la noi, ci la Iudei va să vie; nu pentru Hristos, ci împrotiva lui Hristos şi a celor ce sânt ai lui Hristos, pentru aceasta şi antihrist să numeaşte.[8]

Antihrist va fi om cu adevărat.

Însă trebue întâi să se propoveduiască Evangheliia la toate neamurile, „şi atuncea să va arăta cel fărădeleage, a căruia venirea va fi cu lucrarea Satanii, întru toată putearea, şi în seamne şi minuni mincinoase, întru toată înşălăciunea nedreptății, întru cei peritori, pre carele Domnul îl va omorî cu graiul gurii sale şi îl va strica cu venirea arătării sale"[9]. Deci nu însuşi Diavolul să va face om după asemănarea întrupării Domnului – să nu fie! – ci om să va naşte din curvie şi va priimi toată lucrarea Satanii. Că mai nainte ştiind Dumnezeu voința lui cea rea ce vrea să fie, va

---

[1] Mt. 24: 14.
[2] Grig. Naz., *Cuv. 47*.
[3] In. 5: 43.
[4] 2 Thes. 2: 10-12.
[5] Gură de Aur, Vor. a 4-a la *Epist. a 2-a către Thes*.
[6] Dan. 11: 37.
[7] 2 Thes. 2: 3-4.
[8] Adecă „împrotivnic lui Hristos", că aceasta însemnează cuvântul grecesc antihrist. Kirill al Ierus., 11.
[9] 2 Thes. 2: 8-9.

slobozi a lăcui întru el Diavolul.[1]

Deci să va naşte din curvie, precum am zis, şi să va creaşte întru ascuns, şi fără de veaste să va scula asupră, şi să va împrotivi, şi va împărăţi. Şi întru începutul împărăţiei sale, iară mai vârtos al tiraniei, să va făţărnici sfinţenie, iară după ce va lua stăpânirea, va goni Bisearica lui Dumnezeu şi îşi va arăta toată răotatea sa. Va veni „cu seamne şi cu minuni mincinoase”[2], amăgitoare, şi nu adevărate, şi pre cei ce vor avea putredă şi neîntărită temeliia minţii îi va înşăla şi îi va depărta dela Dumnezeul cel viu, „aşa cât să se smintească, de ar fi cu putinţă, şi cei aleşi”[3].

Începătura şi sporirea lui Antihrist.

Dară să va trimite Enoh şi Ilie Thesviteanul, şi „vor întoarce inimile părinţilor cătră feciori”[4], adecă Sinagoga cătră Domnul nostru Iisus Hristos, şi cătră propoveduirea Apostolilor, şi vor fi omorâţi de dânsul. Şi va veni Domnul din Ceriu, în ce chip Apostolii l-au văzut pre el mergând la Ceriu[5], Dumnezeu desăvârşit şi om desăvârşit, cu slavă şi cu puteare, şi va omorî pre omul fărădelegii, pre fiiul peirii, cu Duhul gurii sale[6]. Nimene dară să nu aştepte pre Domnul de pre pământ, ci din Ceriu, precum însuşi au adeverit.

Enoh şi Ilie să vor lupta cu Antihrist.

CAP. 27
Pentru Înviiare

Creadem încă şi înviiare a morţilor, căci va fi cu adevărat, va fi înviiare a morţilor. Iară Înviiare zicând noi, a trupurilor înţăleagem înviiare. Că înviiarea iaste a doao stare a celui căzut; pentru că sufletele, fără de moarte fiind, cum vor înviia? Că deaca hotărăsc că moartea iaste despărţire a sufletului de trup, înviiarea cu adevărat iaste împreunare iarăşi a sufletului şi a trupului, şi a doao stare a jivinii céiĭ ce s’au răsipit şi au căzut.[7] Deci însuşi trupul cel stricat şi răsipit, acesta va înviia nestricat. Pentru că nu iaste cu neputinţă celui ce întru început din ţărâna pământului pre el l-au închiegat, ca după ce s’au răsipit şi s’au întors în pământul

Înviiarea va fi a trupurilor.

[1] Gură de Aur, Vor. a 3-a la *Epist. a 2-a cătră Thes*.
[2] 2 Thes. 2: 9.
[3] Mt. 24: 24.
[4] Lc. 1: 17; Mal. 4: 6.
[5] Fap. 1: 11.
[6] 2 Thes. 2: 8.
[7] Epifanie la *Anghirotón*, 88; Methodie, *Împrot. lui Orighen*.

dintru carele s'au luat, după hotărârea Ziditoriului, iarăşi să-l înviiaze pre el.

Să arată înviiarea şi dintru a să socoti purtarea de grijă şi dreptatea lui Dumnezeu.

Pentru că, de nu iaste înviiare, să mâncăm şi să bem[1], să petreacem viaţa cea desfătată şi cu dezmierdare. De nu iaste înviiare, cu ce ne despărţim de dobitoacele ceale necuvântătoare? De nu iaste înviiare, să fericim pre hiarăle câmpului, care au viaţă fără de necaz. De nu iaste înviiare, nici Dumnezeu nu iaste, nici pronie, şi toate cu întâmplare de sineşi să aduc şi să poartă. Că iată vedem pre mulţi, drepţi adecă, pătimind de sărăcie, şi nedreptăţindu-se, şi nici un feliu de sprijinire aflând în viaţa aceasta, iară păcătoşi şi nedrepţi în bogăţie şi întru toată desfătarea îndestulaţi fiind. Şi cine din cei cu bună înţăleagere ar fi socotit că acesta iaste lucru al dreaptei judecăţi sau al proniei céiĭ înţăleapte? Va fi cu adevărat, va fi înviiare. Că drept iaste Dumnezeu, şi celor ce-l aşteaptă pre el iaste dătătoriu de plată. Pentru că deaca numai singur sufletul ar fi pătimit întru nevoinţele faptei céiĭ bune, numai El singur s'ar fi şi încununat. Şi deaca numai el singur s'ar fi tăvălit întru dulceţi, cu dreptate numai el singur s'ar fi muncit. Dar de vreame ce nici pre fapta cea bună, nici pre răotate sufletul nu o au făcut fără de trup, cu dreptate amândoi împreună vor priimi şi răsplătirile.

Adeveriri ale învierii.

Mărturiseaşte încă şi Dumnezeiasca Scriptură că va fi înviiare a trupurilor. Pentru că zice Dumnezeu cătră Noe, după Potop: „Ca buruianele erbii am dat voao toate: fără numai carne cu sângele sufletului să nu mâncaţi. Şi sângele sufletelor voastre îl voiu ceare, din mâna tuturor hiarălor îl voiu ceare pre el; şi din mâna a tot omului, [al] fratelui lui voiu ceare sufletul lui. Cel ce va vărsa sângele omului, pentru sângele aceluia sângele lui să va vărsa: că după chipul lui Dumnezeu am făcut pre om"[2]. Cum va ceare sângele omului din mâna tuturor hiarălor? Fără numai că va înviia trupurile oamenilor celor morţi? Că nu în locul omului vor muri hiarăle.

Şi iarăşi cătră Moisì: „Eu sânt Dumnezeul lui Avraam, şi Dumnezeul lui Isaac, şi Dumnezeul lui Iacov"[3]; „nu iaste Dumnezeu al celor morţi Dumnezeu", adecă al celor ce au murit şi nu

---

[1] 1 Cor. 15: 32; Is. 22: 13.
[2] Fac. 9: 3-6.
[3] Eş. 3: 6.

vor mai fi, „ci al celor vii”[1], ale cărora sufletele trăesc în mâna lui[2], iară trupurile iarăşi prin înviiare vor trăi.

Şi Dumnezeescul părinte Davíd zice cătră Dumnezeu: „Luavei duhul lor, şi să vor sfârşi, şi în ţărâna sa să vor întoarce”. Iată, pentru trupuri iaste cuvântul. Apoi aduce: „Trimite-vei Duhul tău, şi să vor zidi, şi vei înnoi faţa pământului”.[3]

Încă şi Isaia: „Înviia-vor morţii, şi să vor scula cei din mormânturi”[4]. Arătat dară iaste că nu sufletele să pun în mormânturi, ci trupurile.

Încă şi fericitul Iezekiil: „Şi s’au făcut”, zice, „când am prorocit, şi iată cutremur, şi au adus oasele, os cătră os, pre fieştecarele la încheetura sa. Şi am văzut, şi iată s’au făcut preste dânsele vine, şi carne au răsărit, şi s’au suit preste dânsele, şi s’au întins piiale deasupra lor”[5]. Apoi învaţă cum, după ce li s’au poruncit duhurilor, s’au întors iale.[6]

Încă şi Dumnezeescul Daniil zice: „Şi în vreamea aceaia să va scula Mihail, boiariul cel mare, cel ce au stătut preste fiii norodului tău. Şi va fi vreame de necaz, carele nu au fost de când s’au făcut neam pre pământ până în vreamea aceaia, şi în vreamea aceaia să va mântui norodul tău tot, carele s’au aflat scris în carte, şi mulţi din cei ce dormiia în ţărâna pământului să vor scula: unii spre viaţă veacinică, iară alţii spre ocară şi ruşine veacinică. Şi cei ce au fost înţălegători vor străluci ca lumina tăriei, şi din drepţi cei mulţi ca stealele în veac, şi încă vor străluci”[7]. Iară zicând că mulţi din cei ce dormiia în ţărâna pământului să vor scula, arătat iaste că pre înviiarea tuturor însemnează. Că nu cu adevărat va zice cineva că sufletele în ţărâna pământului dorm.

Încă şi Domnul, în Sfinţitele Evanghelii, pre înviiarea trupurilor arătat o au învăţat. „Că vor auzi”, zice, „cei ce sânt în mormânturi glasul Fiiului lui Dumnezeu, şi vor eşi cei ce au făcut ceale bune întru înviiarea vieţii, iară cei ce au făcut ceale reale întru înviiarea osândirii”[8]. Iară cum că sufletele sânt în mormânturi,

---

[1] Mt. 22: 32.
[2] Înţălep. 3: 1.
[3] Ps. 103: 30.
[4] Is. 26: 19.
[5] Iez. 37: 7-8.
[6] Nis., *Pentru suflet şi înviiare*.
[7] Dan. 12: 1-3.
[8] In. 5: 28-29.

niciodată nu va zice cineva din cei cu bună înțăleagere.

Şi nu numai cu cuvântul, ci şi cu lucrul au arătat pre înviiarea trupurilor. Întâi adecă înviind pre Lázar cel mort de patru zile, carele acum să stricasă şi puțiia.[1] Că nu suflet lipsit de trup au înviiat, ci şi trup împreună cu sufletul; şi nu pre altul, ci pre însuşi acel stricat. Căci cum s'ar fi cunoscut sau s'ar fi crezut înviiarea celui mort, de nu o ar fi adeverit pre aceasta seamnele şi însuşirile ceale închipuitoare ale Feații lui? Ci pre Lázar l-au înviiat spre arătarea Dumnezeirii sale şi spre încredințarea învierii lui şi ai noastre, carele iarăşi vrea să se întoarcă la moarte. Iară el, adecă Domnul, s'au făcut începătură a învierii céiĭ desăvârşit, şi carea nu mai cade supt moarte. Pentru aceasta dară şi Dumnezeescul Apostol zicea: „Deaca morții nu vor înviia, nici Hristos nu au înviiat. Iară deaca Hristos n'au înviiat, înzadarnică dară iaste credința noastră, încă sântem întru păcatele noastre"[2]; şi cum că „Hristos s'au sculat, începătură a celor adormiți", şi „întâi-născut din morți"[3]; şi iarăşi: „Pentru că de creadem că Iisus au murit şi au înviiat, aşa şi Dumnezeu pre cei adormiți întru Iisus aduce-i-va împreună cu el"[4]. „Aşa", zice, „precum Domnul au înviiat".

Hristos iaste pârga învierii morților spre viața cea fără de moarte.

Şi cum că înviiarea Domnului împreunare era a trupului celui ce s'au făcut nestricăcios şi a sufletului, că aceastea au fost ceale despărțite, arătat iaste. Pentru că au zis: „Stricați Bisearica aceasta, şi în trei zile o voiu zidi pre ea"[5]. Şi martor vreadnic de credință iaste Sfințita Evanghelie, cum că pentru trupul său zicea. „Pipăiți-mă şi vedeți" (zice Domnul ucenicilor săi, cărora li să părea că văd duh) „că eu sânt, şi nu m'am schimbat; că duhul, trup şi oase nu are, precum mă vedeți pre mine având"[6]. Şi aceasta zicând, le-au arătat lor mâinile şi coasta, şi lui Thomà i le întinde spre pipăire.[7] Oare nu destule sânt aceastea spre a încredința pre înviiarea trupurilor?

Iarăşi zice Dumnezeescul Apostol: „Că să cade stricăciosului acestuia să se îmbrace întru nestricăciune, şi muritoriului acestuia

---

[1] In. 11: 39.
[2] 1 Cor. 15: 16-17.
[3] Col. 1: 18.
[4] 1 Thes. 4: 14.
[5] In. 2: 19.
[6] Lc. 24: 39.
[7] In. 20: 27.

să se îmbrace întru nemurire”[1]. Şi iarăşi: „Seamănă-să întru stricăciune, scula-se-va întru nestricăciune. Seamănă-să întru slăbiciune, scula-se-va întru puteare. Seamănă-să întru neslavă, scula-se-va întru slavă. Seamănă-să trup sufletesc”, adecă gros şi muritoriu, „scula-se-va trup duhovnicesc”[2], adecă neschimbăcios, fără de patimă, supțire (că aceasta însemnează duhovnicesc), în ce feliu au fost trupul Domnului după înviiare, carele prin uşile încuiate trecea, fără de osteneală, de hrană, de somn şi de băutură neavând trebuință.[3] „Că vor fi”, zice Domnul, „ca Îngerii lui Dumnezeu”[4]. Nu va mai fi nuntă, nici naştere de fii. Pentru că zice Dumnezeescul Apostol: „Că petreacerea noastră în Ceriuri iaste, de unde şi mântuitoriu aşteptăm pre Domnul Iisus, carele va schimba trupul smereniei noastre, ca să fie el în chipul trupului slavei lui”[5]. Unde nu înțăleagem schimbare întru altă formă – să nu fie! – ci din stricăciune mai vârtos întru nestricăciune prefacere.

Pildă dela aducerea întru ființă a trupului omului.

„Dară va zice cineva: Cum să vor scula morții?”[6] O, necredință! O, nebunie! Cela ce țărână în trup au prefăcut numai cu singură voința, cela ce mică picătură a seminții în pântece au poruncit să crească şi să săvârşască organul acesta al trupului, carele iaste în multe chipuri şi în multe fealiuri, au nu mai vârtos pre cel făcut şi stricat îl va înviia iarăşi, când numai va voì? „Dară cu care trup vor veni?” Nebune, deaca orbirea nu te lasă să crezi cuvintelor lui Dumnezeu, creade măcar lucrurilor. „Că ceaia ce tu sameni nu înviiază, de nu va muri; şi ceaia ce sameni, nu trupul cela ce va să se facă sameni, ci gol grăunte (1), de să va întâmpla, de grâu sau de altcevaşi din cealealalte, iară Dumnezeu îi dă lui trup precum voiaşte, şi fieştecăriia din semințe pre al eiĭ trup”[7]. Vezi dară, ca în mormânturi în brazde îngropându-se semințele, cine iaste cel ce întru aceastea au pus rădăcină, paiu, şi frunze, şi spic, şi țăpuşele ceale preasupțiri? Au nu Ziditoriul tuturor? Au nu porunca celui ce au zidit toate? Aşa dară creade că va fi şi înviiarea morților cu Dumnezeiasca voință şi amelințare, că următoare voinței are pre puteare.

Pildă a Apost. Pavel dela sămănătură.

---

[1] 1 Cor. 15: 53.
[2] 1 Cor. 15: 42-44.
[3] Epifanie, Eres 64.
[4] Mc. 12: 25.
[5] Filip. 3: 20-21.
[6] 1 Cor. 15: 35.
[7] 1 Cor. 15: 36-38.

După înviiare va fi judecata şi răsplătirea lucrurilor.

Vom înviia cu adevărat, sufletele iarăşi împreunându-se cu trupurile, care să vor face nestricăcioase, şi să vor dezbrăca de stricăciune, şi vom sta înaintea înfricoşatului scaun al lui Hristos. Şi să va da diavolul, şi demonii lui, şi omul lui, adecă Antihrist, şi necredincioşii, şi păcătoşii în focul cel veacinic, carele nu iaste materialnic, precum cel dela noi, ci în ce feliu ştie Dumnezeu. Iară cei ce au făcut ceale bune vor străluci ca soarele, împreună cu îngerii în viață veacinică, împreună cu Domnul nostru Iisus Hristos, văzindu-l pre el pururea, şi văzindu-se de El, şi nesfârşită pre bucuriia cea dela el rodindu-o ei, lăudându-l pre el împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, în veacii cei nemărginiți ai veacilor.

⁜
⁜ А ⁜
⁜ М ⁜ І ⁜
⁜ Н ⁜
⁜

Sfârşit, şi lui Dumnezeu slavă.

ÎNSEMNĂRI OAREcARE LA CARTEA ÎNTÂI

CAP. 1

(1) Dară poate va zice cineva: Cum aicea ne învățăm cum că nimene nu au văzut pre Dumnezeu, iară Scriptura cea veachie în multe locuri arată că l-au văzut, precum Adam în Raiu, şi Avraam la stejarul Mamvri, şi când să ducea la Sodoma, şi Moisì în munte (măcar de şi numai dosul să zice că au văzut). Aşijderea şi Prorocul Isaia, şi Daniil, şi alții? Au văzut cu adevărat, dară nu ființa lui Dumnezeu, ci asemănare oarecarea şi vedeare, unul întru un chip, şi altul în alt chip, fieştecarele după potriva credinții sale, şi după cum urma trebuința. De unde iaste arătat că nu au văzut pre însăşi ființa, pentru că nu o ar fi văzut în multe chipuri, singuratică fiind ea şi fără de formă. Iară mai vârtos că şi însuşi Dumnezeu zice către Moisì: „Că nu va vedea omul fața mea, şi să fie viu". Încă nici Îngerii nu văd ființa lui Dumnezeu, măcar de să şi zic că văd fața lui. Ci aceasta arată numai cum că pururea gândesc la Dumnezeu. Numai dară Fiiul veade pre Tatăl, şi el îl spune tuturor oamenilor.

(2) Sânuri ale Tatălui auzind, să nu înțălegi ceva trupesc, că pre nedespărțirea şi pre împreună pururea-vecuire a Fiiului cu Tatăl vrând să arate evanghelistul, au pomenit de numele acesta.

CAP. 2

(1) Adecă ale Dumnezeirii.

(2) Adecă pre ceale Dumnezeeşti a le grăi cu chip omenesc.

(3) Vezi pentru aceastea la Capul 11.

(4) Acest nume, „singuratic", carele greceaşte iaste ἁπλοῦς, însemnează pre nematerialnicimea firii, după cum zice Sfântul Maxim în tâlcuirile ceale dela cuvântul Sfântului Dionisie pentru Cereasca Sfințita Începătorie. Pentru că firea cea nematerialnică nici iaste alcătuită din ceva, nici să desparte iarăşi în ceva, precum trupurile care sânt alcătuite din patru stihii, şi iarăşi întru acealea să despart, ci iaste singuratică şi nedespărțită, precum unimea, carea început al numărului fiind, nici iaste alcătuită din alte numere, nici să desparte în alte numere.

(5) Pentru că nu iaste ca omul din patru stihii.

(6) Pipăire aicea zice pre înțăleagerea minții, pentru că la ceale gânditoare şi nematerialnice puindu-ne mintea, ni să pare ca cum le pipăim, şi cu mintea le înțăleagem ce fealiu sânt, precum pre ceale simțitoare cu pipăirea, iară la Dumnezeu nici cu mintea nu pipăim. (Sfântul Maxim, în tâlcuirile Sfântului Dionisie, la cuvântul cel pentru Numirile Dumnezeeşti, cap. 1.)

(7) Gânditoriu să zice şi cel ce să poate gândi cu mintea, şi cel ce poate să gândească. Deci gânditoare zice sau pre amândoao firile, ca pre ceale ce gândesc, sau pre Dumnezeire şi pre suflet, ca pre ceale ce numai cu mintea să gândesc, surpând cu aceasta socoteala lui Savelie, carele bârfiia că Domnul au luat numai trup, iară nu şi suflet cuvântătoriu şi gânditoriu.

(8) Cuvânt aicea să înțăleage însuşirea cea firească.

(9) Pentru ipostasul cel alcătuit vezi înainte Cartea 3-a, cap. 3, şi de acolò să va înțăleage.

CAP. 3

(1) Adecă dintru a nu fi s'au adus întru a fi.

(2) Precum trupurile, şi toate ceale lumeşti.

(3) Precum Îngerii şi sufletele.

(4) Ființa celor zidite s'au început din schimbare, pentru aceasta şi însuşirea lor iaste a fi supusă sau supt stricăciune, sau supt a voinții prefacere, iară ființa celor nezidite iaste cu totul împrotiva ființii celor zidite, pentru aceasta şi însuşirea iaste nestricată şi neschimbată.

CAP. 4

(1) A cărora lucruri descoperire ne-au dat noao Dumnezeu, la acealea să cuvine să ne punem mintea noastră, şi nimic mai presus de putința noastră să nu cercăm. Adecă cum că iaste bun, cum că iaste ziditoriu, cum că iaste iubitoriu de oameni, şi cealealalte. Iară ce iaste ființa lui Dumnezeu să nu iscodim. Carea aceasta însemnând şi Puterile Cereşti, Serafimii zic şi Heruvimii, îşi acopăr cu aripile sale feațele lor. (Sfântul Maxim, în tâlcuirile Sfântului Dionisie, la cuvântul cel pentru Numirile Dumnezeeşti.)

(2) Ceale apătoase zic [oarecarii] că să ameastecă tăind, şi tăindu-se, şi împleticindu-se, precum apa cu vinul, sau vinul cu miiarea, şi altele; iară ceale uscate, puindu-se împrotivă aproape, precum o grămadă de grăunțe de grâu, sau de piiatre, sau de altceva ca de acest feliu. Vezi pentru aceastea şi la *Loghica* acestuiaşi sfânt, Cap. 8.

(3) Dumnezeiasca Scriptură învață cum că întru început au făcut Dumnezeu Ceriul şi Pământul, apoi, după zidirea Luminii în zioa a doao, au poruncit de s'au făcut tăriia în mijlocul apei, şi au despărțit apele, jumătate înălțindu-se

deasupra eiĭ, iară jumătate strângându-se în adunări, adecă în Mări, pre carea tărie o au numit iarăşi Ceriu, puind într'însa şi pre luminători, împreună cu toate stealele. Pre aceasta unii din filosofi o numesc ethir, iară Aristotel, al cincelea trup, afară de ceale patru – de foc adecă, de aer, de apă şi de pământ. (Vlemid, la *Fisikì*, cap. 24)

(4) Lepădare a toate zice a nu asemăna pre Dumnezeu cu ceva din lucruri, ci a zice cum că nu iaste trup, nu puteare, nu minte, şi cealealalte. (Sfântul Maxim, în tâlcuirile Sfântului Dionisie, la cuvântul cel pentru Numirile Dumnezeeşti, cap. 1)

(5) A lucrurilor celor ce nu sânt nu iaste nici o cunoştinţă. Şi pentru aceaia cunoştinţele sânt ale lucrurilor celor ce au fiinţă. Iară Dumnezeu mai presus de fiinţă fiind, iaste mai presus şi de cunoştinţă; şi împrotivă: mai presus de cunoştinţă fiind, iaste mai presus şi de fiinţă, drept aceaia iaste şi neînţăles.

(6) Trebue a şti cum că adeverire să zice cuvântul cela ce însemnează ce să află la cineva, adecă ce iaste cineva, ca cum am zice: „Socrat iaste înţălept", „Socrat umblă". Iară tăgăduire să zice cela ce arată ce nu iaste la cineva, adecă ce nu iaste cineva, precum „cutare nu iaste înţălept", „cutare nu umblă". (Acestaşi sfânt, la *Loghica* sa, cap. 63). Deci cu adeverire lăudăm pre Dumnezeu când zicem că Dumnezeu iaste bun, drept, ziditoriu, mântuitoriu, şi altele ca aceastea. Iară cu tăgăduire, când zicem că Dumnezeu iaste nevăzut, nemărginit, fără de început, fără de trup, şi altele ca de acest fealiu.

CAP. 5

(1) Dumnezeu, ca cela ce iaste pricinuitoriu a toate, din toate ceale pricinuite şi zidite să numeaşte, adecă să numeaşte bun, şi fiinţă, şi cealealalte, ca un pricinuitoriu al acestora. Precum să va zice şi mai jos mai pre larg, iară mai vârtos la cap. 12. Iară ca cela ce iaste mai presus de aceastea, să zice şi cu covârşire, adecă mai presus de bunătate, mai presus de fiinţă. După acestaşi chip să zice şi desăvârşit, şi mai presus de săvârşire. Desăvârşit adecă, pentru că iaste întru toate desăvârşit, şi pentru că nici creaşte, nici să împuţinează. Şi pentru că cu o dare neîncetată şi neîmpuţinată pre toate ceale desăvârşit le săvârşaşte. Iară mai presus de săvârşire, pentru că iaste mai presus de toate ceale desăvârşit şi pentru că pre toate ceale nemărginite le hotăraşte. Că veacurile, nemărginite fiind (pentru că nici au sfârşit), cu a sa preaînmulţită nemărginire le cuprinde. Şi toată viaţa cea nehotărâtă cu sfârşit, precum la cei nematerialnici (pentru că la aceştea nu iaste hotărâtă viaţa ca la oameni, ci nemuritori s'au zidit), el cu a sa mai presus de veaci pururea-vecuire o hotăraşte. (Sfântul Dionisie, şi Sfântul Maxim, tâlcuitoriul lui, la cuvântul cel pentru Numirile Dumnezeeşti, Cap. 13.)

(2) Toată doimea nu iaste început, iară unimea iaste început a toată doimea, scrie Sfântul Dionisie Areopaghitul în cuvântul cel pentru Numirile Dumnezeeşti, cap. 4. Iară Sfântul Maxim, tâlcuind, zice: „Că meşteşugul cel arithmiti-

cesc, adecă al numărului, pre cela ce în numere are despărțire a mulțimei îl aduce la sfârşit (precum am zice: pre opt le desparte în patru, pre patru în doao, pre doao în una), pre unime puindu-o început a tot numărul, iară pre doime al numerilor celor cu soț. Deci începutul însemnează că iaste cel mai singuratic la tot feliul. Cum dară doimea va fi început a toate? Pentru că doimea nu iaste început singuratic, ci alcătuit. Deci începutul cel din alcătuire nu iaste singuratic, şi cum să va numi început? Pentru că mai întâi decât acest alcătuit început, cel chiar şi adevărat început iaste unimea, dela carele adevărat început unimile împreunându-se, s'au făcut doimea. Arătat dară iaste despre toate părțile că unul iaste Dumnezeu, iară nu mulți. Pre acest cuvânt îl aduc şi Dáscalii Sfintei Bisearici ai Răsăritului spre dovedire cum că una şi aceaiaşi Față a Tatălui iaste, din carea Fiiul să naşte şi Duhul Sfânt să purceade. Pentru că unimea zic că iaste începutul doimei. Adecă Tatăl iaste începătură a Fiiului şi a Sfântului Duh, iară nu doimea a unimei, adecă nu Tatăl şi Fiiul începătură a Duhului. (*Katalaghì*, foaia 103, şi Coresie, în cuvântul cel pentru purceaderea Sfântului Duh, cap. 5)

CAP. 6

(1) Acest cuvânt, „ipostatnic", carele greceaşte iaste ἐνυπόστατος, are doao însemnări; pentru că însemnează şi prost, fără de nici o deosebire, pre toate ceale ce sânt – după carea această însemnare, ipostatnic numim si pre ființă, şi pre ceale ce sânt împrejurul ființii, precum albeața, negreața, lungimea, gârbovimea, şi altele ca aceastea, care au starea lor întru ființă. Însemnează încă şi pre însuşi ipostasul, adecă pre statul şi fața, cum am zice pre Petru şi pre Ioann. Aşijderea şi cuvântul acesta „neipostatnic", iară greceaşte ἀνυπόστατος, are iarăşi doao însemnări, pentru că neipostatnic să zice şi ceaia ce nicidecum nicăiri nu să află, precum sânt visurile şi alte năluciri, să zic încă neipostatnice iarăşi şi ceale ce sânt împrejurul ființii, pentru că nu au a lor stare deosebită de ființă. (Acestaşi sfânt, la *Loghica* sa, cap. 29)

(2) „După fire", zice, „una fiind" – pentru că aceaiaşi iaste ceaia ce să socoteaşte cu ceaia ce să grăiaşte – „să deosebeaşte cu ipochímenul", adecă cu lucrul întru care au starea, pentru că ipochímenul minții iaste sufletul, iară al cuvântului iaste duhul.

(3) Să cuvine însă a şti şi aceasta, cum că numele acesta, „Dumnezeu", şi aicea, şi pretutindinea, nici cu nume de unul îl va zice cineva la doao Feațe, oricare din Dumnezeiasca Troiță, nici cu nume de mulți să zice vreodată. Ci oriunde să va afla în toată Dumnezeiasca Scriptură, totdeauna să zice cu număr de unul, sau numai pentru Tatăl, sau pentru câte treale feațele împreună. (Iosif Vrienie, Tom 1, foaia 128.) Iară aicea aceasta, adecă „la Dumnezeu", să zice numai pentru Tatăl.

CAP. 8

(1) Vezi cum vorbeaşte, „credem", cu număr de mulți, ca despre fața tutu-

ror bogoslovilor, ca cela ce iaste gura lor; aşa şi mai nainte, „zicem", nu „zic".

(2) Trebue a şti că numai Dumnezeu iaste nescris şi nehotărât împrejur: nescris împrejur, pentru că iaste pretutindinea şi mai presus de toate; iară nehotărât împrejur, pentru că nu să hotăraşte, adecă nu să închide, nici să opreaşte de ceva, fiindcă iaste nematerialnic. Iară îngerii numai nehotărâți împrejur sânt, pentru că nu să opresc de ceva, dară nu şi nescrişi-împrejur, pentru căci, când sânt în Ceriu, nu sânt şi pre pământ. Vezi şi înainte, la Capul 13.

(3) Oarecarele Dáscal al Bisearicii, tâlcuind cuvântul Scripturii ce zice: „Toate urâciunile aceastea au făcut oamenii pământului, şi s'au spurcat pământul", zice că pământul să spurcă pentru că are fire de priimeaşte tot ce să face pre dânsul, şi lumea s'au spurcat, pentru aceasta să şi zideaşte de iznoavă. Iară Dumnezeu nu să spurcă, pentru că nu sânt întru dânsul ceale ce rău să lucrează de oameni. (Sirà, Tom 1, foaia 1804.)

(4) Pre aceaste graiuri ce zice, „fără de spurcăciune, preste toate ființele trecând", şi cealealalte, parafrasindu-le Pahimér, tâlcuitoriul Sfântului Dionisie, în cuvântul cel pentru Numirile Dumnezeeşti, Cap. 2, zice: „ființă preste toate trecând cu proniia, şi iarăşi de toată ființa deosebită fiind cu firea". Carea această tâlcuire a lui Pahimér, cum că Dumnezeu prin toate străbate cu proniia, să adevereează şi din cuvântul Domnului ce zice: „Iară voao şi perii capului sânt numărați"[1], şi din cuvântul Apostolului: „Nu iaste zidire nearătată înaintea lui, ci toate sânt goale şi descoperite înaintea ochilor lui"[2]. Dară însă poate cineva cu dreaptă credință să înțăleagă cum că Dumnezeu prin toate străbate şi cu Dumnezeirea. Căci ca cela ce iaste nescris-împrejur cu ființa, după cuvântul Prorocului ce zice: „Au nu Ceriul şi Pământul eu umplu?"[3], şi: „De mă voiu sui în Ceriu, tu acolò eşti, de mă voiu pogorî în iad, de față eşti"[4], şi cealealalte, pretutindinea iaste şi toate plineaşte. Precum arată şi Macarie, Episcopul Ierusalimului, despre partea tuturor Părinților dela Soborul cel Dintâi pentru Fiiul lui Dumnezeu (Ghelasie, Cartea a 2-a, cap. 23). „Că cu Dumnezeirea lui", zice, „pre toate împreună cu Tatăl le plineaşte pururea". Şi Sfântul Grigorie Nissis iarăşi, în cuvântul cel pentru Dumnezeirea Fiiului şi a Sfântului Duh, Tom 2: „Foarte arătat socotesc eu a fi, cum că ființa şi putearea cea Dumnezeiască pretutindinea fiind, şi prin toate străbătând, şi pre toate cuprinzindu-le, cu cuviință nu să va zice că să trimite". Şi Sfântul Kirill al Alexandriei, Tom 5, Cuvânt 2 pentru dreapta credință: „Unde nu iaste Cuvântul lui Dumnezeu, deacă plineaşte toate cu ființa Dumnezeirii?" Aşijderea şi acestaşi Sfânt Damaskin, mai nainte, la Capul 13, zice: „Că toate cu ființa le umple". Iară ceaia ce zice Domnul: „Cela ce mă iubeaşte pre mine, cuvântul mieu va păzi, şi Tatăl mieu îl

[1] Mt. 10: 30.
[2] Evr. 4: 13.
[3] Ier. 23: 24.
[4] Ps. 138: 8.

va iubi pre el, şi la dânsul vom veni, şi lăcaş la el vom face". Aşijderea şi Biseарica să roagă: „Carele pretutindinea eşti şi toate le plineşti, vino şi te sălăşluiaşte întru noi", [care] să înţăleage pentru lucrarea darului. Că Dumnezeu, cu fiinţa pretutindinea fiind, nu iaste pretutindinea şi cu lucrarea darului, ci numai unde Duhul săvârşaşte lucrările darului. Pentru aceasta şi lăcaşuri ale Duhului ne numim noi, credincioşii. (Acestaşi sfânt, cap. 13, şi Zirnicávie, Cuvânt 8).

(5) Fiindcă pre cuvântul acesta ellinesc, ὑπέρθεος, l-am tâlmăcit în limba noastră cea românească „mai presus de Dumnezeire", trebue a şti cum că aceasta să înţăleage în trei fealiuri. Întâi, cum că Dumnezeu iaste mai presus de dumnezeirea celor ce să numesc dumnezei oricum, sau în Ceriu, sau pre pământ, precum au zis Apostolul Pavel: „Pentru că deşi sânt carii să numesc dumnezei, sau în Ceriu, sau pre pământ (precum mulţi dumnezei sânt, şi domni mulţi)"[1]; şi Davíd: „Eu am zis: dumnezei sânteţi"[2]. A doao, să zice Dumnezeu „mai presus de Dumnezeire", adecă de darul cel îndumnezeitoriu, prin carele să îndumnezeesc cei ce să îndumnezeesc. Drept aceaia arătat şi lămurit zice cel mare între bogoslovi Dionisie Areopaghitul, întru a doa Epistolie cătră Gaie: „Cum cel ce iaste mai presus de toate, iaste şi mai presus de începătoriia Dumnezeirii, şi mai presus de începătoriia bunătăţii? De vei înţăleage 'Dumnezeire' şi 'bunătate' pre însuşi lucrul darului celui îmbunătăţitoriu şi îndumnezeitoriu", adecă, precum Sfântul Maxim tâlcuiaşte, de vei înţăleage cum că Dumnezeire iaste însuşi darul cel dela Dumnezeu, prin carele ne îndumnezeim, iară nu însuşi Dumnezeu. Şi mai jos: „Cel ce cu începătoriia iaste mai presus decât toată începătoriia, [iaste mai presus] şi decât ceaia ce aşa să zice Dumnezeire şi bunătate, precum decât începătoriia Dumnezeirii şi începătoriia bunătăţii iaste mai presus". Pentru aceasta şi în Capul 11: 6, pentru Dumnezeeştile Numiri, zice că „unii din sfinţii dascali au zis cum că cel mai presus de Dumnezeire şi mai presus de bunătate iaste ipostăsuitoriu şi al însăşi bunătăţii şi Dumnezeirii, Dumnezeire şi bunătate înţălegând ei pre darul cel îmbunătăţitoriu şi îndumnezeitoriu carele iasă dela Dumnezeu". A treia: Dumnezeu iaste „mai presus de Dumnezeire", decât ceaia ce de noi să înţăleage, ori fiinţa lui Dumnezeu de vom înţăleage prin Dumnezeire, ori lucrare a eiĭ şi purceadere cătră zidiri îndumnezeitoare. Căci fiindcă Dumnezeu, după cum zic Sfinţii Bogoslovi, mai mult iaste decât să înţăleage, şi mai mult să înţăleage decât să zice, pentru aceasta şi neînţăles iaste, şi negrăit. Că nici câtuşi de cât nu să înţăleage, precum zice purtătoriul de Dumnezeu Maxim, ci din ceale ce să înţăleg să creade că iaste. Pentru aceasta, bogosloviia ceaia ce să zice cu tăgăduire, şi cea cu covârşire lepădătoare, mai potrivită iaste decât cea adeveritoare, după cel mai sus arătătoriu de ceale de taină Dionisie. Pentru aceaia în Capul 5, *Pentru Tainica Bogoslovie*, acestaşi aşa bogosloveaşte: „Nici fiinţă iaste (Dumnezeu), nici Dumnezeire sau bunătate; nici

[1] 1 Cor. 8: 5.
[2] Ps. 81: 6.

Duh iaste, precum ar fi fost noao cu putință a şti, nici Fiime, nici Părintime, nici altceva din ceale ştiute noao sau altiia din făpturile ceale ce sânt. Deci deaca, după bogosloviia cea cu tăgăduire, Dumnezeu să zice, fără de greşală, cum că nu iaste ființă, sau Dumnezeire, sau bunătate, arătat iaste cum că aseamene şi după bogosloviia cea cu covârşire şi cu lepădare, Dumnezeu fără de greşală să zice „mai presus de ființă”, şi „mai presus de Dumnezeire”, şi „mai presus de bunătate”. Pentru că această bogoslovie covârşitoare să cuprinde în cea tăgăduitoare. Căci când Dumnezeescul Dionisie zice cum că Dumnezeu nu iaste ființă, nici Dumnezeire, nici bunătate, nu zice altceva, fără numai cum că Dumnezeu nu iaste ființă şi Dumnezeire şi bunătate ca de acest feliu precum noi am fi putut să o înțăleagem. Că aceasta vrând el să arate, cu luare aminte au adaos acel cuvânt ce zice: „Nici Duh iaste, precum ar fi fost noao cu putință a şti. Ci iaste acest feliu de ființă şi Dumnezeire şi bunătate, pre carea noi a o înțăleage nu putem. Aceaiaşi iaste a zice cum că iaste mai presus de ființă, şi de Dumnezeire, şi de bunătate, adecă mai presus de ființa şi Dumnezeirea şi bunătatea aceaia carea de noi s’ar fi înțăles”. Pentru aceaia şi Gheorghie Pahimér, cel ce iaste parafrastís al marelui acestuia Dionisie, scrie în Paráfrasis al Capului Întâi *Pentru Numirile Dumnezeeşti*, şi canon ca acesta noao ne dă: „Deci orice va zice cineva la Dumnezeu, mai presus de aceaia iaste, că pre toată numirea cu carea să numeaşte o covârşaşte. Pentru aceasta s’au aflat de bogoslovi adăogirea aceasta, adecă ‘mai presus’ şi ‘însăşi’. Şi să numeaşte Dumnezeu ‘mai presus de bunătate’ şi ‘însăşi bunătate’, şi ‘mai presus de nemărginire’ şi ‘însăşi nemărginire’: aceaia adecă, pentru că iaste mai presus de aceastea şi fără de asemănare; iară aceasta, pentru că iaste chiar cu adevărat şi întâi, şi nu cu oarecarea împărtăşire de aiurea, sau obicinuință, sau asemănare. Pentru că numirea însemnează sau trup, sau lucru, iară Dumnezeu iaste mai presus de aceastea cu neajungere de minte şi cu covârşire”.

(6) Tată fireaşte zice că iaste al Unuia-Născut Fiiului său, pentru că să numeaşte şi al nostru, celor ce nu sântem născuți, ci zidiți de el, însă după daru. Carea aceasta şi însuşi Domnul o au arătat, zicând cu deosebire: „Că încă nu m’am suit la Tatăl mieu, şi Tatăl vostru”[1], adecă la cel ce iaste Tată al mieu fireaşte şi Tată al vostru după daru.

(7) De vreame ce cei ce nu voesc să înțăleagă ceale Dumnezeeşti după cuviință Dumnezeiască socotesc că iaste cu neputință a fi cel din Dumnezeu împreună-veacinic cu Dumnezeu. Că gândind ei nebuneaşte şi fără de înțăleagere cum că şi Dumnezeiasca fire iaste supusă legii firii omeneşti, au socotit că Tatăl au fost mai nainte de Fiiul. Pentru aceasta Dumnezeescul Apostol luminat arată, prin oarecarea închipuire, cum că Fiiul cel Unul-născut iaste din Dumnezeu şi împreună cu Dumnezeu. Că „strălucire a slavei”[2] pre el l-au numit. Iară

[1] In. 20: 17.
[2] Evr. 1: 3.

strălucirea şi din foc are pre a fi, şi împreună cu focul iaste. Pentru că fireaşte iaste împreună cu focul strălucirea, şi cu soarele raza, şi de când iaste soarele, de atuncea şi razele. Dară însă pricinuitoriu al razelor iaste soarele, şi focul al strălucirii; pentru că nu soarele din raze, ci razele din soare să nasc, şi strălucirea din foc răsare. Aşa Fiiul cel Unul-născut s'au născut din Tatăl, dară iaste împreună cu cel ce l-au născut, precum cuvântul cu mintea, şi strălucirea cu focul, şi raza cu soarele. Însă fieştecare dintru aceastea nu stă singură întru al său deosebit ipostas, ci are starea întru acela de unde răsare. Iară Dumnezeu Cuvântul, „strălucirea slavei", nu iaste vreo lucrare neipostatnică a Tatălui, ci ipostas viu şi carele are stare a sa... Iară cum că iaste întocma putearnic cu cel ce l-au născut, şi întru toate aseamene şi deopotrivă, iaste cu lesnire a ne învăța din învățătura Domnului, că: „Tatăl mieu, zice, până acum lucrează, şi eu lucrez"[1]; şi iarăşi: „Precum Tatăl rădică pre cei morți şi îi înviiază, aşa şi Fiiul pre carii và, îi înviiază"[2]; şi: „Toate câte are Tatăl, ale meale sânt"[3]; şi: „Eu întru Tatăl, şi Tatăl întru mine"[4]; şi: „Cel ce m'au văzut pre mine, au văzut pre Tatăl"[5]. Iară întru aceastea luminat au arătat asemănarea cea neschimbată, că cătră Filipp, când s'au rugat să-i arate pre Tatăl, arătându-să pre sineşi, ne-au învățat cum că iaste icoană vie a Tatălui carea arată luminat seamnele celui ce l-au născut. Că au zis cătră Filipp: „Atâta vreame sânt cu voi, şi nu m'ai cunoscut, Filippe? Pre Tatăl mieu, zice, pofteşti a-l vedea, văzindu-mă pre mine? Deci dară nu m'ai cunoscut pre mine. Că de m'ai fi cunoscut pre mine, nu ai fi poftit să vezi pre acela, că întru mine să veade Tatăl". Pentru aceaia au adaos: „Cela ce m'au văzut pre mine au văzut pre Tatăl". (Theodorit, Tom 4, Cuvânt 5, *Pentru Dumnezeeştile Dogme*, Cap. 2.)

(8) Fiiu numeaşte Dumnezeiasca Scriptură pre cel Unul-născut al Tatălui, vrând să-l arate cum că iaste deoființă. Că de vreame ce fiiul tău deoființă cu tine s'au născut, vrând Scriptura să arate o ființă a Tatălui şi a Fiiului, numeaşte Fiiu al Tatălui pre cel Unul-născut ce s'au născut dintr'însul. Apoi fiindcă aceaste numiri, naştere adecă şi fiiu, la noi însemnează patimă a naşterii, pre acest Fiiu l-au numit şi Cuvânt, pre naşterea cea fără de patimă cu acest nume arătându-o. Dară fiindcă tată cinevaşi făcându-să ca un om, fără de îndoială mai vechiu şi mai nainte decât fiiul său să arată, dând pricină numirea aceasta a înțăleage pre Tatăl cum că iaste mai întâi decât Fiiul, ca nu aceasta şi la Dumnezeiasca Ființă să socoteşti, ci cum că cel Unul-născut iaste împreună cu Tatăl de-a pururea să înțălegi, Strălucire numeaşte pre cel Unul-născut al Tatălui. Pentru că strălucirea să naşte din soare, dară nicidecum nu să înțăleage a fi mai

[1] In. 5: 17.
[2] In. 5: 21.
[3] In. 16: 15.
[4] In. 14: 11.
[5] In. 14: 9.

pre urmă de soare, ci de când iaste soarele, de atuncea înțăleagem cum că iaste şi strălucirea. Deci cum că iaste Fiiul pururea împreună cu Tatăl să-ți vestească ție Strălucirea, iară pre naşterea cea fără de patimă să ți-o arate Cuvântul, iară cum că iaste deoființă să-ți însemneaze Fiiul. (Theodot, Episcopul Anghírii)

(9) Sfântul Grigorie Bogoslovul, vrând să arate cum că naşterea cea Dumnezeiască şi mai nainte de veaci a Fiiului şi Cuvântului să deosebeaşte de toate cealealalte naşteri fireşti şi covârşaşte toată altă socoteală de naştere, zice la Cuvântul 36: „Iară Unul-născut să numeaşte nu numai pentru că iaste Unul din Unul, şi numai, ci şi pentru că întru un chip, şi nu precum trupurile". Iară la Cuvântul 23, mai pre larg pre aceastea arătându-le, în loc de „pentru că întru un chip", au pus „pentru că întru un chip, căci cu deosebit chip". Că zice: „Învățind că ştii cu adevărat tată pre Tatăl, şi cu mult mai adevărat decât cei dela noi. Pentru că întru un chip, că cu deosebit chip (adecă cu deosebit chip iaste Tată, neputând altă naştere ca aceasta nici a fi, nici a să socoti). Şi nu precum trupurile. Şi 'unul', că nu cu însoțire. Şi 'al unuia', că al unuia-născut iaste. Şi 'numai', că nu au fost Fiiu mai nainte de a fi Tată". Şi iarăşi: „Cu adevărat Fiiu pre Fiiul, pentru că iaste unul, şi al unuia, şi întru un chip, şi numai, că nu iaste şi Tată. Adecă unul iaste Fiiul, şi al unuia ce l-au născut întru feciorie, şi cu deosebit chip, nu precum trupurile, şi numai Fiiu, nu şi Tată, sau Purcegătoriu, precum socotesc Latinii".

(10) Adecă şi Fiiul, şi Duhul, dela Tatăl au pre a fi. Că precum pentru sineşi zice Domnul: „Eu dela Dumnezeu am eşit"[1], aşa şi pentru Duhul, „carele dela Tatăl să purceade"[2]. Dară însă nu întru un chip.

(11) Dară ar fi apucat Latinul pricină de aicea, întărindu-şi dogma sa. Că ar fi zis că precum Eva numai din Adam, iară Sith din Adam împreună şi din Eva, aşa şi Fiiul întru ceale Dumnezeeşti numai din Tatăl mărturisindu-să a fi, Duhul Sfânt din Tatăl împreună şi din Fiiul să va mărturisi. Însă la aceastea vom zice cum că şi Sfântul Grigorie Bogoslovul, în Cuvântul 23, şi Sfântul Ioann aicea, pre pilda aceasta nu o aduce ca [şi cum ar fi] întru toate aseamene cu adevărul al căruia iaste pilda, ci numai, precum însuşi Sfântul Grigorie zice, ca să dea oarecare ajutoriu cuvântului la scoposul ce le iaste înainte. Iară scoposul le iaste să arate cum că ceale trei Dumnezeeşti Ipostasuri, măcar de şi să deosebesc cu însuşirile, însă sânt deoființă. Că nu numai că iaste cu neputință, precum zice Sfântul Vasilie în Epistoliia 38, ca pilda să fie întru toate aseamene cu lucrul acela pentru carele iaste pilda, ci şi foarte cu necuviință şi deşărtăciune, precum zice Sfântul Grigorie, ca din ceale de jos a să lua semuire a celor de sus. Lăsăm încă a zice că, de ar fi fost pilda întru toate aseamene, urmează, precum vestitul Evghenie zice la Zirnicavie, Tom 1, foaia 47, ca nu Duhul Sfânt să se purceagă din Tatăl şi din Fiiul, ci Fiiul să se nască din Tatăl şi din Duhul, precum nu Eva

[1] In. 8: 42.
[2] In. 15: 26.

din Adam şi din Sith, ci Sith din Adam şi din Eva: carea această hulă nici însuşi Latinii nu o vor priimi.

(12) Toată zidirea, zice, iaste supusă stricăciunii după firea eiĭ, afară de va zice cineva pre ceale ce sânt după daru nemuritoare.

(13) Că nu are trebuință de a să împărtăşi de ceva.

(14) Legiuiaşte Domnul, cel ce iaste însuşi înțălepciunea şi însuşi adevărul: „Cela ce creade întru mine, precum au zis scriptura, râuri de apă vie vor curge din pântecele lui”.[1] Şi ucenicul cel ce au căzut pre piept, tâlcuitoriul cel cu mare glas zice: „Iară aceasta o au zis pentru Duhul carele vrea să priimească cei ce cred întru dânsul. Că încă nu era Duh Sfânt, că Iisus încă nu să proslăvise”[2]. Iară deacă aceasta aşa iaste, că încă nu era Duh Sfânt, că Iisus încă nu să proslăvise, cum lângă cealealalte au legiuit Dumnezeiasca Scriptură cea Veachie cum că „cu Cuvântul Domnului Ceriurile s'au întărit, şi cu Duhul Gurii lui toată putearea lor”[3]? Arătat dară iaste cum că prin acest Dumnezeesc cuvânt să arată Duhul Sfânt că iaste împreună cu Tatăl şi cu Fiiul ziditoriu al tuturor celor nevăzute şi văzute. Şi pre purceaderea cea mai nainte de veaci şi mai presus de ani o are numai din Tatăl. Că „cu Duhul Gurii lui”, zice, adecă a Domnului, iară nu cu Duhul gurii lor. Iară prin acela, „Că încă nu era Duh Sfânt, că Iisus încă nu să proslăvise”, luminat să veade că s'au zis darul cel Dumnezeesc şi lucrarea Sfântului Duh, pentru vărsarea cea în zilele ceale mai de pre urmă preste Apostoli şi preste toți credincioşii, iară nu pentru purceaderea cea mai nainte de veaci a lui, carele iaste o Față a Sfintei Troițe. Întrucât doao sânt eşirile Sfântului Duh: una adecă pururea-vecuitoare şi mai presus de ani, împreună cu naşterea Fiiului numai din Tatăl; iară alta supt vreame, carea s'au vărsat, şi s'au dat, şi să dă, după ce s'au proslăvit Hristos, şi preste Apostoli, în zilele ceale mai de pre urmă, în praznicul a cincizeci de zile, şi preste toți cei cu dreaptă credință, până şi la cei de acum carii păzesc poruncile lui Dumnezeu... Că precum iaste îndoită naşterea Fiiului – una fără de început, numai din Tatăl, iară alta în vreame, ca noi şi pentru noi – aşa îndoită iaste şi eşirea Sfântului Duh: una fără de început, numai din Tatăl, iară alta supt vreame şi cătră noi, carea să dă dela Tatăl prin Fiiul întru Duhul Sfânt (adecă de câte treale Dumnezeeştile Feațe). Şi pre o eşire a Duhului din Tatăl o arată însuşirea purceaderii (carea adecă o au vestit însuşi Domnul, zicând: „Duhul adevărului, carele dela Tatăl să purceade”[4]). Iară pre ceaialaltă, carea iaste supt vreame şi cătră noi, o mărturisesc ceale ce s'au grăit pentru Duhul de bogoslovi în cărțile lor (*Katalaghì*, foaia 143). Dintru carii cel dintâi iaste Sfântul Grigorie făcătoriul de minuni, carele, întru credința ceaia ce s'au învățat prin descoperirea Sfântului Apostol Ioann

[1] In. 7: 38.
[2] In. 7: 39.
[3] Ps. 32: 6.
[4] In. 15: 26.

Bogoslovul, zice: „Şi un Duh Sfânt, carele din Tatăl are pre a fi, şi prin Fiiul s'au arătat (adecă oamenilor). Iară a să arăta oamenilor şi a avea pre a fi nu iaste una şi aceaiaşi. Fiindcă şi Fiiul arată pre Tatăl, precum însuşi zice cătră Tatăl: 'Arătat-am numele tău oamenilor'[1], şi Duhul arată pre Fiiul, pentru că nimene nu vine la cunoştința Fiiului, de nu să va lumina mai nainte de Duhul, şi pentru că pre lucrurile Fiiului le arată Duhul". Pentru carea şi acestaşi Sfânt Ioann Damaskin, în Capul 7, urmând Sfântului Grigorie făcătoriului de minuni, zice: „Ci puteare ființască (înțăleagem pre Duhul), carea întru al său deosebit ipostas să veade, şi din Tatăl iasă, şi întru Fiiul să odihneaşte, şi pre el îl arată". Încă au fost zis şi mai sus: „Duhul carele urmează împreună cu Cuvântul, şi arată lucrarea lui". Dară nu pentru aceasta Fiiul iaste pricină a Tatălui şi Duhul Sfânt a Fiiului. Cu totul dară să deosebeaşte aceasta, adecă a să arăta oamenilor, de aceaia, adecă a avea pre a fi. Deci făcătoriul de minuni Grigorie, prin cuvintele ceale mai sus pomenite, cum că Duhul are din Tatăl pre a fi zice (carea iaste eşirea cea fără de început şi fără de ani); iară cum că „şi din Fiiul" nu zice, fără numai că prin Fiiul să arată oamenilor (carea iaste eşirea cea în vreame şi cătră noi). (Zirnicavie, Tom 1, Cuvântul 1) Precum şi Sfântul Athanasie, în Trimiterea cea cătră Serapion, zice: „De ar fi socotit drept şi pentru Cuvântul, ar fi socotit sănătos şi pentru Sfântul Duh, carele dela Tatăl să purceade, şi al Fiiului fiind, de El să dă ucenicilor şi tuturor celor ce cred întru dânsul". Aşijderea şi Dumnezeescul acesta Damaskin, şi aicea, în Capul acesta, „credem întru unul Duhul" zice, „carele dela Tatăl să purceade, şi prin Fiiul să dă, şi să face împărtăşit de toată zidirea". Şi iarăşi, cătră sfârşit: „Trebue a şti cum că pre Duhul Sfânt şi dela Tatăl îl zicem, şi Duh al Tatălui îl numim. Iară 'din Fiiul' pre Duhul nu-l zicem, ci Duh al Fiiului, şi cum că prin Fiiul s'au arătat şi s'au dat mărturisim". Şi în Cuvântul cel dela Sâmbăta Mare: „Duh Sfânt al lui Dumnezeu şi Tatăl, ca cela ce dintr'însul să purceade. Carele şi al Fiiului să zice, ca cela ce printr'însul să arată, şi zidirii să dă, dară nu dela dânsul are pre a fi. Întru care iarăşi luminat să arată amândoao eşirile, şi cea mai nainte de veaci, fără de pricină, numai din Tatăl, şi cea de supt vreame, pentru noi; după carea aceastã de-a doao, ce însemnează pre trimiterea darului Duhului, iară nu pre însuşirea ipostasului lui, nu numai prin Fiiul şi de Fiiul să zice că să dă noao, ci şi de sineşi, după cuvântul Domnului: 'Iară când va veni Mângâitoriul acela, Duhul adevărului, vă va povățui pre voi spre tot adevărul'[2]. Căci aceasta însemnează cum că dela sineşi dă darurile, şi dela sineşi să arată, precum şi prin Fiiul" (*Katalaghì*, foaia 106). Pentru aceasta, când zic Sfinții Părinți cum că Duhul Sfânt din Tatăl să purceade şi prin Fiiul izvoraşte, sau să varsă, sau iasă, sau străluceaşte, sau să trimite, sau, precum aicea, „să arată şi să dă", sau altceva de acest feliu, nu înțăleg pentru eşirea cea dintâi, şi fără de început, şi fără de pri-

[1] In. 17: 6.
[2] In. 16: 13.

cină, ci pentru cea de-a doao, şi supt vreame, şi cătră noi. Şi prin cuvinţelul acela ce zice „din Tatăl” propoveduesc de unde are Duhul Sfânt pre a fi, cum că adecă Tatăl iaste pricinuitoriul şi purcegătoriul lui. Iară prin acesta ce zice „prin Fiiul” arată prin cine să dă celor vreadnici lucrarea lui cea firească. (Vrienie, Tom 1, Cuvânt 9 şi 10.)

(15) Sfântul Grigorie Bogoslovul, în Cuvântul 29, scrie aşa: „Deci fără de început iaste Tatăl, că nici de aiurea, nici dela sineşi are pre a fi”. Iară Nikita Serón, tâlcuitoriul sfântului, în tâlcuirea Cuvântului 29, zice: „Că pentru aceasta iaste Tatăl fără de început, pentru că nu iaste din cineva, nici dela sineşi, nici dela altul făcându-să. Că Tatăl cel adevărat şi unul din nimene altul nu iaste”. Pentru aceaia dară, prin aceasta ce zice Sfântul Ioann aicea, că dela sineşi are pre a fi, nu să cuvine a socoti cum că Tatăl dela sineşi s’au făcut, adecă are începutul de a fi, că cu neputinţă lucru iaste acelaş a fi şi pricină şi pricinuit, şi fără de început, şi nu fără de început. Ci cum că Tatăl iaste fără de pricină, că dela nimene nu are pre a fi. Precum şi Sfântul Avgustin zice în Cartea 4-a, *Pentru Sfânta Troiţă*, cap 20: „Tatăl iaste începătură a Dumnezeirei, pentru că dela nimene nu iaste, ci numai el iaste Tatăl”.

(16) Aceasta ce zice aicea Sfântul Ioann, că împreună întru aceaiaşi dată şi naşterea Fiiului din Tatăl, şi purceaderea Sfântului Duh, au bogoslovit mai nainte şi Sfântul Grigorie, în Cuvântul 45 cătră Evagrie, numind pre Fiiul şi pre Duhul „geamănă rază a Tatălui”. „Că precum razele luminii”, zice, „nedespărţită având ţinearea între dânsele, nici de lumină nu să deosebesc, nici unele de altele nu să despărţesc, şi până la noi trimit darul luminii, aşa şi Mântuitoriul nostru şi Duhul Sfânt, raza cea geamănă a Tatălui, şi până la noi lucrează Lumina adevărului, şi cu Tatăl împreună sânt”. Aşijderea încă şi Sfântul Grigorie Nissis, în cuvintele ceale împrotiva lui Evnomie, grăiaşte: „În fiinţa cea nezidită şi mai nainte de veaci, Tatăl fără de început, şi nenăscut, şi pururea-Tată să înţăleage, iară dintr’însul îndată fără de despărţire Fiiul cel Unul-născut împreună să înţăleage. Iară printr’însul, şi împreună cu dânsul, mai nainte de a cădea în mijloc vreo gândire deşartă şi neipostatnică, îndată şi Duhul Sfânt cu împreunare să priceape, nerămâind pre urmă după Fiiul cu a sa stare întru a fi, întrucât să se înţăleagă cel Unul-născut fără de Duhul”. Şi aşa Dáscalii aceştea luminat învaţă că nu şi dela Fiiul, ci numai dela Tatăl să purceade Duhul cel Sfânt. Că Sfântul Grigorie Bogoslovul, prin ceaia ce au bogoslovit, numind pre Fiiul şi pre Duhul Sfânt „rază geamănă a Tatălui”, ne-au arătat cum că Feaţele amândoao fără de nici o mijlocire din Tatăl sânt, Fiiul adecă şi Sfântul Duh. Iară Sfântul Grigorie Nissis, prin ceaia ce au zis, că Duhul „nu iaste mai pre urmă după Fiiul cu starea întru a fi”, opreaşte de a socoti cum că Fiiul mai întâi, iară Duhul mai pre urmă din Tatăl au eşit. Iară Sfântul Ioann, prin aceasta ce grăiaşte, că împreună întru aceaiaşi dată iaste şi naşterea Fiiului din Tatăl, şi purceaderea Sfântului Duh, cu totul astupă gurile celor ce grăesc în deşărt că şi dela Fiiul să purceade Sfântul Duh. (*Katal*., foaia 81.)

(17) Precum am zice: omenirea, adecă neamul omenesc, să împarte în multe ipostasuri, în Petru adecă, în Ioann, în Pavel, şi în ceialalţi oameni, dară însă nu să zice cum că omenirea iaste alcătuită dintru aceaste ipostasuri, precum casa din leamne, din pietri şi din hier, ci cum că să află în fieştecare dintru aceaste ipostasuri, ca ceaia ce iaste desăvârşit.

(18) Nu întrucât să se ameastece, precum adecă din multe erburi să fie o doftorie, ci întrucât să se ţie unul de altul, precum vei vedea însemnarea la Capul 14.

(19) „Încăpearea întru sine" să numeaşte precum am zice trei sori carii să se cuprinze şi să se afle unul întru altul, şi iarăşi să se desparţe unul de altul, măcar deşi să află unul întru altul.

(20) Fiindcă Tatăl şi a Fiiului, împreună şi a Duhului, şi încă şi a zidirilor acestaşi iaste pricină, iară Fiiul şi Duhul numai a zidirilor. Pentru aceasta Părinţii au numit pricină începătoare pre Tatăl, ca pre cela ce iaste pricină a pricinii tuturor celor ce sânt, adecă a Fiiului. Aşa Bogoslovul Grigorie, în *Cuvântul 29*: „Că amici ar fi şi nevreadnici început (Tatăl), de nu ar fi pricinuitoriu al Dumnezeirii ceiia ce să priveaşte întru Fiiul şi întru Duhul. Şi să va păzi, precum iaste socoteala mea, un Dumnezeu adecă, deacă să va aduce la o pricină şi Fiiul şi Duhul. Iară însuşirile, deacă Tatăl şi fără de început, şi început să va înţăleage şi să va zice – început zic, ca un pricinuitoriu şi ca un izvor (al Fiiului adecă şi al Sfântului Duh, precum din cuvintele ceale mai de sus iaste arătat), şi ca o lumină pururea-vecuitoare. Iară Fiiul fără de început nicidecum, ci început al tuturor". Aşa dară pre Tatăl îl zice că iaste pricină a Fiiului şi a Sfântului Duh, întru care împreună să înţăleage fără de îndoială că iaste el pricină şi a zidirilor. Iară pre Fiiul numai a zidirilor. Şi deci pre Tatăl, ca pre cela ce iaste pricină a pricinii tuturor (adecă a Fiiului), îl numeaşte pricină întâi şi începătoare. Şi pentru aceasta Părinţii, fiindcă Tatăl iaste pricină începătoare şi întâi a Sfântului Duh, şi pre Fiiul îl opresc dela purceaderea Sfântului Duh. Căci cu adevărat întru atâtea rânduri Bogoslovul Grigorie nu ştie altă pricină a Sfântului Duh, fără numai pre ceaia ce iaste întâi şi începătoare. Că aşa în *Cuvântul 37*: „Câte să zic mai smerit (pentru Sfântul Duh), a să da, a să trimite, a să împărţi, darea, darul, însuflarea, făgăduinţa, rugăciunea, şi orice alt de acest feliu, ca să nu zic pre rând pre fieştecarea, la pricina cea întâi să cuvine să se aducă, ca să se arate de unde iaste. Ca nu trei începătorii despărţite, cu chip de mulţi dumnezei să se priimească". Şi în *Cuvântul 44*: „Duhul Sfânt (au fost pururea) însuşi-putearnic, atotputearnic, măcar de şi la pricina cea dintâi, precum toate ale celui unuianăscut, aşa şi ale Duhului, să aduc". Câte, zice, pentru Sfântul Duh să zic smerit, la pricina cea întâi, adecă la Tatăl să cuvine să se aducă, ca să se arate de unde iaste El. Şi iarăşi: „Toate ale Duhului Sfânt, precum şi ale Fiiului, la însăşi pricina cea dintâi trebue să le aducem". Numai dară o pricină a Sfântului Duh au ştiut, şi afară de aceasta n'au ştiut pre alta. Şi în *Cuvântul 17*: „Că deaca

mărturisind vredniciia Fiiului şi a Duhului, sau fără de început pre aceastea le-am fi adus, sau la alt început le-am fi dus, frică ar fi fost cu adevărat să nu să necinstească Dumnezeu... Oricât vei înălța pre Fiiul sau pre Duhul, nu-i vei pune mai presus de Tatăl, nici îi vei înstreina dela pricină, ci acolò vei aduce pre naşterea cea bună şi pre eşirea cea minunată". Luminat dară, întru aceastea aseamene, nici un început altul al Fiiului şi al Sfântului Duh nu ştie a fi, afară de pricina cea dintâi. Şi pentru aceasta aşijderea şi pre Fiiul dela purceaderea Duhului îl scoatem afară. Deci aşa şi Sfântul Ioann Damaskin aicea, urmând graiurilor Sfântului Grigorie, au zis: „Când căutăm la Dumnezeire, şi la pricina cea întâi... una iaste ceaia ce să veade de mintea noastră, iară când la acealea întru care iaste Dumnezeirea... şi la acealea ce sânt din pricina cea dintâi..., adecă la Ipostasurile Fiiului şi a Duhului, trei sânt ceale ce sânt închinate". Întru care, pricină întâi numind pre Tatăl, precum s'au zis, nu mai puțin îl arată a Fiiului decât a Sfântului Duh. Că una zice că iaste pricina cea întâi din carea sânt Ipostasurile Fiiului şi a Duhului. Arătat dară iaste că dintru aceasta nu să mai prepune vreo pricină a doao a Duhului, fiindcă, afară de cea dintâi, nici o pricină alta nu să dă nici a Fiiului. (Zirnicavie, Tom 1, Cuvânt 1, foaia 40 şi 195) Iară a cuvântului acestuia ce zice: „Iară când luom aminte la acealea întru care iaste Dumnezeirea, sau, ca să zic mai cu deadinsul, care iaste Dumnezeirea", înțăleagerea iaste aşa, după Nikita Serón: „Dumnezeu să înțăleage şi trei lumini, şi una: trei după ipostasuri, iară una după ființă. Deci zice sfântul: 'Când luom aminte la acealea întru care iaste Dumnezeirea'. Apoi, ca să fugă de a da față, ca cum ar fi altă față Dumnezeirea, afară de ceale trei, şi ca să nu să înțăleagă oarecarea alcătuire la ceale singuratice, şi pentru că Dumnezeirea iaste oarecum împreună-înființată cu ipostasurile, zice: Sau, ca să zic mai cu deadinsul care iaste Dumnezeirea..., trei sânt ceale ce de noi sânt închinate".

(21) Ia aminte cum şi prin cuvintele aceastea astupă gurile protivnicilor. Pentru că de socotiia sfântul precum socotesc Latinii, după ce au zis pentru Tatăl şi pentru Fiiul, cum că „pre Tatăl nu-l zicem din cineva, iară pre Fiiul îl zicem din Tatăl", şi cealealalte, ar fi zis după urmare şi pentru Duhul: „iară pre Duhul Sfânt şi din Tatăl, şi din Fiiul îl zicem", şi de cuvintele ceale multe s'ar fi izbăvit. Dară cu aceasta ce scrie: „Iară pre Fiiul nu-l zicem pricină"; şi mai jos iarăşi aşa adaoge: „Iară din Fiiul pre Duhul nu-l zicem", au arătat fără de nici o grăire împrotivă cum că nu socoteaşte precum Latinii, ci precum noi. Şi cum că toți bogoslóvii (că aceaia însemnează aceasta ce vorbeaşte cu număr de mulți, „zicem" adecă, şi „nu zicem") au socoteală că nu şi dela Fiiul, ci numai din Tatăl să purceade Duhul Sfânt. Iară cu aceasta ce au adaos iarăşi: „ci Duh al Fiiului îl numim", au arătat cum că alta însemnează a fi ceva al cuiva, şi alta a fi ceva din cineva, şi mai vârtos la bogoslovie, şi cum că împrotivă şi la aceasta fac Latinii, precum însuşi de aceasta învață. Că după ce au zis: „Iară pre Fiiul nu-l zicem pricină", adaoge „ci îl zicem pre el din Tatăl, şi Fiiu al Tatălui". Precum grăiaşte şi pentru Duhul: „Iară pre Duhul Sfânt şi dela Tatăl îl zicem, şi

Duh al Tatălui îl numim”. Pentru că acest cuvânt ce zice, „din Tatăl”, însemnează cum că Tatăl iaste pricină a amândurora Feațelor. Iară celalalt cuvânt ce zice, „al Tatălui”, arată cum că Fiiul şi Duhul iaste deoființă cu Tatăl; că de nu ar fi fost aşa, de prisosit era, după ce au scris cum că Fiiul şi Duhul sânt din Tatăl, a zice că sânt şi ai Tatălui. Au arătat încă împreună şi deosebirea şi însuşirea Feațelor preasfintei Troițe, cum că adecă numai Tatăl iaste pricină, iară Fiiul nu iaste pricină, ci amândoao Feațele, Fiiul şi Duhul, sânt pricinuite. Pentru aceaia dară, pentru că nu iaste şi Fiiul pricină a Duhului, adecă nu să purceade şi dintr'însul, grăiaşte de-Dumnezeu-înțăleptul: „Iară din Fiiul pre Duhul nu-l zicem”. Iară pentru că iaste deoființă Duhul cu Fiiul, iarăşi adaoge: „ci Duh al Fiiului îl numim” (*Katalaghì*, foaia 800). „Iară pre Fiiul nici al Duhului îl zicem, nici din Duhul”. Pentru ce? Pentru că nu să întoarce această urmare, ca în ce chip zicem pre Duhul al Fiiului, pentru că iaste deoființă, precum s'au zis, aşa să numim şi pre Fiiul al Duhului. (Sfântul Grigorie Nissis, la Zirnicavie, Tom 1, foaia 69.) Că aceasta de s'ar fi zis, s'ar fi părut că şi Duhul iaste tată al Fiiului. (*Katalaghì*, foaia 88) Iară la ceaia ce zic Latinii, cum că prin aceaste cuvinte: „Iară din Fiiul pre Duhul nu-l zicem”, să înțăleage cum că numai pentru obiceaiu nu să zice, dară nu să tăgăduiaşte că şi nu iaste, răspund Dascalii Bisearicii Răsăritului, lângă cealealalte, şi aceasta: Cum că această țesătură de vorbă s'au scris şi pentru Tatăl aşa: „Pre Tatăl nu-l zicem din cineva, ci îl zicem pre el Tată al Fiiului”. Urmează dară, după dânşii, ca şi cuvintele aceastea aşa să se înțăleagă, precum şi ceale mai sus, adecă cum că măcară de şi nu să zice din cineva, dară însă să înțăleage că iaste din cineva. Ci carele iaste acela din carele Dumnezeul tuturor şi Tatăl ca dintru o pricină să iasă? Ci preste capetele celor ce au dat pricina să se întoarcă aceaste hule. (Vrienie, Tom 1, foaia 337, şi Zirnicavie, Tom 1, foaia 124)

CAP. 9

(1) „Ființească osebire” numesc filosofii la Loghică pre aceaia cu carea să deosebeaşte neam de neam, precum am zice: omul să deosebeaşte de cal cu cuvântarea şi cu necuvântarea. Că amândoi sânt jivină, însă omul iaste jivină cuvântătoare, iară calul jivină necuvântătoare. Cuvântarea dară şi necuvântarea să numesc osebiri fireşti. Aşijderea şi la cealealalte neamuri şi fealiuri de jivini urmează să aibă firească deosebire, cu carea să deosebeaşte de cealealalte. Ca de acest feliu dară de deosebiri zice sfântul că păgânească socoteală cu totul iaste a să cugeta şi a să zice la Dumnezeu.

(2) Ce însemnează aicea cuvântul acesta, „aducere”, vezi în Capul 10, la însemnarea 2.

(3) Aceasta ştiind bogoslóvii, cum că cu neputință iaste a să lăuda Dumnezeu de vreo cunoştință şi pricină mai din nainte, fără numai din ceale zidite, a cărora pricină iaste el, şi ca pre un fără de nume îl laudă, pentru că covârşaşte toate; şi iarăşi din tot numele, pentru că toate ceale pricinuite şi zidite din

Pricina aceasta sânt. Ca pre un fără de nume adecă, precum în Cartea Judecătorilor să află, zicând cătră cel ce întreba: „Şi pentru ce întrebi numele mieu, şi acesta iaste minunat?”[1] Cum [anume] iaste minunat, tâlcuind zice: „Pentru că iaste mai presus de tot numele”[2] şi „covârşaşte pre tot numele ce să numeaşte sau în veacul acesta, sau în cel viitoriu”[3]. Iară cu multe nume, când îl aduc şi pre el, zicând precum în muntele Sinai: „Eu sânt cela ce iaste”[4]; şi în altele Viața, Lumina, Dumnezeul, Adevărul, precum în Evanghelii: „Eu sânt viața şi adevărul”.[5] Şi iarăşi: „Eu sânt lumina lumii”[6]. Şi în răspunsul cel cătră Iacóv: „Eu sânt Dumnezeul tătâne-tău”[7]. Şi iarăşi, aceaşteaşi bogoslóvi, din ceale zidite, lângă cealealalte, îl laudă şi veacinic. Că pre Făcătoriul veacurilor îl zic veacinic. Iară veacinic iaste cela ce să împărtăşaşte din veac. Şi zice Isaia: „Dumnezeul cel veacinic, carele au făcut margenile pământului”[8]. Dară Dumnezeu nu să zice după acest chip veacinic, pentru că nici iaste el al doilea după veac, ca să se împărtăşască de el, ci ca un făcătoriu al veacurilor. (Sfântul Dionisie, şi Pahimér, tâlcuitoriul lui, în cuvântul cel *Pentru Dumnezeeştile Numiri*, Cap. 1)

(4) Zice pentru Dumnezeu cum că „pre tot pre a fi cuprinzându-l în sine îl are”, că nu precum noi acum sântem şi trăim, iară vreamea ce au trecut o am pierdut, iară pre cea viitoare încă nu o avem, aşa şi la Dumnezeu s’ar fi împărțit după vremi aceasta, adecă a fi. Ci pre tot cuprinzându-l, îl are întru sine, nici început având, nici sfârşit. Apoi adaoge: „ca un noian de ființă nemărginit şi nehotărât” – ființă zicând prost pre a fi, adecă „ca un noian de a fi”. „Nemărginit”, pentru că nu are nici început, nici sfârşit. Că ceale ce au început şi sfârşit sânt mărginite şi supt vreame, iară Dumnezeu iaste mai presus de vreame. Iară „nehotărât”, pentru că nu să scrie împrejur nici cu locul, nici cu vreun cuvânt hotărâtoriu şi arătătoriu de ființa lui. (Nikita Serón)

(5) Adecă, precum mai nainte de toți veacii cunoştea Dumnezeu zidirile ceale ce era să fie, aşa s’au şi făcut de dânsul când au sosit vreamea cea cuviincioasă, acea mai-nainte cunoştință fiind ca o icoană.

CAP. 10

(1) Fiindcă au voit Sfântul Dionisie a grăi pentru numirile ceale Dumnezeeşti, iară dintru aceastea unele să potrivesc la câte treale Dumnezeeştile şi preaînaltele Feațe, iară altele la unul fieştecarele din Ipostasuri, pentru aceasta, pre

---

[1] Jud. 13: 18.
[2] Filip. 2: 9.
[3] Efes. 1: 21.
[4] Eş. 3: 14.
[5] In. 14: 6.
[6] In. 8: 12.
[7] Fac. 28: 13.
[8] Is. 40: 28.

numirile ceale ce să potrivesc de obşte la Dumnezeiasca fire le scrie deasupra „Unită Bogoslovie”, iară pre ceale ce să potrivesc la unul fieştecarele din ipostasuri, „Descurcată” sau „Despărţită”. Şi iarăşi, „Dumnezeiască unire” numeaşte pre cunoştinţele ceale împrejurul firii céiĭ nepricepute (pentru că, pre însăşi firea aceii nepricepute Troiţe, ce [anume] iaste, nimene nu o va cunoaşte vreodinioară), ai căriia uniri însuşirile sânt numirile Bogosloviei céiĭ Unite care s’au zis mai sus, în Capul 9; iară „Dumnezeiască despărţire”, pre ipostatnicile estími ceale închinate (adecă pre chipul cum sânt Dumnezeeştile Ipostasuri). Care va să zică, pre strălucirea cea negrăită a Fiiului din Tatăl, şi pre purceaderea cea neînţăleasă a Duhului din Tatăl. Ai căriia despărţiri însuşirile sânt numirile Bogosloviei céiĭ despărţite care să cuprind aicea, în Capul 10.

(2) Σχέσις, ce să tâlmăceaşte „ţineare”, şi să zice şi ἀναφορά, adecă „aducere”, întru învăţătura filosofiei însemnează o aducere a doao lucruri a unuia către altul, sau mai vârtos o ţineare a unuia de altul, precum să arată la *Loghică*. Căci când să priveaşte un lucru singur, nu să aduce către altul; iară când va avea ţineare către altul, atuncea să aduce către acela. Precum am zice: Socrat ca un om sau ca un filosof să zice singur, şi nicidecum nu să aduce către altul; iară ca un tată sau ca un dascal, să aduce către altul. Pentru că, tată fiind, către fiiul aducându-să să zice tată; şi împrotivă, fiiu fiind, către tatăl aducându-să să zice fiiu; aşijderea şi dascal fiind, către ucenic să zice dascal; şi ucenic fiind, către dascal să zice ucenic. Iară această aducere să priveaşte după patru chipuri: întâi, după fire; al doilea, după întâmplare; al treilea, după meşteşug; al patrulea, după voire. După fire, precum tată, fiiu; după întâmplare, precum stăpân, slugă; după meşteşug, precum dascal, ucenic; după voire, precum priiaten şi priiaten. Şi acest feliu adecă iaste aducerea pentru carea au vorbit sfântul şi în Capul cel mai de sus, cum că însemnează numirile aceastea, Domn, şi Împărat, şi cealealalte; şi aicea, în Capul acesta.

CAP. 12

(1) Sfântul Maxim, tâlcuind aceaste cuvinte ale Sfântului Dionisie, pre care le aduce aicea Sfântul Ioann Damaskin, zice: Ca pre nişte treapte oarecum suindu-să la ceale mai înalte, zice întâi pre cei luminaţi, apoi pre cei săvârşiţi. Iară a să săvârşi iaste a să aduce la săvârşire prin sporirea cea după Botez prin viaţa cea bună, ca să poată a zice: „Călătoriia am săvârşit, credinţa am păzit”[1]. Deci Troiţa cea închinată preste acest fealiu de săvârşire începătorind şi domnind, ca ceaia ce şi a toată săvârşirea iaste făcătoare, cu cuviinţă să înţăleage începătorie a săvârşirii. Iară cei ce prin sporire să săvârşesc, fără de îndoială să îndumnezeesc, Dumnezeeştii firi părtaşi făcându-se; cărora după potrivă începătorie a Dumnezeirii iaste Dumnezeu, începătorie oarecarea fiind celor ce să fac dumnezei. Deci după suirea aceasta sporesc la singurime, întocma cu îngerii

[1] 2 Tim. 4: 7.

prin înviiare făcându-să, şi neavând deaciia trup sufletesc, precum zice Apostolul, adecă prin suflet alcătuit şi mişcat, ci Duhovnicesc, adecă prin Preasfântul Duh carele foarte s'au vărsat preste dânşii, de cea mult alcătuită feliurime a gândurilor şi a simțirilor izbăviți fiind. Pentru aceaia să şi unesc, întru unimea singurimei aducându-se, precum am zis. Zice încă şi aiurea: „Şi era acelor ce crezuse inima şi sufletul unul”[1]. (Sfântul Maxim, în tâlcuirile Sfântului Dionisie, Tom 2, foaia 97)

(2) Ce iaste adeverirea şi ce iaste tăgăduirea s'au zis în Capul al patrulea, la însemnarea cea după urmă. Iară aicea să cuvine numai a arăta cum că tăgăduirea iaste îndoită, una carea să zice cu aceaste cuvințeale: „fără” şi „ne”, precum „fără de ființă”, „fără de ani”, „fără de început”; şi „nevăzut”, „nezidit”. Iară alta, carea să grăiaşte cu „mai presus”, precum „mai presus de ființă”, „mai presus de vreame”, „mai presus de bunătate”. Însă o înțăleagere au amândoao, cum că nimic din ceale ce sânt nu iaste Dumnezeu, ci mai presus de toate iaste. (Sfântul Dionisie, Tom 1, foaia 330)

(3) Dáscalii Bisearicii Răsăritului, unde iau pre cuvântul acesta, „prin Fiiul”, în loc de „împreună cu Fiiul”, nu înțăleg cum că Fiiul să împreună cu Tatăl ca un pricinuitoriu al Duhului, ci cum că Fiiul să împreună cu Duhul, ca un împreună-pricinuit, şi cu acest cuvânt legătoriu[2], adecă „împreună”, nu aduc pre Fiiul către Tatăl, ci către Duhul. Întrucât iaste înțăleagerea aşa, cum că Duhul Sfânt împreună cu Fiiul iasă din Tatăl. Şi după această înțăleagere zice sfântul aicea pre Tatăl cum că „prin Cuvântul”, adecă împreună cu Cuvântul iaste purcegătoriu al Duhului. (Zirnicavie Tom 2, foaia 250) Adecă cum că Tatăl, împreună cu a naşte pre Fiiul, purceade şi pre Duhul cel Sfânt.

(4) Oriunde să va zice aşa legat împreună cum că „Duhul Sfânt iaste din Tatăl prin Fiiul”, sau precum aicea, „să purceade din Tatăl prin Fiiul”, acest cuvânt, „prin Fiiul”, însemnează „întru aceaiaşi dată” şi „împreună”, adecă cum că, întru aceaiaşi dată şi nedespărțit, împreună cu Fiiul ce să naşte, şi Duhul Sfânt din Tatăl să purceade, nu rămâind mai pre urmă decât Fiiul cu estimea, ci îndată împreună cu ipostasul cel născut al Fiiului, şi ipostasul cel purces al Duhului din Tatăl are pre a fi. Adecă tot Fiiul iaste împreună cu tot Duhul Sfânt ce să purceade, şi tot Duhul Sfânt iaste împreună cu tot Fiiul ce să naşte. Şi nici Fiiul câtuşi de cât după ipostas nu are din Duhul pre a fi, nici iarăşi Duhul din Fiiul are pre estime, ci întru aceaiaşi dată aceaste amândoao din Tatăl es, măcar de şi cu deosebit chip au pre a fi. Precum am zice: putearea cea încălzitoare prin putearea cea luminătoare izbucneaşte din foc. Că întru aceaiaşi dată şi fără de nici o despărțire, împreună cu putearea cea luminătoare, şi putearea cea încălzitoare, şi împreună cu putearea cea încălzitoare, şi putearea cea luminătoare din foc iasă. Şi toată putearea cea luminătoare să veade întru toată putearea cea în-

[1] Fap. 4: 32.
[2] „Cuvânt legătoriu”: conjuncție. (N. ed.)

călzitoare, şi toată cea încălzitoare să mărturiseaşte întru toată cea luminătoare. Şi nici putearea cea luminătoare are pre a fi din putearea cea încălzitoare, nici cea încălzitoare din cea luminătoare, ci amândoao aceastea şi întru aceaiaşi dată din foc es. Precum raza şi lumina. Că nici una dintru aceastea nu au spre înfiinţare pre a fi una dela alta, ci izvor şi pricină de a fi, ca pre o firească a lor începătură, amândoao au pre soare. Aşa Preasfântul Duh să purceade din Tatăl cu chip negrăit împreună cu a să naşte Fiiul fără de ani şi mai presus de tot cugetul, dară iasă prin Fiiul fireaşte, şi mai nainte de veaci şi fără de ani, precum prin raze lumina. Şi după această însemnare pre cuvântul acesta, „prin Fiiul", în loc de „împreună cu Fiiul" aicea (adecă când să va scrie aşa legat împreună) îl zic sfinţii, precum Sfântul Tarasie în Mărturisirea Credinţii sale. „Că creade", zice, „şi întru Duhul Sfânt, carele din Tatăl prin Fiiul să purceade, şi el Dumnezeu a fi să cunoaşte", în loc de a zice „împreună cu Fiiul", „prin Fiiul" puind. Precum şi Dumnezeescul acesta Damaskin aicea: „Iară Duhul cel Sfânt", zice, „iaste puteare a Tatălui, arătătoare a ascunsului Dumnezeirii, dela Tatăl prin Fiiul purcegându-să", adecă împreună cu Fiiul. Precum Sfântul Grigorie făcătoriul de minuni, în descoperirea cea către dânsul: „Nenăscut", zice, „fiind Tatăl, iară Fiiul născându-să din Tatăl, şi Duhul din fiinţa Tatălui prin Fiiul cu pururea-vecuire trimiţindu-să". Precum marele Vasilie, în cuvintele ceale ce să numesc *Împrotivă-grăitoare*, întru care întreabă pentru ce nu iaste şi Duhul Fiiu al Fiiului, zice: „Nu pentru că nu iaste din Dumnezeu prin Fiiul" (adecă împreună cu Fiiul), „ci ca să nu să socotească Troiţa mulţime nenumărată, prepuindu-să a avea Fii din Fii, precum la oameni..." Şi, în scurt, oriunde să zice pentru Duhul aşa legat cuvântul acesta, „din Tatăl prin Fiiul", însemnează sau „împreună", sau „întru aceaiaşi dată". Şi această înţăleagere a acestor cuvinte (adecă a să lua şi a să înţăleage „prin", în loc de „împreună") nu iaste neobicinuită în Dumnezeeştile cuvinte. Pentru că zice Dumnezeescul Apostol, scriind către Efeseni, cum că „s'au cunoscut începătoriilor şi stăpânirilor întru ceale Cereşti, prin Bisearică, înţălepciunea lui Dumnezeu cea în multe fealiuri"[1]; pre care cuvânt tâlcuindu-l Dumnezeescul Gură de Aur, zice că acest cuvinţel, „prin", aicea iaste pus în loc de „împreună", întrucât această înţăleagere are cuvântul apostolesc, cum că, împreună cu Bisearica noastră, şi îngerii în Ceriuri să învaţă tainele lui Dumnezeu ceale negrăite. Şi Dumnezeescul acesta Ioann Damaskin, în Capul 7: „Ne-am învăţat a fi şi Duh Sfânt, carele urmează împreună cu Cuvântul şi arată lucrarea lui..." Iară „ne-am învăţat" au zis fiindcă cei mai nainte de el bogoslovi aşa au învăţat aceasta, dela carii învăţindu-să şi el aşa a înţăleage pre Duhul, „prin Fiiul", cu totul opreaşte a-l zice pre el „din Fiiul", ceaia ce la Părinţi iaste scurt şi cu anevoe de înţăles, el, cu cercările ceale mai cu deamăruntul şi deosebi, tâlcuind şi descoperind. Deci când auzi cum că Duhul Sfânt să purceade din Tatăl prin Fiiul, să înţălegi şi tu cum că urmează împreună cu Cuvântul. Că

[1] Efes. 3: 10.

aşa, pre acest cuvinţel, „prin Fiiul”, nu-l vei lua rău, în loc de „din Fiiul”, ci mai vârtos bine, în loc de „împreună cu Fiiul”, precum socotesc sfinţii... Iară Sfântul Grigorie Nissis, în *Cuvintele ceale împrotiva lui Evnomie*, zice: „Tatăl fără de început, şi nenăscut, şi pururea-Tată să înţăleage. Iară dintr'însul îndată, fără de despărţire, Fiiul cel Unul-născut împreună să înţăleage. Iară printr'însul, şi împreună cu dânsul, mai nainte de a cădea în mijloc vreo gândire deşartă[1] şi neipostatnică, îndată şi Duhul cel Sfânt cu împreunare să priceape, nerămâind pre urmă după Fiiul cu a sa stare întru a fi, întrucât să se înţăleagă cel Unul-născut fără de Duhul”. Vezi că, zicând aceaia, adecă „printr'însul”, adaoge aproape şi aceasta, adecă „împreună cu dânsul”, ca să rădice înşălarea celor ce socotesc pre acest cuvinţel „prin”, cum că iaste pus în loc de „din” şi însemnează „pricină”; pentru că deacă împreună cu dânsul iasă, şi cu împreunare să înţăleage, cum iaste cu putinţă a fi dintr'însul? Şi Bogoslovul Grigorie, în *Cuvântul 32*: „Noao un Dumnezeu iaste cel fără de început, şi începutul, şi cel împreună cu începutul... Iară numele celui fără de început, Tată; iară începutului, Fiiu; iară celui împreună cu începutul, Duh Sfânt”. Deci cu dreaptă credinţă, oriunde să va afla în cuvintele sfinţilor cum că Duhul cel Sfânt să purceade din Tatăl prin Fiiul, nu în loc de „din Fiiul”, ci în loc de „împreună cu Fiiul” vom înţăleage şi vom lua pre acest cuvânt, „prin Fiiul”. Împreună cu cel numit cu numele Bogosloviei zicând şi noi: „Noao un Dumnezeu iaste Tatăl cel fără de început, Fiiul, începutul tuturor, şi Duhul cel Sfânt, carele nu din început, ci împreună cu începutul din Tatăl iaste”. Încă şi Prorocul Isaia: „Vai”, zice, „celor ce întru adânc faceţi sfat, şi nu prin Domnul”[2]; şi iarăşi: „Aceastea grăiaşte Domnul: Făcut-aţi sfat nu prin mine, şi socoteale nu prin Duhul mieu”[3]: adecă nu cu mine, nici cu Duhul mieu. Şi, în scurt, toată Bisearica, la vozglaşeniile slujbei, şi toţi Dáscalii eiĭ, la sfârşiturile cuvintelor, pre aceaste cuvinţeale, „printr'însul” şi „împreună cu dânsul”, la Fiiul zicându-le, nici o deosebire nu socotesc. (Vrienie, Tom 1, Cuvânt 1) Iară cum că acestaşi cuvinţel iarăşi, adecă, „prin Fiiul”, nu să poate lua la purceaderea Duhului cea mai nainte de veaci în loc de „din Fiiul”, precum silesc Latinii, acestaşi Sfânt Damaskin luminat arată şi în Capul 8, către sfârşit, zicând: „Iară din Fiiul pre Duhul nu-l zicem, ci Duh al Fiiului îl numim”. Şi aicea, în Capul acesta: „Dară şi Duh al Fiiului, nu ca cela ce dintr'însul, ci ca cela ce printr'însul din Tatăl să purceade. Că numai Tatăl iaste pricinuitoriu” (acestaşi Vrienie, Cuvânt 9). Deci deaca pentru aceasta Duhul cel Sfânt din Fiiul nu să purceade, pentru că numai Tatăl iaste pricinuitoriu şi purcegătoriu al Duhului, arătat iaste cu adevărat că Fiiul nicidecum nu să înţăleage a fi pricinuitoriu sau purcegătoriu al Duhului. Pentru carea

---

[1] Fiindcă nu iaste între Tatăl şi între Fiiul, sau între Fiiul şi între Duhul vreo depărtare, prin carea cugetarea minţii în deşărt să umble.
[2] Is. 29: 15.
[3] Is. 30: 1.

pricină nu din Fiiul să zice Duhul că să purceade, ci prin Fiiul din Tatăl, adecă, precum mai sus s'au arătat, împreună cu Fiiul. Şi aceastea adecă însemnează cuvântul acesta, „din Tatăl prin Fiiul", când să află aşa legat împreună. Iară deaca să ceteaşte despărțit, întrucât să se afle pentru Duhul deosebit numai cuvântul acesta, adecă „din Tatăl", şi deosebit iarăşi, după alte cuvințeale, ceaialaltă jumătate, adecă, „prin Fiiul", precum iaste şi în Tropariul Sfântului Cozmà dela Peasna 5 din Canonul Praznicului a Cincizeci de zile: „Duhul cel ce din Tatăl să purceade, şi prin Fiiul să dă noao Credincioşilor", atuncea tot scóposul cuvântului priveaşte la darea cea către noi prin Fiiul a darului Duhului, Duh şi acela numindu-să, precum s'au zis înapoi mai pre larg.

(5) În patru izvoade ellineşti, în deosebite vremi şi locuri tipărite, ce le-am avut noi de față aicea, în sfânta Mănăstire a Neamțului, unde şi tălmăcirea aceştii cărți o am făcut, să află chiar aşa: „Fiiul iaste Fiiu... Chip al Tatălui, şi din Tatăl. Iară nu Fiiu al Tatălui, Duhul cel Sfânt. Duh al Tatălui", şi cealealalte. Care graiuri, fiindcă sânt greale de înțăles, spre oarecarea lesnire le-am întors rumâneaşte precum să veade, adecă: „Iară Duhul cel Sfânt nu iaste Fiiu al Tatălui, ci Duh al Tatălui". Iară oarecarele Dáscal al Bisearicii Răsăritului, în cartea ce să numeaşte *Katalaghì*, foaia 80, pomenind de aceaste cuvinte, să veade că, în izvodul ce au avut, în loc de „al Tatălui", să afla „al Duhului", că scrie: „Fiiul iaste Fiiu... Chip al Tatălui, şi din Tatăl, iară nu Fiiu al Duhului". Apoi, puind soroacă mare, începe: „Duhul cel Sfânt iaste Duh al Tatălui". Pentru aceaia şi tâlcuind, zice cum că „Fiiul nu să zice Fiiu al Duhului, ca nu şi Duhul să se pară a fi Tată. Iară Duhul cel Sfânt iaste Duh al Tatălui, ca cela ce din Tatăl să purceade. Dară şi Duh al Fiiului, nu ca cela ce dintr'însul, ci ca cela ce printr'însul din Tatăl să purceade. Că nici o pornire nu iaste fără de Duhul. Care însemnează cum că împreună cu pornirea şi naşterea Fiiului din Tatăl străluceaşte şi Duhul cel Sfânt, că Tatăl, născând pre Fiiul, nu-l naşte lipsit de Duhul sau mai nainte de Duhul".

CAP. 13

(1) Sau şi aşa: să punem un vas cu apă, vasul dară iaste cela ce cuprinde, iară apa să cuprinde. Însă nu tot vasul să zice loc al apei, ci numai sfârşitul, adecă fața deasupra cea dinlăuntru găvănoasă, carea să atinge de apa ceaia ce să cuprinde.

(2) Şi aşa dară şi puterile ceale Îngereşti, şi sufletele sfinților, şi ale tuturor celor ce păzesc poruncile, cu cuviință să numesc loc al lui Dumnezeu.

(3) Precum soarele un fealiu de lumină trimițind, înnoiaşte, şi hrăneaşte, şi săvârşaşte, şi încălzeaşte, şi face să nască, şi răsare, şi creaşte, şi tuturor cum să cuvine să află. (Sfântul Dionisie, în cuvântul cel pentru Numirile Dumnezeeşti, Cap 7.)

(4) Adecă nu toată privirea firii lor o ştiu Îngerii, că aceasta iaste numai a lui

Dumnezeu, ci puţine oarecare ştiu, câte sânt lor cu putinţă; iară de Ziditoriul desăvârşit să hotărăsc, adecă să cunosc, pentru că el, ca un făcătoriu al lor, şi fiinţa lor o ştie, şi toate cealealalte.

(5) Pentru că cu mai nainte cunoştinţa au judecat, şi ştie curat pre a fieştecăruia viaţă şi sfârşit mai nainte de veaci. Carea aceasta iaste judecată văzătoare, după cum zice Ioann cel cu Gura de Aur. Iară judecata cea lucrătoare, adecă cea cu lucrul, s'au dat Fiiului, ca celuia ce va să vie cu trupul să judece lumea şi pre cei ce nu au crezut într'însul.

(6) Pentru că nu au fost vreodinioară când au fost Dumnezeu fără de bunătate.

(7) În multe locuri Sfinţii Părinţi învaţă cum că Duhul cel Sfânt iaste „chip al Fiiului”, precum Sfântul Grigorie făcătoriul de minuni, în *Mărturisirea Credinţii*; Sfântul Athanasie, *Epistoliia 1 către Serapion*; Marele Vasilie, în Cartea 5-a *Împrotiva lui Evnomie*; Sfântul Kirill al Alexandriei, în Cartea 11-a, Tom 4; Sfântul Ioann Damaskin, şi aicea, în Capul acesta, şi în Cuvântul 3 *Pentru sfintele icoane*. Dară însă „chip al Fiiului” numind Sfinţii Părinţi pre Preasfântul Duh, nu înţăleg cum că dela Fiiul are pre a fi. Că numai din Tatăl să purceade Duhul, pentru că el iaste pricina şi începutul şi al Fiiului, şi al Duhului. Ci cum că iaste deofiinţă cu Fiiul, şi aşa după urmare şi cu Tatăl, şi cum că toate ceale ce sânt la Fiiul fireaşte, le are şi Duhul cel Sfânt, afară de însuşiri, şi cum că printr'însul s'au cunoscut oamenilor Fiiul. Precum au zis şi Prorocul Davíd: „Întru Lumina ta vom vedea Lumină”[1]. Că de Duhul Sfânt luminându-se, vedem razele celui Unuia-născut al Tatălui. Iară cum că aceasta iaste socoteala sfinţilor pentru chip, arătat iaste din graiurile acestuiaşi Sfânt Damaskin, la Cuvântul 3, *Pentru sfintele icoane*, carele zice: „Fiiul iaste chip al Tatălui firesc, neschimbat, întru toate aseamene cu Tatăl, afară de nenaştere şi de părintime. Pentru că Tatăl iaste născătoriu nenăscut, iară Fiiul născut şi nu Tată, şi Duhul cel Sfânt chip al Fiiului. Că nimene nu poate zice Domnul Iisus, fără numai întru Duhul Sfânt. Deci prin Duhul Sfânt cunoaştem pre Hristos Fiiu al lui Dumnezeu şi Dumnezeu, pentru că fireaşte al minţii vestitoriu iaste cuvântul, iară al cuvântului arătătoriu duhul. Pentru aceaia aseamene şi neschimbat chip al Fiiului iaste Duhul cel Sfânt, numai cu a fi purces deosebindu-să. Pentru că Fiiul iaste născut, iară nu purces”. Unde arătat învaţă cum că Duhul cel Sfânt iaste chip desăvârşit al Fiiului, şi cum că precum întru toate întocma şi aseamene iaste cu Fiiul, aşa şi întru a fi din Tatăl, fără numai că Sfântul Duh iaste purces, iară Fiiul născut, şi nu purces. Că de ar fi socotit sau ar fi crezut că şi Fiiul purceade pre Sfântul Duh, întâi adecă, după ce au zis că Fiiul iaste născut, nu ar fi mai adaos „şi nu purces”, ca ceaia ce ar fi fost arătat şi fără de îndoială, că deaca şi El purceade, nu să poate să fie şi purces. Iară a doao, precum pentru

[1] Ps. 35: 10.

Tatăl şi pentru Fiiul au zis, că Fiiul întru toate iaste aseamene cu Tatăl, fără numai că Tatăl iaste născătoriu, iară Fiiul născut, aşa şi aicea, după ce au zis că Duhul iaste chip al Fiiului aseamene şi neschimbat, ar fi adaos: „fără numai că Fiiul iaste purcegătoriu, iară Duhul purces”. Iară acum zicând: „fără numai că Duhul iaste purces, iară Fiiul iaste născut şi nu purces”, au arătat luminat cum că Fiiul nu iaste pricinuitoriu al Duhului Sfânt, şi cum că aceasta, a să numi Duhul cel Sfânt „chip al Fiiului”, nu iaste semn al purceaderii lui din Fiiul. (Zirnicavie, Tom 2, foaia 306, şi Vrienie, Tom 1, foaia 265)

(8) Cu ce cuvânt să zice Sfântul Duh că prin Fiiul din Tatăl să purceade, cu acestaşi aseamene să bogosloveaşte că şi prin Fiiul cu Tatăl să împreună; adecă precum aceaia să înțăleage cum că întru aceaiaşi dată, împreună cu Fiiul ce să naşte din Tatăl, să purceade Duhul Sfânt (precum de aceasta s’au zis mai pre larg înapoi), aşa şi aceasta, cum că întru aceaiaşi dată, împreună cu Fiiul ce să naşte, să uneaşte Duhul Sfânt cu Tatăl. Că după Bogosloviia acestuiaşi Sfânt Damaskin, Duhul împreună urmează Fiiului, că zice la Cap. 7: „Puteare iaste Duhul..., carea nici a să despărți de Dumnezeu, întru carele iaste, şi de Cuvântul, cu carele împreună urmează, poate”. Încă, fiindcă numirea aceasta, „Tată”, să aduce cătră Fiiul, şi, cu gândirea Tatălui, întră înlăuntru şi să leagă şi gândirea Fiiului, pentru că sânt nedespărțite aceastea, precum s’au zis; şi, zicându-să că Duhul cel Sfânt să purceade din Tatăl, îndată să înțăleage şi Fiiul, pentru aceasta să zice că Duhul cel Sfânt prin Fiiul cu Tatăl să împreună. Precum aceastaşi arată şi Grigorie Nissis, scriind cătră Avlavie aşa: „Şi a celui ce iaste din Pricină (adecă a celui pricinuit, carele iaste Fiiul şi Duhul) altă deosebire înțăleagem, că unul iaste aproape din cel dintâi (adecă din Tatăl), iară celalalt, prin cel ce iaste aproape, din cel dintâi (adecă prin Fiiul), întrucât şi singură naşterea rămâne la Fiiul fără de îndoială, şi Sfântul Duh a fi din Tatăl nu să îndoiaşte, mijlocirea Fiiului şi luişi pre singură naşterea păzindu-o, şi pre Duhul de cea firească aducere cătră Tatăl neoprindu-l”. Adecă, după urmarea aducerii Feațelor uniia cătră alta, Fiiul aproape din Tatăl să înțăleage, şi cu Tatăl să împreună, pentru că iaste Fiiu al Tatălui şi cătră el să aduce; iară Duhul nu de aproape, pentru că nu iaste Fiiu, ci prin Fiiul, adecă împreună cu Fiiul din Tatăl să înțăleage, şi cu Tatăl să împreună. Prea arătat dară iaste celor ce au ochi de priceapere, că nu iaste nevoe, dintru a să împreuna Duhul cu Tatăl prin Fiiul, să se zică că şi dela Fiiul să purceade. (Zirnicavie, Tom 2, foaia 435, şi *Katalaghì*, foaia 74.)

CAP. 14

(1) Sfântul Dionisie Areopaghitul, în cuvântul cel pentru Numirile Dumnezeeşti, Cap. 2, după ce grăiaşte pentru petreacerea şi starea ipostasurilor întru sine, cum că iaste şi cu totul unită, şi nici despre o parte amestecată (pentru care şi acest sfânt scrie în Capul 13), spre oarecarea luminare aduce şi o pildă ca aceasta: Precum trei lumini a unor făclii fiind întru o casă, şi toate întru toate

sânt, şi unele de altele curat să deosebesc, unite fiind cu deosebire, şi deosebite cu unire. Că vedem luminile că sânt deosebite, şi iarăşi toate la o lumină unite, şi nu poate cineva pre lumina unii făclii să o deosebească de cealealalte în aerul ce le cuprinde pre toate luminile, şi să spue carea a căriia făclii iaste”. Iară Sfântul Vasilie, în Trimiterea cea către Sfântul Grigorie Nissis, fratele său, carea iaste cu numărul 38, aduce spre pildă pre curcubeu, carele să face din strălucirea soarelui când bate întru vreun nor apătos. Ale căruia florile văzindu-se luminat, tăinuesc seamnele unirii lor întru sine, întrucât nu iaste cu putinţă a afla cineva până unde ţine cel albastru, sau cel roşu, sau cel galben, şi de unde să înceape a nu fi aşa. Deci, precum la pilda aceasta, şi strălucirea ceaia ce să face prin raza soarelui, întru carea să văd florile, una iaste, şi osebirile florilor curat le cunoaştem, şi despărţirea a uniia de alta a o priceape nu putem, aşa să socotim şi pentru dogmele ceale Dumnezeeşti, cum că întru unimea firii strălucesc însuşirile Ipostasurilor Sfintei Troiţe la fieştecarele, ca florile ceale ce să văd în curcubeu.

(2) Dumnezeiasca lucrare, una fiind şi singuratică, în multe fealiuri să face şi să înmulţeaşte întru ceale deosebite, tuturor dându-le pre ceale ce alcătuesc firea lor, precum zice mai jos: „Că celor ce au fiinţă iaste fiinţă, celor vii viaţă”, şi cealealalte. Dară însă să înmulţeaşte fără de despărţire, după asemănarea razei soarelui, precum zice Sfântul Grigorie Palama, carea rază şi încălzeaşte, şi luminează, şi înviiază, şi creaşte, şi celor strălucitoare le dă strălucire, şi ochilor celor ce văd să arată, şi toate aceastea făcându-le, una şi aceaiaşi rămâne. Iară pre ceale despărţite, către singurimea sa le adună şi le întoarce Dumnezeiasca strălucire şi lucrare, pentru că toate pre dânsa o poftesc, şi dela dânsa au pre a fi, şi, după cum zice marele Vasilie întru ceale către Amfilohie, „toate către dânsul, adecă către Dumnezeu, s’au întors, pentru că cu dorinţă neoprită şi cu dragoste nespusă către începătoriul şi dătătoriul vieţii caută, după cum iaste scris: „Ochii tuturor spre tine nădăjduesc”[1]; şi iarăşi: „Toate către tine aşteaptă”[2]; şi: „Deşchizi tu mâna ta, şi umpli pre tot cel viu de bunavoinţă”[3].

(3) Adecă fără de stricăciune şi fără de patimă, precum soarele.

[1] Ps. 144: 15.
[2] Ps. 103: 27.
[3] Ps. 144: 16.

ÎNSEMNĂRI OAREcARE LA CARTEA A DOAO

CAP. 2

(1) Lângă cealealalte păgâneşti hule ale lui Orighen, pre care le povesteaşte Sfântul Epifanie la Eresul 64, au fost una şi aceasta, cum că munca oamenilor celor necredincioşi şi a dracilor va avea sfârşit şi, după o vreame, şi cei necredincioşi, şi dracii vor veni la starea lor cea dintâi. Pentru care hule şi în vreamea nevoinţii şi a mărturisirii sale, când vrea să se încununeaze cu cunună mucenicească, de Dumnezeu s'au părăsit, şi la închinarea de idoli au căzut (că de ar fi lăsat Dumnezeu să se facă mucenic, nu puţină vătămare în Bisearica lui Hristos s'ar fi făcut, ca ale unui sfânt atuncea Cărţile lui priimindu-se), şi de Sfinţii Părinţi, la Soborul al 5-lea cu săgeata anáthemii s'au săgetat. (Tom 2 al *Faptelor Soboarălor*, foaia 340)

CAP. 3

(1) Îngerii ellineaşte să numesc Angheli, care va să zică, tâlmăcindu-să, „Vestitori"; iară cu acest nume să numesc ei, adecă vestitori, pentru că, precum zice Sfântul Dionisie Areopaghitul în cuvântul cel *Pentru Cereasca Sfinţita Începătorie*, la Capul 4, ei întâi să luminează dela Dumnezeu, şi printr'înşii ni să dau noao şi ni să vestesc descoperirile ceale pentru noi, adecă Dumnezeiasca voe.

(2) Fieştece trup zic filosofii că are trei depărtări: lungime adecă, lăţime, şi grosime; şi fieştecarea depărtare doao margeni: lungimea are margeni pre susul şi josul, iară lăţimea pre dreapta şi stânga, iară grosimea pre înainte şi înapoi. (Vlemid, la *Fisikì*, Cap. 24.) Deci ceaia ce zice aicea sfântul, cum că nu au, adecă îngerii, trei depărtări, însemnează cum că nu sânt trupuri materialnice, care au acest feliu de depărtări şi margeni, şi să scriu împrejur cu iale, şi să mărginesc.

CAP. 4

(1) După fire iaste tot ce păzeaşte lucrul în starea sa, iară afară de fire tot ce îl vatămă. Deci fapta cea bună, fiindcă îl păzeaşte, iaste după fire; iară răotatea, fiindcă îl vatămă, iaste afară de fire.

(2) Că duh fiind diavolul, poate, pre ceale ce să fac departe, ca un iute cu mişcarea, să vie şi să le spue pre iale.

CAP. 6

(1) Sfera iaste cuvânt ellinesc şi însemnează „formă rătundă", ca ghemul sau ca mincea.

(2) Prosopopiia iaste o shimă ritoricească, şi să face aceasta când cineva la

ceale neînsuflețite lipeaşte față, iară uneori şi cuvinte după potrivă, precum la Ritorică pre larg arată pentru aceasta.

CAP. 7

(1) Adecă steale rătăcite.

(2) Creaşte, zice, lumină până să face de patrusprezece zile, împreună adecă cu nopțile lor, şi jumătate, care iaste doaosprezece ceasuri, şi a patra parte, carea iaste şase ceasuri. Pentru că a patra parte a unii zile şi nopți şase ceasuri sânt. Deci arată că lumina, când iaste plină, are patrusprezece zile cu nopțile lor, şi optsprezece ceasuri.

(3) Şi scade până la doaozeci şi noao de zile şi jumătate, adecă şi doaosprezece ceasuri. Pentru că lumina lunii are doaozeci şi noao de zile şi doaosprezece ceasuri, din care să încheae anul, şi să face de trei sute cincizeci şi patru de zile.

(4) Zece graduri, adecă părți sau treapte, sânt un decanós. Deci zicând „trei decanús" au însemnat treizeci de graduri.

CAP. 12

(1) Mişcare cu pornire să numeaşte aceasta, pentru că, vrând, de sineşi să porneaşte spre a să muta din loc în loc, şi a glăsui, şi a să răsufla; iară nu, precum ceale nesimțitoare, de alții să mişcă.

(2) Curgere zice pre ceaia ce să face prin deşărtare. Că, precum scrie Nemesie, jivina pururea să deşartă prin găurile ceale arătate şi ceale nearătate. Deci nevoe urmează ca sau să se aducă altele în locul celor ce s'au deşărtat, sau să se răsipească jivina, pentru lipsa acelora. Iară ceale ce să deşartă, uscate fiind, şi umede, şi duh, nevoe iaste ca şi jivina să aibă trebuință de hrană uscată, şi de umedă, şi de duh. Iară duh iaste aerul, pre carele îl tragem răsuflându-ne.

(3) Mişcarea prin carea să mişcă vinele să numeaşte şi puteare viețuitoare. Şi având ea început pre inimă, împărțeaşte prin artirii în toate părțile trupului pre căldura cea firească şi viețuitoare.

CAP. 18

(1) Pentru nevre zice Vlemid, în *Cuvântul cel pentru suflet*, cum că iale au simțirea şi mişcarea din pricina duhului celui ce să pogoară din creeri printr'însele. Deci când să va face vreo închidere şi nu va avea duhul loc ca să se pogoare prin vreo nevră, partea nevrii cea dinjos de închidere rămâne îndată nesimțitoare şi nemişcătoare. Şi dintru aceasta s'au îndemnat unii de le-au hotărât că sânt nesimțitoare. Pentru că, fără de duhul, iale singure nu au împărtăşire de simțire. Iară încheeturile sânt zgârciurile, pentru care zice Ioann Friderik, în *Fisikì* a sa, cum că iale sânt ca nişte întâi urzituri ale oaselor. Pentru că toate oasele sânt zgârciuri mai nainte de a să îmbrăca cu firea oaselor, şi cum că sânt lipsite de simțire, şi închipuesc la oarecare părți solínuri prea de nevoe, care dau oaselor încheeturile şi folosesc spre împreunarea acelora.

CAP. 19

(1) Din duhul cel viețuitoriu, unul să răvarsă prin artiríi, şi să dă în toate părțile trupului, pricinuitoriu fiind de căldura cea firească şi viețuitoare. Pentru carea pricină şi viețuitoriu s'au numit. Iară altul, iarăşi prin artirii dela inimă sus în cap suindu-să, materie să face duhului celui din creeri. Că prin artiríile ceale multe ale împleticirii céiĭ ca mreaja, carea cuprinde tot creerul, suindu-să, umple toate gheócele creerului, care sânt patru, organ a toată simțirea şi nălucirea şi pomenirea, al poftei şi al mişcării – iară întru cei cuvântători, şi al cugetării şi al socotealii – cel întâi făcându-să sufletului, pentru aceaia şi sufletesc s'au numit. (Vlemid, în *Cuvântul cel pentru suflet*)

CAP. 20

(1) Fireşti socoteale să zic ceale ce la toți fără de învățătură să află, precum că iaste Dumnezeu. (Nemesie, Cap. 13)

CAP. 22

(1) Pentru că socoteala iaste dragoste cătră ceaia ce s'au judecat şi s'au ales din sfat, iară la sufletul Domnului, nefiind sfat, nici socoteală iaste.

(2) Adecă omul, ca cela ce are puteare de a voi, să zice că iaste voitoriu; iară ca cela ce acum lucrează pre această puteare a voinții asupra vreunui lucru, să zice că iaste cel ce voiaşte.

CAP. 29

(1) Aicea, precum s'au aflat în izvodul cel ellinesc, aşa s'au şi pus, şi să veade că lipseaşte ceva.[1]

ÎNSEMNĂRI OAREcare LA CARTEA A TREIA

CAP. 1

(1) Marele Vasilie, şi Fericitul Theodorit, şi Diodor, la cartea ce să numeaşte *Sirà a Sfinților Părinți la Scriptura Veachie*, zic cum că, fiindcă strămoşii, cunoscându-şi goliciunea şi ruşinându-se de ea, îşi cosiia frunze de smochin, le-au dat lor Dumnezeu haine de piiale din vistieriile sale ceale negrăite, ca să nu fie goli. Iară Sfântul Grigorie Bogoslovul, în *Cuvântul 38*, şi Dumnezeescul Damaskin aicea, altă înțăleagere prin hainele ceale de piiale înțălegând, zic cum că însemnează pre murimea şi grosimea şi asprimea trupului. Pentru că mai supțire

[1] Lacuna din textul lui Damaschin este completată în edițiile moderne prin cuvintele „[se fac] în mai multe chipuri”, luate din scrierea lui Nemesie, *Pentru firea omului*, Cap. 44 (PG 40.812A). (N. ed.)

(precum zice Nikita Serón, în tâlcuirea acestuiaşi *Cuvânt 38* al Sfântului Grigorie) era întâi trupul, ca cela ce era între nemurire şi între murire.

(2) Mai nainte de întruparea Domnului zice că cu multe certări s'au certat norodul, în deosebite vremi şi pentru deosebite pricini şi greşale: cu suspin şi cu cutremur, precum Cain pentru uciderea de frate; cu potop, precum cei din vreamea lui Noe, pentru că era cu totul stricaţi la socoteală; cu amestecare şi despărţire a limbilor, precum cei dela facerea turnului, pentru nebunie; cu venire de Îngeri, precum cei Trei Îngeri ce s'au arătat şi s'au ospătat de Avraam la stejarul Mamvrì, şi s'au dus la Sódoma; cu ardere de cetăţi, precum cei din vreamea lui Lot, în Sodoma şi Gomora, pentru învierşunarea neastâmpărării; cu arătări Dumnezeeşti închipuitoare, precum când cu Iacóv să lupta un om până dimineaţa, şi au văzut scară întărită, ai căriia capul ajungea la ceriu, şi cealealalte, şi Moisì au văzut dosul lui Dumnezeu; cu războae, precum Evreii cei ce au eşit din Eghipet, făcând războae cu multe neamuri, uneori biruia, iară alteori să biruia; cu seamne şi cu minuni, precum ranele eghipteneşti, treacerea prin Marea Roşie, stâlpul cel de nor zioa şi cel de foc noaptea, prin carele să povăţuia şi să lumina norodul Israiltenesc; soarele când au stătut, în vreamea lui Iisus al lui Navì, şi altele multe: cu Leagea adecă cea Mosaicească, cu sfătuirile Prorocilor – prin care toate aceastea să silea Dumnezeu să stingă răotatea.

(3) Arată aicea cum că Mântuitoriul s'au zămislit din Duhul Sfânt cu chipul acela cu carele s'au făcut şi Adam cel întâi. Că precum nu au avut trebuinţă de trup Adam, nici Eva spre înfiinţare, aşa nici Hristos au avut trebuinţă de sămânţă spre eşire. (Coressie)

CAP. 2

(1) Cum că Născătoarea de Dumnezeu au fost supusă păcatului strămoşesc până la Bunavestire, şi atuncea s'au curăţit de el prin venirea Preasfântului Duh, precum şi toţi cei din Adam prin Sfântul Botez, arătat iaste, lângă altele, şi din graiul Bogoslovului Grigorie, carele zice în *Cuvântul al 2-lea la Paşti*, adecă „născându-se din Fecioara, carea şi cu sufletul, şi cu trupul au fost curăţită mai nainte de Duhul". Şi din cuvintele Dumnezeescului acestuiaşi Damaskin, atât dintru aceaste ce scrie aicea: „Deci după ce s'au plecat Sfânta Fecioară, au venit... preste dânsa Duhul Sfânt, carele o au curăţit pre ea", şi cealealalte; cât şi din ceale ce au dat Bisearicii a cânta la Tropariul 3 al Peasnii a 7-a din Canonul Buneivestiri: „Sufletul mi-au curăţit, trupul mi-au sfinţit, Bisearică încăpătoare de Dumnezeu pre mine m'au făcut, cort de Dumnezeu împodobit, lăcaş însufleţit venirea Preasfântului Duh, şi curată maică a vieţii". Şi iarăşi, la al 5-lea dela Peasna 8, ca despre faţa Născătoarei de Dumnezeu: „Sufletul fiindcă mi-am curăţit cu Duhul, după cuvântul tău să-m fie mie". Că deaca, precum nălucesc Latinii, preacurata Născătoarea de Dumnezeu era slobodă de păcatul strămoşesc, de carea întinăciune o au curăţit Duhul cel Sfânt? Căci ea pentru petreacerea Eiĭ cea îngerească şi viaţa şi curăţeniia cea mai presus de om au fost aleasă

din toate neamurile mai nainte de întemeiarea lumii. (Preaînțăleptul Sevastós Trapezúndios)

(2) Vrând Dumnezeu să aibă măcar un om precum l-au făcut întru început, au trimis în vremile ceale mai de pre urmă pre Fiiul său cel ființesc, prin carele toate au făcut, ca pre cel ce era ipostatnic, şi au întrat în preacurata mitră a pururea Fecioarei Mariei. Şi El, ca cela ce era Dumnezeu şi ziditoriu atotputearnic, s'au făcut în loc de sămânță, şi s'au întrupat fără de sămânță... Dară pentru ce fără de sămânță? Pentru doao pricini: una adecă pentru că, de ar fi fost sămânță omenească, cel ce s'ar fi născut din sămânță omenească ar fi fost om, iară nu Dumnezeu şi om; iară alta, ca să nu aibă nicidecum vreo începătură oarecarea din păcatul lui Adam, ci ca să fie dedesupt Dumnezeirea, şi să se adune preste Dumnezeirea Cuvântului preacuratele sângiuri ale Fecioarei, şi cel ce să va naşte să fie cu adevărat Dumnezeu şi om, şi atuncea să aibă Dumnezeirea un om vreadnic eiĭ. (Sfântul Simeon Noul Bogoslov, în *Cuvântul cel pentru călcarea lui Adam*)

CAP. 3

(1) Acest nume, *monofisit*, iaste cuvânt grecesc, şi să face dela *monon*, şi *fisis*, adecă dela „numai" şi „fire". Şi să numesc aşa ereticii cei ce bârfiia cum că ceale doao firi ale lui Hristos, Dumnezeirea adecă şi omenirea, din care iaste alcătuit şi în care iaste cunoscut şi închinat după ce s'au unit întru un ipostas, s'au amestecat, şi una s'au făcut, întrucât dintru aceasta Dumnezeeştile patimi pre care le-au suferit omenirea să se lipească şi la Dumnezeire. Al căruia acestuia eres începătoriu au fost oarecarele ticălos Evtihie, Preot şi Arhimandrit al Cetății lui Constantin, iară ajutătoriu oarecarele Dióscor, Episcop al Alexandriei, pre carii Sfântul Sobor al 4-lea cel a toată lumea, ce s'au adunat în Cetatea Halkidón împrotiva lor, i-au dat anáthemii împreună cu eresul lor. (Tom 2 al Faptelor Sfintelor Soboară) Acestora au urmat şi Sevír, Episcopul Antiohiei, de carele pomeneaşte sfântul mai jos, şi pentru aceasta s'au izgonit de cei dreptcredincioşi şi din Scaun, şi din Cetate.

(2) Adecă nu iaste însemnătoriu numai al unii firi singure, sau numai al céiĭ Dumnezeeşti, sau numai al céiĭ omeneşti.

(3) Pentru oarecarea mai luminată înțăleagere a pricinii ce să cuprinde în Capul acesta trebue mai întâi a arăta ce însemnează hotărârea, şi neamul, şi chipul sau fealiul, şi ipostasul sau netăiatul. Care toate aceastea sânt pricini ale filosofiei, şi să pomenesc aicea. Deci hotărâre numesc filosofii pre cuvântul cel scurt-arătătoriu de firea lucrului, precum, vrând să arate ce iaste omul, zic: „Omul iaste jivină cuvântătoare, muritoare, de înțăleagere şi de ştiință priimitoare"; că cu aceasta au arătat firea omului ce iaste. Iară neam numesc pre cuvântul acela ce cuprinde multe chipuri sau fealiuri. Iară chip sau fealiu, pre cuvântul acela ce cuprinde multe ipostasuri, cum am zice: jivina să numeaşte neam, pentru că cuprinde multe chipuri şi fealiuri, adecă pre om, pre bou, pre

cal, pre oae, şi pre cealealalte fealiuri de dobitoace; că măcar de şi aceastea sânt deosebite fealiuri şi soiuri, însă toate sânt jivini. Iară omul, boul şi cealealalte să numesc fealiuri, pentru că cuprind pre ipostasuri. Omul adecă, pre Petru, pre Pavel, pre Ioann şi pre ceialalţi, carii să deosebesc cu însuşirile lor ceale însemnătoare, precum a fi unul mai lung, iară altul mai scurt, sau unul mai smolit, iară altul mai albineţ, şi altele ca aceastea, dară să unesc cu aceasta că toţi sânt oameni; iară boul, pre boul acesta, şi pre acela, şi pre celalalt, carii deşi unul poate iaste roşu, iară altul alb, iară altul negru, dară toţi sânt boi; aseamene şi cealealalte. Întrucât neamul iaste mai cuprinzătoriu decât feliul, pentru că cuprinde, cum am zis, multe fealiuri, iară feliul mai cuprinzătoriu decât ipostasul, pentru că cuprinde multe ipostasuri. Iară Sfinţii Părinţi, precum zice acestaşi Sfânt Damaskin în *Loghica* sa, pre neam şi pre feliu le-au numit fire şi fiinţă şi chip, pentru că aceaste trei numiri o însemnare au. Că chipul, deşi să zice şi la faţă, dară să ia şi în loc de fire, precum iaste arătat şi din cuvântul Apostolului ce zice în *Trimiterea cea către Filip*., Cap. 2: „Carele în chipul lui Dumnezeu fiind... şi chipul robului luând”. Că aicea chipul în loc de fiinţă să înţăleage. După carea această însemnare zice şi sfântul aicea mai jos: „Cel ce lucra... în fieştecarele din amândoao chipurile”. Iară pre ipostasuri uneori le-au numit feaţe, iară alteori cu acest nume, „ipostasuri”. Pentru că ipostasul iaste faţă alcătuită din fiinţă şi din însuşiri, cu care însuşiri să deosebeaşte de cealealalte feaţe ce să împărtăşesc de aceaiaşi fire. Iară filosofii le numesc mărunte şi netăiate. Pentru că neamurile să tae şi să despart în fealiuri, precum jivina în om, în bou şi în cealealalte. Iară feliurile în ipostasuri, precum omul în Petru, în Pavel şi în ceialalţi. Iară aceastea nu iaste cu putinţă să se mai tae şi să se despărţească în altele care să păzească după despărţire pre o fire a lor. Pentru că Petru să desparte în suflet şi în trup, dară despărţirea aceasta strică firea lui. Că nici sufletul singur iaste om desăvârşit, sau Petru, nici trupul. Deci zice sfântul aicea cum că noi, când zicem o fire a oamenilor, înţăleagem pre chipul şi feliul acela al omenirii ce cuprinde pre ipostasuri, adecă pre omenire. Iară la Domnul nostru Iisus Hristos, fiindcă nu iaste cu putinţă a lua un feliu şi chip ca acesta carele să cuprinze multe feaţe, fiindcă nu să poate a să înţăleage aicea „hristenire” precum acolò „omenire”, pentru că nici iaste alt Hristos aseamene ca acesta, pentru aceasta nici iaste cu putinţă a zice o fire, ci zicem cum că unirea s’au făcut din doao firi, din Dumnezeire adecă şi din omenire.

(4) Unirea, precum scrie acestaşi Sfânt Damaskin în *Loghica* sa, la Capul 17, să face în multe chipuri. Pentru că să face sau după adunare, precum la multe făini care să adună şi să ameastecă; sau după lipire, precum la aramă şi la plumb; sau după întocmire şi aşăzare, precum la pietri şi la leamne; sau după turburare şi închiegare, precum la ceale ce să topesc şi la metaluri – la ceale ce să topesc, precum la ceară şi la catran, iară la metaluri, precum la aur şi la argint; sau după amestecare, precum la ceale apătoase, la vin adecă, şi la apă; sau după alăturare şi împreunare, precum la ceale ce să despart şi iarăşi să unesc, în

ce chip să întâmplă la făclie, carea din foc iasă şi iarăşi să uneaşte. Să zice încă unire şi după feaţe, când cineva ia faţa altuia şi în locul lui vorbeaşte pentru dânsul; şi unire după dragoste, precum a priiatenilor sau a socotealelor când să unesc la o voe. Iară blestematul Nestorie, fiindcă bârfiia cum că altul iaste Fiiul lui Dumnezeu, şi altul Fiiul Fecioarei; şi cum că Fiiul lui Dumnezeu, cunoscând că cel ce să va naşte din Sfânta Fecioară va fi sfânt şi mare, l-au ales pre el spre aceasta, şi l-au făcut a să naşte din Fecioară fără de bărbat, şi i-au dăruit lui a să numi cu numirile sale, şi aşa să numeaşte el Dumnezeu şi Domn, după buna voinţă a lui Dumnezeu (Tom 2 al *Faptelor Sfintelor Soboară*, la Soborul 3) – pentru aceasta au aflat alte uniri: după vrednicie adecă, şi după întocmeala la un sfat, şi după cinstea cea deopotrivă, şi după numirea cu acelaşi nume, şi după buna voinţă. Iară unirea cea după alcătuire iaste încăpeare a părţilor între sine, a uniia adecă întru alta fără de stricare, precum la suflet şi la trup. Şi aceasta iaste unirea cea după ipostas, carea însemnează cum că amândoao firile s'au unit întru o faţă.

(5) Preafrumos şi preaînalt au bogoslovit pentru amândoao firile şi pentru un ipostas Sfântul Leon, Papa Romii, în Trimiterea cea către Sfântul Flavian, Patriarhul Ţarigradului, la Soborul 4. „Că lucrează”, zice, „fieştecarele din amândoao chipurile cu împărtăşirea celuialalt ceaia ce are al său. Cuvântul adecă făcând aceaia ce iaste a Cuvântului, iară trupul săvârşind aceaia ce iaste a trupului. Şi unul dintru aceastea străluceaşte cu minunile, iară altul s'au supus ocărilor. Şi precum Cuvântul dela slava cea deopotrivă a Tatălui iaste nedespărţit, aşa şi trupul firea neamului nostru nu o au lăsat. Pentru că unul şi acelaşi iaste cu adevărat Fiiu al lui Dumnezeu, şi cu adevărat Fiiu al Omului”. Şi iarăşi, acestaşi sfânt, în *Trimiterea cea către Împăratul Leon*, scrie: „Nici fără de a fi el om ceale Dumnezeeşti, nici fără de a fi Dumnezeu ceale omeneşti să lucra”.

CAP. 4

(1) Chip al întoarcerii şi împărtăşirii céiĭ deopotrivă să zice când însuşirile şi numirile lui Dumnezeu Cuvântul să dau la trup, şi ale trupului la Dumnezeu Cuvântul, precum şi sfântul mai jos arată, şi Coressie, în Cartea 2-a *Pentru Întrupare*, scrie: „Că darea şi întoarcerea cea deopotrivă iaste împărtăşire ale celor ce să află la Dumnezeire către omenire, şi ale celor ce să află la omenire către Dumnezeire, rămâind firile neschimbate”. După carea această înţăleagere şi în Tropariul al 3-lea dela Peasna 9 al Canonului Joii céiĭ Mari să cântă: „Cuvânt nezidit fiind din fire, priimesc numirile trupului care acum am luat”.

(2) De când s'au numit Domnul cu acest nume, „Hristos”, şi ce însemnează, şi cum că cuprinde pre amândoao firile, vezi înainte, Cartea 4-a, Cap 6, şi însemnarea cea de acolò.

(3) Aceasta ce zice aicea Dumnezeescul nostru Părinte şi învăţătoriu, „fără de pricină”, însemnează cum că Tatăl nu naşte pre Fiiul pentru vreo pricină, ci fiinţeaşte şi mai nainte de veaci. Carea aceasta şi Sfântul Grigorie Bogoslovul,

în *Cuvântul 38 la Naşterea Domnului*, mai descoperit o arată, de unde şi Sfântul Damaskin au luat. Că scrie: „Aceaia fiind şi pururea-fiind din cel ce iaste pururea mai presus de pricină şi de cuvânt (că nici au fost cuvânt[1] mai înalt decât Cuvântul); iară aceasta pentru noi făcându-să mai pre urmă”. Pre care aceaste cuvinte şi Nikita Serón, tâlcuindu-le, zice: „Ca un Dumnezeu era pururea din Tatăl cel ce iaste pururea, şi era mai presus de pricină şi de cuvânt. (Că nu au urmat mai nainte vreo pricină pentru carea din Tatăl s’au născut Fiiul, că nimic nu iaste mai nainte de el.) Iară om s’au făcut la sfârşitul veacurilor, şi pricina naşterii lui céiĭ de jos iaste înnoirea noastră”.

(4) Precum şi Fiiul Omului cetim că s’au pogorât din Ceriu când Fiiul lui Dumnezeu au luat trup din Fecioara din carea s’au născut. Şi iarăşi, Fiiul lui Dumnezeu să zice că s’au răstignit şi s’au îngropat când aceastea nu întru însăşi Dumnezeirea, după carea iaste Unul-născut, şi împreună-veacinic, şi deofiinţă cu Tatăl, ci întru neputinţa firii omeneşti le-au suferit. (În Trimiterea Sfântului Leon, cea mai sus numită, cătră Sfântul Flavian)

(5) După această socoteală şi Sfântul Cozmà au alcătuit Tropariul cel de pre urmă dela Peasna 9-a din Canonul Joii céiĭ Mari: „Precum sânt om cu firea, iară nu după nălucire, aşa şi firea ce s’au unit cu mine Dumnezeu iaste după chipul întoarcerii şi împărtăşirii céiĭ deopotrivă. Pentru aceasta să mă cunoaşteţi pre mine un Hristos, carele păzesc acealea din care sânt, şi întru care sânt, şi care sânt”.

CAP. 5

(1) Adecă unul iaste fără de pricină şi Tată; altul din Pricină şi Fiiu; iară altul din Pricină şi Purces.

CAP. 6

(1) Aceastea ce să cuprind în Capul acesta sânt mai vârtos împrotiva celui de Dumnezeu urgisit Nestorie, carele bârfiia că altul iaste Fiiul cel din Dumnezeu şi Tatăl, şi altul cel din Fecioara, iară nu unul şi acelaşi. Şi împrotiva blestemaţilor Kérdon, şi Markíon, şi Mánent, carii huliia că Domnul nu au luat nici trup, nici suflet, ci s’au arătat ca un om, nimic omenesc având. Şi împrotiva celui fără de minte şi spurcatului Apolinarie, carele zicea că Mântuitoriul au luat trup şi suflet, dară nu pre cel cuvântătoriu, ci pre cel necuvântătoriu, carele să numeaşte şi sadnic. Iară în locul minţii au fost Dumnezeiasca fire, din destulă zicând el că era ea spre a împlini trebuinţa minţii. Pentru aceasta sfântul arată aicea că acelaşi au fost Dumnezeu desăvârşit şi om desăvârşit, că nimic din ceale ce au sădit în firea noastră întru început, când ne-au zidit, nu au lăsat, ci toate le-au luat.

(2) Apolinarie şi cei cu dânsul, bârfind că pentru aceasta de ajuns era Dum-

[1] Adecă Pricină.

nezeirea în locul minții, fiindcă nu încăpea doao desăvârşite, aducea şi oarecarele cuvânt putred ca acesta, că „un vas de un obroc nu va lua doao obroace” – trupeaşte pre ceale nematerialnice judecându-le. Pentru aceasta sfântul zice aicea că mintea au fost lăcaş al Dumnezeirii precum şi trupul, iară nu împreună lăcuitoare, precum să amăgea părearea cea spurcată a lor.

(3) Adecă cum am zice: de vom da cum că Petru are fire a sa măruntă şi deosebită, aşijderea şi Pavel, nevoe urmează ca Petru şi Pavel să fie şi deoființă (pentru că sânt oameni amândoi), şi de altă ființă, pentru că fieştecarele are a sa deosebită fire, care lucru iaste preanecuviincios şi fără de socoteală.

CAP. 7

(1) Cum că iaste adecă Fiiu mai nainte de toți veacii născut din Tatăl.

(2) Cum că adecă în anul acesta s’au născut din pururea-Fecioara Mariia, şi în locul acela.

(3) Precum a fi nezidit, pururea-veacinic, atotputearnic, înțălepciune, bunătate, şi ceale aseamene.

(4) Precum a fi pătimitoriu, scris-împrejur, văzut, şi altele ca aceastea.

(5) Adecă cea obicinuită de noao luni.

(6) Aceasta ce zice sfântul aicea, cum că cuvântul acesta, adecă „cu totul”, însemnează fire; iară acela, adecă „tot”, ipostas, numai în limba ellinească să potriveaşte. Iară ceaia ce zice mai jos, cum că cuvântul acesta, adecă „alta”, însemnează fire; iară acela, adecă, „altul”, ipostas, să potriveaşte şi în limba noastră. Că precum zice acestaşi sfânt în *Loghica* sa, Cap. 17, ceale ce cu firea să deosebesc să zic alta şi alta. Căci zicem: alta iaste omul, şi alta calul. Pentru că altul iaste fealiul omului, şi altul al calului. Iară ceale ce cu numărul să deosebesc, adecă ipostasurile, să zic altul şi altul. Că zicem: altul iaste Petru, şi altul Pavel. Şi nu putem zice că alta iaste Petru, şi alta Pavel, că mințim. Pentru că cu firea sânt una, dară cu numărul nu sânt unul.

CAP. 8

(1) Pricina Capului acestuia, precum socotim, iaste aceasta: oarecarele eretic, anume Ioann Filopónul, din ucenicii lui Sevír monofisitul, de carii pomeneaşte sfântul acesta în Eresul 83, multe au scris nebuneaşte împrotiva învățăturii Sfinților Părinți dela Soborul 4, precum acolò arată sfântul. Între care era şi un cuvânt pre carele îl numiia *Dietitis*, din carele aduce şi sfântul acesta o parte în povestirea eresului. Acesta dară în cuvântul acela neîntărit să întăreaşte, zicând cum că doao firi care să păzească doimea după număr, adecă care să se aducă supt câtățimea cea despărțită şi să se poată număra, iaste cu neputință să facă un ipostas. Pentru aceasta sfântul aicea arată cum că firile lui Hristos şi să numără, pentru că să deosebesc cu însuşirile, şi unite sânt întru un ipostas, fără de amestecare.

CAP. 10

(1) Doao necuviinţe şi păgânătăţi urmează din adăogirea Knaféului: una adecă, aducerea a patra Faţă la Sfânta Troiţă, iară alta, lipirea de patimă la Sfânta Troiţă. Că zicând el: „Sfinte Dumnezeule, Sfinte Tare, Sfinte Fără-de-moarte, cel ce te-ai răstignit pentru noi"; apoi, fiindcă cea dintâi la Tatăl să pune, cea de-a doao la Fiiul şi cea de-a treia la Sfântul Duh (măcar că câte treale – şi „Dumnezeu" adecă, şi „Tare", şi „Fără-de-moarte" – să ia şi la Tatăl, şi la Fiiul, şi la Sfântul Duh, pentru că şi Tatăl iaste Dumnezeu tare şi fără de moarte, şi Fiiul iaste Dumnezeu tare şi fără de moarte, şi Duhul Sfânt iaste Dumnezeu tare şi fără de moarte), urmează că altă Faţă voia pre Fiiul lui Dumnezeu cel tare, şi alta pre cel ce s'au răstignit. Pentru că deosebi pre aceastea le pune, la Faţa cea de-a doao pre cuvântul „Tare", şi la cea de-a patra pre „Cel ce te-ai răstignit", şi numără patru: Dumnezeu (adecă Tatăl), Tare (adecă Fiiul), Fără-de-moarte (adecă Sfântul Duh), şi cel ce s'au răstignit – ca cum ar fi altă Faţă Fiiul, şi alta cel ce s'au răstignit. Şi iarăşi, fiindcă aceastea, „Dumnezeu", şi „Tare", şi „Fără-de-moarte", să ia de obşte la Sfânta Troiţă, adăogând Knaféul aceasta: „Cel ce te-ai răstignit pentru noi", urmează a socoti pătimitoare pre Sfânta Troiţă şi a răstigni împreună cu Fiiul pre Tatăl şi pre Duhul Sfânt. Carea iaste preapăgânească socoteală.

(2) De s'ar fi potrivit prepoziţio „din" numai Tatălui, iară „prin" numai Fiiului, iară „întru" numai Duhului Sfânt, ca cum s'ar fi deosebit Dumnezeeştile Feaţe cu firea, nu s'ar fi mutat aceastea, prepoziţiile sau rânduialele numilor; iară acum vedem în multe locuri ale Sfintei Scripturi cum că şi prepoziţiile să mută, şi să dă „din" şi Fiiului, aseamene şi „prin", şi „întru", precum iaste arătat din cuvântul Apostolului, carele zice: „Dintr'însul, şi, printr'însul, şi întru dânsul"[1]. Şi rânduiala numilor să schimbă, şi nu totdeauna să numără întâi Tatăl, iară al doilea Fiiul şi al treilea Duhul, ci şi împrotivă, precum iaste în cuvântul ce zice: „Darul Domnului nostru Iisus Hristos, şi dragostea lui Dumnezeu şi Tatăl, şi împărtăşirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toţi"[2]; şi iarăşi: „şi sânt osebiri darurilor, iară acelaş Duh; şi osebiri slujbelor sânt, iară acelaş Domn; şi osebiri lucrărilor sânt, iară acelaşi Dumnezeu, carele lucrează toate întru toţi"[3]. Că iată întru aceastea s'au schimbat rânduiala numilor. Deci dară nu deosebesc firi prepoziţiile acealea.

(3) Că zicând de trei ori, „Sfânt, Sfânt, Sfânt", însemnează pre ceale trei Ipostasuri. Iară zicând o dată „Domnul", arată pre o Dumnezeire.

CAP. 12

(1) Păgânul Nestorie zicea cum că pururea-Fecioara Mariia au născut om

[1] 1 Cor. 8: 6.
[2] 2 Cor. 13: 13.
[3] 1 Cor. 12: 4-6.

gol, şi pre Hristos îl socotiia om prost. Pentru aceasta sfântul arată că Preasfânta Fecioară, ca ceaia ce au născut pre Cuvântul cu trup, iaste Născătoare de Dumnezeu şi Maică a lui Dumnezeu chiar şi cu adevărat, iară nu după asemănare, precum, întinzind Domnul mâna sa cătră ucenici, zicea: „Iată muma mea, şi fraţii miei; că cela ce face voia Tatălui mieu celui din Ceriuri, acesta iaste fratele mieu şi muma mea”[1].

(2) Împreună întru aceaiaşi dată s'au făcut şi zămislirea Cuvântului, şi starea trupului întru însuşi Cuvântul. Că întru acest chip s'au făcut, precum lumina luminează pre ceale ce să luminează. (Coressie)

(3) Că nu au fost mai nainte trupul Domnului în mitra Fecioarei întru al său ipostas, şi pre urmă au întrat în El Dumnezeu, precum în Sfinţii Proroci prin daru, ci întru aceaiaşi clipeală a vremii s'au făcut zămislirea şi întruparea Cuvântului, luând el întru ipostasul său pre firea omenească.

CAP. 14

(1) „De obşte deosebire” să zice întâmplarea cea despărţitoare după carea să deosebeaşte ipostasul de alt ipostas şi de sineşi, precum „şade Petru, umblă Pavel”; că cu aceasta ce şade şi umblă să deosebesc între dânşii Petru şi Pavel. Dară să poate să şadă Pavel şi să umble Petru, şi aşa să se despărţească dela dânşii această deosebire, şi să ia alta amândoi. Iarăşi să deosebeaşte ipostasul şi de sineşi, fiindcă uneori şade jos, iară alteori stă, şi uneori doarme, iară alteori iaste deştept. Aceastea şi ceale ca aceastea să zic „de obşte deosebiri” şi „întâmplări despărţitoare”. Iară după întâmplarea cea nedespărţitoare, de sineşi nu să deosebeaşte ipostasul, dară de alt ipostas să deosebeaşte. Precum [când] iaste cineva smolit, iară altul albineţ, aceştea de sineşi nu să deosebesc, dară de alţii să deosebesc. Aşa şi sfântul acesta, la *Loghica* sa, [Cap. 13], despărţind întâmplarea, zice: „Această întâmplare să desparte în doao, în ceaia ce să zice de-obşte-deosebire şi în cea deosebi-deosebire”, şi cealealalte.

(2) Aşa şi Sfântul Sobor al 6-lea cel a Toată Lumea hotăraşte la Fapta 4-a: „Deacă cineva va înţăleage pre voe a Feaţii, fiindcă trei Feaţe să zic la Troiţă, nevoe iaste ca şi trei voi ale Feaţelor, şi trei lucrări să zică”.

(3) Precum boala iaste cădeare a sănătăţii, şi moartea a vieţii.

(4) Aceasta o zice sfântul nu într'adins, ci după părearea celor protivnici. Ca cum ar fi zis: De ar fi fost una şi aceaiaşi voia Dumnezeirii şi a omenirii lui Hristos, una şi aceaiaşi ar fi fost şi fiinţa întru el a Dumnezeirii şi a omenirii. Dară aceasta iaste păgânească socoteală, şi protivnică celor ce s'au zis mai sus. Că s'au arătat că la Hristos doao firi sânt. Deci dară cu necuviinţă iaste a zice o voe la Hristos.

(5) Că aşa mai de jos şi mai nesăvârşită ar fi fost voia lui Hristos decât a

[1] Mt. 12: 49-50.

Îngerilor şi a oamenilor, carii au voia slobodă.

(6) La Îngeri voia iaste mai înaltă decât cea omenească şi nu să asemenează cu cea omenească. Pentru că la voia cea Îngerească lucrarea urmează îndată şi fără de zăticnire, că ceaia ce voiaşte face, şi de nimic nu să zăticneaşte, şi îndată face, fără de prelungire de vreame. Iară la voia cea omenească nu să întâmplă aceasta. Că omul, de va voì să facă ceva, nu poate să facă îndată, ci are trebuință de vreame, şi de sfat, şi de alte mijloace, ca cela ce are împiedecări multe, şi pre draci, şi pre greotatea trupului, şi altele ca aceastea.

(7) Adecă cu putearea voinții.

(8) Drept aceaia pornirea spre lucrare iaste mai pre urmă decât aşăzarea, adecă decât voia.

(9) Trebue a şti cum că întru noi mai întâi să întină voința de păcat. Că mai nainte de lucrarea cea rea, voința trage întinăciunea păcatului prin învoiala cea către lucrul cel rău. Drept aceaia şi întru Adam cel întâi zidit mai întâi voința s'au întinat.

(10) Răvnitoriul cel fierbinte al dogmelor celor dreapte, Ghenadie Sholárie, aşa tâlcuiaşte pre acest cuvânt ce zice: „alcătuirile sânt ale celor ce sânt întru ipostas", în *Cuvântul împrotiva Akindianistenilor*, zicând: „Maxim Mărturisitoriul numeaşte că sânt întru ipostas pre ființele ceale întâi, şi pre părțile ființelor acestora, şi pre ipochímenul, şi pre întâmplarea cea de obşte, şi pre ceale ce sânt aseamene ca aceastea".

(11) Fireşti zice sfântul că sânt faptele bune, pentru că dintru începutul facerii omului i s'au dat lui dela Dumnezeu faptele ceale bune ca nişte săvârşiri fireşti, dară, prin călcarea poruncii, au căzut omenirea dela acea firească săvârşire şi să pleacă mai mult spre cel rău decât spre cel bun; însă au rămas iarăşi în om acea firească plecare şi puteare de a fi el priimitoriu de faptele bune ceale fireşti. Pentru aceasta avem trebuință de osteneală şi de nevoință spre dobândirea lor. Precum o piatră ce au căzut în tină au pierdut strălucirea cea dintâi, dară prin spălare iarăşi o dobândeaşte pre ea.

(12) Acest nume iaste cel grecesc, pre carele noi mai sus l-am zis „socoteală" şi numai în limba ellinească are aceaste însemnări.

CAP. 15

(1) Precum la meşteşugul teslăriei şi la meşteşugul facerii de corăbii iaste cu putință a vedea. Că mai nainte au socotit întru dânşii ceaia ce era să facă, teslariul adecă casa, iară meşterul de facerea corăbiilor, corabiia. Apoi au arătat ceaia ce au socotit, au lucrat cu mâinile şi au săvârşit lucrul. Deci una iaste numai a sufletului; iară alta, a sufletului ce unelteaşte trup; iară alta, a trupului ce iaste însuflețit cu suflet înțălegătoriu, afară de săvârşirea lucrării, carea iaste a omului. (Anastasie al Antiohiei)

(2) Cei ce socotesc cum că trupul Domnului nu era adevărat trup când umbla pre mare, să amăgesc. Pentru că şi Petru au umblat, dară nu era fără de trup; şi hierul plutea pre apă, cu porunca lui Elissei, şi nu era fără de trup, ci hier greu.[1] Deci şi Domnul om era desăvârşit, măcar de şi umbla pre mare. Pentru aceasta şi Apostolilor, carii îl socotiia pre el nălucă, le-au împutat.

(3) Sfinții Părinți în multe fealiuri au numit pre mişcarea cea omenească. Întâi o au numit puteare – pentru că nicidecum nu să schimbă dela ființa omenească dela carea iasă. A doao, lucrare – pentru că arată pre ființă că nu să deosebeaşte întru toate ipostasurile ceale de un fealiu. A treia, deosebire – pentru că hotăraşte şi arată pre deosebirea ce are către cealealalte fealiuri de jivini. A patra, cei vechi pre lucrarea cea omenească o au numit mişcare, pentru că arată putearea ființii; că toată firea dela mişcarea eiĭ să arată. A cincea, o au numit însuşire, pentru că iaste a fealiului omenesc şi îl face pre el de să deosebeaşte de cealealalte fealiuri de jivini. A şasea, o au numit feliurime, pentru că iaste feliu împrejurul ființii omului. A şaptea, Dascalii pre lucrarea cea omenească o au numit patimă, nu spre deosebirea puterii céiĭ Dumnezeeşti, ci pentru că toată mişcarea şi lucrarea cea omenească să mişcă de putearea cea Dumnezeiască. Fiindcă toate ceale mişcătoare, fără de mişcătoriul cel dintâi, adecă fără de Dumnezeu, nu să pot mişca, iară mişcătoriul cel dintâi iaste Dumnezeu. Şi toate ceale zidite sânt mai pre urmă şi mai jos decât cel dintâi. Pentru aceaia nu numai lucrarea omului, ci şi a fieştecăriia zidiri să mişcă de putearea cea Dumnezeiască.

CAP. 17

(1) Anastasie al Antiohiei în Epistoliia cea către Serghie Grammatícul zice: „Nu iaste cu putință a afla icoană arătătoare a aceştii uniri, dară însă să ne ispitim să aducem oarecarea asemănare: mică adecă către mărimea tainei, dară decât cealealalte mai adevărată. Că precum, de ar socoti cineva pre tot aerul cel de supt Ceriu cum că s'au înfocat, iară mai vârtos cum că iaste foc, şi întru atâta foc s'au pus un grăunte de muştariu sau de meiu, nevoe iaste ca şi acela să priimească feliurimea aceluia ce biruiaşte, cât să nu să pară că iaste altceva, fără decât foc, măcar de şi stă cuvântul ființii; aşa firea cea omenească, unindu-să cu Dumnezeu Cuvântul, s'au biruit atâta, cât nu să mai pare a fi fire de om. Şi întru acest chip nu să îndoesc Părinții a zice că s'au îndumnezeit firea. Măcar de şi atâta s'au amestecat, dară pre deosebirea cea ființească o păzeaşte. Că după cuvântul cel dintâi n'au eşit dintru sine. Pentru că Dumnezeiasca fire au rămas neschimbată întru luarea frământăturii noastre. Carea aceasta toată Scriptura cea de-Dumnezeu-însuflată o arată".

[1] 4 Împ. 6: 6.

CAP. 18

(1) Mintea iaste fără de trup, nematerialnică, fără de moarte, iară trupul materialnic şi muritoriu. Deci pre această unire a minții şi a sufletului împreună cu trupul o au fericiții Părinți spre pilda întrupării. Că precum mintea cea nematerialnică în trupul cel materialnic după ipostas unindu-să, n'au eşit din săvârşirea sa, nici din nemurire şi nematerialnicime, aşa şi Cuvântul lui Dumnezeu.

(2) Minte cu minte să uneaşte, şi prin minte, precum au zis înapoi, la Capul 6, să face unirea cu trupul. Că firea cea Dumnezeiască a celui Unuia-Născut s'au unit cu trupul prin suflet, carele iaste în mijloc între Dumnezeire şi între omenire, după Soborul al 6-lea, Fapta 8, şi după Bogoslovul Grigorie. Pentru că au mijlocit sufletul nu cu lucrare, ci după rânduială, fiindcă sufletul şi cu amândoao iaste unit, adecă cu Dumnezeirea şi cu trupul, şi despre amândoao iaste deosebit. Iaste aproape de Dumnezeire cu nematerialnicimea, şi cu aceasta că iaste fără de trup; şi iaste aproape de trup, săvârşire a lui fiind. Pentru că nu iaste sufletul singur vreo mijlocire, carea să fi fost mai nainte de unirea margenilor. Că întru aceaiaşi dată s'au zidit sufletul şi trupul, şi întru aceaiaşi dată s'au unit cu Dumnezeirea. Că nu povățuia zidirea mai nainte de unire cu vreamea, ci numai cu cuvântul. (Coressie)

ÎNSEMNĂRI OARECARE LA CARTEA A PATRA

CAP. 6

(1) Pentru numirile aceastea, adecă „Iisus Hristos”, ce însemnează şi de când s'au numit Domnul aşa, arată şi Fericitul Theodorit în *Cartea cea pentru Dumnezeeştile Dogme*, la Capul 11. Că pre acelaşi, zice, Bisearica îl numeaşte şi Fiiu, şi Unul-născut, şi Dumnezeu Cuvântul, şi Mântuitoriu Domnul, şi Iisus Hristos. Dară „Fiiu Unul-născut”, şi „Dumnezeu Cuvântul”, şi „Domn”, şi mai nainte de Întrupare să numiia, şi după Întrupare aşijderea să numeaşte. Iară „Iisus Hristos” după Întrupare s'au numit, din lucruri priimind numirile. Pentru că „Iisus” (carele iaste cuvânt evreesc) să tâlcuiaşte „Mântuitoriu”. Şi la aceasta martor iaste Gavriil, către Fecioara zicând: „Şi vei chiema numele lui Iisus, că el va mântui pre norodul său de păcatele lor”[1]. Iară „Hristos” (carele iaste cuvânt ellinesc, şi evreiaşte să zice „Méssia”, iară româneaşte să tâlcuiaşte „Uns”), s'au numit pentru ungerea Duhului. Pentru că Davíd, cântătoriul de Psalmi, zice: „Pentru aceasta te-au uns pre tine, Dumnezeule, Dumnezeul tău, cu untul de lemn al bucuriei mai mult decât pre părtaşii tăi”.[2] Iară prin limba Prorocului Isaiei acestaşi Stăpân au zis: „Duhul Domnului preste mine, pentru

---

[1] Mt. 1: 21.
[2] Ps. 44: 8.

care m'au un[s] pre mine Domnul"[1]. Iară ca aşa să înţăleagem Prorociia, însuşi Stăpânul ne-au învăţat. Pentru că, întrând în Sinagoga, şi luând Cartea cea Prorocească, au cetit cuvântul acesta şi au zis cătră cei ce era de faţă: „Astăzi s'au plinit scriptura aceasta în urechile voastre"[2]. Aseamene cu Prorocii au propoveduit şi marele Petru. Că lui Cornilie arătând taina, aşa au zis: „Voi ştiţi cuvântul carele s'au făcut prin toată Iudeia, începând din Galileia, după Botezul carele l-au propoveduit Ioann, pre Iisus cel din Nazaret, cum l-au uns pre el Dumnezeu cu Sfântul Duh şi cu puteare"[3]. Arătat dară iaste dintru aceastea ce s'au zis, cum că pentru ungerea Duhului s'au numit „Hristos"[4]. Dară s'au uns nu ca un Dumnezeu, ci ca un om, iară deaca după omenire s'au uns, după întrupare şi Hristos s'au numit. Dară însă nu iaste altul Dumnezeu Cuvântul, şi altul Hristos. Pentru că Dumnezeu Cuvântul, făcându-să om, s'au numit Hristos.

CAP. 8

(1) Întâi-născut din Fecioară s'au numit Domnul nu pentru că ar fi avut pre urmă pre cineva aseamene născut, ci pentru că iaste întâi-născut fără de asemănare cătră fiii oamenilor. Că nici, pentru că au zis Apostolul pentru naşterea Domnului cea fără de început din Tatăl: „Carele iaste întâi-născut decât toată zidirea"[5], pentru aceaia şi alt frate al Domnului au scris. Nici iarăşi acestaşi, „Întâi-născut din morţi"[6] numindu-l, pentru aceaia şi alt frate al Domnului au adus, carele aseamene au călcat iadul, ci întâi-născut din Tatăl, şi din Fecioară, şi din morţi să zice, ca prin toate să se cunoască mărimea fiimii cea una şi singură. Pentru că fără de asemănare iaste naşterea Stăpânului. Că unde Maica iaste Fecioară, cum să va spune naşterea? (Sfântul Grigorie Nissis, în *Cuvântul cel la Iosíf şi la Mariia*)

CAP. 9

(1) Fiindcă Sfântul Botez iaste una din ceale şapte taine ale Bisearicii, şi cea întâi, iară la taine alta iaste ceaia ce să veade, şi alta ceaia ce să înţăleage – „că ceale văzute", zice acestaşi Sfânt Damaskin, „sânt seamne ale celor ce să înţăleg" – pentru aceasta trebue a şti că Botezul iaste chip al îngropării şi al învierii Domnului, precum arată Dumnezeescul Apostol cătră Romani: „Au nu ştiţi cum că câţi în Hristos Iisus ne-am botezat, întru moartea lui ne-am botezat? Îngropatu-ne-am cu el dimpreună prin Botez întru moarte, ca precum s'au sculat Hristos din morţi prin slava Tatălui, aşa şi noi întru înnoirea vieţii să umblăm. Că de sântem împreună-alcătuiţi după asemănarea morţii lui, deci şi învierii lui

---

[1] Is. 61: 1.
[2] Lc. 4: 21.
[3] Fap. 10: 37-38.
[4] Adecă „Uns".
[5] Col. 1: 15.
[6] Col. 1: 18.

vom fi părtaşi”[1]. Şi cătră Colaseni: „Îngropați fiind împreună cu el prin Botez, întru carele v’ați şi sculat împreună, prin credință cu lucrarea lui Dumnezeu, carele l-au sculat pre El din morți”[2]. Prin care aceaste cuvinte arătat însemnează cum că, botezindu-ne noi, adecă afundându-ne în apă, ne îngropăm împreună cu Hristos, şi rădicându-ne din apă, înviem împreună cu dânsul. Pentru aceaia şi Theodor Valsamón, şi Zonarà, în tâlcuirea Canonului 45 al Soborului celui din Laodíkiia, scrie: „Că leage era Bisearicii ca în Sâmbăta cea Mare să săvârşască botezurile, ca ceaia ce iaste în mijloc între îngropare şi între înviiarea Domnului, al cărora chip iaste afundările şi rădicările din apă ale Botezului. Şi pentru această pricină zice Evstrátie Arghéntie cum că şi Apostolul, şi Prochimenele, şi Eva[n]gheliia Sâmbetei céiĭ Mari, şi a să cânta, în loc de Sfinte Dumnezeule, „Câți întru Hristos v’ați botezat”, şi Evangheliia şi Apostolul Paştilor, şi a să ceti în multe limbi Evangheliia Liturghiei Paştilor, şi altele multe, pentru cei botezați de curând să fac; încă şi unele din Tropare, precum acela: „Rădică împrejur ochii tăi, Sioane”, şi: „Eri ne-am îngropat împreună cu tine, Hristoase”, şi altele. Şi deci cum că Botezul închipuiaşte pre îngroparea lui Hristos cea de trei zile, şi înviiarea lui, arătat iaste din ceale ce s’au zis; iară cum că, ca să se facă la noi acest chip şi asemănare a morții şi a îngropării lui Hristos, iaste de nevoe a să face ceale trei afundări, că în alt chip nu iaste cu putință, [aceasta] şi Canoanele Sfinților Apostoli, şi Aşezământurile lor ceale prin Climent, şi Sfintele Soboară, şi Dumnezeeştii Părinți carii au învățat pentru Botez arată şi hotărăsc. Pre ale cărora învățături şi hotărâri iată că le punem şi de față. Canonul 8 al Sfinților Apostoli: „Oricarele episcop nu va face trei Botezuri a unii Taine, ci un Botez, carele să se dea întru moartea Domnului, să se catherisească. Pentru că nu au zis Domnul: Întru moartea mea botezați, ci: ‘Mergând, învățați toate neamurile, botezindu-i pre ei în numele Tatălui, şi al Fiiului, şi al Sfântului Duh’”. Tâlc al lui Zonarà: „Trei Botezuri aicea zice Canonul pre ceale trei afundări, întru o Taină, adecă întru un Botez. Întrucât, cel ce botează, la fieştecarea afundare să zică un nume al Sfintei Troițe. Că o dată a afunda în sfânta colimvithră pre cel ce să botează, şi întru moartea Domnului a zice pre acea una afundare, iaste păgânesc lucru, şi cel ce aşa botează să se catherisească”. Aşăzământurile acestoraşi Dumnezeeşti Apostoli, în Cartea 7-a, Cap 45, scriu: „Că cel ce să botează să pogoară în apă”. Şi în Cartea 3-a, Cap 17: „Deci Botezul să dă întru moartea Domnului, iară apa în locul îngropării; untul-de-lemn, în locul Sfântului Duh; peceatea, în locul Crucii; Mirul, întărire a mărturisirii...; afundarea, a muri împreună; eşirea din apă, a înviia împreună”. Soborul al 2-lea a Toată Lumea, legiuind cum să cuvine să priimim pre cei ce să întorc dela eres şi vin la Biserica cea Sobornicească, în doao părți îi desparte pre ei, pre unii rânduindu-i a să unge cu Mir, iară pre alții a să boteza de-a doao oară. Şi pentru

[1] Rom. 6: 3-4.
[2] Col. 2: 12.

cei ce să botează adecă întru o afundare porunceaşte a să boteza de-a doao oară, spuindu-le pre larg şi eresurile lor. Iară pentru cei ce să botează în trei afundări, ca cei ce să botează întocma cu noi, nu socoteaşte că să cuvine a să boteza ei de-a doao oară, ci, după anathematisirea cea dată în scris a eresului lor, să se ungă cu Mir. Sfântul Dionisie Areopaghitul, cel ce au fost pe vreamea Sfinților Apostoli, bogosloveaşte: „Deci pre cel ce cu sfințenie să botează, învățătura cea închipuitoare cu taină îl învață cum că, prin ceale trei afundări în apă, urmează morții céiĭ Dumnezeeşti a îngropării cei de trei zile şi trei nopți a lui Iisus Dătătoriului de viață". Şi iarăşi aiurea: „Deci de trei ori pre el" (adecă pre cel chiemat) „Arhiereul îl afundă, la ceale trei afundări şi rădicări ale celui ce să săvârşaşte" (adecă să botează) „zicând pre ceale trei Ipostasuri ale Dumnezeeştii Fericiri". Sfântul Kirill al Ierusalimului, întru învățăturile sale: „Şi aicea prin închipuire însemnând pre îngroparea cea de trei zile a lui Hristos. Că precum Mântuitoriul nostru trei zile şi trei nopți în pântecele pământului au făcut, aşa şi voi, întru râdicarea (adecă din apă) cea dintâi, ați urmat zilii céiĭ dintâi în pământ a lui Hristos, iară întru afundare, nopții". Şi iarăşi: „Precum Iisus, păcatele a toată lumea luându-le asupră, au murit, ca, omorând păcatul, să te înviiaze pre tine întru dreptate, aşa şi tu, pogorându-te în apă, şi oarecum îngropându-te împreună precum acela în piatră, te scoli, întru înnoirea vieții umblând". Sfântul Athanasie cel mult pătimitoriu, tâlcuind cuvântul Apostolului ce zice: „Că de sântem împreună-altuiți după asemănarea morții lui, împreună-altuiți sântem, adecă părtaşi"[1]: „Precum trupul Stăpânului, îngropându-să în pământ, au răsărit mântuire lumii, aşa şi trupul nostru, îngropându-să în Botez, au răsărit dreptate noao. Iară asemănarea aşa iaste: Precum Hristos au murit, şi a treia zi au înviiat, aşa şi noi, în Botez murind, înviem. Că a să afunda pruncul în colimvithră de trei ori, şi a eşi, aceasta însemnează pre moartea şi pre înviiarea cea de a treia zi a lui Hristos". Sfântul Vasilie cel Mare: „Deci în trei afundări, şi întocma la număr chiemări să săvârşaşte Taina Botezului, ca şi chipul morții să se închipuiască, şi cu predaniia cunoştinții de Dumnezeu sufletele să ne luminăm cei ce ne botezăm". Şi în alt loc: „Cum dară vom face pogorârea în iad? Urmând îngropării lui Hristos. Pentru că oarecum să îngroapă în apă trupurile celor ce să botează". Şi Sfântul Grigorie Bogoslovul, la *Cuvântul cel pentru Botez*: „Să ne îngropăm dară împreună cu Hristos prin Botez, ca să şi înviem împreună; să ne pogorâm împreună (adecă în apă), ca să ne şi înălțăm împreună; să ne rădicăm împreună, ca să ne şi slăvim împreună". Sfântul Grigorie Nisis, la *Cuvântul cel de învățătură*: „Deci Dumnezeu şi Mântuitoriul nostru, împlinind rânduiala cea pentru noi, au întrat supt stihiia cea de-a patra, carea iaste pământul. Iară noi, Botez luând, spre urmarea Domnului şi Învățătoriului şi Stăpânului nostru, în pământ nu ne îngropăm, ci supt stihiia cea de aproape de pământ, carea iaste apa, pogorându-ne, întru aceaia ne ascundem, precum Mântuitoriul în pământ,

[1] Cf. Rom. 6: 5.

şi de trei ori aceasta făcând, pre darul învierii céiĭ de a treia zi întru noi îl închipuim”. Sfântul Ioann Gură de Aur, *Cuvânt 24 la Ioann*, carele iaste Cuvântul Botezului: „Dumnezeeşti seamne să săvârşesc la dânsul, mormânt, şi moarte, şi înviiare, şi viață. Şi aceastea toate împreună să fac. Căci ca întru un mormânt în apă afundându-ne noi capetele, să îngroapă omul cel vechiu, şi afundându-să jos, să ascunde cu totuluşi tot, apoi rădicându-ne noi, iasă cel nou iarăşi”. Şi iarăşi, *Cuvânt 40 la Trimiterea 1 cătră Corintheni*: „Ceaia ce iaste mitra la pruncul cel din pântece, aceasta iaste la cel credincios apa. Că în apă să formăluiaşte şi să închipuiaşte”. Şi Sfântul Ioann Damaskin aicea: „Că prin ceale trei afundări, pre ceale trei zile ale îngropării Domnului însemnează Botezul”. Deci din toate aceastea ce s’au zis, arătat s’au cunoscut cum că prea de nevoe şi netrecute sânt la botez, lângă chiemarea celor trei Dumnezeeşti Feațe, şi ceale trei afundări şi rădicări, ca să se închipuiască printr’însele îngroparea cea de trei zile şi trei nopți, şi înviiarea Mântuitoriului, întru care să dă noao şi darul cel Dumnezeesc, ertarea păcatelor. Că botezul cel ce nu are afundări iaste lipsit de închipuirea morții şi a învierii Domnului. Pentru aceasta trebuiaşte Preoții, ca cei ce vor să dea înfricoşat răspuns înaintea lui Dumnezeu, să aibă mare luareaminte să nu strice o taină ca aceasta Dumnezeiască, botezind prin copăițe, întru care abiia să afundă picioarele pruncilor celor ce să botează, nici cu turnare deasupra, ci să poarte grijă de colimvithre, care să poată a priimi apă din destul spre a să uda pruncul, după Canoanele Dumnezeeştilor Apostoli şi ale Sfintelor Soboară, şi după învățăturile de-Dumnezeu-înțălepțiților Părinți, carii toți cu o gură învață de afundări, precum s’au arătat, ca să se închipuiască întru cei ce să botează îngroparea şi înviiarea Mântuitoriului, că în alt chip iaste cu neputință aceasta a să face. Ceteaşte şi la *Kiriakodrómion* al lui Nikifor, Preasfințitului Arhiepiscop al Astrahanului, ce s’au tipărit româneaşte acum, la anul 1800, cu cuvântul cel pentru botez, întru carele arată pre amăruntul pentru lucrările tainei aceştiia, adecă pentru ce să face cu apă, iară nu cu altă stihie; pentru ce, cel ce să botează, stă întâi căutând spre apus, şi să leapădă, şi suflă, şi scuipă, apoi să întoarce cătră răsărit; ce însemnează ceale trei afundări şi rădicări; pentru ce ne ungem cu Sfântul Mir; şi, în scurt, pentru toate preafrumoase şi de ajuns descoperiri face.

CAP. 13

(1) Pentru săvârşirea sfintelor daruri, cum că nu să sfințesc prin cuvintele acealea ale Domnului ce zice: „Luați, Mâncați”, şi, „Beți dintru acesta toți”, şi cealealalte, ci prin rugăciunea Preotului şi venirea Sfântului Duh, osebit de alții, pre larg au arătat şi Nicolae Cavásila, în *Tâlcuirea Dumnezeeştii Liturghii*, şi Sevastós Trapezúndios în cartea sa cea tipărită în Bucureşti[1], şi alt oarecarele dáscal al Bisearicii Răsăritului, în cartea ce să numeşte *Katalaghì*, tipărită în

[1] Sevastos Trapezundiul Kimenitul, *Eortologhion*, Snagov, 1701. (N. ed.)

Iaşi[1], aducând spre dovedire, lângă altele, şi multe mărturii ale Sfinţilor Părinţi, între carii unul iaste şi sfântul acesta Ioann Damaskin, prin cuvintele ce scrie aicea, în Capul acesta. Dintru care aceale multe mărturii vom aduce puţine aicea spre arătare, cum că noi precum ne-au dat Sfinţii Părinţi lucrarea de ceale sfinte, aşa o ţinem neclătită. Şi întâi Sfântul Apostol Iácov, cel ce s'au hirotonisit întâi Ierarh al Ierusalimului de însuşi Domnul, după spunerea iconomiei şi lucrării de ceale sfinte céiĭ dintâi a Mântuitoriului şi povestirea cuvintelor lui celor Dumnezeeşti, adaoge rugăciunea chiemării Sfântului Duh, spre săvârşirea Darurilor, zicând: „Miluiaşte-ne pre noi, Dumnezeule atotţiitoriule; miluiaşte-ne pre noi, Dumnezeule, Mântuitoriul nostru; miluiaşte-ne pre noi, Dumnezeule, după mare mila ta, şi trimite preste noi, şi preste Darurile aceastea ce sânt puse înainte pre Duhul tău cel Preasfânt, pre Domnul şi dătătoriul de viaţă, pre cel de un scaun cu tine, Dumnezeul şi Tatăl, şi cu Unul-născut Fiiul tău, pre cel ce împreună-împărăţeaşte, pre cel deofiinţă şi împreună pururea-veacinic, pre cel ce au grăit în Leage şi în Proroci, şi în Aşăzământul tău cel Nou, pre cel ce s'au pogorât în chip de porumb preste Domnul nostru Iisus Hristos în Râul Iordanului, şi au rămas preste dânsul, pre cel ce s'au pogorât preste Apostolii tăi în chip de limbi de foc în foişorul sfântului şi slăvitului Sion, în zioa Praznicului a Cincizeci de Zile, pre acesta, Duhul tău cel Preasfânt trimite-l, Stăpâne, preste noi, şi preste Sfinte Darurile aceastea ce sânt puse înainte". După aceaia, cu glas şi cu evlavie, adaoge Preotul aşa: „Ca pogorându-să, cu sfânta şi buna şi slăvita lui venire, să sfinţească şi să facă adecă pâinea aceasta trup sfânt al Hristosului tău". Norodul zice: „Amin". „Şi Păharul, sânge cinstit al Hristosului tău". Şi iarăşi norodul: „Amin". Cine iaste martor al adevărului mai vreadnic de credinţă pentru aceaia, când să săvârşesc Tainile, decât acesta, Fratele lui Dumnezeu şi întâiul Ierarh al Ierusalimului? Iară după multă vreame, marele Vasilie, luminătoriul lumii şi arătătoriul de ceale Cereşti, vreamea chiemând ca să scurteaze el, spre folosul de obşte, pre aceaiaşi Dumnezeiască slujbă, nu au îndrăznit întru ceale de trebuinţă şi de nevoe a schimba pre ceale mai nainte de-Dumnezeu-date sfinte slujbe, ci şi el, Fratelui lui Dumnezeu urmând, după ce zice cu chip de povestire: „Dat-au sfinţilor săi Ucenici şi Apostoli, zicând: Luaţi, mâncaţi", şi: „Beţi dintru acesta toţi", şi cealealalte, adaoge: „Deci pomenind şi noi, Stăpâne, patimile lui ceale mântuitoare, Crucea cea făcătoare de viaţă... şi slăvita şi înfricoşata lui a doao venire. Ale tale dintru ale tale, ţie aducând de toate şi pentru toate". Iară stranele cântând: „Pre tine te lăudăm, pre tine bine te cuvântăm", şi cealealalte, îndată aduce plecându-să: „Pentru aceasta, Stăpâne Preasfinte, şi noi, păcătoşii şi nevreadnicii robii tăi, carii ne-am învrednicit a sluji sfântului tău jărtveanic, nu pentru dreptăţile noastre (că nu am făcut ceva bun pre pământ), ci pentru mila ta şi îndurările tale care ai vărsat de prisosit preste noi, îndrăznind ne apropiem cătră sfântul tău jărtveanic, şi puind înainte

[1] *Tomos Katallagis* (Tomul Împăcării), Iaşi, 1692-94. (N. ed.)

închipuirile sfântului trup şi sângelui Hristosului tău, ție ne rugăm, şi pre tine te chiemăm, Sfinte al Sfinților, ca cu bunăvoirea bunătății tale să vie Duhul tău cel Sfânt preste noi, şi preste darurile aceastea ce sânt puse înainte, şi să le blagoslovească pre dânsele, şi să le sfințească, şi să le arate”. Apoi rădicându-să, le blagosloveaşte de trei ori, zicând: „Adecă pâinea aceasta, însuşi cinstit Trupul Domnului şi Dumnezeului şi Mântuitoriului nostru Iisus Hristos. Amin. Iară păharul acesta, însuş cinstit Sângele Domnului şi Dumnezeului şi Mântuitoriului nostru Iisus Hristos”, şi cealealalte. Aşa şi stâlpul acesta, cel înalt şi neclătit al Sfintei Soborniceştii şi Apostoleştii Bisearici ai lui Hristos, la taina aceasta urmând celor mai nainte de el, nu socoteaşte că prin cuvintele acealea ale Domnului, adecă „Luați, mâncați”, şi „Beți dintru acesta toți”, şi cealealalte, să săvârşesc tainele aceastea. Că de socotea aşa, pre urmă, după zicerea cuvintelor acelora, nu ar fi îndrăznit să le zică pre darurile aceastea închipuiri ale sfântului trup şi sânge al lui Hristos, nici ar fi îndrăznit să se roage Tatălui ca să trimiță pre Sfântul Duh preste iale, şi să le blagoslovească, şi să le sfințească, şi să le arate, şi să le facă trup şi sânge al lui Hristos. Căci cum ceale mai nainte sfințite ar fi fost trebuință să se mai sfințească iarăşi, şi ceale ce s’au făcut trup şi sânge al lui Hristos, de-a doao oară să se mai facă iarăşi trup şi sânge al lui Hristos? Aşijderea şi Dumnezeescul Gură de Aur, nu cu multă vreame pre urmă, cu acelaşi scopos, prin amelințarea lui Dumnezeu, spre folosul de obşte vrând şi el să mai scurteaze pre această de-Dumnezeu-dată slujbă, nu au îndrăznit nici el să schimbe chipul Tainei, ci au urmat întru toate acestuiaşi mare luminătoriu Vasilie. Şi după povestirea cuvintelor Domnului, mergând mai nainte, zice: „Încă aducem ție... Trimite Duhul tău cel Sfânt preste noi, şi preste Darurile ce sânt puse înainte”. Şi după ceale din mijloc: „Şi fă adecă pâinea aceasta cinstit trupul Hristosului tău”. Şi iarăşi după puțin: „Iară ce iaste în Păharul acesta, cinstit sângele Hristosului tău”. (Cu ce chip?) „Prefăcându-le cu Duhul tău cel Sfânt”. Vezi cum şi Fratele lui Dumnezeu, şi acei doi mari Ierarhi şi Dáscali a toată lumea, nu prin cuvintele acealea ale Domnului, precum am zis, ci prin chiemarea şi venirea Preasfântului Duh învață că să preface pâinea şi vinul întru cinstit trupul şi întru cinstit sângele Domnului şi Dumnezeului şi Mântuitoriului nostru Iisus Hristos. Iară Dumnezeescul Ioann Damaskin, Gura tuturor Bogoslovilor şi a Dáscalilor, urmând celor mai sus numiți sfinți, scrie aicea: „Au zis Dumnezeu: ‘Acesta iaste trupul mieu’, şi: ‘Acesta iaste sângele mieu’, şi: ‘Aceasta faceți spre a mea pomenire’... Şi putearea Sfântului Duh, ceaia ce umbreaşte, să face prin chiemare ploae la această noao lucrare. Că precum toate câte au făcut Dumnezeu, cu lucrarea Sfântului Duh le-au făcut, aşa şi acum lucrarea Duhului lucrează ceale ce sânt mai presus de fire, pre care nu poate a le încăpea, fără numai singură credința”. Şi iarăşi: „Acum întrebi cum pâinea să face trupul lui Hristos, şi vinul şi apa sângele lui Hristos? Zic ție şi eu: Duh Sfânt vine preste dânsele şi face aceaste lucruri mai presus de cuvânt şi de gândire”. Şi după puțin: „Întru acest chip şi punerea pâinei înainte, vinul şi

apa, prin chiemarea şi venirea preste dânsele a Sfântului Duh, mai presus de fire să prefac în trupul şi sângele lui Hristos”. Şi mai jos: „Iară deacă şi oarecarii, închipuiri ale trupului şi sângelui Domnului pre pâine şi pre vin le-au numit, precum au zis Purtătoriul de Dumnezeu Vasilie, nu după ce s’au sfinţit au zis, ci mai nainte de a să sfinţi, pre această jărtvă aşa numindu-o”. Ai înţăles cum şi acest de-Dumnezeu-înţăleptţit descopere când Purtătoriul de Dumnezeu Vasilie au numit pre pâinea cea pusă înainte şi pre vin închipuiri? Adecă mai nainte de a să sfinţi, iară nu după ce s’au sfinţit. Aşa şi Dumnezeescul acesta Părinte, nu prin Dumnezeeştile acealea cuvinte ale Domnului: „Luaţi, mâncaţi”, şi „Beţi dintru acesta toţi”, precum li să pare Latinilor, arată că să sfinţeaşte pâinea cea pusă înainte şi vinul, ci, precum s’au zis, prin chiemarea cea după aceastea, şi venirea, şi lucrarea Sfântului Duh. Ci şi cuvântul Sfântului Ioann Gură de Aur, pre carele ca o armă îl aduc Latinii împrotiva noastră, asupra lor mai vârtos să întoarce. Căci zic ei cum că cuvintele Domnului sânt ceale ce săvârşăsc Sfintele Daruri. Mărturiseaşte Fericitul Gură de Aur, grăind: „Că precum cuvântul Ziditoriului acela: ‛Creaşteţi şi vă înmulţiţi’[1], s’au zis o dată de Dumnezeu, dară pururea lucrează, aşa şi cuvântul acesta, o dată zicându-să de Mântuitoriul, totdeauna lucrează, dară însă, precum acolò nunta şi împreunarea lucrându-să, nu ne părem că necinstim cuvântul Ziditoriului, ci aşa făcând, împlinim ceaia ce să cuvine, aşa şi Preotul, după Dumnezeescul cuvânt al Domnului, carele să zice la pâinea cea pusă înainte şi la vin, încă rugându-să şi chiemând venirea lucrării şi a darului Sfântului Duh, spre a să sfinţi şi a să săvârşi darurile, nu să pare că necinsteaşte pre aceale cuvinte ale Mântuitoriului, sau cum că mai mult să nădăjduiaşte la rugăciunea sa, decât creade fără de îndoială la bunavoire şi la bunătatea lui Dumnezeu şi Tatăl, cătră carele înalţă şi rugăciunile, ca să se facă ceaia ce ceare cu fierbinţeală. Şi aşa dară, precum acolò nunta făcându-să, încă şi la răsărirea pământului (precum acestaşi Damaskin zice) ploaia pogorându-să, să lucrează facerea de copii şi odrăslirea erburilor, aşa şi aicea chiemarea făcându-să, să lucrează săvârşirea şi prefacerea Sfintelor Daruri în trupul şi sângele lui Hristos. Vezi de aceasta şi la Simeon al Thessalonicului, în *Răspunsul cel asupra celor ce hulesc, cum creadem noi că să săvârşesc Sfintele Taine prin rugăciunea Preotului*, foaia 401.

(2) Învăţind sfântul aicea chipul cu carele să cuvine să priimim Sfântul Trup al Domnului, zice lângă cealealalte şi aceasta, că „puind mâinile crucişi, să priimim trupul Domnului”, care lucru poate unora cei din vreamea de acum să se pară de mirare, neavând ştiinţă de obiceaiul cel vechiu al Bisearicii. Pentru aceasta trebue a şti cum că, în vremile ceale mai de nainte, Sfântul Trup să da în mâinile creştinilor, atât a bărbaţilor, cât şi a muerilor, şi în părţile răsăritului, şi în părţile apusului, în ce chip să dă acum noao anáfora, precum scrie şi Sfântul Vasilie cel Mare în *Trimiterea 93* cătră Kesariia Patrikiia, zicând: „Că toţi pust-

---

[1] Fac. 1: 28.

nicii cei de prin pustie, unde nu iaste Preot, Împărtăşirea ţiind în case, singuri să împărtăşesc. Încă şi în Alexandria, şi în Eghípet, din norod fieştecarele, de mai multe ori are Împărtăşire la casa sa, şi când voiaşte, singur să împărtăşaşte". Precum Sfântul Grigorie Bogoslovul, în *Cuvântul cel dela îngroparea surorii sale Gorgoníei*, povestind că, fiind odată bolnavă şi deznădăjduită, au alergat cu lacrămi la Sfântul Oltariu, şi îl uda pre el cu iale, precum oarecând oarecarea picioarele lui Hristos, şi împărtăşindu-să – o, minune! – s'au întors sănătoasă. Iară de i-ar fi rămas ceva din Trupul Domnului în mână, cu lacrămi aceaia o amesteca. Precum şi Fericitul Theodorit, Episcopul Kirului, la *Bisericeasca Istorie*, Cuvânt 5, Cap 17, arătând pentru Sfântul Amvrosie că zicea Împăratului Theodosie: „Cum cu acest feliu de mâini vei priimi preasfântul trup al Stăpânului, şi cum vei aduce la gură preacinstitul sânge?" Precum şi Sfântul Ioann Gură de Aur, în *Tâlcuirea Psalmului 49,* şi în *Cuvântul 261 la Serafim*, şi în *Cuvântul 21 la Andriandas*; şi Simeon Metafrast în Viaţa acestuiaşi. Iară Soborul 6, în Canonul 101, şi aforiseaşte pre Preotul cel ce va da, şi pre mireanul cel ce va priimi preacuratul trup al Domnului în oarecare văscioare de aur sau de altă materie, iară nu în mâini, în chipul crucii pre iale puindu-le, ca pre cei ce cinstesc mai mult decât chipul lui Dumnezeu pre materiia cea neînsufleţită şi supusă. Că unii din cei bogaţi, cu chip ca pentru evlavie şi cinstea Dumnezeeştilor Daruri, făcând oarecare văscioare de aur sau de altă materie scumpă, întru acealea priimiia preacuratul trup al Domnului, iară nu în mâini. Precum învaţă şi Sfântul Kirill al Ierusalimului, în *Cuvântul 5*, aseamenea cu Sfântul Ioann Damaskin aicea. Iară în Bisearica Apusului muerile nu priimiia sfântul trup cu mâinile goale, ci avea oarecare băsmăluţe albe curate, pre care le întindea pre mâinile lor, şi aşa priimiia pre preacuratul trup, precum arată Sfântul Avgustin în *Cuvântul 252*, şi Soborul cel ce s'au adunat în cetatea Antisiodóro, în Canonul 39, hotăraşte zicând: „Ca fieştecarea muiare, când să împărtăşaşte, să aibă a sa *dominecále*, iară ceaia ce nu are, să rămâe fără de împărtăşire până în ceaialaltă Duminecă". Iară *dominecále* să numeaşte latineaşte acea băsmăluţă albă, şi va să zică româneaşte „de Duminecă", pentru că Dumineca le aducea muerile în bisearică, ca să priimească într'însele pre trupul Domnului. Însemnează dară că cei ce zic că Sfântul Ioann Gură de Aur au aflat linguriţa să vădesc că nu au ştiinţă de istorii. Pentru că obiceaiul acesta, a priimi adecă în mâini preacuratul trup, s'au ţinut mai pre urmă, după Gură de Aur, cel puţin ca la patru sute de ani, precum să arată şi dela Soborul 6, şi dela sfântul acesta Damaskin. Iară pricina pentru carea au aflat Bisearica linguriţa, precum arată Theodor Valsamón, în tâlcuirea Canonului 101 al Soborului 6, nu iaste nevredniciia mireanilor, ci credinţa cea dreaptă, şi frica lui Dumnezeu, şi evlaviia cea fără de prepus. Că precum zice Evstrátie Arghéntie, oarecarii – sau din cei necredincioşi, prefăcându-se a fi Creştini, sau din eretici, sau din cei cu năravuri reale – luând în mâini sfântul trup, sau îl arunca, sau îl ascundea, sau la farmece şi la alte răotăţi îl uneltea. Iară prin aflarea linguriţii, dându-să Sfânta

Cuminecătură în gură, au încetat toată pricina a unii defăimări ca aceştiia a tainei. (Vezi pre mai sus numitul Evstrátie Arghéntie în *Cartea cea împrotiva azimilor*, foaia 301)

(3) Pre acest cuvânt, *antitipa*, ce să află la Liturghiia Marelui Vasilie, în rugăciunea cea după Dumnezeeştile cuvinte ale lui Hristos, adecă: „Luaţi, mâncaţi”, şi cealealalte, ai căriia rugăciuni iaste începutul: „Pentru aceasta, Stăpâne preasfinte”, cei ce au tâlmăcit Dumnezeeştile Liturghii l-au zis „în locul chipului”, iară alţii mai pre urmă l-au tâlmăcit „închipuiri”. Deci zice Sfântul Ioann Damaskin aicea cum că pâinea şi vinul, mai nainte de a să sfinţi şi a să preface în trupul şi sângele lui Hristos, să numesc închipuiri ale acestora, dupre cum au zis Marele Vasilie, fiindcă după puţin vor să se facă însăşi acealea, prin rugăciunea şi chiemarea Preotului; pre carea această socoteală o întăreaşte şi Soborul 7 la Fapta 6-a. După aceaia, însăşi aceastea, după ce să sfinţesc şi să prefac în trupul şi sângele lui Hristos, să numesc iarăşi închipuiri ale celor ce vor să fie, nu pentru că nu sânt cu adevărat trupul şi sângele lui Hristos, ci pentru că acum prin aceastea ne împărtăşim de Dumnezeirea lui, iară atuncea gânditoriu numai, prin privire; sau, precum alţii zic, pentru că acum trupul şi sângele Domnului sânt supt chipul pâinii şi al vinului, iară atuncea vor să fie descoperite arătat.

CAP. 14

(1) Adecă să naşte Sfânta Fecioară în casa lui Ioakim, ce era la starea locului ce să numiia „a Oilor”. Pentru acest cuvânt, „a Oilor”, carele ellineaşte iaste *Provatikì*, s’au scris mai pre larg la Theofilact, la începutul Capului 5 dela Ioann.

CAP. 17

(1) Oarecarii eretici, anume Markíon şi Kérdon, lângă cealealalte ale lor răzvrătiri lepăda şi Preasfânta Scriptură cea Veachie, priimind numai pre cea Noao, precum arată Sfântul Epifanie la Eresul 21 şi 22. Aşijderea şi Maniheii o huliia. Deci pre acest eres aicea sfântul surpându-l, arată cum că amândoao Scripturile, şi cea Veachie, şi cea Noao, pre un Dumnezeu propoveduesc, cel ce să laudă şi să proslăveaşte în Troiţă, şi amândoao prin Duhul Sfânt sânt scrise.

(2) De aceaste Cărţi pomeneaşte şi Canonul Sfinţilor Apostoli 85, şi Soborul cel din Laodíkiia, la Canonul 6, şi cel din Carthaghéni, la Canonul 32. Încă şi marele Athanasie, în Trimiterea sa cea cu numărul 39, şi Bogoslovul Grigorie, la Stihuri, şi Sfântul Amfilohie al Ikoníului, prin stihuri. Deci zice Sfântul Ioann Damaskin cum că, din toate cărţile Sfintei Scripturi, numai aceaste ce s’au zis, doaozeci şi doao, după numărul slovelor evreeşti sânt canonisite. (Precum aceasta zice şi Bogoslovul Grigorie, şi marele Athanasie.) Iară cealealalte să numesc *apókrifa*, adecă „ascunse”, sau *anaghinoskómena*, adecă „care să cetesc”, după marele Athanasie, carele zice, în *Trimiterea 39*, cum că acest nume,

„ascunse”, s’au aflat de eretici ca să poată cu acesta să scrie orice vor voì, şi să amăgească pre cei proşti, cum că adecă sânt cărți ascunse ale sfinților, şi vechi, şi pentru aceasta sfântul le numeaşte *anaghinoskómena*, pentru că era rânduite de Părinți ca să se cetească de cei ce veniia şi voia să se înveațe cuvântul dreaptei credință. Însemnează încă cum că pre Cartea Esthir, Sfântul Athanasie, despărțind pre Judecători de Ruth, care aicea sânt unite spre împlinirea numărului doaozeci şi doao, o scoate din ceale canonisite; dară Canonul Sfinților Apostoli, şi Soborul cel din Laodíkiia, şi cel din Carthaghéni, şi Sfântul Damaskin o numără întru ceale canonisite. Ci şi Înțălepciunea lui Solomon, şi Iudith, şi Tovit, între cărțile ceale canonisite să numără de Soborul cel din Carthaghéni. Ca nişte canonisite cărți încă să numără de Canonul Apostolesc şi ceale trei ale Maccaveilor. Iară de Înțălepciunea lui Siráh pomeneaşte şi marele Athanasie că era rânduită de a să ceti, şi Dumnezeescul Damaskin, însă între ceale canonisite nu să numără. Întrucât *apókrifa* sau *anaghinoskómena* s’ar fi numit mai vârtos şi cu adevărat aceastea patru: Neemiia, Lauda celor trei Coconi, Istoriia Bălaurului şi a lui Vil, şi Sosana. Pentru că de cărțile aceastea nici o pomenire nu să face, nici în Canonul Sfinților Apostoli, nici întru al Soborului celui din Laodíkiia, nici întru al Soborului celui din Carthaghéni, nici de marele Athanasie, nici de Bogoslovul Grigorie, nici de Sfântul Amfilohie, nici de Dumnezeescul Damaskin.

CAP. 18

(1) „Încuvântarea a trupului” aicea însemnează cum că trupul s’au făcut Cuvânt. Că precum înapoi, Cartea 3-a, Cap. 11, zice: „Fiindcă ipostasul lui Dumnezeu Cuvântul s’au făcut ipostas al trupului, pentru aceasta şi cuvântul să zice că s’au făcut trup, fără de schimbare adecă, şi trupul Cuvânt fără de prefacere”.

(2) Sau „închipuire”, care cuvânt însemnează unire a chipurilor, adecă a firilor întru un ipostas, precum iaste în Tropariul cel dintâi al Peasnii a treia de la Canonul Glasului 1: „Însuți cela ce ştii neputința firii omeneşti, şi după milostivire te-ai închipuit într’însa”, şi cealealalte. Şi în Tropariul dela stihovna Acathistului: „Cuvântul cel împreună-veacinic... s’au închipuit în cel strein”.

(3) Adecă ca pre un păcătos a să osândi l-au lăsat. (Gură de Aur)

(4) Acest cuvânt al Apostolului s’au pus precum s’au aflat de cei vechi româneaşte tâlmăcit; iară în izvodul cel ellinesc, acest graiu, „mai nainte”, nu să află, ci iaste chiar aşa: „Carele s’au rânduit Fiiu al lui Dumnezeu”, şi cealealalte. Iară înțăleagerea lui, după cum scrie Theodorit, iaste aceasta: „Fiind Fiiu al lui Davíd după trup, s’au hotărât şi s’au arătat Fiiu al lui Dumnezeu prin putearea Preasfântului Duh, ce să lucra după înviiarea lui din morți. Că, mai nainte de Cruce şi de patimă, nu numai Iudeilor celoralalți, ci şi Ucenicilor nu să părea a fi Dumnezeu”.

CAP. 20

(1) Era oarecarea ceată drăcească ce să numiia Manihei, dela Manent Persul, începătoriul eresului lor. Acesta doao începătorii bârfiia, una bună şi alta rea, Dumnezeu adecă şi Materiia; pre Scriptura cea Veachie o huliia; la Lună şi la steale ca la nişte dumnezei da voe a să închina; mutare a sufletelor din trup în trup învăţa, pre toţi copacii şi erburile zicându-le a fi însufleţite. Pentru aceaia şi cei ce să numiia la dânşii „desăvârşiţi” nici pâine frângea, nici verdeţuri tăia. Ci şi pre cei ce aceastea făcea, ca pre nişte pângăriţi în sânge îi prihăniia, dară însă pre ceale frânte şi tăiate de alţii le mânca. Încă şi la farmece să îndeletnicea, şi alte multe hule vărsa, ca un organ desăvârşit ce era al vrăjmaşului adevărului. (Sfântul Epifanie, Eresul 46) Împrotiva acestora aicea scriind sfântul, dovedeaşte că iaste cu neputinţă a fi doao începătorii, precum băsnuia ei.

CAP. 23

(2) Din cei duhovniceşti şi străbătători cu vedearea minţii unul iaste şi Sfântul Isaac, carele, în Cuvântul 74, pre larg arată pentru aceaste cu taină înţălease pricini ale Sâmbetei.

CAP. 24

(1) Fiindcă plug pre dânsul nu au călcat, şi fiindcă nu era întinat de păcatele oamenilor.

CAP. 26

(1) Nu va mărturisi adecă pre Dumnezeul Părinţilor, ci el pre sine să va zice, blestematul, că iaste Dumnezeu.

CAP. 27

(1) Adecă: Nu paiul, ci gol grăuntele.

Sfârşit al însemnărilor.

G
H
E
R
G R I G O R I E
N
T
I
E

De am fi arătat toate pricinile din care mai leasne cădem în greşale la Aşăzarea Slovelor, ne-am fi socotit că voim a ne arăta mai presus de vinuire, ca cum însăşi acealea ar fi fost pricină greşalelor noastre, iară nu noi. Pentru aceaia, locul ce l-ar fi cuprins acealea îl umplem de cea cu umilință a noastră rugăciune cătră tine, o, cetitoriule, ca greşalele ce vei afla în Aşăzarea Slovelor să le îndreptezi cu duhul blândeațelor, ştiind că şi noi oameni sântem, cuprinşi de slăbiciunea firii, carea nu lasă pre nici un om a fi fără de greşală.

Cătră toți plecați,

Aşăzătorii Slovelor: Costáki Póniciu
Gherontie Monah

Athanasie Drugáriul
cu tovarăşii săi.

GLOSAR

adeverire: afirmație
afedrón: umblătoare, wc; anus
afierosi: a dedica, a consacra
aiurea: altundeva
alcătuit: compus
amelințáre: semn cu capul (mai ales de încuviințare); încuviințare, aprobare.
apătos: lichid; care conţine apă
aravonă: arvună; pregustare
artirii: artere

basne: mituri, basme
băsnui: a spune basme
blagocéstie: bună-cinstire
blagocestiv: binecinstitor
bogoslov: theolog (de-Dumnezeu-cuvântătoriu)
bogoslovie: theologie (de-Dumnezeu-cuvântare)
bogoslovì: a theologhisi

capişte: templu idolesc
câtățime: cantitate; mărime, dimensiune
câtățime despărțită: cantitate discontinuă
câtățime necurmată: cantitate continuă
chiclu: ciclu
chit: balenă
colimvithră: scăldătoare, cristelniță
comiți: comete
covârşi: a depăşi, a fi superior; a copleşi; a transcende
covârşitor: maxim, extrem, mai presus de toate
covârşire: depăşire, superioritate, transcendere
cu adeverire (καταφατικῶς): în chip afirmativ
cu covârşire (ὑπεροχικῶς): în chip superior
cuprinzătoriu: universal
cu sângurime (μονοτρόπως): în chip unic; în sens restrâns
cu tăgăduire (ἀποφατικῶς): în chip negativ
cuvânt legătoriu: conjuncție

de iznoavă: din nou
de obşte: comun, general; îndeobşte, în general
diadoh: urmaş (într'o dregătorie, etc.)
dobitoc: animal
doime: dualitate
dulceață: plăcere, desfătare
estime: existență (ὕπαρξις)
ethir: eter

faptă bună: virtute
față de ceale pe deasupra lucrurilor: suprafață
feliu: specie (εἶδος)
feliul cel de obşte: specia comună (τὸ κοινὸν εἶδος)
feliurime: calitate (ποιότης)
ființă: esență (οὐσία); ființare (τὸ εἶναι);
ființesc: esențial (οὐσιώδης)

găvănos: concav
găvănoşit: sfredelit
gheoace: cavitate
grammatíc: învățat (cunoscător al gramaticii)

haractír: semn osebitor, caracter
her: fier
here: fiere
hiară: fiară, animal sălbatic
hotărî: a defini; a delimita, a pune hotar
hotărâre: definiție; delimitare

ipochímen: subiect („adecă lucru întru care are starea sa”); (Grig. Râmniceanu, „Lexiconaş” la *Loghica* lui Damaskin, 1826: „Sup-zăcătoriu: orice fiinţă cătră care să zice ceva, adecă să asupră-grăiaşte; ellineaşte *ipokimenon*”.)
iznoavă: noutate
izvod: model, prototip

împletecì (a se): a cuprinde strâns, a înfăşura, a se împleti cu
împletecire: împletitură
împutà: a reproşa
începătură, începătorie: principiu
îngăduială: stăruinţă, insistenţă
îngrecare: graviditate
însemnător: caracteristic
însuşire: proprietate
însuşirile ceale însemnătoare: proprietăţile caracteristice (τὰ χαρακτηριστικὰ ἰδιώματα)
întâmplare: accident
întâmplare-de-sine: automatism (gr. τὸ αὐτόματος)

jărtveanic: jertfelnic
jivină: animal, vieţuitoare

lipsire (*astron.*): eclipsă

mărunt şi deosebit: particular (μερικὸν)
metahirisì: a (se) folosi
metahirisire: folosire
mai vârtos: mai tare, mai mult; mai ales
mince: minge
mitră: uter, pântece
mreajă: plasă, năvod, reţea
muncă: chin, tortură
murime: mortalitate

neam: specie
necurmat: continuu
neformăluit: fără formă
nepricinuit: necauzat
nescris-împrejur: necircumscris
netăiat: individ (gr. ἄτομος)
nevre: nervi
noian: (aici) mare

obroc: baniţă (măsură de capacitate)
obştime: ceea ce este comun
ochean: ocean
oltariu: altar

paradosì (a se): a primi prin predanie sau tradiţie
peasnă: cântare
planite: planete
plăzmuì: a modela; a contraface, a măslui
plecare: aplecare către ceva, dispoziţie; apetit
plecare cuvântătoare: apetit raţional
pogorâre: pogorământ, concesie
politicì: a se practica, a se trăi
pornire: impuls
pravoslavnic: dreptslăvitor, orthodox
preget, pregetare: ezitare, şovăială
premenì: a (se) preschimba, a varia, a (se) transforma; a se înnoi
premenicios: variabil
prepúne: a bănui; a da de înţeles; a presupune
pricină: cauză
prihănire: mustrare
prosopopie: personificare
prost: simplu, de rând; *adv.* cu simplitate

rod: fruct
rotocol: cerc

sad: plantă
sadnic: vegetal

satâr (sau satâraş): ostaş înarmat cu secure, făcând parte din garda domnească (în epoca fanariotă)
săvârşi: a ajunge la capăt, a sfârşi; a desăvârşi
săvârşire: sfârşit, capăt; desăvârşire
sân (de mare): golf
sângurime: unicitate
scârbă: întristare, mâhnire
scopos: scop, ţel
scris-împrejur: circumscris
seminţie: trib
semn închipuitoriu: caracteristică
semuì: a deduce, a presupune; a compara
semuire: semnificare, indicare, asemănare
singuratic: simplu (ἁπλός)
slovă: literă
sobornicesc: general; universal
solín: tub, canal
soroacă mare: punct
soroc: termen; capăt, sfârşit
stâlpare: ramură
stihie: element (al naturii)

ştiinţă: conştiinţă; ştiinţă

tăbărî: a-şi aşeza tabăra, a se sălăşlui
tăgăduire: negaţie
tăgăduire covârşitoare: negaţie extremă (ὑπεροχικῆς ἀποφάσεως)
tâmpi; a slăbi, a toci, a atenua
tâmpire: tocire
tiposì: a întipări, a imprima
Troiţă: Treime

umezeale: umori (ale trupului)
unelti: a întrebuinţa
unime: unitate

vârtos: tare
vârtute: tărie
videnie: contemplaţie
vinuire: acuzare, învinovăţire
volnic: stăpân, autonom, liber, independent
vozglaşenie: vozglas, ecfonis

zăticni: a se împiedeca, a se poticni
zăticnire: piedică, obstacol
zgârci: cartilaj, tendon
zograf: zugrav, pictor

C U P R I N S

DESCOPERIRE CU AMĂRUNTUL A PRAVOSLAVNICII CREDINȚE

Cartea întâi

Cartea a 2-a

Cartea a 3-a

⚜ ⚜ ⚜

Cartea a 4-a

ÎNSEMNĂRI OARECARE

SFÂNTUL IOANN DAMASKIN

DESCOPERIRE CU AMĂRUNTUL A PRAVOSLAVNICII CREDINȚE

Ediție îngrijită de **Maxim Monahul**

Redactor: **Radu Hagiu**

Concept copertă: **Atelierul de grafică**

Tipar: **Accent Print – Suceava**

Editura Predania C.P. 67, Oficiul Poştal 13, Bucureşti
www.predania.ro
editura@predania.ro

În aceeaşi colecţie la editura

PREDANIA

au mai apărut:

SF. SIMEON
NOUL CUVÂNTĂTORIU DE DUMNEZEU

ALE DUMNEZEEŞTILOR CÂNTĂRI IUBIRILE

SF. IOAN SCĂRARIUL

S C A R A

SF. MACARIE EGHIPTEANUL

O M I L I I

SF. ISAAC SIRUL

CUVINTE ŞI ÎNVĂŢĂTURI